

ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY

30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20 August 1991)

School of Business and Governance of Tallinn University of Technology — 80

25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu—Värskas

25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991)

Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn — 80

Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värskas statt

Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991)

Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond — 80

25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas

25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus

Articles (CD-ROM) * Summaries * Chronicle

Beiträge (CD-ROM) * Zusammenfassungen * Chronik

Artiklid (CD-ROM) * Kokkuvõtted * Kroonika

29th year of issue * 29. Jahrgang * 29. aastakäik

Peer-reviewed and refereed international scientific journal

Rezensierte und referierte Internationale wissenschaftliche Zeitschrift

Eelretsenseeritud ja viidatud rahvusvaheline teadusajakiri

1-2 / 2021

Estonian Discussions on Economic Policy: 30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991) / School of Business and Governance of Tallinn University of Technology – 80 / 25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värskas / 25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu

Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: 30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991) / Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn – 80 / Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värskas statt / Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet

Eesti majanduspoliitilised väitlused: 30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991) / Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond – 80 / 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus – Värskas / 25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus

Asutatud aastal 1984 / Gegründet im Jahre 1984 / Established in 1984

Publikatsioon ilmub kuni kaks korda aastas / Die Publikation erscheint bis zu zwei Mal im Jahr / The publication is published once or twice a year

ASUTAJA, KOORDINAATOR JA PEATOIMETAJA / GRÜNDER, KOORDINATOR UND CHEFREDAKTEUR / FOUNDER, COORDINATOR AND CHIEF EDITOR:

Matti Raudjärv (Tartu Ülikool * University of Tartu [1996 – 2019; since 2021 – Emeritus]; Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology [1968 – 1998; since 1974 – Alumni]; Mattimar OÜ (GmbH / Ltd) [1993 – ..., Director])

ARTIKLID ON AVALDATUD ANDMEBAASIDES: / Die Beiträge sind in der Datenbanken: / Articles have been published in the databases:

DOAJ – Directory of Open Access Journals (Netherlands),

EBSCO – Elton B. Stephens Company (USA),

EBSCO – Central & Eastern European Academic Source,

EBSCO – Discovery Service (EDS),

EconBib – Economics Bibliography (KSP Journals; International),

ECONIS – Economics Information System (Germany),

Elsevier-SCOPUS – Largest abstract & citation database of peer-reviewed literature (USA, United Kingdom, Germany),

ESO – European Sources Online (United Kingdom),

SSRN – Social Science Research Network (USA)

KONTAKT - CONTACT: Matti Raudjärv, Ph D (filosoofiadoktor-majanduskandidaat)

Mattimar OÜ (GmbH / Ltd) [1993 – ..., Director] (kirjastaja, Verlag, publisher)

Kose tee 79, 12013 Tallinn, Piriita; Eesti – Estland – Estland

Tartu Ülikool * University of Tartu [1996 – 2019; since 2021 – Emeritus]

mattir@hot.ee * www.mattimar.ee * matti.raudjarv@ut.ee

Tehniline sekretär ja korrektuur / Technical secretary and proofreader:

Kaarin Birk (Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology)

kaarin_birk@hotmail.com

ESTONIAN DISCUSSIONSON ECONOMIC POLICY

30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia
(20 August 1991)

School of Business and Governance of Tallinn University of Technology – 80
25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy
25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the
University of Tartu in Pärnu

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland
(20. August 1991)

Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn – 80
Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik statt
Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991)

Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond – 80

25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist
25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus

29th year of issue * 29. Jahrgang * 29. aastakäik

Peer reviewed and refereed international scientific journal
Rezensierte und referierte Internationale wissenschaftliche Zeitschrift
Eelretsenseeritud ja viidatud rahvusvaheline teadusajakiri

1-2 / 2021

TALLINN * BERLIN

TOIMETUSKOLLEGIUM / REDAKTIONSKOLLEGIUM / EDITORIAL BOARD:

Peter Friedrich (University of Federal Armed Forces Munich * University of Tartu)
Irina Gogorishvili (Tbilisi Riiklik Ülikool * Ivane Javakhishvili State University of Tbilisi)
Enno Langfeldt (Fachhochschule Kiel * University of Applied Sciences of Kiel)
Stefan Okruch (Andrássy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest)
Armin Rohde (Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald * University of Greifswald)
Klaus Schrader (Kieli Maailmamajanduse Instituut * Kiel Institute of the World Economy)
Mart Sõrg (Tartu Ülikool * University of Tartu)

TOIMETAJAD / REDAKTEURE / EDITORS:

Üllas Ehrlich (Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology)
Sulev Mäeltsemees (Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology)
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool * University of Tartu [1996 – 2019; since 2021 – Emeritus]; Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology [1968 – 1998; since 1974 – Alumni]; Mattimar OÜ (GmbH / Ltd) [1993 – ..., Director])

Toimetaja-konsultant / Redakteurin-Konsultantin / Editor-Consultant:

Ruth Tammeorg (Tartu Ülikooli Ametiühing * Tartu University Faculty Association;
kvalifikatsioon: kutsesstandard – raamatukoguhoidja, tase VI/ Occupational qualification
standard – Subject Librarian, level VI)

Käesoleva publikatsiooni-ajakirja koostamist, väljaandmist ja trükkimist on toetanud järgmised ülikoolid ning organisatsioonid /

Die Herausgabe dieser Publikation wurde unterstützt durch folgende Universitäten und Organisationen /

The following universities and organisations have supported the publishing/ printing of the publication:

- **Tartu Ülikool * Universität Tartu * University of Tartu**
- **Tallinna Tehnikaülikool * Technische Universität Tallinn * Tallinn University of Technology**
- **Mattimar OÜ * Mattimar GmbH * Mattimar Ltd**
- **Kieli Rakendusülikool * Fachhochschule Kiel * University of Applied Sciences of Kiel**
- **Greifswaldi Ülikool * Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald * University of Greifswald**
- **Kieli Maailmamajanduse Instituut * Institut für Weltwirtschaft Kiel * Kiel Institute of the World Economics**
- **Tbilisi Riiklik Ülikool * Ivane Javakhishvili Staatliche Universität Tbilisi * Ivane Javakhishvili State University of Tbilisi**
- **Jena Rakendusülikool * Ernst-Abbe-Hochschule Jena * University of Applied Sciences of Jena**

Estonian Discussions on Economic Policy: 30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991) / School of Business and Governance of Tallinn University of Technology – 80 / 25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värskas / 25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu. 2021, No. 1-2

Etnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: 30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991) / Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn – 80 / Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värskas statt / Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet. 2021, Nr 1-2

Eesti majanduspoliitilised vältlused: 30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991)/ Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond – 80/ 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartu-Värskas/ 25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus. 2021, nr. 1-2

Berlin, Tallinn: BWV * Mattimar

29th year of issue / 29. Jahrgang / 29. aastakäik

BERLINER WISSENSCHAFTS-VERLAG GmbH, MATTIMAR OÜ (GmbH, Ltd), 2021

ISSN 1736-5597 (trükis)

ISSN 1736-5600 (CD-ROM)

ISSN 2228-1878 (pdf, online)

ISBN 978-9985-844-99-1 (trükis)

ISBN 978-9916-672-00-6 (CD-ROM)

ISBN 978-9916-672-01-3 (pdf, online)

ISBN 978-9916-672-02-0 (epub)

ISBN 978-9916-672-03-7 (pdf, e-book)

ISBN 978-3-8305-5165-2 (trükis)

ISBN 978-3-8305-5165-2 (CD-ROM)

ISBN 978-3-8305-4386-2 (pdf, e-book)

Käesolevas publikatsioonis avaldatud artiklid on eelretsenseeritud anonüümselt sõltumatute doktorikraadiga retsensentide poolt.

Alle Beiträge der vorliegenden Publikation wurden vor der Veröffentlichung anonym von unabhängigen promovierten Experten rezensiert.

Before publishing, the articles in this collection have been anonymously peer-reviewed by independent reviewers holding a doctor's degree.

Trükitud trükikojas Miniprint OÜ / Gedruckt in der Druckerei Miniprint OÜ /

Printed in the publishing house of Miniprint OÜ, Tallinn, Estonia

© Esikaas ja üldkujundus / Cover und Gesamtlayout / Front cover and general design:

kirjastaja Mattimar OÜ; Mattimar-Verlag GmbH; publisher Mattimar Ltd 2021

© Kirjastamine: kirjastajad, Herausgeber, publishers – Berlin, Tallinn: BWV *

Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Mattimar-Verlag GmbH, 2021

© Autorid, Autoren, Authors

NB! NB! NB!

AJAKIRJAST / ÜBER ZEITSCHRIFT / ABOUT JOURNAL

Käesolevat ajakirja tervikuna on näha:

- Mattimar OÜ kodulehel (www.mattimar.ee)
Mattimar OÜ / GmbH / Ltd:
 - eesti keelsel kodulehel / estnisch / Estonian:
http://www.mattimar.ee/est_publikatsioonid.html
 - saksa keelsel kodulehel / deutsch / German:
http://www.mattimar.ee/ger_publikatsioonid.html
 - inglise keelsel kodulehel / englisch / English:
http://www.mattimar.ee/eng_publikatsioonid.html

Mattimar OÜ koduleht on uuendamisel ja lisaks on koostamisel ka kodulehe venekeelne osa ning kui edaspidi tekib piisavalt palju vene keeles artiklite kirjutajaid-autoreid (NB! ja konverentsil osalejaid, et konverentsile tekib vajalik hulk ka vene keelseid ettekandeid) ning kirjutatakse sisukaid artikleid, siis on võimalik, et laiidame ka ajakirja neljakeelseks.

Üsna terviklikult on ajakirja samuti näha koos suures mahus eessõnadega, sh oluliste sündmuste äramärgimisega, täismahus teadusartiklite, nende artiklite teisekeelseste kokkuvõtete, kroonika ja muu olulisega ojs.utlib.ee lehel:

- **OJS** (ojs.utlib.ee) – (Open Journal System) on veebiajakirjade publitseerimissüsteem, mida kasutatakse **Tartu Ülikooli** avatud juurdepääsuga (Open Access) teadusajakirjade haldamiseks ja publitseerimiseks. OJS platvormil on avaldatud Tartu Ülikooli nime all (sh TÜ Kirjastuses) kirjastatavad eelretsenseeritud ajakirjad, mis sisaldavad artiklite täistekste eesti, inglise ja vene keeles (meie ajakirja puhul lisaks ka saksa keelsed tekstid). Kõik Tartu Ülikooli OJS platvormil avaldatud ajakirjad on kättesaadavad ka rahvusvahelises **DOAJ** (Directory of Open Access Journals) andmebaasis. Ka meie käesolev ajakiri on selles andmebaasis (DOAJ) esindatud.

* * *

Die vorliegende Zeitschrift in Gänze kann eingesehen werden:

- auf dem Homepage von **Mattimar OÜ (GmbH)** (www.mattimar.ee)
- bei **OJS** (ojs.utlib.ee) – (Open Journal System), es handelt sich um ein Publizierungssystem der Onlinezeitschriften, das von der Universität Tartu zur Verwaltung und Publikation von wissenschaftlichen Zeitschriften verwendet wird und öffentlich zugänglich ist (Open Access). Alle auf der OJS-Plattform der **Universität Tartu** veröffentlichten Zeitschriften sind auch in der internationalen Datenbank von **DOAJ** (Directory of Open Access Journals) zugänglich. Auch unsere vorliegende Zeitschrift ist in dieser Datenbank (DOAJ) vertreten.

Der Homepage von Mattimar OÜ wird gerade erneuert und zusätzlich wird auch der russischsprachige Teil der Seite zusammengestellt. Wenn es in nächster Zukunft genügend russischsprachige Autoren und Verfasser der Beiträge geben wird (NB! und auch Teilnehmer an den Konferenzen, so dass auch eine notwendige Menge an russischsprachigen Vorträgen entsteht) und dem Redaktionsteam der Zeitschrift inhaltvolle Beiträge vorgelegt werden, dann wird es möglich sein, dass wir auch die Zeitschrift auf vier Sprachen erweitern werden. Aber, wir werden es sehen, denn dies wird wohl auch einen Redakteur und Rezensenten für das Russische voraussetzen!?

* * *

The full edition of this journal is available:

- on the web site of **Mattimar OY (Ltd)** (www.mattimar.ee)
- in **OJS** (ojs.utlib.ee) – (Open Journal System) which is a publishing system for online journals used for the management and publishing of open access research journals of the **University of Tartu**. All journals published in the OJS platform of the University of Tartu are available also in the international **DOAJ** (Directory of Open Access Journals) database. Also this our journal is represented in that database (DOAJ).

The web site of Mattimar OY is undergoing updates, and in addition, the part in the Russian language will be added to the web site, and if we have enough authors of papers in Russian in the future (NB! and conference participants so that we have the necessary number of presentations also in Russian) and papers rich in content are submitted to the editorial board of the journal, it will be possible to expand the journal also to include the fourth language. But we will wait and see since this assumes also an editor and peer reviewers in the Russian language!?

NB! NB! NB!

PEATOIMETAJA PÕÕRDUMINE!

Aastast 2019 on käesolev kolmekeelne rahvusvaheline eelretsenseeritud teadusajakiri (alates numbrist 1-2/2019 ja 3-4/2019), selle autorid ja artiklid, fikseeritud rahvusvahelises andmebaasis **Elsevier-SCOPUS** (eelretsenseeritud teadusartiklite suurim kokkuvõtete ja tsitaatide andmebaas/ USA, Suurbritannia, Saksamaa LV/). Meie ajakiri on nüüd esindatud *ca* kümnes rahvusvahelises andmebaasis, lisaks Eesti andmebaasid.

Meie taotlus võeti **Scopuses** ametlikult töösse 15. septembril 2016 [Estonian Discussions on Economic Policy (1736-5597 / 2228-1878)]. Oma taotlusmaterjalid esitasime aga veelgi varem. Otsus meie ajakirja sobilikkuse kohta võeti vastu 2. juunil 2019.¹ Andmete sisestamine toimus andmebaasi spetsialistide poolt aprillis-mais 2021. Loomulikult tähendab **Scopus** ka seda, et nõuded artiklite ja ajakirja kvaliteedile peavad edaspidi veelgi suuremad olema.

Saavutus on ajakirja autorite ja toimkonna ühise hea koostöö ning tegevuse tulemus. Sel puhul tänan kõiki osalisi. See on olnud suur, pikaajaline ja tänuväärne töö! Peatoimetaja palvel uuris ajakirja ja artiklite olemasolu Scopuses meie ajakirja toimetaja-konsultant, Tartu Ülikooli raamatukogu pikaajaline erialaspetsialist-raamatukoguhoidja ning majandusteaduskonna referent Ruth Tammeorg ja kinnitas seda (e-mail, 10. juuni 2021).

See tähendab ka ETISes (riiklik register Eesti Teadusinfosüsteem) ajakirjale kõrgeimat taset – 1.1. Seda kinnitas 2. augustil 2021 telefonitsi ka ETIS-e osakonnajuhataja Marika Meltsas käesoleva ajakirja peatoimetajale. Juba varem oli ajakiri (siis küll kogumikuna ja tänase ajakirja eelkäijana) hulk aastaid tasemel 3.1 (*ca* 15 aastat ja rohkem tagasi) ja seejärel tasemel 1.2 (alates aastast 2007) olnud. Nii on juba *ca* 15 aastat (alates 2007) olnud ajakirja artiklidel eelretsenseerimine ehk nn pimeretsenseerimine valdavalt välisülikoolide doktorikraadiga majandusteadlaste-professorite poolt ning ajakirjal on rahvusvaheline toimetuskolleegium (7-liikmeline Eesti, Georgia, Saksamaa LV ja Ungari ülikoolidest). Lisaks muud teadusartiklitele vajalikud tunnused (Abstract, Keywords, JEL jt).

Kindlasti aitab meie ajakirjas teadusartiklite avaldamine kaasa doktorantidele nende väitekirjade koostamisel ning seejärel ka doktoritööde kaitsmisel ja doktorikraadini jõudmisel, samuti õppejõududele ja teaduritele atesteerimisel. Positiivse ja vajaliku kogemuse annab nii artiklite kirjutamisele kui ka väitekirjade koostamisele samuti osalemine meie iga-aastastel rahvusvahelistel teaduskonverentsidel. En ju nii artiklite avaldamine kui konverentsidel osalemine-esinemine küll kaks erinevat sündmust, kuid orgaaniliselt siiski omavahel seotud ja toetavat tegevust.

Eriti tahaks siinjuures rõhutada ja tunnustada meie ajakirja pikaajalise ning asjatundlikutoimetaja-konsultandi ning tänase TÜ Ametiühingu juhatuse esimehe **Ruth Tammeorgi** panust **Scopusele** taotluse esitamise, täpsustamise ja tulemuse ootamise

¹ Meie ajakirja SCOPUSes hindamise graafik –
[<https://suggestor.step.scopus.com/progressTracker/index.cfm?trackingID=1D8727D42CC93287>]

perioodil, mis kestis hulk aastaid (*Ruth: see oli nagu Odüsseia-lugu*). Samuti tegevust lõppfaasis – andmebaasi ülevaatusel aastatel 2020–2021, et tuvastada meie ajakirja olemasolu **Scopuses**.

Eraldi tänan ka ajakirja kauaaegseid, suurepäraseid toimetajaid **Sulev Mäeltsemeest** ja **Üllas Ehrlichi** ning meie hulgast jaanuaris 2018 lahkunud endist tublit ja nõudlikku toimetajat **Janno Reiljanit**, aga samuti varasemat asjalikku toimetuskolleegeiumi liiget, artiklite autorit ja kaasautorit, hilisemat heatahtlikku ning sisukat välistoimetajat Saksamaalt, tänast manalameest **Manfred O. E. Hennies'i** (lahkus meie seast oktoobris 2019), kes kõik **Scopuse** taotlustegevusele tugeva omapoolse moraalse toetuse tagasid. Usun, et Janno rõõmustaks, saaks täiendavat indu enesele ja annaks seda edasi ka omadoktorantidele ning teistele kolleegidele! Kindlasti oleks äärmiselt rõõmus ka hea sõber Manfred!

Rõõmustavad ka ajakirja toimetuskolleegeiumi liikmed Tartu Ülikoolis, Budapesti Saksakeelses Ülikoolis, Greifswaldi Ülikoolis, Kieli Maailmamajanduse Instituudis (Kieli Ülikooli juures), Kieli Rakendusülikoolis ja Tbilisi Riiklikus Ülikoolis!

Tulemuse saavutamisele aitasid tänuväärset kaasa ka meie ajakirja tehniline sekretär **Kaarin Birk** ning inglise keele tõlkija **Meeli Kuura** ja saksa keele tõlk-tõlkija **Toomas Metsis** Eesti Tõlkide ja Tõlkijate Liidust.

Palju tänu ka kõigile retsensentidele nii Eestis kui teistes riikides, eeskätt Saksamaa LV ülikoolides. Nende sisukad ja kompetentsed retsensioonid aitasid autoritel kindlasti oma artikleid alati paremuse suunas täiendada.

Loodan, et **Scopuse** andmebaasis olemine lisab ka meie ajakirja aktiivsetele autoritele head tuju ja rahulolu!

Lugupidamise ja tänuga kõigile edu ning jätkuvat viljakat ja aktiivset koostööd nii meie rahvusvahelise teadusajakirja väljaandmisel kui rahvusvaheliste teaduskonverentside korraldamisel-osalemisel soovides ja veelkord rõhutades, et *oleme ajakirja sisu laiendanud – tegemist on kaht majandusvaldkonda (st majanduspoliitikat ja ettevõtetmajandust) siduva-käsitleva ajakirjaga kui ka nende sünteesiga ehk kahe valdkonna ühendamisega uueks üksuseks-komplekseks majandusvaldkonnaks või/ja mõtteliseks tervikuks. Ajakirja üldnimetus jääb aga endiseks.*

Tallinnas, Pirita-Kosel (10.-11. juunil 2021)

Teie Matti Raudjärv

(ajakirja asutaja ja peatoimetaja /1984, 1994 ... 2006, 2007 .../,
teaduskonverentside ellukutsuja-peakorraldaja /1984, 1994 .../)

BEGLEITWORT DES CHEFREDAKTEURS!

Ab dem Jahr 2019 ist die vorliegende dreisprachige internationale vorrezensierte Wissenschaftszeitschrift (ab den Nummern 1-2/2019 und 3-4/2019), deren Autoren und Artikel, in der internationalen Datenbank **Elsevier-SCOPUS** fixiert (die größte Datenbank von Zusammenfassungen und Zitaten den vorrezensierten Wissenschaftsartikeln /USA, Großbritannien, Deutschland/). Unsere Zeitschrift ist nun in ca. zehn internationalen Datenbanken vertreten, zusätzlich in den estnischen Datenbanken.

Unser Antrag wurde bei **Scopus** am 15. September 2016 offiziell in Arbeit genommen [Estonian Discussions on Economic Policy (1736-5597 / 2228-1878)]. Wir haben unsere Antragsunterlagen jedoch noch viel früher eingereicht. Der Entscheid über die Eignung von unserer Zeitschrift wurde am 2. Juni 2019 getroffen.¹ Die Eingabe der Daten erfolgte durch die Spezialisten der Datenbank im April-Mai 2021. Selbstverständlich bedeutet **Scopus** aber auch, dass die Anforderungen an die Qualität der Artikel und der Zeitschrift in weiterer Zukunft noch höher sein müssen.

Diese Errungenschaft ist ein Ergebnis der gemeinsamen guten Zusammenarbeit und Tätigkeit zwischen den Autoren der Zeitschrift und des Teams. Dafür möchte ich bei allen Beteiligten einen Dank aussprechen. Es ist eine große, langjährige und dankenswerte Arbeit gewesen!

Das bedeutet für die Zeitschrift auch im ETIS (Estnischen Wissenschaftsinformationssystem) das höchste Niveau – 1.1. Schon früher war die Zeitschrift (damals jedoch als Sammelband und Vorgänger der heutigen Zeitschrift) mehrere Jahre lang auf der Ebene 3.1 (ca. 15 Jahre oder mehr zurück) und danach auf der Ebene 1.2 (seit dem Jahre 2007) gewesen. So haben die Artikel der Zeitschrift schon seit ca. 15 Jahren (ab 2007) ein Vorrezensieren oder sog. Blindrezensieren gehabt, vorwiegend durch Wirtschaftswissenschaftler und Professoren mit einem Doktorgrad von ausländischen Universitäten, und die Zeitschrift hat ein internationales Redaktionskollegium (7 Mitglieder aus den Universitäten von Estland, Georgien, Deutschland und Ungarn). Darüber hinaus gibt es andere für Wissenschaftsartikel erforderliche Merkmale (Abstract, Keywords, JEL u. Ä.)

Sicherlich hilft die Veröffentlichung von Wissenschaftsartikeln in unserer Zeitschrift den Doktoranten bei der Zusammenstellung ihrer Dissertationen und danach auch bei der Verteidigung der Dissertationen und Erlangung des Doktorgrades, ebenfalls den Lehrkräften und Wissenschaftlern beim Attestieren. Eine positive und nötige Erfahrung gibt sowohl dem Schreiben wie auch der Zusammenstellung von Dissertationen ebenfalls die Teilnahme an unseren alljährlichen internationalen Wissenschaftskonferenzen. Handelt es sich doch bei der Veröffentlichung von Artikeln wie auch bei Teilnahme und Auftreten auf den Konferenzen um zwei unterschiedliche Ereignisse, aber organisch sind sie jedoch miteinander verbundene und unterstützende Tätigkeiten.

Besonders möchte ich hierbei den Beitrag von Frau **Ruth Tammeorg**, der langjährigen und sachkundigen Redakteurin und Konsultantin unserer Zeitschrift, der früheren Fachspezialistin und Bibliothekarin der Bibliothek der Universität Tartu (TÜ) und der

¹ Die Bewertungsgrafik unserer Zeitschrift bei SCOPUS –
[<https://suggestor.step.scopus.com/progressTracker/index.cfm?trackingID=1D8727D42CC93287>]

heutigen Vorstandsvorsitzenden der Gewerkschaft der Universität Tartu, beim Einreichen des Antrags an **Scopus** und bei dessen Präzisierung betonen und anerkennen, sowie während der Periode der Wartezeit auf das Ergebnis, was eine ganze Reihe von Jahren gedauert hat (*Ruth: das war wie eine Odyssee-Geschichte*). Ebenso in der Endphase der Tätigkeit – bei der Durchsicht der Datenbank in den Jahren 2020–2021, um das Vorhandensein unserer Zeitschrift bei **Scopus** festzustellen.

Besonders bedanken möchte ich mich auch bei den langjährigen, großartigen Redakteuren der Zeitschrift, **Sulev Mäeltseemes** und **Üllas Ehrlich**, sowie beim früheren tüchtigen und ambitionierten Redakteur **Janno Reiljan**, der im Januar 2018 von uns gegangen war, aber auch beim früheren sachkundigen Mitglied des Redaktionskollegiums, beim Autor und Mitautor von Artikeln, beim späteren gutmütigen und inhaltsreichen Auslandsredakteur aus Deutschland, **Manfred O. E. Hennies**, der heute nicht mehr unter uns ist (war im Oktober 2019 verschieden), die alle an die Antragstätigkeit bei **Scopus** ihrerseits eine starke moralische Unterstützung gewährt hatten.

Ich glaube, dass Janno sich freuen würde, zusätzliche Begeisterung für sich bekommen würde und dies auch an seine Doktoranten und andere Kollegen weitergeben würde!

Sicherlich wäre auch der gute Freund Manfred überaus erfreut!

Es freuen sich auch die Mitglieder des Redaktionskollegiums der Zeitschrift an der Universität Tartu, an der Deutschsprachigen Universität Budapest, am Kieler Institut für Weltwirtschaft (bei der Universität zu Kiel), an der Fachhochschule Kiel, an der Staatlichen Universität Tiflis, und an der Universität Greifswald!

Zum Erreichen des Ergebnisses haben dankenswert beigetragen auch **Kaarin Birk**, die technische Sekretärin unserer Zeitschrift, und **Meeli Kuura**, unsere Übersetzerin für Englisch, und **Toomas Metsis**, der Übersetzer und Dolmetscher für Deutsch, vom Estnischen Dolmetscher- und Übersetzerverband.

Vielen Dank auch an alle Rezensenten sowohl in Estland wie auch in anderen Ländern, vor allem an den Universitäten der Bundesrepublik Deutschland. Ihre inhaltsreichen und kompetenten Rezensionen haben dazu beigetragen, dass die Autoren ihre Artikel sicher immer zum Besseren ergänzt haben.

Ich hoffe, dass das Vorhandensein in der Datenbank von **Scopus** auch den aktiven Autoren unserer Zeitschrift gute Laune und Zufriedenheit mitbringen wird!

Hochachtungsvoll und mit großem Dank an alle, Erfolg und fruchtbare fortgesetzte Zusammenarbeit sowohl bei der Herausgabe unserer internationalen Wissenschaftszeitschrift wie auch bei der Veranstaltung und Teilnahme an unseren internationalen Wissenschaftskonferenzen wünschend,

In Tallinn, Pirita-Kose, am 10.–11. Juni 2021

Ihr Matti Raudjärv

(Gründer und Chefredakteur der Zeitschrift /1984, 1994 ... 2006, 2007 .../,

Gründer und Hauptveranstalter der Konferenzen /1984, 1994 .../)

COMMENTS FROM THE CHIEF EDITOR!

Since 2019, this international peer-reviewed scientific journal in three languages (since the issues 1-2/2019 and 3-4/2019), its authors and papers have been included in the international database **Elsevier-SCOPUS** (the largest database of summaries and citations of peer-reviewed scientific papers /USA, UK, Germany/). Our journal is now represented in approximately ten international databases, in addition to Estonian databases.

Scopus officially accepted our application for review on 15 September 2016 [*Estonian Discussions on Economic Policy* (1736-5597 / 2228-1878)]. We submitted our application materials even earlier. The decision on the eligibility of our journal was adopted on 2 June 2019.¹ The information was entered by the specialists of the database in April-May 2021. **Scopus** obviously also means that requirements for the quality of the papers and the journal have to be even higher in the future.

This achievement is the result of the good joint cooperation and activities of the authors and the editorial staff of the journal. Many thanks to all participants. It has been a huge, long-term work worthy of thanks! At the request of the chief editor, the editor-consultant of our journal, long-term specialist in the field, librarian of the University of Tartu and information specialist of the School of Economics and Business Administration of the University of Tartu, Ruth Tammeorg searched for the existence of the journal and the papers and confirmed it (e-mail, 10 June 2021).

This means also the highest level – 1.1 – for the journal in ETIS (the national register Estonian Research Information System). This was confirmed on the phone also by the Head of the Department of ETIS, Marika Meltsas to the chief editor of this journal. Already earlier the journal (as a collection and precursor of the current journal then) had been on level 3.1 for many years (for 15 years and more) and then on level 1.2 (since 2007). Thus, the papers of this journal have been peer-reviewed for already about 15 years (since 2007), i. e. undergone a blinded review mainly by economists-professors of foreign universities with a doctor's degree and the journal has an international Editorial Board (its 7 members are from universities of Estonia, Georgia, Federal Republic of Germany and Hungary). Besides, other required features of research papers (abstract, keywords, JEL, etc.).

Publishing of research papers in our journal will surely help doctoral students to prepare their thesis and then to defend their doctoral papers and acquire the doctor's degree, also in the attestation of the academic staff and researchers. Also participation in our annual scientific conferences provides positive and necessary experience both in writing papers and preparation of the thesis. While publishing of papers and participation in conferences, making presentations, are different events, they are organically interconnected and support each other.

I would particularly like to emphasise and give recognition to the contribution of the long-term and competent editor-consultant of our journal, a former specialist-librarian of the Library of the University of Tartu (UT) and information specialist of the School

¹ Timeline of the assessment of our journal by SCOPUS –
[<https://suggestor.step.scopus.com/progressTracker/index.cfm?trackingID=1D8727D42CC93287>]

of Economics and Business Administration of the University of Tartu and current Chairman of the Board of the University of Tartu Faculty Association **Ruth Tammeorg** during the period of submission and adjustment of the application to **Scopus** and waiting for the result which took many years (*Ruth: This was like the Odissey story*). Also her activities at the final stage – during the database review in 2020–2021 to find our journal in **Scopus**.

I would like to thank separately also the long-term excellent editors of our journal, **Sulev Mäeltseemes** and **Üllas Ehrlich**, and the former excellent and demanding editor **Janno Reiljan** who passed away in January 2018, also the earlier efficient member of the Editorial Board, author and co-author of papers, later a kind and substantive foreign editor from Germany **Manfred O. E. Hennies** who is no longer among us (deceased in October 2019), who all contributed with strong moral support to the process of application for **Scopus**.

I believe that Janno would have been glad, would have become more enthusiastic himself and would have inspired also his doctoral students and other colleagues!

Also our good friend Manfred would surely have been very glad!

Also the members of the Editorial Board of the journal at the University of Tartu, Budapest German-Language University, University of Greifswald, Kiel Institute for the World Economy (of the University of Kiel), Kiel University of Applied Sciences and Tbilisi State University are happy about this result!

Many thanks also to the technical secretary of our journal **Kaarin Birk** and the English translator **Meeli Kuura** and the German translator-interpreter **Toomas Metsis** from the Estonian Association of Translators and Interpreters for their contribution to this achievement.

We are grateful also to all peer reviewers in both Estonia and other countries, particularly from the universities of the Federal Republic of Germany. Their substantive and competent reviews surely always helped the authors to make their papers even better.

I hope that being in the **Scopus** Database is a good news and provides great satisfaction also to the active authors of our journal.

With great respect and many thanks, wishing success and continuing fruitful and active cooperation both in issuing our international scientific journal and organising/participating in our international scientific conferences and emphasising again that *we have broadened the content of the journal – it is now a journal connecting-treating two areas of economics (i.e. economic policy and business administration) and also their synthesis, i.e. merging the two areas into one integrated field of economics and/or a notional united field. The general name of the journal remains the same, however.*

In Tallinn, Pirita-Kose (10 –11 June 2021)

Yours, Matti Raudjärv

(founder and chief editor of the journal /1984, 1994 ... 2006, 2007 .../,
initiator-main organiser of the scientific conferences /1984, 1994 .../)

TÄHELEPANUKS AUTORITELE!

WICHTIGE ANMERKUNG FÜR AUTOREN!

NOTE FOR THE AUTHORS!

Autor vastutab oma kirjutise sisu, õigekirja ja vormistamise eest ainuisikuliselt. Mattimar OÜ ei võta vastutust andmete õigsuse, täpsuse ega täielikkuse osas, samuti ei arvesta ka kolmandate poolte eraõiguslikke huve.

Artikli sissejuhatavas osas ootame me autoritelt, et nad **konkreetselt ja selgelt**

- kirjutaksid, mille pooltest on autori tema arvates artikli teema aktuaalne;
- formuleeriksid artikli eesmärgi;
- formuleeriksid need uurimisülesanded, mille lahendamine aitab seatud eesmärki saavutada.

Artiklite, kokkuvõtete ja muude materjalide vormistamisnõuded on avaldatud Mattimar OÜ kodulehel (www.mattimar.ee – “Aktuaalne” all: Infokiri).

Verantwortlich für den Inhalt sind die Autoren. Mattimar OÜ (GmbH) übernimmt keine Gewähr für die Richtigkeit, Genauigkeit und Vollständigkeit der Angaben sowie die Beachtung privater Rechte Dritter.

Im einführenden Teil des Beitrages erwarten wir von dem Autor, dass er **konkret und deutlich**

- die Aktualität des Beitrages und des Themas hervorhebt;
- das Ziel des Beitrages formuliert;
- umfassend die Forschungsaufgaben formuliert, die zur Erreichung des Ziels gelöst werden müssen.

Die eingereichten Artikel und die dazugehörigen Zusammenfassungen müssen folgende Formvorschriften erfüllen (www.mattimar.ee – „Aktuell“: Merkblatt)

Authors are personally responsible for the content, correct spelling and formatting of their publications. Mattimar OÜ (Ltd) will not accept responsibility for the correctness, accuracy or completeness of the information and will not take into account private interests of third persons.

We expect from authors a **specific and clear** statement in the introductory part of the paper about:

- why the subject of the paper is topical in the opinion of the author;
- the objective of their paper;
- the research tasks which have to be fulfilled to achieve the stated objective.

With the delivery of your paper you will grant to the publishers the right to publish your paper (www.mattimar.ee – „Topical“: Information Letter)

Uus! Neu! New!

LAIENDAME AJAKIRJA SISULIST POOLT!

Wir erweitern den Inhalt der Zeitschrift!

We will expand the range of topics of the journal!

NB!

Alates aastast 2022:

laiendame ajakirja sisulist poolt, st võtame senisest enam juba 2021. aasta teisest poolest avaldamiseks vastu **ettevõtte ja ettevõtlusega seotud teadusartikleid** eesmärgiga anda head võimalused samuti nendele teadlastele ja praktikutele, kes ettevõttemajanduse uurimisega tegelevad, seda nii Eestis kui teistes riikides.

See annaks võimalused ka **ettevõttemajanduse** probleeme paremini majanduspoliitikaga siduda ja integreerida. Sisu poolest oleks tegemist:

eelretsenseeritud ning viidatud rahvusvahelise ettevõttemajanduse ja majanduspoliitika teadusajakirjaga.

Ajakirja pealkiri ja avaldamistingimused jäävad endisteks, **artikleid võtame vastu jooksvalt, aasta läbi.**

Artiklite esitamise tähtjad, mis tuuakse välja aasta lõppudel ja alguses meie poolt levitatavates **Infokirjades**, on eeskätt nendele autoritele, kes on huvitatud meie konverentsidel osalemisest ja esinemisest kesksuvel (iga-aastaselt: juuni lõpp – juuli algus) ning enne konverentsi ilmuvas ajakirjas oma artikli avaldamisest.

Tallinnas, Pirita-Kosel – juunis 2021

Peatoimetaja: Matti Raudjärv

NB!

Ab dem Jahr 2022 werden wir:

den inhaltlichen Teil der Zeitschrift erweitern, d. h., dass wir bereits ab der zweiten Hälfte des Jahres 2021 **zahlreicher als bis jetzt Wissenschaftsartikel zur Veröffentlichung annehmen werden, die mit Unternehmen und Unternehmertum verbunden sind**, mit dem Ziel, gute Möglichkeiten auch jenen Wissenschaftlern und Praktikern zu offerieren, die sich mit der Forschung der Betriebswirtschaft beschäftigen, und das sowohl in Estland wie in anderen Ländern.

Dies würde uns auch Möglichkeiten bieten, die Probleme der **Betriebswirtschaft** besser mit der Wirtschaftspolitik zu verbinden und zu integrieren. Vom Inhalt her würde es sich um:

eine vorrezensierte und referenzierte Wissenschaftszeitschrift für internationale Betriebswirtschaft und Wirtschaftspolitik handeln.

Der Titel der Zeitschrift und die Veröffentlichungsbedingungen bleiben die gleichen, die Artikel werden laufend, während des ganzen Jahres entgegengenommen.

Die Fristen für die Einreichung von Artikeln, die in den an Jahresenden und Jahresanfängen von uns verbreiteten **Informationsschriften** angegeben werden, sind vor allem für jene Autoren vorgesehen, die an der Teilnahme an unseren Konferenzen und an einem Auftritt im Mittsommer (alljährlich: Ende Juni – Anfang Juli) sowie an einer Veröffentlichung des eigenen Artikels in der vor der Konferenz erscheinenden Zeitschrift interessiert sind.

Tallinn, Pirita-Kose – Juni 2021

Chefredakteur: Matti Raudjärv

NB!

Starting from 2022:

we will expand the range of topics of the journal – i.e. already from the second half of 2021 we will accept more **research papers related to enterprises and business** activities in order to afford good opportunities also to researchers and experts of the field studying business administration both in Estonia and other countries.

It would also make it possible to link and integrate **business administration** problems better with economic policy. In essence it would be:

a peer-reviewed and indexed international scientific journal of business administration and economic policy.

The journal title and the conditions for publishing will remain the same, we will accept papers all the year round.

The deadlines for the submission of papers that will be set at the beginning and end of each year in the **Information letters** we will be sending out are above all for the authors who are interested in participation in our conferences and making presentations in summer (annually: end of June – beginning of July) and publishing their papers in the journal that will be published before the conference.

Tallinn, Pirita-Kose – June 2021

Chief Editor: Matti Raudjärv

SISUKORD / INHALTSVERZEICHNIS / CONTENTS

Ajakirjast / Über Zeitschrift / About journal	6
Peatoimetaja pöördumine! (Matti Raudjärv)	8
Begleitwort des Chefredakteurs! (von Matti Raudjärv)	10
Comments from the chief editor! (by Matti Raudjärv)	12
Tähelepanuks autoritele! / Wichtige Anmerkung für Autoren! / Note for the authors!	14

Uus! Neu! New!

Laiendame ajakirja sisulist poolt!	15
Wir erweitern den Inhalt der Zeitschrift!	15
We will expand the range of topics of the journal!	16

* * *

Eesti omariikluse taastamine ja kohaliku omavalitsuse koht selles (Sulev Mäeltseemes)	22
Die Wiederherstellung der estnischen Eigenstaatlichkeit und die Stellung der lokalen Selbstverwaltung darin (von Sulev Mäeltseemes)	29
Restoration of the statehood of estonia and the role of the local government in it (by Sulev Mäeltseemes)	31

* * *

Eesti kõrgkoolide konkurentsivõime on ohus – vajalik otsustav tegevus. Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast (Matti Raudjärv ja Ruth Tammeorg)	33
Die Wettbewerbsfähigkeit der estnischen Hochschulen ist in gefahr – ein Entschluss wird notwendig (von Matti Raudjärv und Ruth Tammeorg)	37
Competitiveness of Estonian institutions of higher education is at risk – decisive action required. Introductory thoughts on the current situation (by Matti Raudjärv and Ruth Tammeorg)	40

Eesti ülikoolides on vaja koolitada majanduspedagooge. Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast (Matti Raudjärv)	43
An den estnischen Universitäten müssen Wirtschaftspädagogen ausgebildet werden (von Matti Raudjärv)	49
Estonian universities should educate teachers of economics. Introductory thoughtson the current situation (by Matti Raudjärv)	52

KOKKUVÕTTED / ZUSAMMENFASSUNGEN / SUMMARIES¹

Üllas Ehrlich	Ökosüsteemi teenuste tingimuslik hindamine kui Sisend keskkonnastatistikasse: Eesti kogemus	56
<i>Artikkel-Article</i>	Contingent Valuation as a Tool for Environmental Economic Accounting: Case of Estonia	56
Wolfgang Eibner	Euroopa koroonavastane poliitika: adekvaatsed piirangud või teatud liiki hügieeniline totalitarism?	61
<i>Artikkel-Article</i>	European Policy against Corona: Adequate Restrictions or a Kind of Hygienic-Totalitarism?	71
Irina Gogorishvili, Erekle Zarandia	Ausbau der Kapazitätsentwicklung lokaler Selbstregierung In Georgien	71
<i>Artikkel-Article</i>	Expansion of Capacity Development of Local Self-Government in Georgia	100
Matti Raudjärv	Financing and Salaries in Estonian Institutions of Higher Education and their Competitiveness	76
<i>Artikkel-Article</i>	Rahastamine ja palgad Eesti kõrgkoolides ning konkurentsivõime ²	122

¹ Tervikartiklid inglise või saksa keeles on käesoleva trükisega kaasasoleval CD-l.
The full text of papers in English or in German is available on the CD enclosed with this publication.
Die Beiträge in voller Länge entweder in englischer oder deutscher Sprache finden Sie auf der beigelegten CD.

² Käesolev tervikartikkel CD-l on eesti keeles ja kokkuvõtte ajakirja trükikoja variandis paberil, inglise keeles. Seda seepärast, et rohkem informatsiooni eeskätt eesti keelsele lugejale anda, kuna tegemist on suures osas eesti-spetsiifilise ülevaatelise uuringuga, olukorra kirjeldusega. Kuna igal riigil on sellel teemal mõneti oma probleemid ja Eesti asjad on näiteks suuremate riikidega võrreldes mastaabilt suhteliselt väiksemad ja vähem võrreldavad (seda ka absoluutses mõttes), siis ei pruugi see teistele riikidele piisavalt huvi pakkuda. Trükikoja inglise keelses kokkuvõttes on aga informatsioon loodetavasti minimaalselt-ammendavalt ja märksõnadena-probleemidena kontsentreeritult esitatud.

As an exception, at the request of readers, this full paper is in Estonian on CD and the summary is published on paper media in English. This is in order to provide more information above all to readers in the Estonian language as it is largely a study specific to Estonia.

Ausnahme, auf ausdrücklichen Wunsch von estnischen Lesern, wurde der vorliegende Artikel in estnischer Sprache in voller Länge auf der CD veröffentlicht, und als Zusammenfassung in englischer Sprache in der Papierfassung der gedruckten Zeitschrift. Das vor allem deshalb, um mehr Informationen in erster Linie den estnisch-sprachigen Lesern zugänglich zu machen, da es sich zum größten Teil um eine für Estland spezifische Untersuchung handelt.

KROONIKA / CHRONIK / CHRONICLE

A.

Tähelepanuväärsed Eesti majandusteadlased, majandusõppejõud ja teadusorganisaatorid

Bedeutende estnische Wirtschaftswissenschaftler, Hochschullehrer für Wirtschaft und Wissenschaftsorganisatoren

Notable Estonian economists, economic academics and scientific research organisers

Professor Jaak Leimann – 80 (Peeter Kross ja Erik Terk)	82
Professor Jaak Leimann – 80 (von Peeter Kross und Erik Terk)	89
Professor Jaak Leimann – 80 (by Peeter Kross and Erik Terk)	91
Vambola Raudsepp – 80 (Priit Sander)	93
Vambola Raudsepp – 80 (von Priit Sander und Toomas Haldma)	96
Vambola Raudsepp – 80 (by Priit Sander)	98

Sünnipäevalised-juubilarid – seotud meie ajakirja väljaandmise ning rahvusvahelise teaduskonverentsi korraldamisega

Geburtstagskinder und Jubilare – verbunden mit der Herausgabe unserer Zeitschrift und der Organisation der internationalen Wissenschaftskonferenz

Birthdays and jubilees – related to the publishing of our journal and organisation of the international scientific conference

Toomas Metsis – 60 (27.06.1960)	101
Janno Reiljan – 70 (8.10.1951 – 23.01.2018)	102
Ruth Tammeorg – 60 (25.02.1961)	104

B.

Aktuaalne nii ülikoolide õppe- kui teadustöös

Aktuelles in Unterricht und Forschung der Universitäten

Topical in both the academic and research activities of universities

B1. 80 aastat Tallinna Tehnikaülikooli Majandusteaduskonda (Eedo Kalle)	106
80 Jahre Wirtschaftsfakultät An der Technischen Universität Tallinn (TUT) (von Eedo Kalle)	112
80 Years of the Faculty of Economics at Tallinn University of Technology (by Eedo Kalle)	115
B2. 25 aastat Tartu Ülikooli regionaalkolledžit Pärnus (Arvi Kuura)	118

College Pärnu (regional) der Universität Tartu – 25 Jahre (von Arvi Kuura)	123
25 years of University of Tartu College (regional) in Pärnu (by Arvi Kuura)	127

B3. 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värska (1996) (Matti Raudjärv)	130
Vor 25 Jahren fand die erste internationale Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värskas (1996) (von Matti Raudjärv)	141
25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu-Värskas (1996) (by Matti Raudjärv)	145

C.

Majanduspoliitika teaduskonverentsid ja muud tegevused

Wissenschaftliche Konferenzen über Wirtschaftspolitik und andere Veranstaltungen

Scientific conferences on economic policy and other activities

C1. Majanduspoliitika teaduskonverentsid Eestis (1984–2021 ... 2022) / Liste der wissenschaftlichen Konferenzen über Wirtschaftspolitik in Estland (1984–2021 ... 2022) / List of scientific conferences on economic policy in Estonia (1984–2021 ... 2022)	149
---	-----

C2. Loodetav tulevikuinformatsioon (2023 – 2029) / Die Zukunftsinformation (2023 – 2029) / Expected future information (2023 – 2029)	155
--	-----

* * * * *

D.

Informatsioon ajakirja toimekonnalt	158
Information des Redaktionsteams	160
Information from the editorial team	162

Mattimar OÜ – usaldusväärne ettevõtte / Mattimar OÜ (GmbH) – Zuverlässiges Unternehmen / Mattimar OÜ (Ltd) – Trustworthy Enterprise	164
---	-----

* * *

NB! NB! NB!

Järgmine, **XXX** majanduspoliitika ja ettevõtetmajanduse teaduskonverents toimub /

Die nächste, **XXX** wirtschaftspolitische und betriebswirtschaftliche Konferenz findet statt /

The next, **XXX** Scientific Conference on Economic Policy and Business Administration will be held:

30.06-02.07.2022 (Eesti-Estland-Estonia):

Täpsem informatsioon alates oktoobrist-novembrist 2021 / Genauere Informationen ab Oktober-November 2021 / More detailed information from October-November 2021: www.mattimar.ee

Majanduspoliitika ja ettevõtetmajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2022: Tartu Ülikool – 390 aastat (anno 1632) / Kaksikümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2022: Universität Tartu – 390 Jahre (anno 1632) / Die zwanzig Konferenzen in Värska (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jäneda (ab 2013)

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2022: University of Tartu – 390 years (anno 1632) / 20 conferences held in Värska (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jäneda (since 2013)

EESTI OMARIIKLUSE TAASTAMINE ja KOHALIKU OMAVALITSUSE KOHT SELLES

Eesti riikliku iseseisvuse taastamine algas siis, kui NLKP KK peasekretär Mihhail Gorbatšov oli välja kuulutanud avalikustamise (*Glasnost*) ja uuenduspoliitika (*Perestroika*), mis võimaldasid avalikult välja öelda ja tegutseda tsentraalse käsumajandusliku ühiskonna vastu, et minna üle demokraatlikule turumajanduslikule ühiskonnale. Riikide iseseisvuse saavutamine on protsess, sageli pikk ja verine. Eestis saavutati iseseisvuse taastamine 1992. aasta augusti lõpuks suhteliselt kiirelt ning väga tähtis – veretult. 27. jaanuaril 1998. aastal Riigikogus vastu võetud „Pühade ja tähtpäevade seaduse“ parandusega sätestati 20. august taasiseseisvumispäev riigipühaks ja töövabaks päevaks ning sama aasta 20. augustil tähistati seda esimest korda riiklikult.

Iseseisvuse taastamise eelse protsessi käigust tuleb olulisemate sündmustena märkida 1987. aastast fosforiidikaevanduste rajamise vastu puhkenud massilist protestiliikumist (nn fosforiidisõda), 23. augustil Tallinnas Hirvepargis toimunud mittingut Molotov-Ribbentropi Pakti (MRP) avalikustamiseks ning kogu Eesti ühiskonda aastateks iseseisvusvõitluse mobiliseerinud 26. septembril Tartu ajalehes „Edasi“ (nüüd „Postimees“) ilmunud nelja mehe (Edgar Savisaar, Mikk Titma, Siim Kallas ja Tiit Made) ettepanek kogu Eesti üleviimisest isemajandamisele (IME – Isemajandav Eesti). Majanduspoliitika seisukohalt oli see artikkel suurima tähtsusega, mille järel moodustati sadu teadlasi kaasates kaks uurimisgruppi. Üks Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi juures (direktor Rein Otsasoni juhtimisel) ja teine konsultatsioonifirma „Mainor“ juures teadusdirektor Edgar Savisaare juhtimisel. Töötati välja regionaalse isemajandamise radikaalsed ettepanekud (kuni oma raha kasutuselevõtmiseni), mis pälvisid väga suurt tähelepanu ka teistes liiduvabariikides.

Eriti 1988. aasta sündmused olid aluseks, et hiljem on Eesti iseseisvuse taastamist hakatud nimetama „Laulvaks revolutsiooniks“, mis toimus ilma verevalamiseta erinevalt nt sündmustest Lätis, Leedus, Gruusias, Kasahstanis. Just sel aastal muutus tavaliseks esitada massiüritustel isamaalisi laule, sh ka Eesti hümn, mille avaliku esitamise eest oleks veel mõned aastad varem karistatud (kuni vanglasse paigutamiseni). 1988. aasta 1. ja 2. aprillil toimus Loomeliitude ühispleenum, kus nõuti Eesti NSV üleviimist isemajandamisele (IME), oma kodakondsuse sisseseadmist, Eesti NSV suveräänsust. 13. aprillil 1988 algatati Eesti Televisiooni saates „Mõtleme veel“ E. Savisaare ettepanekul demokraatlik liikumine Rahvarinne, mille asutamise kongress toimus 1. ja 2. oktoobril Tallinna Linnahallis. 20. augustil 1988 asutati Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei (ERSP) mis oli esimene mittekommunistlik partei Nõukogude Liidus.

Eesti Vabariigi 69. sünnipäeval 24. veebruaril 1989. aastal heisati Toompeal Pika Hermann'i torni poole sajandi järel taas sinimustvalge rahvuslipp. Samal päeval algatasid Eesti Muinsuskaitse Selts, ERSP ja Eesti Kristlik Liit Eesti Vabariigi õigusjärgste kodanike üldise registreerimise ja vabad valimised Eesti kodanike esinduskogusse – Eesti Kongressi. 23. augustil 1989. aastal toimus MRP 50. aastapäeva märkimiseks kolme Balti vabariigi elanike ühine rahumeelne meelevallus, mis sai rahvusvaheliselt tuntuks kui Balti kett. Selle eesmärgiks oli näidata maailmale Baltimaade vabadustahet ja juhtida tähelepanu 1939. aastal Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel sõlmitud MRP

paktile, mille salaprotokollid tõid kaasa Balti riikide okupeerimise ja annekteerimise NSV Liidu poolt.

11. ja 12. märtsil 1990. aastal toimunud Eesti Kongressi esimene istungjärk Estonia kontserdisaalis otsustas taastada Eesti Vabariigi õigusliku järjepidevuse alusel.

Järgnevalt iseloomustame lähemalt kohaliku omavalitsuse kohta Eesti riigi iseseisvuse taastamisel, mida on kahetsusväärselt vähe uuritud ja vastavalt ka hinnatud. Kindlasti on teisigi avaliku halduse institutsioone, poliitilisi ühendusi jms, kelle kohta väidetakse analoogiliselt. Aga seondult kohaliku omavalitsusega on see lõhe üks suurimaid, kui mitte suurim. Eriti kui võrrelda esimese iseseisvusajaga. Siis tunnustati ja tunnustati kohalikkude omavalitsust omariikluse saavutamise üliolulise tegurina. Kinnituseks olgu toodud vaid üks fakt. 1938. aastal kirjutas Tallinna kauaaegne (1919–1934) linnapea ja Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees (1920–40) Anton Uesson, et „*kaugale ettenägeliku poliitikuna tundis Konstantin Päts ära ... et tugevad omavalitsused on riigi rajamisel esimeseks tähtsamaks eeltingimuseks. Ja nagu hiljem selgus, olid Eesti riigi loomise esimestel päevadel rahva jõudude organiseerimisel just omavalitsused määrava tähtsusega teguriks* ...“¹

Võrdluseks toome, mida on peetud vajalikuks kohaliku omavalitsuse kohta riigi iseseisvuse taastamise perioodist meie ajaloo kahtlemata peateoses kirjutada. Eesti ajaloo VI osas on lühike lõik: „1989. aastal algas ka nõukoguliku haldusjaotuse kaasajastamine. Augustis võttis Eesti NSV Ülemnõukogu vastu otsuse haldusreformi läbiviimise kohta. Põhimõtteliselt otsustati Eestis üle minna kahetasandilisele haldussüsteemile, mis teostus lõplikult järgmisel aastal.“³ 9. augustil (tegelikult 8. augustil 1989 – S.M.) 1989 vastu võetud uus kohalike nõukogude valimise seadus oli sammuks edasi demokraatlike valimiste kehtestamisel. Valimised ise toimusid 1989. aasta detsembris. Tegemist oli põhimõtteliselt vabade valimistega, kuigi mitte lõpuni demokraatlikega, sest kodanikkond polnud veel määratletud ning valimistel võisid osaleda ka okupatsioonarmee esindajad.“

10. novembril 1989. aastal võeti vastu Kohaliku omavalitsuse aluste seadus, mis oli esimene IME põhimõtetest tulenenud seadus. Sama aasta 17. novembril võeti vastu

¹ Adolf Damaschke. Kogukondliku omavalitsuse ülesanded (originaali pealkiri „Aufgaben der Gemeindepolitik“). Tartu: Kirjastus OÜ Loodus, 1938, 383 lk. Raamatu tõlkis sajandi algul saksa keelest eesti keelde K. Päts ja see ilmus juba 1908. aastal. 1938. aastal ilmus selle raamatu teine trükk, mille Eessõna kirjutas Anton Uesson.

² Eesti ajalugu VI osa. Tartu: 2005, lk 382-383

³ Arusaamatu on lause: „Põhimõtteliselt otsustati Eestis üle minna kahetasandilisele haldussüsteemile, mis teostus lõplikult järgmisel aastal“ 8. augusti 1989. a otsusega seati haldusreformi alustamise tähtajaks 1. jaanuar 1990. Otsusega kehtestati, et haldusreformiga luuakse kaheastmeline haldusstruktuur. Esmase haldustasandi pidid moodustama omavalitsuslikud vallad, alevid ja linnad, teise tasandi, mis pidi üheaegselt olema nii omavalitsuslikuks kui ka riikliku juhtimise regionaalseks tasandiks, maakonnad ja vabariiklikud linnad, kusjuures viimased pidid täitma samaaegselt ka esmatasandi kohaliku omavalitsuse funktsioone. Aga selle struktuuri väljaarendamisega üksnes alustati 1990. aastal. Küll aga nimetati 1. jaanuarist 1990 rajoonid (15 rajooni) maakondadeks, kuid need olid siis kuni 1993. aastani teise tasandi kohaliku omavalitsuse üksused.

Ettevõtteseadus ja 6. detsembril Eesti NSV taluseadus. Meie rahvusvahelise positsiooni ilmutamiseks märgime, et see oli esimene kohaliku omavalitsuse seadus kõigis nn siirderiikides. Lätis võeti vastav seadus vastu 1990. aasta jaanuaris, Leedus kuu hiljem – veebruaris, jne.

Paradoksaalsel kombel püüdis nõukogude impeerium (kuuendik planeedist nagu tavatseti sageli rõhutada) ennast päästa regionaalse isemajandamise⁴ ja peagi ka kohalike rahvasaadikute nõukogude asemel kohaliku omavalitsuse⁵ arendamise sildi all, aga tema loodenurgas (Eesti) hakkas sellest murenema tükike, mida oluliselt mõjutas just kohaliku omavalitsuse kui kohaliku demokraatia tagamise vormi arendamine (taastamine).

8. augustil 1989. aastal võeti vastu Kohalike nõukogude valimise seadus. Võrreldes eelneva poole sajandi jooksul korraldatud hääletamistega oli see seadus radikaalne muudatus valimiskorralduses (sh mitmemandaadilised ringkonnad, kehtestati piirangud nii aktiivset kui ka passiivset valimisõigust omavate isikute elamise aja kohta jne). Tõsi küll, Interrinde jt taoliste poliitiliste jõudude surve loobuti Ülemnõukogu 5. oktoobri 1989 otsuses „Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduse mõningate sätete rakendamise kohta” mõningatest piirangutest (nt paiksustsensusest) eesseisnud (10. detsembril 1989) kohalike rahvasaadikute nõukogude valimistel, kuid see asjaolu ei tohiks vähendada 8. augusti valimisseaduse läbimurdelist tähendust demokraatlikele valimistele üleminekuks Eestis. Seaduse vastuvõtmise eelselt ja järgselt toimunud poliitiline võitlus (meedias, tänavavõi saalikoosolekutel) kergendas oluliselt Ülemnõukogu valimiste seaduse vastu võtmist 17. novembril 1989. aastal. Artikli autor väidab, et 1989. aasta teise poolaasta poliitilise võitluse raskuspunkt omariikluse taastamiseks seondus kohaliku omavalitsusega, eelkõige detsembris toimunud kohalike valimistega.

Kahjuks püütakse aeg-ajalt Kohalike nõukogude valimiste seadust ja selle alusel 10. detsembril 1989. aastal toimunud valimisi alahinnata meie riikliku iseseisvuse taastamise protsessi. Tunnustavalt ütles 2009. aasta 29. novembril tolelaegne Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Heiki Sibul konverentsil „Valimised ja valitsemine infoühiskonnas”: „Sellel aastal tähistame üht olulist tähtpäeva – demokraatlike valimisi on Eestis järjepidevalt korraldatud juba 20 aastat. ... 10. detsembril 1989. aastal toimunud valimistel seati Tallinnas 80 kohale üles 350 kandidaati ning valimistest võttis osa üle 10 partei ja valimisliidu. Seega võib neid valimisi pidada vabadeks. Tõsi, neist võtsid

⁴ 1986. aastal moodustati Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi juurde töörühm regionaalse isemajandamise (*региональный хозяйсчёт*) uurimiseks, mis sai NSVL juhtivaks teaduskollektiiviks selles valdkonnas. Toimus mitmeid sotsialismimaade (osalesid veel Bulgaaria, Poola, Saksa DV, Tšehhoslovakkia, Ungari) konverentse (Karlovy Varis, Potsdamis jm).

⁵ Pea 70 aastat propageeritud loosung „kogu võim (rahvasaadikute) nõukogudele!“ oli ennast lõplikult kompromiteerinud, sest võimutäius koondus üha enam ja enam kommunistliku partei struktuuride kätte. 1989. aastal moodustati Moskvast NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi juures töögrupp (igast liiduvabariigist üks esindaja) NSVL kohaliku omavalitsuse seaduse (*Закон о местном самоуправлении*) väljatöötamiseks.

osa Nõukogude sõjaväelased, kellele oli reserveeritud üks mandaat igas valimisringkonnas, kus paiknes väeosa.“

Viidatud ajalooaraamatus ei ole sõnagi 2. veebruaril 1990 Tallinna Linnahallis toimunud kõigi toleaeagsete rahvasaadikute täiskogust. Kokku osales seal 3 090 kõigi tasandi rahvasaadikut, kellest lõviosa moodustasid 10. detsembril 1989. aastal valitud kohalike rahvasaadikute nõukogude liikmed. Nende ja lisaks veel NSVL Rahvasaadikute Kongressi (umbes 30-35 inimest) ja ENSV Ülemnõukogu liikmete (ca 250 inimest) poolt kiideti heaks Deklaratsioon Eesti riiklikust iseseisvusest. Vastu oli 101 peamiselt Narva, Kohtla-Järve ja Sillamäe linnavolikogu liikme ja erapooletuid 16. Deklaratsioon kuulutas muuhulgas: „*Iseseisva Eesti Vabariigi taastamise eesmärgil ja lähtudes Tartu rahulepingu kehtivusest alustab Eesti oma esindajate kaudu konstruktiivseid läbirääkimisi kõigi osapooltega, kellest oleneb iseseisva Eesti Vabariigi taastamine de facto.*“ Rahvusvaheliselt pälvis see sündmus väga suurt tähelepanu, sest see väljendas rahva poolt valitud esindajate seisukohta.

Kusjuures Eesti üks selgeid eripärasid saatusekaaslaste riikide hulgas iseseisva demokraatliku ja turumajandusliku riigi loomisel 1990. aastate algul seisneb just kohaliku omavalitsuse erilises rollis. See tulenes kindlasti ka kohaliku omavalitsuse ajaloolisest tähtsusest meil. Professor Wolfgang Drechsleri hinnangul on „*Eesti riik ajalooliselt välja kasvanud kohalikest omavalitsustest ja eestlased on elanud kogukondlikus iseorganiseerimises kui ühiselu struktuuris sajandeid kauem peaaegu kõigist Euroopa rahvastest.*“⁶ Täendusrikas on võrdlus Läti Vabariigiga, kus 1940. aasta eelses Põhiseaduses kohaliku omavalitsuse märksõna üldse puudus.

Hoolimata kohaliku omavalitsuse pikast ajaloost tuli meil arvestada poole sajandi jooksul toimunud katkestusega kohaliku elu korraldamisel. Selle probleemi lahendamiseks töötati meil välja spetsiaalne taktika kohaliku omavalitsuse taastamiseks.

Otsustati, et haldusterritoriaalsetele üksustele tuleb ükshaaval omistada omavalitsuslik staatus ja alles siis, kui nad on võimelised kohalikke sotsiaalmajanduslikke ülesandeid täitma. Eriti külanõukogudes, aga ka alevites ja väiksemates linnades täitsid neid ülesandeid sageli põllumajanduslikud majandid (kolhoosid, sovhoosid) või ka mõned tööstus- ja ehitusettevõtted. Moodustati üleriigiline haldusreformi ekspertkomisjon (esimees käesoleva artikli autor), kuhu kuulus veerandsada teadlast või praktikut-eksperti. Omavalitsusliku staatuse saamiseks tuli haldusüksusel töötada välja oma põhimäärus ning sotsiaalmajandusliku arengu kava, mille kvaliteeti hindas nimetatud ekspertkomisjon. Viimase arvamusele tuginedes kinnitas Ülemnõukogu Presiidium haldusüksusele omavalitsusliku staatuse.

1990. aastate algul toimunud kohaliku omavalitsuse taastamise arvustajad on kritiseerinud, et valdu moodustades jäeti alles külanõukogude piirid. Aga piiride muutmist püüti vältida teadlikult. Oluline eesmärk oli taastada kohalik omavalitsus sisuliselt ja vastavad territoriaaluksused, kellest saaksid siis võrdväärsed partnerid piiriküsimuste diskussioonides.

⁶ Peter Schöber. Kohalik omavalitsus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2003, lk 5.

Tol ajal valitud haldusreformi taktika otstarbekust, mis seisnes individuaalses lähenemises igale territoriaalüksusele, kinnitas muuhulgas asjaolu, et omavalitsuslikku staatust ei omistatud vene sõjaväebaasile Paldiskile. Oma põhimääruse ja arengukava töötasid Paldiski esindajad välja ja esitasid haldusreformi ekspertkomisjonile, kes lükkas need dokumendid tagasi. Muuhulgas lähtuti sellest, et linnas puudus kodanike register. Paldiski oli vahelahendusena aastatel 1993–96 Keila linnaosa. Ka seda sammu võiks käsitleda kohaliku omavalitsuse tagasihoidliku panusena juriidiliselt küll juba taastatud Eesti Vabariigi omariikluse kindlustamisse.

Märkima peab ka üksikute kohaliku omavalitsuse üksuste (eelkõige pealinna) panust Eesti omariikluse taastamisse. Mõned näited Tallinna Linnavolikogu jõulisest poliitilisest tegevusest Moskva keskvalitsuse vastu 1990. aastal.

14. mail 1990. aastal otsustas Tallinna Linnavolikogu hakata piirama N. Liidu sõjaväelaste ja nende perekonnaliikmete Tallinnasse sissekirjutamist. Linnavolikogu otsuse kohaselt võis neid sisse kirjutada neile seoses sõjaväeteenistusega antud elamispinnale ajutiselt teenistuse kestvuse ajaks, kuid mitte kauemaks, kui viieks aastaks.

16. augustil 1990. aastal, seega aasta enne Moskvast toimunud putši, alles mille järel sai teatavasti võimalikuks taastada Eesti Vabariigi riiklik iseseisvus nii *de jure* kui *de facto*, otsustas Tallinna Linnavolikogu piirata eluruumi saamist Tallinnas, kuhu aastakümnete jooksul olid igal aastal saabunud tuhanded peamiselt vene keelt kõnelenud töölised. Sellest Tallinna Linnavolikogu otsusest kujunes impeeriumit toetanud poliitiliste jõudude (Interrinde) poolt üks enim kritiseeritud linnavolikogu otsuseid (kuni protestimiseni siinses Ülemnõukogus ja kaebamiseni Moskvast NSVL Rahvasaadikute Kongressis).

Kolmanda jõulise näitena peab tooma linnavolikogu otsuse 8. novembrist 1990, millega peatati N. Liidu relvajõudude Tallinnas viibimisega seotud jooksvate küsimuste lahendamine kuni Tallinna linnavõimude tunnustamiseni Tallinna Garnisoni poolt, sest 7. novembril oli Tallinna Garnison korraldanud linnavalitsuse poolt sanktsioneerimata sõjaväeparaadi Vabaduse väljakul. Kolmveerand aastat enne Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist astusid Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus seega vastu maailma ühele võimsamale sõjalisele jõule – Nõukogude Armeele! Ja viimased aktsepteerisid seda otsust.

25. septembril 1989. aastal olid Ülemnõukogu Presiidiumi poolt moodustatud Eestis 1940. aasta sündmuste ajaloolis-õigusliku hinnangu väljatöötamise komisjoni liikmed allkirjastanud oma otsuse (allkirjadega teksti vt ajaleht “Noorte Hää!”, 6. oktoober 1989). Otsus võeti Ülemnõukogu poolt vastu 1989. aasta 12. novembril (ÜN ja VT 1989, 34, 519) ja sellega tunnistati “*Riigivolikogu 1940. aasta 22. juuli otsus “Deklaratsioon Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu” õigustühiseks, kuna see ei olnud Eesti rahva vaba tahteavaldus*”. Samas taotleti Eesti taastamist rahvusvahelise õiguse subjektina. Seundvalt kohaliku omavalitsusega peab märkima, et sellele otsusele tuginedes võttis valitsus vastu esimese õigusakti, millega 1. märtsil 1990 tunnistati kehtetuks 1940. aasta 17. augustil J. Varese valitsuse poolt Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maomavalitsuste Liidu likvideerimise määrus. Sellega anti legaalne võimalus kohaliku omavalitsuse üleriigiliste liitude taastamiseks. Neil liitudel oli

omakorda oluline roll meie kohaliku omavalitsuse taastamisel ning rahvusvaheliste sidemete arendamisel, mis aitas kaasa meie omariikluse taastamisele.

Kokkuvõtlikult võib kohaliku omavalitsuse panust meie riigi taastamisse käsitleda järgmistes valdkondades:

- 1) esimesed siseriiklikud õigusaktid, kusjuures Eesti oli selles valdkonnas esimene siirderiik;
- 2) demokraatlike valimiste seadustamine ja poole sajandi järel esimeste (peaaegu) vabade valimiste korraldamine;
- 3) omavalitsusliku staatuse omistamine, mis tagas kogu Eesti territooriumil oskused ja võimalused kohaliku elu korraldamiseks;
- 4) esimesed 1940. aasta suvel likvideeritud institutsioonide taastamine;
- 5) konkreetse valla või linna panus iseseisvuse taastamisse.

3. septembril 2020. aastal moodustas Jüri Ratase Valitsus Eesti Vabariigi taastamise 30. aastapäeva tähistamiseks valitsuskomisjoni. Komisjoni juhib peaminister ning selle liikmed on haridus- ja teadusminister, kultuuriminister, rahandusminister, siseminister, välisminister ja riigisekretär. Komisjoni ülesandeks seati tagada iseseisvuse taastamise 30. aastapäeva väärikas ja meeldejääv tähistamine. Komisjon peab oma ülesandeid täites muu hulgas tegema koostööd asjassepuutuvate sihtrühmadega ning vastava ala asjatundjatega. Selleks loodi Riigikantselei juurde töörühm, kuhu kuuluvad eri ametkondade, kodanikuühenduste, mäluasutuste jm esindajad.

Autor loodab, et Eesti Vabariigi taastamise 30. aastapäev leiab väärikat märkamist ja märkimist meie kõigis valdades ja linnades.

Tallinnas, jaanuar – märts 2021

Sulev Mäeltsemees
Tallinna Tehnikaülikool

PS:

Peatoimetajana (M. R.) lisaksin paar täiendust seoses sündmustega 30 aastat tagasi, kuna Kieli Rakendusülikooli soovil korraldasin-leppisin kokku kevadel-suvel 1991 saksa üliõpilaste majanduspraktikat Eesti ettevõtete-organisatsioonides:

- Eesti vabariigi iseseisvus taastati 20. augustil 1991. aastal. Oluliseks mõjuriks oli 18. augustil Moskvast alanud riigipöörde katse, millega püüti võimult kõrvaldada Krimmi „pukkusele“ saadetud Mihhail Gorbatšov. Tallinnasse saadeti lisaks siinviibinud Nõukogude Armeesõjaväeosadele Pihkvast veel soomustransportööre. Pealinnas valmistuti olulisemat hoonete (Parlament, Valitsus, Raadiomaja, Teletorn, Telemaja jmt) kaitsmiseks ning tuhanded inimesed piirasid need hooned ümber. Õnneks ei hakanud Tallinna tolleaegne Nõukogude Armeesõjaväe juht admiral Belov (oli ka 1989. aasta detsembris valitud Tallinna Linnavalikoguliikmeks) siiasaabusunud väeosasid toetama ja väga olulise tegurina – Moskvast astus putšistide vastu välja Vene Föderatsiooni president Boriss Jeltsin. 21. augustil hakkasid siiasaabusunud Nõukogude Armeesõjaväesinad liikuma tagasi Pihkvasse. Riigipöörde katse teatavasti ebaõnnestus ning M. Gorbatšov saabus tagasi Moskvasse. Meie riikliku iseseisvuse taastamisel oli oluline koht B. Jeltsini tegevusel ning meie kohalike inimeste (valdade ja linnade elanike) vaprusel, mis kulmineerus 20. augusti õhtul tolleaegses parlamendis (Ülemnõukogus) vastu võetud riikliku iseseisvuse taastamise otsusega.

- Tootmiskoondise Liviko endine finantsdirektor Tiit Õim⁷ meenutas oma Taasiseseisvuspäeva õnnitluses peatoimetajale Kieli Rakendusülikooli saksa üliõpilaste majanduspraktikat Eesti ettevõtetes 30 aastat tagasi (e-mail: 20.08.2021). Praktikal oli kümme üliõpilast, neist üks naisüliõpilane tootmiskoondises Liviko. Tiit külastas koos külalisega nn putši ajal 20. augustil 1991 Liviko filiaali, Rakvere Piiritustehast. Samal ajal liikus mööda teist teed, Tartu maanteed pidi Pihkvast dessant-kolonn Tallinna linna.

Eelmisel päeval külastas Liviko delegatsioon Toompeal Eesti Vabariigi Valitsust, andes edasi nende töökollektiivi nõukogu toetuskirja, ka külaline oli kaasas (siis oli tee Toompeale juba suurte kivimürakatega kindlustatud). Üliõpilane oli väga põnevil, sest saksa üliõpilased olid ootamatult ju tähtsate sündmuste keskele sattunud.

Rakveres oli rahulik olukord ilma eriliste uudisteta. Tagasiteel Tallinnasse, kuulates uudiseid raadiost, rääkis Tiit ka saksa üliõpilasele toimuvatest sündmustest, sh Moskvast, mis olid algul eriti ärevust tekitavad. Kuid Rakverest Tallinnasse saabudes selgus, et üliõpilaste vanemad olid asjad juba nii korraldanud, et kogu grupp pidi õhtul laevaga Helsingisse ja sealt edasi Saksamaale tagasi sõitma. Olukord oli ju ootamatu ja ohtlik.

Hiljem, kui Liviko inimesed Kielis viibisid, korraldas Livikos praktikal olnud üliõpilane eesti külalistele Kieli läheduses asuvas mõisas piduliku õhtusöögi. Kuna isa töötas mõisas jäägrina, siis oli ta õhtusöögiks kitse lasknud – sellega tänati eesti inimesi hea vastuvõtu eest.

- ja healt saksa kolleegilt, professor dr Eckhard Freyeri aastapäevaõnnitus Bonnist (e-mail: 21.08.2021).⁸

27.08.2021

Tallinnas, Pirita-Kosel

Matti Raudjärv

⁷ Tiit Õim on Matti Raudjärve ülikoolikaaslane TPI päevilt, hea peretuttav ja pikaajaline sõber.

⁸[<https://www.visitestonia.com/de/uber-estland/estland-feiert-30-jahre-wiedererlangung-der-unabhangigkeit>]

Prof. dr Eckhard Freyer oli hulk aastaid Saksamaal Merseburgi ülikooli finantsprofessor, nüüd pensionil, elab Bonnis ja on suur koorilaulusõber. Tutvutud konverentsidel Krimmis. Eckhard on viibinud ka meie majanduspoliitika konverentsil Värskas ning avaldanud artikli meie varasemas kogumikus.

DIE WIEDERHERSTELLUNG DER ESTNISCHEN EIGENSTAATLICHKEIT UND DIE STELLUNG DER LOKALEN SELBSTVERWALTUNG DARIN

Zusammenfassend kann man den Beitrag lokaler Selbstverwaltung bei Wiederherstellung der Eigenstaatlichkeit in den folgenden Bereichen behandeln:

- 1) die ersten innerstaatlichen Rechtsakten, wobei Estland in diesem Bereich das erste Transitionsland war;
- 2) die Legalisierung demokratischer Wahlen und die Organisation der ersten (beinahe) freien Wahlen nach einem halben Jahrhundert;
- 3) die Verleihung des selbstverwalterischen Status, was auf dem ganzen estnischen Territorium die Fähigkeiten und Möglichkeiten zur Organisation des lokalen Lebens gewährleistet hat;
- 4) die ersten Wiederherstellungen von Institutionen, die im Sommer des Jahres 1940 aufgelöst worden waren;
- 5) der Beitrag einer konkreten Gemeinde oder Stadt zur Wiederherstellung der Unabhängigkeit.

September 2021

In Tallinn (Estland)

Sulev Mäeltsemees

Technische Universität Tallinn

* * *

PS:

Als Chefredakteur (M. R.) würde ich ein Paar Ergänzungen im Zusammenhang mit den Ereignissen vor 30 Jahren hinzufügen:

- Die Unabhängigkeit der Republik Estland wurde am 20. August 1991 wiederhergestellt. Ein wichtiger Faktor war dabei der am 18. August in Moskau begonnene Versuch eines Staatsstreichs, womit man versucht hat, Michail Gorbatschow von der Macht zu beseitigen, er war auf die Krim „zum Urlaub“ geschickt worden. Über die hier bereits stationierten Truppenteile der Sowjetischen Armee hinaus wurden zusätzlich aus Pskow noch Panzertransporteure nach Tallinn geschickt. In der Hauptstadt liefen Vorbereitungen zur Verteidigung von wesentlichsten Gebäuden (Parlament, Regierung, Rundfunkhaus, Fernsehturm, Fernsehhaus u. a.) voran, und diese Gebäude waren von Tausenden von Leuten umstellt. Zum Glück hat der damalige Befehlshaber der Sowjetischen Armee in Tallinn Admiral Below (er war auch im Dezember 1989 zum Mitglied der Tallinner Stadtverordnetenversammlung gewählt worden) die hier angekommenen Truppen nicht unterstützt, und ein sehr wichtiger Faktor – in Moskau ist Boris Jelzin, der Präsident der Russischen Föderation, gegen die Putschisten aufgetreten. Am 21. August haben die hier angekommenen Militärmaschinen der Sowjetischen Armee den Rückweg nach Pskow angetreten. Der Staatsstreichsversuch ist bekanntlich misslungen und M. Gorbatschow kehrte nach Moskau zurück. Bei der Wiederherstellung unserer staatlichen Unabhängigkeit hatte die Tätigkeit von B. Jelzin sowie die Tapferkeit unserer lokalen Leute (der Einwohner von Städten und Gemeinden) einen wesentlichen Platz von größter Bedeutung, was sich mit dem am Abend des 20. August im damaligen Parlament (im Obersten Sowjet) verabschiedeten Beschluss über die Wiederherstellung der staatlichen Unabhängigkeit kulminierte.

- Tiit Õim¹, der ehemalige Finanzdirektor des Produktionsverbandes Liviko, hat sich in seiner Gratulation an den Chefredakteur zum Tag der Wiedererlangung der Unabhängigkeit an das Wirtschaftspraktikum von deutschen Studenten der Fachhochschule Kiel in den estnischen Unternehmen vor 30 Jahren erinnert (E-Mail: 20.08.2021). Am Praktikum nahmen etwa ein Dutzend Studenten teil, darunter eine Studentin am Produktionsverband Liviko. Tiit hat zusammen mit seinem Gast während des sog. Putsches, am 20. August 1991, die Spritfabrik von Rakvere, eine Filiale von Liviko besucht. Zu gleicher Zeit hat sich über den anderen Weg, die Landstraße von Tartu entlang, eine Dessantkolonne aus Pskow in Richtung Tallinn bewegt.

Am vorigen Tag besuchte die Delegation von Liviko auf dem Domberg die Regierung der Republik Estland, hat ein Unterstützungsschreiben von seinem Rat des Arbeitskollektives überreicht, auch der Gast war dabei (zu dem Augenblick war die Zufahrt auf den Domberg bereits mit großen Steinblöcken abgesichert). Die Studentin war äußerst gespannt, denn deutsche Studenten waren ja unerwartet mitten in wichtige Ereignisse hineingeraten.

In Rakvere war die Lage ruhig, ohne besondere Neuigkeiten. Auf der Rückfahrt nach Tallinn hat Tiit Radionachrichten gehört und auch der deutschen Studentin über die stattfindenden Ereignisse berichtet, darunter in Moskau, die zunächst besonders alarmierend waren. Aber bei der Ankunft aus Rakvere nach Tallinn stellte sich heraus, dass die Eltern der Studenten alles bereits so geordnet hatten, dass die gesamte Gruppe am Abend mit dem Schiff nach Helsinki und von dort weiter nach Deutschland zurückfahren sollte. Die Lage blieb ja unübersichtlich und gefährlich.

Später, als sich die Leute von Liviko in Kiel aufhielten, organisierte die Studentin, die ihr Praktikum in Liviko gemacht hatte, für die estnischen Gäste ein feierliches Abendessen in einem Gutshof nahe Kiel. Da ihr Vater am Gutshof als Jäger angestellt war, hatte er für das Abendessen ein Reh geschossen – eine Dankesgeste gegenüber den estnischen Gästen für den guten Empfang.

- Und vom guten deutschen Kollegen, Professor Dr. Eckhard Freyer, kam die Gratulation zum Jahrestag aus Bonn (E-Mail: 21.08.2021).²

27.08.2021

In Tallinn, Pirta-Kose

Matti Raudjärv (M. R.)

¹ Tiit Õim ist ein Kommilitone von Matti Raudjärv aus Tagen am Polytechnischen Institut Tallinn (TPI), ein guter Bekannte der Familie und langjähriger Freund.

²<https://www.visitestonia.com/de/uber-estland/estland-feiert-30-jahre-wiedererlangung-der-unabhangigkeit>

Prof. Dr. Eckhard Freyer war für viele Jahre in Deutschland Finanzprofessor an der Hochschule Merseburg, jetzt pensioniert, wohnt in Bonn und ist ein großer Freund des Chorgesangs. Wir haben uns auf den Konferenzen auf der Krim kennengelernt. Eckhard hat auch an unserer wirtschaftspolitischen Konferenz in Värskä teilgenommen und einen Artikel in unserem früheren Sammelband veröffentlicht.

RESTORATION OF THE STATEHOOD OF ESTONIA and THE ROLE OF THE LOCAL GOVERNMENT IN IT

All in all, the contribution of the local government to the restoration of our state can be treated in the following subject fields:

- 1) the first national legislative acts, considering that Estonia was the first country in transition in this field;
- 2) establishment of democratic elections and organisation of the first (almost) free elections after half a century;
- 3) affording the status of local government which ensured the capability and opportunities to organise local life in the whole territory of Estonia;
- 4) restoration of the original institutions liquidated in summer 1940;
- 5) contribution of each rural municipality or city to the restoration of independence.

September 2021

In Tallinn (Estonia)

Sulev Mäeltsemees

Tallinn University of Technology

* * *

P.S.:

As the chief editor (M.R.), I would add some comments in connection with the events of 30 years ago:

- Independence of the Republic of Estonia was restored on 20 August 1991. The coup d'état attempt which had started in Moscow on 18 August with the aim of removing Mikhail Gorbachev from power after he had “sent on holiday” to Crimea, was an important factor. Armoured combat vehicles were deployed to Tallinn from Pskov in addition to the Soviet Army units already there. The capital city made preparations for the defence of the most essential buildings (parliament, government, radio building, TV tower, TV building and several others) and thousands of people surrounded these buildings. Fortunately, the then Soviet Army chief in Tallinn, Admiral Belov (who had also been elected as a member of the Tallinn City Council in December 1989) did not support the army units which arrived here, and there was an important factor – President of the Russian Federation Boris Yeltsin opposed the conspirators in Moscow. The armed vehicles of the Soviet Army which had arrived started to move back to Pskov on 21 August. The coup d'état attempt failed, as is known, and M. Gorbachev returned to Moscow. The actions of B. Yeltsin had an important role in the restoration of the independence of our state in addition to the bravery of our local population (inhabitants of rural municipalities and cities) which culminated with the adoption of the decision to restore the independence of our state in the evening of 20 August by the parliament of that time (the Supreme Council).

In his congratulations on the Anniversary of Regaining of Independence of Estonia, the former Financial Director of the Liviko Production Group, Tiit Õim¹ reminded the chief editor of the practical training in production conducted in Estonian enterprises 30 years ago for

¹ Tiit Õim is a fellow student of Matti Raudjärv from the times of the Tallinn University of Technology, a long-time friend and a good friend of the family.

German students of the Kiel University of Applied Sciences (e-mail: 20 August 2021). About ten students took the practical training, one of them a female student at the Liviko Production Group. Tiit visited a Liviko subsidiary, the Rakvere Distillery with the visitor during the Russian *coup d'état* on 20 August 1991. At the same time a landing military convoy moved on another route, along Tartu Road from Pskov to Tallinn City.

- The day before, the Liviko delegation had visited the Government of the Republic of Estonia on Toompea Hill and delivered the letter of support from their staff, also the visitor had been taken along (the street leading to Toompea Hill had already been fortified with large rocks). The student had been very excited as German students had unexpectedly turned out to be in the centre of important events.

The situation at Rakvere was peaceful, without particular news. When listening to the radio on the way back to Tallinn, Tiit had told also the German student about the current events, including in Moscow, which made people very anxious at first. But when they arrived in Tallinn from Rakvere they found that the parents of the students had already arranged the departure of students in the evening to Helsinki by ferry and from there back to Germany. The situation was unexpected and risky after all.

Later, when people from Liviko visited Kiel, the student who had had practical training at Liviko organised a festive dinner at a manor near Kiel for the Estonian guests. As her father worked as a game warden at the manor, he had shot a roe deer for the dinner – to thank Estonian people for the good reception.

- And congratulations on the anniversary from a good German colleague Professor Dr. Eckhard Freyer in Bonn (e-mail: 21.08.2021).²

27 August 2021

At Pirita-Kose in Tallinn

Matti Raudjärv (M. R.)

² <https://www.visitestonia.com/de/uber-estland/estland-feiert-30-jahre-wiedererlangung-der-unabhangigkeit>

Prof. Dr Eckhard Freyer was a Professor of Finances for many years at the University of Merseburg and has now retired, lives in Bonn and is a big fan of choir singing. We have become acquainted at conferences in Crimea. Eckhard has also participated in our conference of economic policy at Värska and published a paper in our earlier collection.

EESTI KÕRGKOOLOIDE KONKURENTSIVÕIME ON OHUS – VAJALIK OTSUTAV TEGEVUS

Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast^{1,2}

Kõrgkoolide rahastamine Eestis ja sellest tulenevad palgad, sh akadeemilisele personalile, on aastakümneid olnud tagasihoidlikud ja tegelikke vajadusi mittekatvad ning õppejõudude ning teadurite panuseid mitte arvestavad.³ Tõsi – kui taasiseseisvunud Eesti sellel perioodil kui kõrgkoolide üliõpilastele oli kehtestatud õppemaks, oli rahastamine täiendava raha saamisel mõnevõrra parem. See ei tähendanud aga, et akadeemiline personal tervikuna oleks väärikumalt tasustatud. Konkurentsivõime suurendamisega seotud küsimustega hakkasid aktiivselt tegelema ka akadeemilised ametiühingud, sh Tartu Ülikooli Ametiühing (TÜAÜ), seda juba aastaid tagasi. Samuti tegelevad nende küsimustega ka teised Eesti kõrgkoolid ja mitmed üksikautorid.⁴

Problemaatika pole võõras ka paljudele teistele Euroopa Liidu (EL) liikmesriikide kõrgkoolidele ning ELi institutsioonidele. Küsimused on aga ulatuslikumad ega piirdu vaid kõrgkoolidega. Tööhõive ja sotsiaalõiguste volinik Nicolas Schmit: „Peaaegu 10% ELi töötajatest elab vaesuses. Seda tuleb muuta. Inimesed, kellel on töökoht, ei peaks muretseda selle pärast, kuidas ots otsaga kokku tulla.“⁵ Euroopa komisjon on seisukohal, et lahendus on kollektiivlabirääkimistes!⁶ Euroopa Komisjon tegi 28. oktoobril 2020 ettepaneku võtta vastu **Euroopa Liidu direktiiv**, millega tagataks

¹ Käesolev lühiartikkel annab vaid ülevaate suhteliselt kitsast probleemide ringist Eestis ning ei pretendeeri kõigsele, detailsele käsitlusele, analüüsile ega hinnangutele vaid probleemide (seekord järjekordsele) tõstatamisele.

² Allpool esitatud sissejuhatavatele mõtetele on võimalik lisaks pikemat eesti keelset artiklit (**Raudjärv, M.** Rahastamine ja palgad Eesti kõrgkoolides ning konkurentsivõime), käesoleva ajakirjaga kaasasolevalt CDlt lugeda (vt ajakirja sisukorrast). Pikema artikli kirjutamiskoostamisel on konsulteeritud Tartu Ülikooli /TÜ/ Ametiühingu esimehe, Ruth Tammeoruga (kuna osa viidatud allikatest on TÜ ametiühingu töö tulemus) ning valdavalt ka tema soovistustega arvestatud.

³ Kõrvalepõikena juhiks tähelepanu väga olulisele majanduslikule aspektile: riigi rahvamajanduse kui terviku seisukohalt peab siiski tööviljakuse kasv ennetama palkade kasvu. Seda loetakse arenenud riikides väga oluliseks ning on pideva kontrolli all. Ka Eesti rahvamajanduses peaks seda pidevalt järgima.

⁴ Eesti palgapoliitika küsimustest (sh õppejõudude ja teadlaste madalatest palkadest) on ka Matti Raudjärv käesoleva ajakirja numbris 1-2/ 2019 kirjutanud: **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid /Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik / Certain aspects of the Estonian wages policy. Nr. 1-2, lk. 73-79 (trükise paberkandjal eesti keelne kokkuvõte); lk. 91-107 (ajakirjaga kaasas oleval CD-l, kus on täisartikkel saksa keeles, lühikokkuvõte inglise keeles; eesti keelne kokkuvõte: lk 130-136).

⁵ Nicolas Schmit, ec.europa.eu; vt ka EU parlamendi resolutsiooni “Employment and social policies of the euro area” ja uuringut „Inwork poverty in Europe: a study of national policies“

⁶ Tartu Ülikooli Ametiühing. [https://union.ee/euroopa-komisjoni-lahendus-on-kollektiivlabirääkimised/] 17.02.2021

Euroopa Liidu töötajatele piisav miinimumpalk, mis võimaldaks inimväärsel elu kõikjal, kus nad töötavad.⁷

See tähendab, et pikaajaline perspektiiv palgavaesuse ja palgaõiglusega tegelemiseks on direktiivis kaetud – ja selle vahendina on komisjon identifitseerinud kollektiivlääbirääkimised, mille eelduseks on **tugevad ametiühingud**. Lühiajaline perspektiiv on aga katmata – kuidas leevendada olukorda kohe, seni kuni veel ei ole neid töhusaid kollektiivlääbirääkimisi ja kuidas üldse jõuda soovitud 70%-lise kollektiivlepingutega katvuseni.⁸ Euroopa komisjon on oma ettepaneku teinud, sellele peab järgnema ELi parlamendi seisukoht, sama ka eurosaadikutelt ja ametiühingutelt!

Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmine ja doktorireform püüavad tõhustada doktoriopet ja tagada inseneride ja tippteadlaste järelkasv. Akadeemilisi töötajaid-spetsialiste esindavad organisatsioonid on toetanud eelnõud ja doktorioppe reformi eesmärki tagada doktorantidele motiveeriv sissetulek, doktorioppe efektiivsus ja töösuhe ning sellega seotud hüved, kuid juhtisid tähelepanu ka ebamäärasustele reformis ja asjaolule, et eduka juhendamise suurim eeldus on juhendaja, kel on aega ja võimalust pühenduda. Juhendaja ületöötamine ja palgastabiilsuse ning töökohakindluse puudumisest tulev stress mõjub halvasti juhendamise kvaliteedile.

Vaatamata doktorikraadi kaitsmiste arvu ja akadeemiliste töötajate osakaalu mõningasele suurenemisele on doktorioppe lõpetajate arv siiski endiselt madal ning majanduse struktuuri muutmiseks ja ühiskonna vajaduste täitmiseks ebapiisav. Probleemi leevendamiseks oli Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias 2014–2020 „Teadmistepõhine Eesti“ eesmärk tagada teadlaste ja inseneride järelkasv, pöörata senisest enam tähelepanu doktorioppe süsteemsele arendamisele, tagada õppe konkurentsivõimeline rahastamine (sh doktoranditoetused) ja jätkata doktorioppes nooremteaduri ametikohtade toetamist. 2020. aastaks seatud eesmärk oli, et Eestis kaitstakse õppeaasta jooksul 300 doktorikraadi. Eesti hariduse infosüsteemi andmetel ei ole eesmärki õnnestunud saavutada. Parimal juhul ületas doktorikraadi kaitsmiste arv 2017. aastal napilt 250 piiri, kuid on pärast seda taas langenud.⁹

Akadeemilised ametiühingud, tippteadlasi ühendavad mitteametiühingulised organisatsioonid ja tudengiesindused on juhtinud järjest tungivamalt tähelepanu vajadusele kasvatada kõrghariduse ja teaduse riiklik rahastamine vastavalt 1,5 ja 1 protsendini SKP-st ja tagada seeläbi töökohakindlus. Samuti on TÜAÜ välja toonud probleemkohana juhtide suure töökoormuse TÜs, mida suuresti tekitab pidev võitlus rahastamise nimel. Teaduse tulevikuväljavaateid tugevdava 1% saavutamine ei lahenda aga sugugi kõiki varasemast alarahastamisest tulenevaid probleeme Eesti kõrgharidusmaastikul. Akadeemiliste ametiühingute hinnangul on järgmiseks tarvilik prioriseerida kõrghariduse riigipoolse rahastuse kasvu 1,5%-le SKP-st. Kõrghariduse rahastus on viimase kümne aasta jooksul sisemajanduse kogutoodangu suhtes umbes

⁷ ec.europa.eu

⁸ etuc.org

⁹ Ibid.

poole võrra vähenenud. Akadeemiliste töötajate töötasud pole enam konkurentsi-võimelised ega kooskõlas nõutavate kvalifikatsioonidega.

Kvaliteetsed ning professionaalsed õppejõud (koos neile tagatud konkrentsivõimeliste palkade, täiendkoolituste ja konverentside võimalustega), seeläbi eeldused üliõpilaste õpingutele keskendumise võimalustest ning õppimist toetav füüsiline ja vaimne keskkond, on ainult mõned komponendid sellest, mis alarahastuse tõttu tulevikku vaadates kindlasti löögi saavad. Eesti kõrgharidussüsteem on olukorras, kus süsteemi tulevik sõltub akadeemilise karjääri atraktiivsusest nooremate põlvkondade jaoks. Head, stabiilsed ja tulevikuperspektiivi omavad töötingimused ülikoolides tõstaksid akadeemilise karjääri perspektiivikust. Tekitamaks kindluse tuleviku osas oleks vajalik 1% teadusele ja 1,5% kõrgharidusele seadusesse sisse kirjutada (nagu rahvaalgatusega “Kõrghariduse ja teadus-arendustegevuse rahastuse korrastamine”¹⁰ sooviti), et hoida ära juba kogetud riikliku rahastuse (protsendina SKP-sse) langemine. Siinjuures on heidutavaks näiteks ka õpetajate palkade külmutamise plaan neljaks aastaks.

TÜ Ametiühing tunnustab Tartu Ülikooli kavatsust parandada töötajate töötingimusi tõstes miinimumastmepalkade määrasid, samuti Tartu Ülikooli kollektiivlepingus sõnastatud eesmärki olla Eesti akadeemilise palgaturu liider ning maksta tugitöötajatele konkrentsivõimelist tasu ning sellega seotud olulist sammu alates 1. märtsist 2021. a tõsta palgaastmete 2 – 8 miinimummäärasid. Sellel kõigel on oluline mõju ülikooli töötajate heaolule ja palgale. Arvestades vahepealset ülikooli töötajate palkade suhtelist mahajäämust Eesti keskmisest palgast, on kavandatud tõus vahemikus 9 – 15% oluline samm õiges suunas. Siiski peab rõhutama seda, et palgatõus on niikaua töötajale fiktiivne, kuni tema tasu sõltub suurel määral tema või tema töörühma juhi poolt taotletud grandii summast, s.t. sellest, kas grandii maht lubab üldse vastavat palka maksta. Seni on tihti juhtunud, et jooksva grandii maht on jäänud lõppaastatel nii kitsaks, et palga tõusu arvelt on olnud vaja tühistada jooksvate kulude (nt konverentsil osalemise) summasid. See tähendas aga seda, et töötaja pidi need kulud enda taskust maksma, s.t. tema palk realselt ikkagi vähenes. Halvemal juhul pidi töötaja minema üle väiksemale töökoormusele, mis juba otseselt tähendas mitte palgatõusu, vaid hoopis langust.

Ametiühingu nägemuses peab akadeemilisele töötajale olema tagatud **põhipalk ehk baassissetulek**, mis tagab palga- ja töökohakindluse ka ebaõnnestunud projektitaotluste puhul, kui tekib olukord, kus töötajal on tähtajatu tööleping, aga töögrupil pole vahendeid, millest talle palka maksta.

TÜs hakkas alates 1.01.2021 kehtima uus karjäärimudel ja sellega seoses muutub ka palgaeeskiri. Seoses uue kõrgharidusseadusega jõustusid 1.01.2021 muudatused akadeemiliste töötajate ametijuhendites ja ülikool läks üle uuele akadeemiliste ametikohtade struktuurile. Tartu Ülikooli Ametiühingule mitmest allüksusest laekunud tagasiside põhjal ei ole kogu palgaeeskirja muudatuste protsess ülikooli töötajatele selge

¹⁰ Kõrghariduse ja teadus-arendustegevuse rahastuse korrastamine. Akadeemiliste Ametiühingute Nõukogu, Andi Hektor. [<https://rahvaalgatus.ee/initiatives/7ad8d4b9-7566-416d-8dce-1b3a656e1b55>] 1.03.2020

ja seetõttu on neil palju küsimusi. Samuti on TÜAÜ-le teadmata, kas ja kuidas võib uus süsteem mõjutada TÜ töötajate arvu ja struktuuri.

Jälle on olnud aktuaalne üks rahastamise probleeme – kas **tasuline või tasuta õpe**. Sageli on see vaid täiendav rahastamise allikas ja mitte niivõrd motivatsioon üliõpilastele pingutada ning paremini teadmisi omandada.¹¹ Ülikoolide jaoks võiks tasuline õpe olla täiendav rahastamise allikas alarahastamise tingimustes, kuid kõrgharidus on siiski kõigepealt ühiskondlik hüve, sest kõrgelt haritud inimesed viivad edasi arengut ning innovatsiooni. Tasuline haridus piiraks kehvema majandusliku taustaga noorte ligipääsu haridusele ja Eesti Akadeemiliste Ametiühingute Nõukogu näeb selles suurt ohtu sotsiaalse ebavõrdsuse süvenemiseks ja sotsiaalse mobiilsuse vähenemiseks ühiskonnas. Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete¹² järgi peab olema tagatud, et igaühel on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele; ja võrdsed võimalused.

Tarvis on tagada kõigi võimekate noorte annete maksimaalne arendamine ja see saab toimuda vaid tasuta kõrghariduse tingimustes, kus Põhjamaade mudeli järgi on üliõpilastele kindlustatud tasuta õpe ning erinevad toetused. Kvaliteetne kõrgharidus on Eesti tuleviku edu pant! On üheselt selge, et Eesti geograafilises asukohas, kus meid ümbritsevad tasuta kõrgharidusega Põhjamaad, tähendaks tasuline kõrgharidus väga tugevat lööki selle kvaliteedile – meie andekad läheksid Soome, Rootsi ja Taani. Samuti jääksid Eestisse tulemata talendid välismaalt. Riigimeheliikkust väljendavad Haridus- ja Teadusministeeriumi asekancleri Indrek Reimandi seisukohavõttud, mis rõhutavad tasuta kõrghariduse jätkumise vajalikkust¹³.

Seega probleeme on palju ja enam kui käesolevas lühiülevaates esitatud. Kõik need tuleb aga teadvustada, lahendused välja töötada, õigusaktidega kindlustada ja ellu viia. Vaid siis on võimalik Eesti rahvamajanduses edu saavutada, sealhulgas konkurentsivõimet taastada ja suurendada (eriti pärast viiruse COVID-19 ületamist). Kõrgkoolide rahastamise suurendamine ja palkade oluline tõus on eelnimetatud eesmärkide saavutamisel arvestatavaks motivatsiooniks, isegi mootoriks teiste valdkondadeharude arengu saavutamiseks.

Oktoober 2020 – juuli 2021
Tallinnas, Pirita-Kosel ja Tartus

Matti Raudjärv (TÜ sotsiaalteaduste valdkond, Emeritus / TÜ Ametiühing, seniorliige;
Mattimar OÜ; TTÜ /majandusteaduskond, Alumni-vilistlane – 1974)

Ruth Tammeorg (TÜ Ametiühing, juhatuse esimees)

¹¹ **Eesmaa, M.** (2021). Tasuline kõrgharidus näib mõõdapääsmatu? Universitas Tartuensis. Nr 2, lk 17 – 19. ja Tartu Ülikooli Ametiühing (union.ee). [<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 17.02.2021

¹² Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet. [https://ec.europa.eu/info/european-pillar-social-rights/european-pillar-socialrights-20-principles_et] 10.03.2021

¹³ Tartu Ülikooli Ametiühing. Tasuline kõrgharidus näib mõõdapääsmatu? [<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 10.03.2021

DIE WETTBEWERBSFÄHIGKEIT DER ESTNISCHEN HOCHSCHULEN IST IN GEFAHR – EIN ENTSCLUSS WIRD NOTWENDIG

Einleitende Gedanken zur gegenwärtigen Situation^{1 2}

Die Finanzierung der Hochschulen in Estland und die davon bedingten Gehälter, darunter jene für das akademische Personal, sind bereits seit Jahrzehnten zurückhaltend und decken nicht die tatsächlichen Bedürfnisse und waren bezüglich Beiträgen von Lehrkräften und Wissenschaftlern keine wirkliche Kompensation.³ Es ist zwar wahr – in dieser Periode, als es für die Studierenden der Hochschulen des wieder selbstständigen Estlands eine Studiengebühr eingeführt wurde, war die Finanzierung beim Erhalt von zusätzlichem Geld einigermaßen besser. Das hat jedoch nicht bedeutet, dass das akademische Personal als Ganzes würdevoller belohnt gewesen wäre. Mit den Fragen, die mit der Erhöhung der Wettbewerbsfähigkeit zusammenhängen, haben sich auch die akademischen Gewerkschaften aktiv beschäftigt, darunter auch die Gewerkschaft der Universität Tartu (TÜAÜ), und dies bereits seit Jahren. Mit diesen Fragen beschäftigen sich auch andere estnische Hochschulen und mehrere Einzelaufsteller.⁴

Die Problematik ist auch für viele andere Hochschulen der Europäischen Union (EU) sowie für die Institutionen der EU nicht fremd. Die Fragen sind aber umfangreicher und beschränken sich nicht nur auf die Hochschulen. Nicolas Schmit, der Kommissar für Beschäftigung und soziale Rechte: „Beinahe 10% der Beschäftigten der EU leben im Armut. Das muss geändert werden. Die Menschen, die einen Arbeitsplatz haben,

¹ Der vorliegende Kurzartikel gibt nur einen Überblick über den relativ engen Problembereich an den estnischen Hochschulen und erhebt keinen Anspruch auf eine allumfassende, detaillierte Behandlung, Analyse oder Einschätzungen, sondern lediglich (diesmal, zum Teil eine wiederholte) Aufstellung von Problemen.

² Zusätzlich zu den unten dargestellten einleitenden Gedanken ist es möglich, einen längeren Artikel auf Estnisch zu lesen (**Raudjärv, M.** Rahastamine ja palgad Eesti kõrgkoolides ning konkurentsivõime/ Die Finanzierung und die Gehälter an den estnischen Hochschulen und die Wettbewerbsfähigkeit), die auf der CD als Beilage zu der vorliegenden Zeitschrift veröffentlicht ist (siehe das Inhaltsverzeichnis der Zeitschrift).

³ Als Exkurs möchte ich die Aufmerksamkeit auf einen sehr wesentlichen wirtschaftlichen Aspekt lenken: vom Standpunkt der Volkswirtschaft eines Staates als eines Ganzen muss der Wachstum der Produktivität jedoch dem Wachstum von Gehältern vorangehen. Dies wird auch in den entwickelten Ländern für sehr wesentlich erachtet und ständig unter Kontrolle gehalten. Auch in der estnischen Volkswirtschaft müsste man dies ständig befolgen.

⁴ Über die Fragen der estnischen Gehaltspolitik (darunter über die niedrigen Gehälter der Lehrkräfte und Wissenschaftler) hat auch Matti Raudjärv in der Nummer 1-2/2019 der vorliegenden Zeitschrift geschrieben: **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid / Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik / Certain aspects of the Estonian wages policy. Nr. 1–2, S. 73–79 (in der gedruckten Version die Zusammenfassung auf Estnisch); S. 91–107 (auf der CD als Beilage der Zeitschrift, da sind der vollständige Artikel auf Deutsch, die kurze Zusammenfassung auf Englisch; die Zusammenfassung auf Estnisch: S. 130–136).

müssten sich keine Sorgen dafür machen, wie man über die Runden kommt.“⁵ Die Europäische Kommission vertritt den Standpunkt, dass die Lösung in den Tarifverhandlungen liegt!⁶ Die Europäische Kommission hat am 28. Oktober 2020 den Vorschlag zur Verabschiedung einer **Richtlinie der Europäischen Union** vorgelegt, wodurch für die Beschäftigten der Europäischen Union ein ausreichender Minimallohn gewährleistet sei, der ihnen ein menschenwürdiges Leben überall dort ermöglichen würde, wo sie arbeiten.⁷ Das bedeutet, dass die langfristige Perspektive zur Beschäftigung mit dem Lohnarmut und der Lohngerechtigkeit in der Richtlinie gedeckt ist – und als deren Mittel hat die Kommission Tarifverhandlungen identifiziert, deren Voraussetzung **die starken Gewerkschaften** sind.

Die Änderung des Gesetzes über Ausbildungsförderung und Studiendarlehen und die Doktorreform versuchen, die Effizienz der Dokorausbildung und des Nachwuchses von Ingenieuren und Spitzenwissenschaftlern zu verbessern. Ungeachtet eines leichten Anstiegs bei der Anzahl von Verteidigungen des Doktorgrades und beim Anteil von akademischen Mitarbeitern ist jedoch die Anzahl der Absolventen des Doktorstudiums nach wie vor niedrig sowie zur Änderung der Wirtschaftsstruktur und Erfüllung der Bedürfnisse der Gesellschaft nicht ausreichend.

Die akademischen Gewerkschaften, die nichtgewerkschaftlichen Organisationen, welche die Spitzenwissenschaftler vereinen, und die Studentenverbände, haben die Aufmerksamkeit immer dringender auf den Bedarf hingewiesen, die staatliche Finanzierung der Hochschulbildung und Forschung entsprechend auf 1,5 und 1 Prozent vom BIP erhöht werden sollte, um dadurch die Arbeitsplatzsicherheit besser zu gewährleisten. Ebenfalls hat die Gewerkschaft der Universität Tartu (TÜAÜ) als Problemstelle die hohe Arbeitsbelastung der Führungskräfte an der Universität Tartu (TÜ) hervorgebracht, was zum großen Teil durch den ständigen Kampf im Namen der Finanzierung verursacht wird.

In der Vision der Gewerkschaft muss für einen akademischen Mitarbeiter **das Grundgehalt bzw. Basiseinkommen** gewährleistet sein, was die Gehalts- und Arbeitsplatzsicherheit auch im Falle von misslungenen Projektanträgen sichern wird, im Falle, dass die Lage entsteht, dass der Mitarbeiter einen fristlosen Arbeitsvertrag hat, aber die Arbeitsgruppe über keine Mittel verfügt, um ihm das Gehalt auszuzahlen.

An der Universität Tartu (TÜ) wurde seit dem 1.01.2021 das neue Karrieremodell eingeführt und in diesem Zusammenhang wird sich auch die Gehaltsvorschrift ändern. Im Zusammenhang mit dem neuen Hochschulbildungsgesetz traten am 1.01.2021 Änderungen in den Stellenbeschreibungen der akademischen Mitarbeiter in Kraft und die Universität ging auf die neue Struktur von akademischen Stellen über. Erneut kam

⁵ Nicolas Schmit, ec.europa.eu; siehe auch die Resolution des Parlamentes der EU „Employment and social policies of the euro area“ und die Untersuchung „Inwork poverty in Europe: a study of national policies“

⁶ Gewerkschaft der Universität Tartu. [<https://union.ee/euroopa-komisjoni-lahendus-otkollektiivlabiraakimised/>] 17.02.2021

⁷ ec.europa.eu

als eines der Probleme die Finanzierung aktuell auf – **kostenpflichtiges oder kostenloses Studium**. Häufig ist dies lediglich eine zusätzliche Finanzierungsquelle und nicht so sehr eine Motivation für die Studierenden, sich anzustrengen und Kenntnisse effizienter zu erwerben.⁸ Es ist erforderlich, die maximale Entwicklung von Talenten von allen fähigen Jugendlichen zu gewährleisten, und dies kann nur unter den Bedingungen der kostenfreien Hochschulbildung geschehen, wobei nach dem Modell der Nordischen Länder den Studierenden ein kostenfreie Studien sowie unterschiedliche Beihilfen gewährleistet werden. Eine hochwertige Hochschulbildung ist der Schlüssel zum zukünftigen Erfolg von Estland! Es ist eindeutig klar, dass im geografischen Standort von Estland, wo wir durch die Nordischen Länder mit kostenfreier Hochschulbildung umgeben sind, würde eine kostenpflichtige Hochschulbildung einen sehr starken Schlag auf deren Qualität bedeuten – unsere Begabten würden nach Finnland, Schweden und Dänemark auswandern. Ebenfalls würden die Talente aus dem Ausland in Estland ausbleiben.

Also gibt es viele Probleme und deren mehrere als in der vorliegenden Kurzübersicht dargestellt. Diese alle sollten bewusster werden, die Lösungen ausgearbeitet, mit den Rechtsakten abgesichert und in die Tat umgesetzt werden.

Oktober 2020 – Juli 2021

In Tallinn, Pirita-Kose, und Tartu

Matti Raudjärv

(Bereich der Sozialwissenschaften der Universität Tartu (TÜ), Emeritus /

Gewerkschaft der Universität Tartu (TÜ), Seniormitglied;

Mattimar OÜ;

Technische Universität Tallinn (TTÜ) / Wirtschaftsfakultät, Alumni-Absolvent – 1974)

Ruth Tammeorg

(Gewerkschaft der Universität Tartu (TÜ), Vorstandsvorsitzende)

⁸ **Eesmaa, M.** (2021). Tasuline kõrgharidus näib möödapääsmatu? [Scheint die kostenpflichtige Hochschulbildung unausweichlich?] Universitas Tartuensis. Nr. 2, S. 17–19, und die Gewerkschaft der Universität Tartu (union.ee). [<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 17.02.2021

COMPETITIVENESS OF ESTONIAN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IS AT RISK – DECISIVE ACTION REQUIRED

Introductory thoughts on the current situation ^{1,2}

Financing of institutions of higher education in Estonia and the resulting salaries, including for the academic staff, have been modest for decades and have not covered the actual needs and have not taken into account the contributions of the academic staff and researchers.³ True enough – during the period after regaining of independence of Estonia when students of institutions of higher education had to pay the tuition fee, the financing was somewhat better due to the additional funds. This, however, did not mean that the academic staff as a whole received dignified remuneration. Also academic trade unions, including the University of Tartu Faculty Association, started to work actively on issues related to increasing the competitiveness already years ago. Also other Estonian institutions of higher education and several individual authors have raised these issues.⁴

This range of problems is familiar also to many other institutions of higher education of the European Union (EU) Member States and EU institutions. But these issues are broader and not just limited to institutions of higher education. Nicolas Schmit, Commissioner for Jobs and Social Rights: “Almost 10% of EU employees live in poverty. This has to be changed. People who have a job should not worry about making ends meet.”⁵ The European Commission sees the solution in collective negotiations!⁶ The European Commission made a proposal on 28 October 2020 to adopt a **European Union Directive** to ensure adequate minimum wages to EU employees which would

¹ This brief article is just an overview of the relatively narrow circle of problems in Estonian institutions of higher education and does not claim to be a comprehensive or detailed treatment, analysis or assessment; it just (this time, partly once again) raises some problems.

² In addition to the introductory thoughts presented below it is possible to read the longer article in Estonian (**Raudjärv, M.** Rahastamine ja palgad Eesti kõrgkoolides ning konkurentsivõime (Financing and salaries in Estonian institutions of higher education and competitiveness)) on the CD enclosed with this journal (see the Table of Contents of the journal).

³ As an aside, the following very important economic aspect should be pointed out: from the position of national economy as a whole, the growth of productivity should still precede the increase of salaries. This is regarded very important in developed countries and is constantly monitored. It should be constantly followed also in the Estonian national economy.

⁴ Also Matti Raudjärv has written about issues of the wages policy (including the low salaries of the academic staff and researchers) in the issue 1-2/2019 of this journal: **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid / Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik / Certain aspects of the Estonian wages policy. No. 1–2), pp. 73-79 (Estonian summary of the publication on paper); pp. 91-107 (on the CD enclosed with the journal, which contains the full paper in German, short summary in English; summary in Estonian: pp. 130-136).

⁵ Nicolas Schmit, ec.europa.eu; see also EU Parliament Resolution “Employment and social policies of the euro area” and the study „In-work poverty in Europe: a study of national policies“

⁶ University of Tartu Faculty Association. [<https://union.ee/en/euroopa-komisjoni-lahendus-omakollektiivlabiraakimised/>] 17/02/2021

ensure decent living whenever they work.⁷ This means that the directive provides a long-term perspective for combating in-work poverty and achieving fair wages – and the Commission sees collective bargaining as the means to achieve that, assuming the existence of **strong trade unions**.

Amendment of the Study Allowances and Study Loans Act and the reform of doctoral studies are targeted at raising the efficiency of doctoral studies and ensuring the next generation of engineers and excellent scientists. Despite a slight increase in the number of doctoral degrees defended and the proportion of academic staff, the number of graduates of doctoral studies is still low and insufficient to change the economic structure and meet the needs of the society.

Academic trade unions, non-trade union organisations of top researchers and student representations have increasingly pointed out the need to increase the state financing of higher education and research to 1.5 and 1 per cent of GDP, respectively, and to ensure that way the security of jobs. The University of Tartu Faculty Association has also raised the problem of high workload of the management in the University of Tartu, largely caused by the constant fight for financing.

According to the vision of the Faculty Association, **basic salary, i. e. basic income** should be guaranteed to academic staff to ensure job security also in case of failed project applications, if they have an open-ended contract of employment but the working group has no budget to pay the salary.

Starting from 01.01.2021 a new career model came into effect at the University of Tartu with the resulting amendment of the Salary Rules. In connection with the new Higher Education Act, also amendments to the job descriptions of the academic staff came into effect on 01.01.2021 and the university adopted a new structure of academic positions. One of the financing problems has been topical again – whether or not to apply the **tuition fee**. This is often only an additional source of financing rather than motivation for students to make more efforts and acquire more knowledge.⁸ It is necessary to ensure maximum development of all talented young people and this can only happen in the conditions of free higher education which ensures free studies and different forms of support to students according to the model of the Nordic countries. High-quality higher education is the key to the success of future of Estonia! It is quite evident that at the geographical location of Estonia where we are surrounded by Nordic countries with free education, higher education with a tuition fee would mean a very strong blow to its quality – our talents would go to Finland, Sweden and Denmark. Also talents would not come to Estonia from other countries.

⁷ ec.europa.eu

⁸ Eesmaa, M. (2021). Tasuline kõrgharidus näib möödapaasmatu? Universitas Tartuensis. Issue 2, pp. 17–19, and University of Tartu Faculty Association (union.ee). [<https://union.ee/tasuline-korgharidus-naib-moodapaasmatu/>] 17/02/2021

So there are many problems and more than presented in this brief overview. All these have to be acknowledged, the solutions have to be worked out, backed with legislation and implemented.

October 2020 – July 2021

At Pirita-Kose in Tallinn and in Tartu

Matti Raudjärv

(University of Tartu, Faculty of Social Sciences, Emeritus / University of Tartu Faculty Association, senior member;

Mattimar OÜ;

Tallinn University of Technology / School of Business and Governance, Alumnus – 1974)

Ruth Tammeorg

(University of Tartu Faculty Association, Chairman of the Board)

EESTI ÜLIKOOUIDES ON VAJA KOOLITADA MAJANDUSPEDAGOOGI

Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast

Eesti ühiskond on praegu üpris huvitavas, samas mõneti ka kriitilises olukorras – ühiskonna liikmetel, sh osal avaliku elu tegelastel on ühiskonna kui terviku funktsioneerimisest ja majandusest suhteliselt tagasihoidlikud teadmised ning arusaamised. See takistab meie riigi arengut ning seda puudujääki oleks olnud võimalus juba ca 30 aastat paremaks muuta, aga ju siis just see mõningane teadmiste pinnapealsus on seda teha takistanud. Pealegi on sageli olnud märgata, et olles avalikus teenistuses, aetakse tihti mitte riigi ja rahva asju, vaid järgitakse kitsalt isiklikke ja erakondlikke huve ning siin tekivad aeg-ajalt vastuolud. Ilmselt on mõnikord tegemist ka enesele kõrge palga ja pensioni kindlustamise sooviga, mitte aga eesmärk täie jõu ja teadmistega riiki ning rahvast teenida.

Me peame oluliselt tõstma oma inimeste teadmisi ja arusaamist riigi – rahvamajanduse ja ettevõtete tegevuse ning perekondade-kodumajapidamiste ja isiklike sotsiaal-majandusliku toimimise majandusliku sisu ning seaduspärasuste kohta. Algelisemal tasemel oleks hea kui sellest mingil määral saavad aru inimesed juba põhikooli, seda enam gümnaasiumi ja kutsehariduskooli lõpetamisel ning seda ka perekonnas, ka üldse inimestega suheldes. Ühiskonnale on alandav ja häbiväärne kui kooliõpilane (ja ka üliõpilane – seda on juhtunud) väidavad küsimusele – kust raha tuleb? – raha tuleb seinast, rahakapist!? Mitte aga kahjuks seda, et raha tuleb tööga, ja rõhutaksin – aus raha tuleb ausa, tubli ja raske tööga!

Allkirjutanu, pärast esimest stažeerimist Saksamaa LV ülikoolides¹ (1989/ 1990) ning seejärel 1990 – 1992 TTÜs edasi töötades astus üles initsiatiiviga alustada Eesti ülikoolides majanduspedagoogide (Saksamaa LV mitmete ülikoolide, Soome haridussüsteemi ja teiste riikide eeskujul /küllastasime tolleaegse Pirita keskkooli direktori Edith Asveidiga keskkooli ümberkorralduste perioodil informatsiooni ja kogemuste saamiseks ka Soome Haridusministeeriumi spetsialiste Helsingis/) ettevalmistamist magistrantuuris nii üldhariduskoolide jaoks kui ka kutsehariduskoolidele. Selleks toimusid läbirääkimised koostööks tollase Tallinna Pedagoogilise Instituudi (tänapäev Tallinna Ülikool) rektori professor dr Talis Bachmanniga ja hiljem TÜ Pärnu kolledžis töötades läbirääkimised ja ettevalmistused ühiseks õppetööks tollase TÜ haridusteaduskonna Õpetajate seminari direktori ja tänase (alates 2008 – ...) Tartu Raatuse Kooli direktori Toomas Kink'uga. Paraku ei õnnestunud kavandatud ellu viia eeskätt finantsilistel kuid ka mitmel teisel, sh bürokraatlikel põhjustel. Tuleb tunnustada, et otsustajatel-finantseerijatel polnud meie

¹ Stažeerimise ajal tutvus allkirjutanu ka saksa ülikoolides koolitavate majanduspedagoogide õppekavadega, hiljem ka Soome õppematerjalidega, mida koolides kasutatakse. Vaata viide number 5, seal on kirjas nn „Praktilise majanduse“ õppematerjalid (Helsingi kirjastusfirmalt Otava): aastatel 1989 ja 1991 trükitud õpikud 8.-9. klassi õpilastele, töövihikud 8. klassi (trükitud 1990) ja 9. klassi (trükitud 1991) õpilastele ning juhend 8. klassi õpetajale (trükitud 1986) ja 9. klassi õpetajale (trükitud 1987). Aktsiaselts Otava on üks Soome vanimaid ja suurimaid kirjastusi, asutatud 1890, olles osa Otava kontsernist (Otava OY).

poolt tehtud ettepanekute vastu ka piisavat arusaamist ega huvi ning bürokraatia oli tugev (nii nagu nõukaajal).

Kahju (ilmselt ei olnud me õigel ajal õiges kohas!²), sest Eesti haridusmaastikul oluks juba siis majanduspedagooge väga vaja olnud, kuna „süsteemne majanduslik kirjaoskus“ pole meil piisavalt vajalikul tasemel! See vajadus pole ka täna kuhugi kadunud. Samas on see aga otseselt seotud Eesti Vabariigi rahvamajanduse arengu ja tema elanike edukuse ning heaoluga. Siiski – küllap edaspidi majanduspedagoogide vajadusest Eestis aru saadakse ning selleks allkirjutanu poolt palju jõudu uutele ja noorematele tegijatele! Vajadusel ja kokkuleppel oleme valmis kaasa rääkima ning ka tegutsema.

Mälu järgi tuletan (M. R.) meelde – üheksakümnendate aastate algul (sellest oli sel ajal ka artikkel ja foto ühes meie päevalehes) külastas Eestit Islandi riigidelegatsioon ning üks delegatsiooni koosseisus olnud Islandi Ülikooli³ professor soovitas Eestile:

„Õpetage oma kõrgkoolides majanduspedagooge põhikoolide, gümnaasiumide ja kutsehariduskoolide jaoks. Seejärel neid koolidesse õpetama suunates saate tulevikus oma hariduspõllult ka heade majandusteadmisega lõpetajad ja neid läheb teil igal pool, nii avalikus sektoris, erasektoris, kolmandas sektoris ning inimeste isiklikus elus, väga vaja!“⁴ Paraku pole meie haridussüsteemis sellest sõbralikust ja õigest soovitusest mingeid arvestatavaid praktilisi järeldusi tehtud.

Allakirjutanu, elades Pirital ja olles üpris lähedalt puutunud kokku Pirita keskkooli algsete ümberkorraldamisega, just majandusõppe lisamisega haridusõpetusse, peatub veidi probleemidel, mis on tekkinud. Arvestame ka seda, et need probleemid pole mitte ainult Pirita kooli, vaid kindlasti kogu Eesti kooli- ja õpetatava majandushariduse küsimused.

Vaadates meie koole täna, siis tõepoolest seal mingi majandusõpe toimub, kuid pea igas koolis isemoodi ning valdavalt spetsiaalset majandusõpet mitte saanud õpetajate poolt (see pole etteheide!). Vaja oleks aga süsteemset majandusõpetust väljaõppinud-koolitatud asjatundjate poolt. Allkirjutanuna, olles üheksakümnendate aastate keskel tollase Pirita 36. Keskkooli baasil Pirita Majandusgümnaasiumiks (PMG) reorganiseerimise idee ja mõtte algatajaks ka esialgsetele ümberkorraldustele ning arengu kavandamisel kaasaitajaks-nõustajaks, pean paraku tunnistama, et ilmselt ei suutnud kooli kollektiiv omapäi jäänuna kõiki soovitusi korralikult lõpuni viia (abi ka ei küsitud!). Olles nüüd, paar aastat tagasi (suvel 2019) põgusalt uurinud ja analüüsinud PMG õppekavasid majandusõppe seisukohalt, võin väita – selline nn majandusõpetus

² Seda, et oleksime vael ajal vales kohas olnud, ka väita ei saa, sest meie haridussüsteemi mahajäämus arenenud riikidest oli juba taasiseseisvumise algaastatel ilmne.

³ Islandi Ülikool on suurim riiklik ülikool Islandis Reykjavíki kesklinnas, asutatud 17. juunil 1911. Tänapäeval õpib Islandi Ülikooli 25 teaduskonnas (jagunedes viie nn akadeemilise kooli vahel) kokku umbes 16 000 üliõpilast.

⁴ Käesolev tsitaat on Matti Raudjärve poolt mälu järgi koostatud ning pole kattuv ega identne ajalehes kirjutatuga, mõte on aga sama selle sõnumiga, mida Islandi professor meile heatahtlikult soovis saata.

PMGs (mida allakirjutatu kooli kodulehel oleva ja muu info põhjal on kuulnud, lugenud ning teada saanud), pole piisav.⁵ Rääkis (M. R.) sellest ka 1992–1996 Pirita halduskogu esimehena ja sel ajal TTÜ dotsendina töötanud tehnikakandidaat Jaan Karuga (olime mõlemad perioodil 1992 – 1999 Pirita halduskogu liikmed), kes pöördus seejärel kirjaliku⁶ järelepärimisega augustis 2019 PMG direktori Toomas Pikhofi poole. Sisulist ja PMG majandusõpetuse tulevikku, arengule suunatud vastust Jaan Karule koolist paraku ei olevat tulnud. Kahju, ei soovitud ka meiepoolseid täiendavaid selgitusi, ettepanekuid ega soovitusi.

Tõsi – lapsevanemad on rõõmsad, et nende lapsed õpivad PMGs ning omandavad justkui kõiki vajalikke majandusalaseid teadmisi (konkurss PMGsse on ju suur). Võimalik, et PMGsse püüavad õppima saada paljud õpilased (ja neid suunavad lapsevanemad) seetõttu, et tegemist on Tallinna prestiižes linnaosas asuva kooliga. Kindlasti mitte aga seepärast, et tegemist on just majandusgümnaasiumiga (see on nende arvates, kes sisse pole süüvinud, justkui lisaboonus /laps õpib prestiižes linnaosa gümnaasiumis, kus on ka majandusõpe – see on justkui mitmekordne võit – gümnaasium, majandusõpe, prestiiž!/?). Sest kui süüvida õpetuse sisse (kasvõi õpetatavate ainete loend), siis on tegemist korraliku eksitusega – piisavalt vajalikul tasemel ja väga head, isegi mitte head ega rahuldavat majandusõppekava ja sisu seal kahjuks ei ole!⁷ Allakirjutanu arvates on

⁵ M. R.: olen uurinud ka saksa ja soome koolide õppekavasid, aineprogramme ja õpikuid-harjutusvihikuid (näiteks Soomes aastatel 1986–1991 trükitud /need on olemas allakirjutanu eraamatukogus-arhiivis/; kingitud Soome haridustöötajate poolt 1990-ndate aastate esimesel poolel; käesolevaks ajaks on kindlasti juba uuemad, ilmselt ka täiendatud-uuendatud väljaanded trükitud):

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R. Käytännönen taloustaito 8. – 9. Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1989, 242 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Ojala A. Käytännönen taloustaito 8. – 9. Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1991, 233 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Ojala A. Käytännönen taloustaito 8. Työkirja Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1991, 94 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Kallio P. Käytännönen taloustaito 9. Työkirja Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1990, 106 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Kallio P. Käytännönen taloustaito 8. Opetajan opas. Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1986, 128 lk.;

* Inki P., Rantalainen V., Stenvall R., Kallio P. Käytännönen taloustaito 9. Opetajan opas. Helsingissä Kustannusosakeyhtiö, Otava, 1987, 157 lk.

⁶ Karu, J. Lp. Pirita majandusgümnaasiumi direktor hr. Toomas Pikhof! (kiri ühel leheküljel), Jaan Karu eraarhiiv.

⁷ Allakirjutanu teab, mida räägib: ta on lõpetanud edukalt TPI/TTÜ majandusteaduskonna, olnud seal aspirantuuris ning kaitsnud väitekirja majandusteaduses. Uurinud erinevaid majanduse praktilisi valdkondi ning õpetanud nii ettevõtte majanduse kui rahvamajanduse aineid.

Töötanud ettevõtetes-organisatsioonides-instituutides, sh Eesti kergetööstuse ettevõtete üliiulilise majanduseksperimenti (ettevõtetele varasemast suuremate õiguse ja iseseisvuse andmine) ajal büroos „Mainor“ (1984 – 1987) selle eksperimenti ühe juhina ning ligi 50 aastat TPI/TTÜ ja TÜ majandusteaduskonnas ning kolledžites (sh koostanud hulgaliselt originaalõppekavasid ja

Pirital tegemist tavalise Eesti Vabariigi gümnaasiumiga, sest majandusõpetus on igal pool üle Eesti (kuigi valdavalt igas koolis vist erisugune?). PMG nimes sisalduv sõna gümnaasium on ilmselt eksitav ja olemasolevas olukorras ka liigne!? Kas pole tegemist tavalise (nii nagu teised) gümnaasiumiga, kus nii nagu mujalgi, õpetatakse mõnevõrra ka majanduseaineid? Võib-olla vaid mõni aine rohkem kui teistes, aga siiski sedavõrd vähe, et tõsiselt võetava majandusgümnaasiumi mõõtu välja ei anda!?

Et kahtlusi hajutada, võiks nii ministeeriumi kui Tallinna haridusametnikud võrrelda kogu Eesti gümnaasiumide majandusõpetuste mahtu, ainekavasid, programme jms ning püüda hinnata ka õpetatava kvaliteeti, sh õpetajate kvalifikatsiooni ja kogemust. Siis selguks õpetatava tase ja edasised sammud ning võib-olla saab selgemaks majanduspedagoogide koolitamise vajadus ning gümnaasiumides õpetatava majandusõpetuse vajalik sisu

Ilmselt on PMG õppekavad kujunenud selle alusel, milliste ainete jaoks on olnud võimalik õpetajaid leida. Mitte aga nii, et koostame hea õppekava ja siis leiame ainetele vajalikud õpetajad. Tõsi, ega see vajalike õpetajate leidmine lihtne ei ole, aga teisiti ka ei tohiks toimida – sest see oleks allaandmine ja kergema ning formaalse lahenduse teed minemine. Tulemus ei saa siin kokkuvõttes hea olla!

Tegelikult on siin tegemist olulise vajakajäämise ja kõrvalekaldega, võrreldes sellega, mida allakirjutanu soovitas, juhendas ja lootis. Võrreldes majandusõppes toimuvat näiteks esimeses Eesti Vabariigis eksisteerinud Poeglaste ja Tütarlaste Kommertsgümnaasiumidega, kus lõpetajad olid võimelised kohe peale lõpetamist pangas või ettevõttes spetsialistina tööle asuma. See tähendab, et asjakohane tugev sisuline õpetus kommertsgümnaasiumides oli seotud asjaliku praktikaga juba kooli ajal ettevõtetes ja pankades. Allakirjutanu teab seda paljudest vestlustest oma suurepärase õpetaja ja kolleegiga, Tallinna Poeglaste Kommertsgümnaasiumi lõpetanud ja paraku juba mõnda aega meie hulgast lahkunud akadeemik, professor dr Uno Merestega (oli ka Riigikogu liige ja kauaaegne Merivälja elanik Tuule teel). Ka nendest kommertskoolidest võiks eeskuju võtta (seda muide sai koolile PMG asutamisel ka soovitatud).

Oleme ilmselt olukorras, kus

- esimese Eesti Vabariigi ajal püüti ka majandushariduse valdkonnas selle aja kohta võimalikult head haridust pakkuda (kommertsgümnaasiumid);
- nn nõuka-ajal ei pööratud sellele keskkoolides pea mingit tähelepanu (tolleaegne ühiskonnaõpetus ei asendanud korralikku majandusõpetust) ning

aineprogramme). Pidanud loenguid ka mitmes Eesti erakõrgkoolis ja majanduspraktikutele erinevates kvalifikatsioonitõstmise instituutides.

Konsulteerinud majandus- ja arengukonsultandina tulemuslikult Eesti ministeeriumides ning paljudes olulistest Eesti ettevõtetes. Tõestanud omaaegsele NSV Liidu Riiklikule Plaanikomiteele ning Moskva ministeeriumile (sh Eesti institutsioonidele) objektiivset vajadust Eesti liha- ja piimatööstuse ettevõtetel meie, st Eesti tingimustele vastavate majandusnäitajate (mitte nn üleliiduliste keskmiste näitajate) alusel töötada (1978–1982). Vastav eriluba Eestile ka anti.

Stažeerinud ja ka loenguid pidanud mitmete välisriikide (Austria, Georgia, Saksamaa, Ukraina, Venemaa jt) parimates ülikoolides ja instituutides.

- nüüd, taasiseseisvunud Eesti Vabariigi tingimustes me pole ka eriti aru saanud sisuka majandushariduse andmise vajadusest põhikoolides, gümnaasiumides ja kutsehariduskoolides (-keskustes), rääkimata nn majandus-gümnaasiumidest, kus saadav majandusharidus peaks eriti heal tasemel olema (tinglikult võrreldav endistes kommertsgümnaasiumides antud haridusega).

Lugedes 1. juulil 2021 Pirita ajalehte (pannakse elanikele postkasti), oli seal esilehel tore uudis: „16. juunil toimunud Tallinna haridusametuste õppeaasta pidulikul lõpetamisel tunnustas Tallinna haridusamet Pirita majandusgümnaasiumi austava tiitliga „Tegus kool 2021“.⁸

Sellist uudist on Pirita elanikuna lausa rõõm lugeda! Samas tekkis kohe küsimus – milliste tulemuste-parameetrite-näitajate alusel see hinnang on antud? Kui siin võeti arvesse ka majandusõppe sisu, siis on küll nii Tallinnas kui kogu Eestis majandusõppe gümnaasiumides äärmiselt tagasihoidlikul järjel?

Kui PMG majandusõppe oleks tõesti silmapaistvalt kõrgel tasemel, siis oleks loomulik kui selle kooli lõpetajad paistaks silma ka Eesti ülikoolide (näiteks, TTÜ ja TÜ) majandusteaduskonnas ja kolledžites õppijate hulgas. Allakirjutanu on selle vastu Eesti ülikoolides huvi tundnud, kuid kahjuks pole PMG lõpetajaid sisseastujate ega juba õppivate üliõpilaste hulgas märganud. Jällegi kahju, mis näitab, et kas PMG majandusõppe pole piisavalt atraktiivne, et ergutada-motiveerida lõpetajaid kõrgkooli majandust õppima minemast või on õpetatava sisu ja tase sedavõrd vähene, et see ei võimalda reaalselt mõtlevatel lõpetajatel sisseastumisel teiste gümnaasiumide lõpetajatega konkureerima minna?

Eelnevalt artiklis kirjutatu taustal kaldub allakirjutanu ühinema Jaan Karu kirjas⁹ tehtud vihjele, et liide „majandus“ on PMG nimes formaalne. Võttes aluseks selle kogemuse, mida teiste riikide üldhariduskoolides ja kutsehariduskoolides õpilastele õpetatakse, siis tuleb siin arvestada kahe poolega. Ühelt poolt tuleb õpetada rahvamajandusõpetuse aineid ning teiselt poolt ettevõtetmajandusõpetuse aineid, seda sellise arvestusega, et need kaks poolt on omavahel tihedalt seotud ning üldkokkuvõttes täiendavad teineteist. Meil räägitakse ja õpetatakse valdavalt vaid ettevõttest ja ettevõtlusest lähtudes ning ka see on sageli episoodiline, mitte täielik. See on poolik ja vildakas lahendus, meenutades näiteks piltlikult võttes ühe jalaga inimest. Selline õpetus ei saa oma sisult olla täiuslik ega kompleksne, kompleksust ja süsteemsust on aga majandusprotsesside mõistmiseks vaja. Riigi kui terviku (sh perede-kodumajapidamiste ja üksikisikute) puhul on eduka majanduse funktsioneerimiseks vaja, et

- rahvamajanduse tasandil saadakse aru, mis toimub ettevõtetes ning
- ettevõtete tasandil peaks aru saama sellest, mis toimub rahvamajanduse tasandil ja miks mingeid seadusi ja õigusakte vastu võetakse.

⁸ Pirita majandusgümnaasium on selle aasta parim kool Tallinnas. Ajaleht Pirita. Nr 6 (311), 28. juuni 2021, lk.1.

⁹ *Ibid.*

Mõlemad tasandid mõjutavad teineteist ka vastastikku.

Allakirjutanu on seisukohal – oma riigi, rahvamajanduse, iga ettevõtte, kodumajapidamise ja üksiku inimese heaolu nimel me peame oma majandushariduse mastaape ja kvaliteeti põhikoolides, gümnaasiumides ja kutsehariduskeskustes oluliselt tõstma-suurendama-parendama kõikjal ning ka kõigile õpilastele piisavalt heade majandusteadmiste õppimist laiendama-võimaldama. See tähendab, on vaja kõrge kvalifikatsiooniga majanduspedagooge ning süsteemselt välja töötatud ning sisukaid majandusõppekavasid ja aineprogramme.

Kindlasti on Euroopa Liidu (aga ka teiste) riikide majandusedu üheks põhjuseks see, et elanikkond on ka majanduslikult haritud ning avalikus sektoris töötavad valdavalt asjatundjad ja juhuslikke töötajaid on vähem kui meil. Ka Eestis olnuks ammu aeg selles, sh majandusõpe vallas olulisi ja põhimõttelisi muudatusi teha. Need ilmselt varem või hiljem tehakse, aga aeg jookseb armutult ning muudatuste-arengute-täienduste tegemine muutub üha kallimaks!?

Käesolev artikkel võiks olla toeks ja veel üheks tõukeks majandushariduse arendamisel nendele inimestele, kes samuti on huvitatud (ka mures) meie hariduse võimalikult heast sisust ja kõrgest tasemest.

Seda artiklit ei tuleks võtta kriitikana¹⁰, vaid eeskätt kui muret sõbraliku eesmärgiga, et aidata kaasa nii majandusõppe parendamisele meie põhikoolides, gümnaasiumides (sh PMGs) ja kutseharidusõppeasutustes nii, et õpilased saaksid ka piisavalt head ja konkurentsivõimelised teadmised majandusest. Samuti seda, et lõpetajad õpiksid edasi majandust ka kõrgkoolides ning aitaksid kaasa Eesti Vabariigi arengule ja ühiskonna heaolu kasvule.

Kõigile asjaosalistele ja arengu huvilistele sooviks aga indu ning pealehakkamist meie majandushariduse arendamisel ja täiustamisel. Peaksime püüdma jõuda sisulise ja tunnustatud majandushariduse saavutamisele igale haridustasemele vastava ning vajaliku kvantiteedi ja kvaliteediga.

Juunis-juulis 2021
Tallinnas, Pirita-Kosel

Lugupidamisega, Matti Raudjärv
ajakirja peatoimetaja
(majandushariduse arengu toetaja)

¹⁰ Allakirjutanu on usub, et täna meie koolides antava majandusharidusega tegelevad õpetajad ja koolijuhid annavad oma parima, seda ka õppekavade ja aineprogrammide osas. Kuid ilmselt meil puudub süsteemsus, kompleksus ja üldine koordineerimine ning meil ei ole spetsiaalselt ülikoolides väljaõpetatud ja magistrantuuri lõpetanud (miks mitte edaspidi ka doktorikraadiga) majanduspedagooge.

AN DEN ESTNISCHEN UNIVERSITÄTEN MÜSSEN WIRTSCHAFTSPÄDAGOGEN AUSGEBILDET WERDEN

Einleitende Gedanken zur gegenwärtigen Situation

Die estnische Gesellschaft befindet sich in einer recht interessanten, zugleich aber auch gewissermaßen in einer kritischen Lage – die Mitglieder der Gesellschaft, darunter auch viele Persönlichkeiten des öffentlichen Lebens, haben über das Funktionieren der Gesellschaft als eines Ganzen und über die Wirtschaft relativ bescheidene Kenntnisse und Verständnisse. Das verhindert die Entwicklung unseres Staates und bei diesem Defizit hätten wir bereits seit ca. 30 Jahren die Möglichkeit gehabt, dies zum Besseren zu verändern, aber es ist wohl gerade die Oberflächlichkeit der Kenntnisse, was dies verhindert hat. Immerhin konnte man häufig feststellen, dass während man im öffentlichen Dienst ist, setzt man sich häufig für keine Sachen des Staates und Volkes ein, sondern geht eng persönlichen und parteilichen Interessen nach, und hier entstehen hin und wieder Widersprüche. Offensichtlich handelt es sich hierbei auch um einen Wunsch, für sich selbst ein hohes Gehalt und Rente abzusichern, aber nicht um das Ziel, mit voller Kraft und Kenntnissen dem Staat und Volk zu dienen.

Wir müssen die Kenntnisse und Verständnisse von unseren Leuten über den wirtschaftlichen Inhalt sowie über die Gesetzmäßigkeiten des Funktionierens des Staates wesentlich erhöhen – über das Funktionieren von Volkswirtschaft und der Unternehmen sowie der Familien und Haushalten sowie über Persönliches und Sozialwirtschaftliches. Es wäre auf der einfacheren Ebene gut, wenn schon Leute beim Absolvieren der Grundschule, umso mehr beim Absolvieren des Gymnasiums und der berufsbildenden Schule, es bereits auf gewisse Weise verstehen würden, ebenso auch in der Familie, und im Allgemeinen in der Kommunikation mit den Leuten. Für eine Gesellschaft ist es erniedrigend und beschämend, wenn ein Schüler (und auch Student – das ist vorgekommen) als Antwort auf die Frage – woher kommt das Geld? – behaupten, das Geld komme aus der Wand, aus dem Geldschrank!?! Leider fehlt das Verständnis, dass Geld mit der Arbeit kommt, und ich möchte es betonen – das ehrliche Geld kommt mit ehrlicher, tüchtiger und schwerer Arbeit!

Der Unterschriebene (M. R.), nach dem ersten Forschungsaufenthalt an den Universitäten der Bundesrepublik Deutschland¹ (1989/1990) und danach während seiner weiteren Arbeit 1990–1992 an der Technischen Universität Tallinn (TTÜ), schlug eine Initiative vor, an den estnischen Universitäten mit der Vorbereitung von Wirtschaftspädagogen nach dem Vorbild von mehreren Universitäten der Bundesrepublik Deutschland, des finnischen Bildungssystems und von anderen Ländern im Magisterstudium sowohl für allgemeinbildende Schulen wie auch für berufsbildende Schulen zu beginnen (u. A. fanden Verhandlungen mit dem damaligen Pädagogischen Institut Tallinn (der heutigen Universität Tallinn) und später, während der Arbeit am Pärnuer College der Universität Tartu (TÜ), mit dem Lehrerseminar an der Bildungsfakultät der Universität Tartu statt). Leider ist es uns nicht gelungen, das

¹ Während des Forschungsaufenthaltes lernte der Unterschriebene auch die Lehrpläne von den an deutschen Universitäten ausgebildeten Wirtschaftspädagogen kennen, später auch die finnischen Lehrmaterialien, die an den Schulen verwendet werden.

Geplante in die Tat umzusetzen, in erster Linie aus finanziellen, aber auch aus vielen anderen, darunter aus bürokratischen Gründen. Es muss zugegeben werden, dass Entscheidungsträger und Finanzträger gegenüber den von uns gemachten Vorschlägen weder ein ausreichendes Verständnis noch Interesse hatten.

Schade (offensichtlich waren wir nicht zu richtiger Zeit an richtiger Stelle!?), denn auf der estnischen Bildungslandschaft hätte man schon damals die Wirtschaftspädagogen sehr gebraucht, denn „die systematische Wirtschaftskompetenz“ ist bei uns auf keinem besonders hohen Niveau! Dieser Bedarf ist auch heute nirgendwohin verschwunden. Zugleich ist es aber mit der Entwicklung der Volkswirtschaft in der Republik Estland mit der Erfolgsrate und mit dem Wohlstand ihrer Einwohner direkt verbunden. Immerhin – dass es Bedarf an Wirtschaftspädagogen gibt, wird in weiterer Zukunft wohl sicher verstanden, und dafür wünschen wir von Unterschreibenden viel Kraft für die neueren und jüngeren Entscheidungsträger! Bei Bedarf und auf Vereinbarung sind wir dazu bereit, mitzureden und auch tätig zu werden.

Indem wir diese Erfahrung zur Grundlage nehmen, was den Schülern an den allgemeinbildenden Schulen und berufsbildenden Schulen von anderen Ländern unterrichtet wird, haben wir hier zwei Seiten zu berücksichtigen. Einerseits soll man die Fächer der Volkswirtschaftslehre und andererseits der Betriebswirtschaftslehre unterrichten, und zwar mit einer solcher Berechnung, dass diese zwei Seiten eng miteinander verbunden sind und im Allgemeinen einander ergänzen. Bei uns wird überwiegend nur vom Unternehmen und Unternehmertum ausgehend gesprochen und unterrichtet und das ist häufig episodisch, nicht vollständig. Das ist eine unvollständige und verzerrte Lösung, dass sie uns bildlich ausgedrückt zum Beispiel an einen Menschen mit einem Bein erinnert. Ein solcher Unterricht kann von seinem Inhalt weder vollkommen noch komplex sein, die Komplexität und Systematik braucht man aber zum Verständnis von Wirtschaftsprozessen. Bei einem Staat als dem Ganzen (darunter bei Familien, Haushalten und Einzelpersonen) braucht man für das Funktionieren einer erfolgreichen Wirtschaft, dass

- es auf der Ebene der Volkswirtschaft verstanden wird, was in den Unternehmen stattfindet und
- auf der Ebene der Unternehmen sollte man verstehen, was auf der Ebene der Volkswirtschaft stattfindet und wofür irgendwelche Gesetze und Rechtsakten verabschiedet werden.

Beide Ebenen beeinflussen sich aber auch gegenseitig.

Sicherlich liegt einer der Gründe des wirtschaftlichen Erfolges der Länder der Europäischen Union (aber auch andere Länder) darin, dass die Bevölkerung wirtschaftlich gebildet ist und dass im öffentlichen Sektor weitestgehend Fachleute arbeiten und dass es weniger zufällige Mitarbeiter gibt als bei uns. Auch in Estland wäre schon längst die Zeit gewesen, auf diesem Bereich wesentliche und grundsätzliche Änderungen vorzunehmen. Diese werden zwar offensichtlich früher oder später gemacht, aber die Zeit verläuft schonungslos und die Durchführung von Änderungen, Entwicklungen und Ergänzungen wird immer teurer!?

Den vorliegenden Artikel sollte man nicht als Kritik nehmen, sondern in erster Hand als Sorge mit einem freundlichen Ziel, das der Verbesserung des Wirtschaftsunterrichts an unseren Grundschulen, Gymnasien und berufsbildenden Einrichtungen dient, so dass die Schüler auch ausreichend gute und wettbewerbsfähige Kenntnisse über die Wirtschaft erhalten würden. Ebenfalls wäre zu wünschen, dass die Absolventen auch an den Hochschulen weiterstudieren sowie der Entwicklung der Republik Estland und der Gesellschaft beitragen würden.

Der Unterschriebene glaubt, dass die heute in unseren Schulen mit dem Unterrichten von Wirtschaftsausbildung beschäftigten Lehrer und Schulleiter zur Gestaltung von Lehrpläne und Fachprogrammen ihr Bestes geben. Aber offensichtlich fehlt bei uns die Systematik, die Komplexität und die allgemeine Koordinierung.

Ebenso verfügen wir über keine an den Universitäten speziell ausgebildete und mit dem Magisterstudium absolvierte (warum auch zukünftig nicht mit dem Doktorgrad) Wirtschaftspädagogen.

Im Juni-Juli 2021
In Tallinn, Pirita-Kose

Mit Hochachtung,
Matti Raudjärv
Chefredakteur der Zeitschrift
(Unterstützer der Entwicklung der Wirtschaftsausbildung)

ESTONIAN UNIVERSITIES SHOULD EDUCATE TEACHERS OF ECONOMICS

Introductory thoughts on the current situation

The Estonian society is currently in a rather interesting but also somewhat critical situation – members of the society, including many public figures, have relatively modest knowledge and understanding of the functioning of the society as a whole and the economy. This is an obstacle for the development of our state and this shortcoming could have been removed already about 30 years ago but probably the superficial knowledge has prevented it. It has also often been evident that instead of pursuing the goals of the state and the people, those in public service often pursue their own narrow personal interests and those of their political party and this creates disagreements from time to time. The purpose is probably also to ensure a high salary and pension for oneself, not to serve the state and the people with their energy and knowledge as much as possible.

We have to improve considerably the knowledge and understanding of our people about the economic essence and mechanisms of the state – functioning of national economy and businesses and families-households and personal socio-economic activities. It would be good to have some basic knowledge of it already by graduation from the basic school, even more by graduation from upper secondary school and institutions of vocational education, also within a family, in communication with people in general. It is humiliating and shameful for the society if schoolchildren (and also university students – it has happened) reply to the question “Where does money come from?” – “The money comes from the wall, from a cash box”! And unfortunately not that money comes from work, and I would emphasise – honest money comes with honest, hard and efficient work!

After the first fellowship at the universities of the Federal Republic of Germany¹ (1989/1990) and during the subsequent career in 1990–1992 at the Tallinn University of Technology (TUT), the undersigned (M. R.) took the initiative to start the preparation of teachers of economics on the level of Master studies according to the model of several universities of the Federal Republic of Germany and the educational system of Finland and other countries both for schools of general education and institutions of vocational education, and had negotiations for cooperation with the then Tallinn Pedagogical University (the current Tallinn University) and later, when working at the Pärnu College of the University of Tartu (UT), with the School of Teacher Education of the Institute of Education of the University of Tartu. Unfortunately these plans did not succeed, above all due to financial reasons but also for several other, including bureaucratic reasons. We have to admit that the decision-makers and financing providers had also not enough understanding or interest in our proposals.

¹ During the fellowship period the undersigned became also familiar with the curricula for teachers of economics prepared in German universities, later also with the study materials used at Finnish schools.

Which is a pity (probably we were not at the right place at the right time!?) as teachers of economics would have been very necessary in the Estonian educational landscape already then as the level of “systemic economic literacy” is not very high here! This need has not disappeared anywhere also today. On the other hand, it is directly related to the development of the national economy of the Republic of Estonia and the success and welfare of its population. However – the need for teachers of economics will probably be understood in Estonia in the future and the undersigned wishes more power to new and younger actors in this field! If necessary, we can also agree to give advice and participate.

Based on the experience gained from the education provided in schools of general education and institutions of vocational education of other countries, two aspects have to be taken into account. On the one hand, subjects of national economy studies, and on the other hand, subjects of business administration have to be taught, considering that these two sides are closely interrelated and eventually complement each other. We talk about and teach mainly proceeding from businesses and entrepreneurship here and even then episodically and incompletely. This is a halfway and distorted solution reminding of a person with one leg, figuratively speaking. Such teaching cannot be perfect or comprehensive in essence but a comprehensive and systemic approach is necessary for understanding economic processes. For the state as a whole (including families-households and individuals), successful functioning of the economy presumes that:

- it is understood on the level of national economy what is going on in businesses, and
- it is understood on the level of businesses what is going on on the level of national economy and why certain laws and regulations are adopted.

There is also interaction between both levels.

The economic success of the EU Member States (and also other countries) surely relies on the economic education of the population and on the fact that mainly competent persons serve in the public sector, there are fewer randomly hired people than here. It would be high time also in Estonia to make important and fundamental changes in that area. They will probably be made sooner or later but time is passing relentlessly and it is becoming increasingly more expensive to make changes or improvements or achieve developments.

This article should not be seen as criticism but above all as a concern for the friendly purpose of contributing to the improvement of economic studies in our basic schools, upper secondary schools and institutions of vocational education to provide also good and competitive knowledge of economics to students. The graduates should also continue their studies of economics at institutions of higher education and contribute to the development of the Republic of Estonia and to increase in the welfare of the society.

The undersigned believes that the teachers and headmasters of schools currently providing education in economics are doing their best, also in terms of curricula and syllabuses. But we probably lack a systemic, comprehensive approach and general

coordination and we have no special teachers of economics educated at universities and those with the Master's degree (why not also Doctor's degree in the future).

In June-July 2021
At Pirita-Kose in Tallinn

Sincerely, Matti Raudjärv
Chief Editor of the journal
(Supporter of the development of education in economics)

KOKKUVÕTTED

ZUSAMMENFASSUNGEN

SUMMARIES

ÖKOSÜSTEEMI TEENUSTE TINGIMUSLIK HINDAMINE KUI SISEND KESKKONNASTATISTIKASSE: EESTI KOGEMUS

Üllas Ehrlich¹
Tallinna Tehnikaülikool

Sissejuhatus

Praegu standardiks oleva majandusarvestuse ja selle alusel arvutatud SKP-de peamiseks puuduseks on, et need ei arvesta ökosüsteemide panusega keskkonna kvaliteeti ja inimeste heaolusse. Arvestades, et SKP suurus ja kasv majanduse ja ka riigi valitsemise hindamisel paljude valijate jaoks esmatähtis, jäävad keskkonna kvaliteedi seisukohalt ülisuure tähtsusega ökosüsteemi teenused ametlikust statistikast väljaspoole. ÜRO tasandil on jõutud arusaamisele, et selline olukord takistab ambitsioonikate keskkonnamärkide saavutamist ja algatatud on protsess ökosüsteemide teenuste majandusarvestuse ja statistika standardi väljatöötamiseks. Eesti Statistikaamet osaleb rahvusvahelises protsessis, mille eesmärk on kehtestada ökosüsteemiteenuste statistika standard. Aastatel 2018–2021 toimunud ökosüsteemi teenuste majandusarvestuse standardi loomise eksperimentaalses projektis (ÜRO SEEA EA) osales ka Eesti Statistikaamet, andes oma panuse standardi väljatöötamise. Eesti Statistikaameti peamisteks ülesanneteks olid ökosüsteemi teenuste rahalise hindamise erinevate meetodite testimine, IUCN-i ökosüsteemide tüpoloogia testimine, linnaliste alade ökosüsteemi teenuste arvestuse põhimõtete väljatöötamine (sh. linnaliste kriteeriumi määratlemine). Projekt toetab keskkonnamajanduse üldesmärki, milleks on luua sild ökosüsteemide ja nende teenuste kohta käiva teabe ja rahvamajanduse arvepidamises juba olemasoleva teabe vahel. Kuigi projekti raames ei olnud ette nähtud vahendeid originaaluuringuteks, kasutati juba läbiviidud uuringute tulemusi, sh autori poolt tingimusliku hindamise meetodil välja selgitatud Eesti metsa, märgalade ja linnaliste alade ökosüsteemide teenuste väärtuse rahalist ekvivalenti. Artiklis käsitletakse ökosüsteemi teenuste majanduslikul hindamisel ette tulevaid probleeme, keskkonnaökonoomika ja statistika erinevat lähenemist turuväliste ökosüsteemiteenustele ja esitatakse autori poolt tingimusliku hindamise (ingl. k. *contingent valuation*) meetodil leitud metsa, märgalade ja linnaliste alade ökosüsteemide teenuste rahalise ekvivalendi uuringute tulemused.

Statistika ja keskkonnaökonoomika erinev lähenemine ökosüsteemi teenustele

Töö ökosüsteemi teenuste statistika standardi loomisel on toonud hästi välja tõsiasja, et statistika ja selle aluseks olev tegelikul käibel põhinev majandusarvestus ning keskkonnaökonoomika kasutavad keskkonna ja majandussüsteemi suhete kirjeldamisel erinevat lähenemist. Kui keskkonnaökonoomika hakkas juba 1960-ndatel kompama võimalusi turuväliste (so kasutamisega seoses otsest rahalist käivet mitte tekitavate) loodusväärtuste rahaliseks hindamiseks, siis majandusarvestus ja sellel põhinev statistika (koos SKP arvestusega) on lähtunud kuni viimkase ajani reaalsest käibest, mis

¹ Üllas Ehrlich; PhD; Majandusteaduskond, Ärikorralduse instituut, Tallinna Tehnikaülikool; Ehitajate 5, 19086, Tallinn, Estonia; ulla.ehrlich@taltech.ee

on majandusarvestuse kaanonitele vastavalt ära kirjeldatud. Kahtlemata jäävad sellise lähenemise korral paljud ökosüsteemi teenused ametlikust statistikast väljas. Oht saada majandusarvestuse poolt mitte kajastatud ei kimbuta ainult looduse turuväliseid väärtusi, vaid majandusarvestus ja sellest tulenevalt ka statistika on samuti jännis inimkapitaliga seotud väärtuste kirjeldamisega.

Keskkonnaökonoomika loodusväärtuste hindamisega tegelev haru ja eriti selle rakenduslik osa on keskendunud peamiselt sotsiaalsele tasuvusanalüüsile sisendi loomisele ja ka tekkinud keskkonnakahjude rahalisele hindamisele. Keskkonnaökonoomika meetodite väljatöötamisel ei ole üldse silmas peetud majandusarvestuse loogikat. Nii võib keskkonnaökonoomika näiteks omistada kogu rohumaalt saadava heina turuväärtuse rohumaale ja puidu turuväärtuse metsa ökosüsteemile, kui nn vahetusväärtustest rääkida. Majandusarvestus aga paneb heina rahalise väärtuse põllumajanduse ja puidu väärtuse metsanduse (metsatööstuse) reale, jätmata ökosüsteemile punast krossigi. Metoodiliselt sama lugu on kaudsel teel saadud väärtustega. Näiteks keskkonnaökonoomikas laialdaselt kasutatava reiskulude meetodi puhul omistatakse kogu leitud väärtus (st kogu objektini jõudmiseks tehtud rahaline kulu) loodusobjektile, väites, et see ongi loodusobjekti (näiteks joa või rändrahu) väärtuse rahaline ekvivalent. Ja sellisena kasutatakse seda ka sotsiaalse tasuvusanalüüsi sisendina, kui küsimuse all on näiteks vee erikasutusloa andmine või mitteandmine hüdroenergia tootmiseks. Majandusarvestus aga vaatab reiskuludele täiesti teisiti, need on kirjeldatud ilmselt transpordisektori real. Suur erinevus on keskkonnaökonoomika ja majandusarvestuse lähenemise vahel ka loodusväärtuste otsesel mõõtmisel tingimusliku hindamise meetodil (ingl. k. *contingent valuation*, CVM), mis mõõdab loodusväärtuste (peamiselt turuvälise, kuid mitte ainult!) rahalist ekvivalenti kõige täpsemini. Et tegemist ei ole reaalse käibega, siis statistika on selle meetodiga mõõdetavatest ökosüsteemi teenuste rahalistest ekvivalentidest täiesti mööda vaadanud.

Nagu eeltoodust võiks nähtuda, on keskkonnaökonoomika ja majandusarvestuse eesmärgid olnud siiani erinevad: esimene mõõdab loodusväärtuste (ökosüsteemi teenuste) võimet tõsta indiviidide heaolu ja mõõta (turuvälise väärtuste puhul) selle rahalist ekvivalenti, teine kirjeldab raamatupidamise reeglite kohaselt tegelikku käivet (rahavooge). Ökosüsteemi teenuste majandusliku arvepidamise ja meetodika väljatöötamisel need kaks lähenemist põrkuvad. Probleemid, mis tekivad, kui statistika tahab hakata ökosüsteemi teenuste (ja varade) üle arvet pidama, kasutades keskkonnaökonoomika meetodeid, tulenevad keskkonnaökonoomika ja majandusarvestuse erinevatest eesmärkidest. Keskkonnaökonoomika mõõdab (või püüab mõõta), kui palju üks või teine loodusväärtus mõjutab (tõstab) indiviidi heaolu. Sealjuures pole põhimõttelist vahet, kas teenus seisneb turuhinnaga nn vahetusväärtuses või on turuväline. Oluline on teha erinevad väärtused võrreldavaks ehk ühemõõtmeliseks, et erinevaid ressursikasutuse võrrelda ja ühiskonnale kõige kasulikum välja valida. Seejuures on tähtis hinnatava teenuse mõju heaolule, mitte see, kas tegu on turu- või turuvälise teenusega. Erinevad on ainult kasutatavad meetodid, st maksevalmidus hüve eest selgitatakse välja erineval viisil. Mõnel juhul on turuhind (hein ja kartul näiteks), mõnel juhul tegelikult tehtud, kuid hinnatava teenuse suhtes kaudne kulu (reisikulude meetod näiteks), mõnel juhul, kui reaalne käive täiseti puudub, simuleeritud turustenaariumi kasutamine (CVM). Kõik need meetodid mõõdavad aga indiviidi kas

tegelikku või hüpoteetilist valmisolekut hüvise eest maksta ja peaksid olema seega üheväärsed. Praegu standardiks oleva majandusarvestuse ja selle alusel arvutatud SKP-de peamiseks puuduseks on, et need ei arvesta ökosüsteemide panusega globaalsesse keskkonda. Arvestades, et SKP suurus ja kasv majanduse ja ka riigi valitsemise hindamisel paljude valijate jaoks esmatähtis, jäävad üliisuure tähtsusega ökosüsteemi teenused majandusarvestusest väljaspoole.

Võimatu on ökosüsteemi teenuste üle majandusarvetust pidada ja statistikat toota, ilma, et arvestuse ja statistika väljakujunenud kaanonid muutuksid ja keskkonnaökonoomikas mõõdetava indiviidi heaolu põhisele lähenemisele poolele teele vastu tuleksid. See eeldab suuri paradigma muutuseid sellistes suurte traditsioonidega valdkondades nagu riikide statistika ja SKP arvestus. Nendes suurtes süsteemides muutusi esile kutsuda on endastmõistetavalt keeruline ja aeganõudev, aga säästva arengu eesmäärke silmas pidades hädavajalik.

Eesti metsa, märgalade ja linnaliste alade ökosüsteemi teenuste väärtuse rahaline ekvivalent

Tingimusliku hindamise (ingl. k. *contingent valuation*) meetod põhineb heaolu-ökonoomikal ja võimaldab hinnata turuväliste väärtuste rahalist ekvivalenti. Heaoluökonoomika põhimõtete kohaselt on väärtus kõigal, millel on positiivne mõju inimeste heaolule. See kehtib ka ökosüsteemiteenuste kohta, mida saab teenuse avaldumise viisi järgi liigitada varustusteenusteks, reguleerivateks teenusteks ja kultuuriteenusteks. Selline klassifikatsioon ei ole aga hea alus väärtuste hindamise meetodi valimiseks. Majandusliku hindamise meetodi valimisel on oluline, kas ökosüsteemi poolt loodud hüvised on turul vahetult kaubeldavad või mitte. Kui hüvis on turul kaubeldav (näit. põllumajandustoodang) on teenusel turuväärtus ja vastava ökosüsteemi teenuse rahalist ekvivalenti saab hinnata turuhinna meetodi alusel. Kui teenusega loodud väärtus ei ole turul otseselt kaubeldav, on vastav väärtus turuväline väärtus. Turuvälised väärtused võib jagada kahte rühma sõltuvalt sellest, kas nende kasutamine on seotud tegeliku finantskäibega või mitte. Kui teenuse kasutamisel on reaalsed rahalised kulud kasutatakse avaldatud eelistuste meetodit (näiteks reisikulude meetod). Kui tegelikke rahalisi kulutusi ei tehta, palutakse inimestel otseselt hinnata, kui milline on teenusega üksikisikule pakutava heaolutõusurahaline ekvivalent. Piisava valimi uurimise tulemusel leitakse uuritavale teenusele rahaline ekvivalent. Meetodit nimetatakse tingimuslikuks hindamiseks ja see on maailmas väga levinud turuväliste väärtuste rahaliseks hindamiseks. Meetodi eeliseks on võimalus otseselt mõõta, kui palju mõjutab uuritud väärtus üksikisikute heaolu. Selle meetodi puuduseks on see, et tingimusliku hindamise meetodi abil saadud teenuse rahaline väärtus ei ole seotud tegeliku (st „aruandekohustusliku”) käibega. Seetõttu on selliselt saadud teenuse finantstulemust raske paigutada olemasolevasse raamatupidamis- ja statistikasüsteemi, mistõttu nimetatakse vastavaid väärtusi ka mitte-SNA (ingl. k. *SNA- System of National Accounts*) väärtusteks.

Metsa, märgala ja linnaliste alade ökosüsteemi teenuseid turuväliste väärtuste hindamiseks viidi läbi kolm sõltumatut CVM-uuringut. CVM-uuringutes kasutatud valimite suurused on näidatud allolevas tabelis. Valimi struktuur esindas Eesti täiskasvanud elanikkonda. Aastane maksevalmidus metsa ökosüsteemiteenuste eest oli

umbes 23,9 miljonit eurot, märgala teenuste eest 12,3 miljonit eurot ja linnaliste alade eest 17,3 miljonit eurot.

Metsa ja märgalade ökosüsteemide teenuste eelistused olid suhteliselt sarnased. Nii metsa kui märgalade ökosüsteemide pakutavatest teenustest pidasid vastajad keskkonna kvaliteediga seotud teenuseid kõige olulisemaks ja kultuuriteenuseid kõige vähem olulisteks. Metsa puhul hinnati kolmeks olulisemaks teenuseks fotosünteesi, õhu ja vee puhastamist ning kliima reguleerimist, kahel viimasel kohal on võimaluste loomine loodushariduseks ja (üllatuslikult) puhkevõimaluste loomine. Märgalade kolme olulisema teenuse hulka kuuluvad vastajate eelistuste alusel puhta vee rerssursside säilitamine, õhu ja vee puhastamine ning elupaikade pakkumine bioloogilistele liikidele. Peamine erinevus metsade ja märgalade vahel on üldine valmisolek maksta ökosüsteemi teenuste eest, mis on metsade puhul märgaladest ligi kaks korda suurem, vastavalt 23,9 ja 12,3 miljonit eurot aastas.

Linnaliste alade ökosüsteemide CVM uuringus paluti vastanutel lisaks ökosüsteemi teenustele järjestada vastavalt subjektiivsele olulisusele ka linnaliste alade ökosüsteemid. Linna ökosüsteeme bioloogiliste kvaliteetide mõistes, mille järgi saaks neid analoogiliselt metsa, rohumaad (niidu) või raba ökosüsteemidega „linna ökosüsteemideks“ loodusteaduslikult määrata, ei ole puhtal kujul nähtavasti olemas. Sellest tõsiasiast on tingitud ka institutsionaalsed vaidlused selle üle, mida linna ökosüsteemide hulka arvata ja mida mitte. See ei tähenda, et linna ökosüsteeme bioloogilistest kriteeriumidest lähtudes määrata ei saa, linnas asuvad samuti kultuur- ja (pool)looduslikud rohumaad, erineva majandamise intensiivsusega metsad, põllumaa tunnusega alad jne., seega väga erinevaid ja üldjuhul fragmenteeritud ökosüsteemid. Võib julgelt tõstatada küsimuse, mis põhjusel neid linna ökosüsteemideks nimetada? Kas neil ongi mingit muud ühisosa kui et need a) asuvad linnas ja b) osutavad ökosüsteemi teenuseid linna elanikele. Linnas asumise kriteerium on tõepoolest unikaalne, mis eristab neid teistest, mitte-linnas (või väljaspool linna) asuvatest ökosüsteemidest.

Linnaliste ökosüsteemide teenuste eelistused erinesid mõnevõrra looduslike ökosüsteemide (mets ja märgala) teenustest. Linnaliste ökosüsteemide teenusest hinnati kaheks kõige olulisemaks teenuseks õhu puhastamine ja fotosüntees, millele kolmandana järgnes aga kultuuriliste teenuste hulka kuuluv rekreatsioonivõimaluste pakkumise teenus. Kõige vähem olulisteks peeti linnalistel aladel varju pakkumist tuule ja päikese eest ja võimaluste loomist keskkonnahariduse andmiseks. Linnastunud aladel asuvatest ökosüsteemidest pidasid uuringus osalenud kõige olulisemaks suuri parke. Järgnesid väikesed pargid linna südames ja kolmandana linnametsad. Eelistuste põhjal viimaseks jäid eelistatumate ökosüsteemidega võrreldes väiksema ulatusega mururibad ja lilleklumbid sõiduradade vahel. Ökosüsteemide eelistustest võib järeldada, et linnalistel aladel peavad inimesed kõige olulisemaks suhteliselt suuremaid ja kompaktsemaid ökosüsteeme. Lisaks võib tõdeda, et linnaliste ökosüsteemide teenuste rahalise ekvivalendi leidmisel metoodikat valides tuleks silmas pidada tõsiasja, et kontakt linnaliste ökosüsteemidega leiab aset väga mitmel viisil – teel tööle ja koju, perega jalutades, ja miks mitte ka transpordivahendi aknast ja töökoha ning kodu aknast. Üldiselt võib öelda, et tüüpiline linnalisel alal toimuv kontakt linna ökosüsteemiga on pigem lühiajaline, aga see eest võib kontaktide arv ühe isiku kohta olla suhteliselt suur.

Sellisteks kontaktideks kuluvat aega on keeruline mõõta ja samuti ei kaasne erinevalt linnast väljas asuvate looduslike ökosüsteemide külastamisega reisikulusid. Küll aga võib inimeste küsitlusele toetudes väita, et kontaktid linnaliste alade ökosüsteemidega mõjutavad positiivselt heaolu, ja seda isegi sellisel juhul kui ökosüsteemi külastamine ei ole eesmärk omaette, vaid toimub nõ mõõda minnes. Seetõttu on linnaliste alade ökosüsteemide teenuste väärtuse rahalisel hindamisel otstarbekas mõõta otse tänu ökosüsteemide teenustele toimuvat inimeste heaolu muutust ja tingimusliku hindamise meetodi kasutamine on linnaliste aladel eriti asjakohane. Erinevate linnaliste alade ökosüsteemide mõju heaolule vajab edasist uurimist.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kuigi nii keskkonnaökonoomika ja statistika on mõlemad pika ajalooga distsipliinid oma väljakujunenud lähenemiste ja standarditega, seisab nende vahelise ühisosa leidmine suuresti veel ees. Ilma seda leidmata ja rahvusvahelise standardiks muutmata on roheline arvepidamine ja kokkulepitud keskkonnaeesmärkide saavutamine vaevalt võimalik.

EUROOPA KOROONAVASTANE POLIITIKA: ADEKVAATSED PIIRANGUD VÕI TEATUD LIIKI HÜGIEENILINE TOTALITARISM?¹

Wolfgang Eibner²
Ernst-Abbe-Hochschule Jena

1. Sissejuhatus

Artikli aktuaalsus: koroonapandeemia on maailma juba aasta aega oma mõju all hoidnud. Nüüd on aeg anda majanduslik ja poliitiline hinnang.

Uuringu eesmärk: järgmises käsitluses arutletakse, kuidas tuleb hinnata ettevõtete ja kodanikuõiguste raskeid kärpeid majanduslikust ning sotsiaalsest aspektist. Kas piirangud, mis on peaaegu kõigi Euroopa riikide majandustele tohutult koormavad, on asjakohased, kuna meid ähvardab surmav pandeemia, või võeti need ette üksnes seetõttu, et kõik meie tervishoiusüsteemid ei suuda enam ka kriisi ajal täita oma esialgset ülesannet elanikkonna teenindamisel? Millised on suuremate piirangute pikaajalised majanduskulud?

Selle küsimuse võib esitada ka konkreetsemalt.

- **Kas meid ohustab surmav viirus** ja kas meie tervis või isegi meie ellujäämine sõltub, nagu katku ajal, sellest, kas piirame oma kontakte miinimumini, piirates nii tohutult põhiseadusega tagatud kodanikuõigusi? Kas see vajadus õigustab ka katastroofilisi mõjusid meie majandusele, kui sajad tuhanded ettevõtted ja füüsilisest isikust ettevõtjad pankrotistuvad, mis toob omakorda kaasa plahvatusliku tööpuuduse ning ülisuure majanduslanguse?
- Ehk peitub praegusest koroonapandeemiast tulenev **oht kodanikele** pigem
 - **ebapiisavas tervishoiusüsteemi ettevalmistuses**, mis on üles ehitatud kulused minimeerivaks, ning
 - **poliitikas**, mis tegeleb lühiajaliste meetmete rakendamisega ilma pikaajalise ning strateegiliselt orienteeritud mõtteviisita, mõjutades massiliselt ja järjekindlalt kodanikke ning majandust tõsiste sekkumiste kaudu põhiõigustesse ja pikaajalistesse piirangutesse, võttes sellega ära arvukate kodanike elatise ja põhjustades seega tulevikus ettenägematul määral mitmesuguseid sotsiaalseid ning majanduslikke kuluseid?

Uuringu uurimisülesanded: Selle artikli neli uuritavat küsimust-ülesannet on järgmised:

1. Miks viib praegune pandeemia valitsused nii karmide reaktsioonideni kogu maailmas ja ka arenenud tööstusriikides? Kas selle eest võib (osaliselt)

¹ Artikli täistekst „European Policy against Corona: Adequate Restrictions or a Kind of Hygienic-Totalitarianism?“ asub ajakirja juurde kuuluval CD-l.

² Jena Ernst-Abbe-Kõrgkool (Ernst-Abbe-Hochschule Jena), Carl-Zeiss-Promenade 2, 07745 Jena, Saksamaa LV; w.eibner@eah-jena.de

vastutada neoliberaalse majanduspoliitika tagajärjel tekkinud tõhusate tervishoiusüsteemide langus (2. peatükk)?

2. Kuidas käib koroonapandeemia alane teavitustöö? Kas tekitatakse hüsteeriat, mis põhineb absoluutarvudel, või hirmutatakse reaalselt surmava pandeemia eest ja kas antakse õige proportsioonitunne kõigile pandeemia vastu võitlemise meetmetele, mis riivavad sügavalt meie sotsiaalseid vabaduse õigusi (3. peatükk)?
3. Millised saavad olema majanduslike ja sotsiaalsete piirangute peamised majanduskulud (4. peatükk)?
4. Millise järelduse saab teaduslikust vaatepunktist teha pandeemia asjakohaseks hindamiseks ja sellele adekvaatseks reageerimiseks tehtud varasematest jõupingutustest optimeeritud tasuvusanalüüsi mõttes, võttes kõrgeima väärtusena arvesse „ellujäämise“ (5. peatükk)?

2. Neoliberaalse majanduspoliitika vastutus tervishoiusüsteemide ülekoormamise eest koroonapandeemia kontekstis

50ndate, 60ndate ja 70ndate aastate Keynesi kord on hiljemalt 80ndate algusest üha enam asendunud uusliberaalse majanduspoliitikaga:

- Majandus oli inimesele ökonoomika, *nüüd on inimene majanduse jaoks*.

Kõikide tootmistegurite (ja nende hulka kuuluvad ka inimesed) kulusid tuleb minimeerida ja ratsionaliseerida, ja need peavad olema kiiresti ning iga hinna eest asendatavad, alles siis on ettevõtte konkurentsivõimeline ja suudab üleüldse töökohti pakkuda.

Nii juhitakse **haiglaid** (nagu ka hooldekodusid) alates hiljemalt 1990ndate aastate algusest üha enam **mitte hooldusele, vaid pigem kasumile orienteeritult**. Riiklikuid haiglaid erastatakse üha enam ja seega juhitakse neid aina sagedamini n-ö „kulude eest vastutavalt“, mis ei tähenda muud kui tohutut personali kokkuhoidu ja üha vähem ressursse (määramatute olukordade puhuks ning kriiside ennetamiseks).

Selles suhtes pole üllatav, et koroonapandeemia kontekstis on surmajuhtumeid kõige rohkem seal, kus tervishoiusüsteemid on ebapiisavate investeeringute tõttu vananenud ja/või neid juhitakse liiga vähesel personaliga (pädeva, koolitatud hoolduspersonaliga). Mittetulusad haiglad suletakse, suurendades seeläbi sellistel aegadel nagu pandeemiad potentsiaalseid kitsaskohti või isegi lünki hoolduses.

„Mittetulusad“ kliinikud suletakse, mille tegelikuks põhjuseks on, et iga haige inimese ravimine peab tooma kasumit! Igasugust „ülevõimsust“ voodite ning iseäranis kliinikute ja hooldekodude personali osas kärbitakse (sealhulgas intensiivravi võimekust) ning alalised spetsialistid ja hooldustöötajad asendatakse üha sagedamini renditööjõu või ajutise lepingu alusel töötajatega.

On loogiline, et haiglate ja seeläbi statsionaarsete ravivõimaluste kaotamine on seda problemaatilisem, kui samal ajal nõuab kiiresti suurenev vanurite arv hooldusvõimsuse suurendamist, mitte vähendamist. See on areng, mis on iseloomulik mitte ainult Saksamaale, vaid loomulikult kogu Euroopale, seda erinevatel positiivsetel ja

negatiivsetel tasanditel. Väga üllatav on ka asjaolu, et „mittetulusad“ haiglad suleti ja suletakse ka edaspidi koroonapandeemia ajal ning seda mitte ainult Saksamaal, mis omakorda vähendab vabade voodite arvu intensiivraviosakondades. Saksamaal langes näiteks aastatel 1991–2018 saadaolevate haiglavoodite arv 665 505-lt 498 192-le. Koroonakriisi ajal aastatel 2020 ja 2021 suleti pea 50 haiglat.

3. Covid-19st tingitud suremusest ja paternalistlike riiklike meetmete asjakohasusest

3.1 Absoluutne versus suhteline koroonaarvude jälgimine

Poliitikud, ajakirjandus ja kahjuks ka viroloogid tegutsevad kogu maailmas absoluutarvude alusel. Absoluutne arv sadu või isegi tuhandeid Covid-19 infektsioone päevas, nt Saksamaal või ammugi siis Indias, või sajad surmad päevas šokeerivad ja keelavad *eo ipso* igasuguse kriitika isegi kõige karmimate sotsiaal- ning majandusellu sekkumise meetmete suhtes. Kreedo on: „Ilma nende meetmeteta ei ole võimalik suremust peatada.“ Tuhanded surmad päevas tundub apokaliipsisena.

- Seda loosunglikku informatsiooni peaks vaatlema mitte ainuüksi majandusteadlase pilguga ning **suhtelises perspektiivis**.

Ilma koroonata sureb näiteks Saksamaal umbes miljon inimest aastas, see tähendab peaaegu 3000 inimest päevas, talvel rohkem ja suvel vähem.

Kui palju neist inimestest sureb peene tolmu või muu tööstuslikust reostusest tingitud vähktõve või muude haiguste tõttu (vt artikli pikka versiooni), jääb avalikkusele varjatuks. PCR-i või kiirtestide abil ei saa siin ilmselt surmaohu „objektiivseid“ numbreid tuletada. (Eelkõige nende puhul, kes lihtsalt vanadusse surevad.)

Koroonapandeemia kontekstis on kõik järsku hoopis teisiti. Kõik Covid-19 nakkused, olgu need siis täiesti ilma sümptomiteta, kergete sümptomite või raske haiguskuluga, liidetakse igapäevaste uute õudusaruannetega, mis ehmatavad nii elanikke kui ka poliitikuid. Statistika ei anna vastust isegi sellele ilmselgelt olulisele küsimusele, kui palju koroonaviiruse ajal surnuid on konkreetselt just Covid-19 **tõttu** surma saanud.

Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) esitas 14. oktoobril 2020 läbi viidud uuringus nakatunud inimeste keskmiseks suremuseks piirkonniti ja vanuserühmade kaupa 0,14% kuni 0,23% ja kirjutas, et suremus pandeemia alguses oli üle hinnatud. „*The inferred infection fatality rates tended to be much lower than estimates made earlier in the pandemic*“ (Ioannidis, J., 2020: Infection fatality rate of COVID-19 inferred from seroprevalence data, WHO Research Article ID: BLT.20.265892, https://www.who.int/bulletin/online_first/BLT.20.265892.pdf).

Lisaks võib kritiseerida kogu maailmas Covid-19 nakkuse indikaatorina kasutatava PCR-testi informatiivset väärtust. **PCR**-menetluse käigus reprodutseeritakse viiruse genoomi jälgi paljudes tsüklikes. Mida rohkem tsükleid, seda suurem on positiivse testi tulemuse tõenäosus. Positiivne tulemus ei tähenda siiski, et see inimene oleks alati nakatunud või isegi **nakkav**. Positiivse tulemuseni võivad viia isegi eelmise **gripi** geneetilised komponendid.

Hiina tuntud teadlased eeldavad kuni 40% „valepositiivsete PCR-testide tulemuste“ olemasolu (Xueliang WANG et al., 2020: Limits of Detection of 6 Approved RT–PCR Kits for the Novel SARS-Coronavirus-2 (SARS-CoV-2), in: Clinical Chemistry, Band 66, Nr. 7, Juli 2020, S. 977–979, <https://academic.oup.com/clinchem/article/66/7/977/5819547>). See tähendab, et võttes arvesse suure tsüklite arvuga positiivse testitulemuse saamise tõenäosuse hüppelist kasvu, võib nakatunud inimeste arv olla oluliselt väiksem kui ametlikult välja kuulutatud.

➤ **Majandusteadlane ei saa neile küsimustele vastata.**

Siiski peab ta suutma eeldada, et viroloogid võtavad selles osas selge, teaduspõhise seisukoha, eriti kui nende soovitusel on aluseks konkreetsetele ja ka ulatuslikele poliitilistele otsustele, mis on meie põhivabaduste õiguste jaoks määrava tähtsusega.

3.2 Covid-19st tingitud suremus

Johns Hopkinsi ülikooli (17. märtsi 2021. a seisuga) teabe kohaselt on Covid-19 suremus keskmiselt kõigis vanuserühmades 0% minimaalse väärtusena (Singapuris) kuni 4% maksimaalse väärtusena (Bulgaarias) nakatunutest. Saksamaal on see väärtus 2,8%, Eesti puhul 1%; kõikides ülejäänud uuritud riikides keskmiselt veidi üle 2% (Johns Hopkins University of Medicine, 2021: Coronavirus Resource Center: Mortality Analyses, <https://coronavirus.jhu.edu/data/mortality>).

Singapuris on üks paremini rahastatavaid ja tõhusamaid tervishoiusüsteeme maailmas. Aastal 2020 sai Singapur Bloombergi esikoha tervisetõhususe indeksi määramisel, mille juures hinnati eeldatavat eluiga riigis ja ravikulusid koroonatingimustes. Ka see osutab selgelt vastavate riiklike tervishoiusüsteemide kvaliteedi üliolulisele rollile pandeemia hindamisel ja juhtimisel.

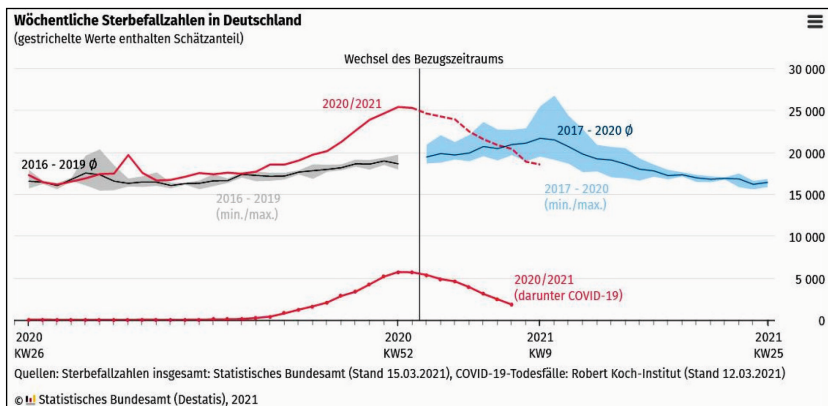
➤ See indeks hindab muide ka Saksamaa tervishoiusüsteemi „ebaefektiivseks“, Bulgaaria oma koguni üheks ebaefektiivsemaks maailmas.

Lisaks sõltub suremus suuresti haigete vanusest. Saksamaal on nooremate inimeste suremus promillimääras, üle 85-aastastel kuni 4%.

Näiteks Saksamaal ei ole Covid-19 suremus võrrelduna seniste tüüpiliste gripepidemiate suremusega (2021. aasta juuni lõpu seisuga, joonis 1) ülemäära suurem, mis tõstatab jällegi küsimuse drastiliste lukustusmeetmete asjakohasusest.

Empiirilisel ei ole detsembri ja jaanuari kõrge suremus siiski suurem kui „tavalistel“ gripiaastatel. Nende graafikute tõlgendamisel ei tohiks aga unustada, et see võib olla ulatuslike piirangute tulemus.

Teaduses pole siiski piirangute mõju tegelikule pandeemiale vaidlusteta jäänud, vt selle kohta uuringut: Eran BENDAVID et al., 2021: Assessing mandatory stay-at-home and business closure effects on the spread of COVID-19, in: European Journal

Joonis 1. Iganädalane surmajuhtumite arv Saksamaal pärast koroonapandeemia algust, seisuga 15.03.2021 (Destatis, 2021: Sterbefälle und Lebenserwartung. Sonderauswertung zu Sterbefallzahlen der Jahre 2020/2021, Stand: 16. März 2021, <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Sterbefaelle-Lebenserwartung/sterbefallzahlen.html>)

Teaduses pole siiski piirangute mõju tegelikule pandeemiae vaidlusteta jäänud, vt selle kohta uuringut: Eran BENDAVID et al., 2021: Assessing mandatory stay-at-home and business closure effects on the spread of COVID-19, in: European Journal of Clinical Investigation, 5.1.2021, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/eci.13484>: *"We're falling into a trap of sensationalism. [...] We have gone into a complete panic state. [...] There is a lethal virus circulating out there. We all have responsibility to do our best to contain it as much as possible. It's not a joke. It's not a conspiracy. It's not fake, but we don't panic. We don't destroy our world. We don't freeze everything."*

- Vastuseks küsimusele, milline on piirangute konkreetne mõju tegelikule suremusele arvudes, vaataks majandusteadlane põhjalikke uuringuid piirangute spetsiifiliste mõjude kohta, mis põhjustaks surmajuhtumite edasise suurenemise puudumist võrreldes surmaga lõppevate haigusjuhtude arvu loomuliku arenguga normaalse gripitsükli ajal.

See nõuaks spetsiaalselt tuvastatavate probleemide uurimist, kuid need pole endiselt saadaval. Vastupidi, ühes uues USA uuringus, mis avaldati 2020. aasta detsembris kuulsas ajakirjas „The New England Journal of Medicine“, usutakse, et karantiin ja piirangud ei too nakkuse käigus mõõdetavaid muutusi (Andrew G. LETIZIA et al., 2020: SARS-CoV-2 Transmission among Marine Recruits during Quarantine, in: The New England Journal of Medicine vom 17.12.2020, <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2029717>).

- **Kõik see tähendab põhimõtteliselt, et kehtestatud on väga ranged meetmed, kuid nendega kaasnevad väga vähesed teadmised.**

Koroonapandeemia kontekstis näivad poliitilised meetmed olevat pigem hirmu- kui teadmistepõhised.

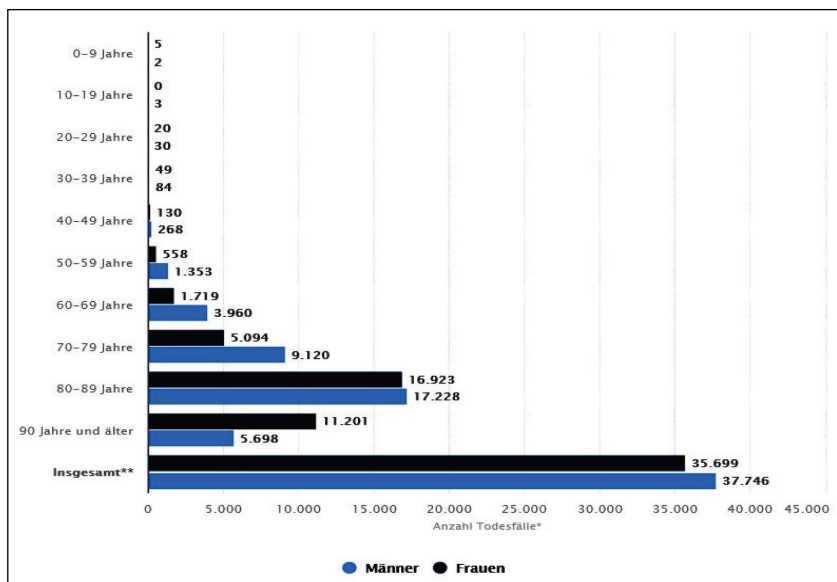
3.3 Piirangute asjakohasuse küsimus teadaolevate faktide valguses

Küsimus, mis siinkohal esitatakse, on järgmine:

- **Mil määral oleks suremuse hüppelise kasvu vastu võinud rakendada tõhusaid meetmeid muude vahenditega kui massilised piirangud, mis oma olemuselt häirivad kodanike ja ettevõtjate vabadust?**

See on enam kui õigustatud küsimus, eriti seetõttu, et nagu jooniselt 2 nähtub, on Saksamaal koroonasse või koroonaga (mitte ainult) surnute keskmine vanus üle 80 aasta. Täpsemalt on see 86 aastat (2021. aasta märtsi seisuga), mis muide vastab Saksamaa keskmisele eeldatavale elueale.

Ligi 90 protsenti koroonaviirusega seoses surnud inimestest oli surma ajal 70-aastased või vanemad. Varasemate koroonasurmade osakaal vanusevahemikus 0–49 aastat oli 25. märtsi 2021. aasta seisuga vaid 0,8 protsenti kõigist neist, kes surid Covid-19 sse või koos sellega.

Joonis 2. Koronaviiruse (Covid-19) surmade jaotus Saksamaal vanuse ja soo järgi 16. märtsi 2021 seisuga (Statista, 2021: Todesfälle mit Coronavirus (COVID-19) in Deutschland nach Alter und Geschlecht (Stand: 16. März 2021), <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1104173/umfrage/todesfaelle-aufgrund-des-cornavirus-in-deutschland-nach-geschlecht/>)

Sellega kerkib taas väga teravalt esile küsimus, kas poleks olnud muid, sihipärasemaid meetmeid, mida oleks võinud rakendada, et kaitsta suurima ohu all olevaid vanu inimesi, **ilma** et oleks pidanud sundima suurt osa majandusest ja kodanikuühiskonnast tegelema dramaatiliste, kuudepikkustest piirangutest tulenevate majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgedega?

Miks reageeris poliitika nii karmilt, sulgedes suure osa avalikust elust enneolematul viisil, mis oleks varem olnud maailmas mõeldamatu?

Siin kerkib esile kaks vastust.

- Esiteks eeldus, mida ka WHO on uuesti rõhutanud, et viirus võib pärineda Wuhani kõrge turvalisusega laborist ja tundus seega valitsustele kogu maailmas täiesti ettearvatu.
- Teiseks äärmiselt suur surmade arv kohe pandeemia alguses, kõigepealt Hiinas ja seejärel eelkõige Itaalias.

Probleem on aga selles, et koroonakriisil võivad olla nii dramaatilised tagajärjed „rikaste tööstusriikide“ (Itaalia, Hispaania, Prantsusmaa) tervishoiusüsteemidele kõigepealt 2020. aasta kevadel ja seejärel uuesti alates 2020. aasta detsembrist (ja see viis range „pandeemilise absolutismi“)) sellepärast, et

1. ei olnud olemas mingeid kogemusi selle haiguse ravimise osas.
2. Mitme esmakordselt mõjutatud riigi tervishoiusüsteemid olid lihtsalt ettevalmistamata või ebaefektiivsed ning
3. ülemaailmne neoliberaalne majanduspoliitika on aastakümneid ka tervishoiusüsteeme „korraistanud“.

Seni väljatoodu näitab kahte asja.

- Ühest küljest on oht, et pandeemia alguses, kui pandeemia vastu võitlemiseks otsustati rakendada drastilisi meetmeid, **hinnati uue koroonaviiruse suremust palju üle**, ja
- teisalt näib, et **suur osa pandeemia dramaatilistest tagajärgedest on**
 - **vajalike ettevaatusabinõude võtmata jätmisega ise tekitatud.**

Intervjuus eetikanõustaja Sigrid GRAUMANNiga teatas Saksamaa eetikanõukogu ka lõpuks, et isegi 2020. aasta novembris alanud pandeemialained ei rakendatud ega hakata rakendama **kõiki piiranguid** viirusnakkuse või kõrge suremuse tõttu, **vaid ainult kartusest, et haiglates hooldatavate patsientide arvu hüppeline kasv võib tervishoiusüsteemil üle jõu käia.**

Kõige selle alusel tekib mulje, et lõppkokkuvõttes **ei suutnud** või ei suuda koroonakriisi poliitika **pandeemianõuetele asjakohaselt reageerida.**

Koroonakriis muudab üha enam riigi ja kodanike vahelisi suhteid **paternalistliku heaoluriigi** suunas, mida vaba ühiskond ei tohi lubada: libisemist autoritaarsesse hügieenirežiimi, mis sekkub üha enam kõige privaatsematesse eluvaldkondadesse.

- **Pandeemia vastu võitlemise meetmetel on tohutu, põhimõtteline ja mitmekesine mõju meie põhivabaduste alustele.**

Majandustegevuse keelustamine mõjutab sügavalt kodanike õigusi vabadusele ja nende toimetulekut. Tulemuseks on füüsilisest isikust ettevõtjate suur pankrottide arv ja palgatöötajate tööpuuduse järsk tõus, mille tagajärg on omakorda see, et nad kaotavad võimaluse ise oma elu määrata ja langevad üha suuremasse sõltuvusse riiklikest hoolekandesüsteemidest, samuti suureneb vaesuse oht vanas eas.

Kõige suuremat mõju meie elustiili muutumisele avaldavad eraelukeskkonna korraldamise keelud, näiteks keeld külastada sõpru ja isegi pereliikmeid väljaspool oma majapidamist, igasuguste vaba aja veetmise võimaluste (toitlustusasutuste külastamise, sportimise, kontsertidel ja pidudel osalemise jne) keelamine. Sellised meetmed muutuvad eriti sügavalt mõjuvaks ja võib-olla traagiliseks, kui nendega keelataksel inimestel külastada isegi kodusid, haiglaid ning palliatiivravi osakondasid (nagu see on olnud Saksamaal ilma eranditeta enam kui aasta). Neil inimestel ei ole seega võimalust olla oma lähedastega, nad tunnevad end üksildasena või ka surevad sel moel.

Vaba sotsiaalse normaalsuse juurde naasmise arutelude kontekstis arutletakse „leevendamise“ üle. Termin, mis on peamiselt teada karistussüsteemist ja mida peavad nüüd põhjendama need, kes pooldavad kodanikuvabaduste juurde naasmist, ja mitte need, kes soovivad jätkuvalt vabadusi piirata.

4. Piirangute majanduslikud kulud – hariduse puudujääk, majanduslangus, vaesusega seotud eluea vähenemine, struktuursed tagajärjed ja võlad

Koroonakriis ohustab meie elu tohutult.

- Ühelt poolt viiruse tõttu
- ja teiselt poolt just koroonaga seotud tagajärgede kaudu meie majandusele ja õitsengule.

Arvukate koroonakriisi vastaste meetmete hulgast käsitletakse artikli pikas versioonis **majanduslike jätkukulude viit järgmist aspekti:**

1. majanduslikud **kulud**, mis tulenevad **hariduse omandamise katkemisest** peamiselt koolides, aga ka ülikoolides, kus **kooliskäimine oli piiratud** või toimus õppetöö üksnes digiõppena,
2. pikaajalised **tagajärjed tööhõivele ja majanduskasvule**,
3. **vaesuse, vanadusvaesuse** kulud, mis tulenevad töötusest ja füüsilisest isikust ettevõtjate **toimetulematusest**, ning sellega seotud asjassepuutunud **oodatava eluea** oluline vähenemine,
4. piirangute tagajärjel tekkinud **ulatuslikud muutused kaubanduslikus struktuuris** üldiselt ja eriti meie **linnades ning**
5. koroonakriisist tuleneva tohutu riigiabi tagajärjed **riigi rahandusele**.

5. Kokkuvõte: vajadus avatud diskursuse järele

Koroonapandeemia vastu võitlemise meetmed toovad kaasa tohutuid lühiajalisi ja iseäranis pikaajalisi kulusid. Seepärast on äärmiselt oluline kontrollida kõiki rakendatud või tulevikus rakendatavaid meetmeid nende kasulikkuse ja kulude osas kogu ühiskonnale ning neid pidevalt kahtluse alla seada. Seda olenemata asjaolust, milline on koroonapandeemiale tulevikus antav hinnang ja kui kaua selle mitmekesine mõju veel kestab.

Selle küsimuse sisuka arutelu läbiviimiseks ja kõikide seni esitatud kaalutluste jaoks on teadlike kodanike jaoks tähtis **esitada asjade kohta küsimusi** ja alati alternatiividele mõelda. **Maa ilma ja selle probleeme ei saa kunagi vaadelda mustvalgena.**

Teadlane otsib **valgustusajastu traditsioonis** tõendeid põhjuslike seoste kohta **hüpotees ja antiteeside** kaudu ning võib-olla ka leiab need. Kõigi nende kirjutiste keskmes on alati vastutus üksikisiku ja ühiskonna ees ning objektiivse tõe otsimine.

Ja sellele otsingule hõlmab kindlasti **piiramatut arvamusevabadust**, mis arvestab ka vähemuse arvamusega ning peab need objektiivseid fakte kasutades selgete argumentide abil avalikus diskursuses ümber lükkama või kinnitama.

Sotsiaalmeedias, nt Youtube'is, Facebookis, Twitteris ja mujal avaldatud arvamuste meelevaldne eemaldamine (ilma kohtuotsuseta) või nende täielik eiramine massiteabevahendites tähistab õigusliku kaitseta riike, milles puudub sõnavabadus, nagu Hiina, kuid sugugi mitte väidetavalt vabu lääneriike, eriti Euroopa riike.

Vaba ühiskond peaks alati juhinduma **VOLTAIRE**'ist: „*Õigus kõnelda ja trükkida on meie arvates iga vaba inimese õigus, mida ei saa eitada ilma kõige kohutavamaga türannia kasutamisetä.*“ Nii et seadkem kahtluse alla meie „reaalsus“ üldiselt, tehes seda avatud diskursuses, mis põhineb teaduslikult põhjendatud faktidel ja põhjuslikkusel.

- **Ja selle eest ei vastuta sugugi ainult viroloogid, vaid ka majandusteadlased, juristid ja muude valdkondade eksperdid.**

Koroonakriisi aluseks olevad põhjuslikud ahelad on äärmiselt keerukad. Poliitikutel on soovitatav oma analüüse ja meetmeid korduvalt lühikeste ajavahemike järel kahtluse alla seada ning neid vajadusel muuta.

Seda ka hinnaga, et vajadusel tuleb

- pandeemia riski hindamisel tunnistada, et võib-olla ollakse ühelt poolt eksinud, arvestades puhtalt meditsiiniliselt mõtlevate viroloogide arvamusega ning sellega kaasnevate majanduskulude ja sotsiaalsete piirangutega meie vabadusele,
- teisest küljest ollakse analüüsides ja seejärel tüüpiliste probleemide lahendamisel olnud liiga pealiskaudne.

Lisaks peame kodanikena alati kriitiliselt kahtlema, mida teabepoliitika ja meedia meile pakub. (Selles kontekstis tuleks viidata rahvusvaheliselt kõige olulisemale standardteosele, mis käsitleb manipuleerimist meedias ja meedia vahendusel, Noam CHOMSKY, 1997: Media Control. The Spectacular Achievements of Propaganda.)

Artikkel lõpeb „totalitaristlike“ veendumuste üldise ohu vaatlemisega, milles käsitletakse „õiget käitumist“. Hügieenilise absolutismi puhul on ohtlik see, et see seab võitluse viiruse vastu, mis pole võib-olla sugugi nii ohtlik, kõrgemale kõigest muust ühiskonnas ja majanduses. Nii on see totalitarismi korral, aga ka faktide eitamise puhul. Ei pea tingimata olema nii, et inimesed teevad kurja tahtlikult, vaid heatahtlikkust laiendatakse mõõtmata, kuni see neelab lõpuks kõik muu ühiskonnas: nii võib juhtuda, kui seista usus hea või õige eest, tunnustamata vajadust (enese)-refleksiooni järele.

AUSBAU DER KAPAZITÄTSENTWICKLUNG LOKALER SELBSTREGIERUNG IN GEORGIEN

Irina Gogorishvili,¹ Erekle Zarandia²
Ivane Javakhishvili Staatliche Universität Tiflis

Die Erforschung und Erarbeitung der Möglichkeiten von einer effektiv funktionierenden lokalen Selbstverwaltung sind sowohl für die Region als auch für die dort lebende Bevölkerung und für das gesamte Land von Bedeutung. Wir haben diesbezüglich in Georgien nicht genügend Untersuchungen, und werden nicht permanent die Bewertungsgespräche und Diskussionen geführt, diese sind aber nicht weniger wichtig.

Natürlich begann die Aktivität bezüglich der Einrichtung der lokalen Selbstverwaltung mit der Wiederherstellung der georgischen Staatlichkeit, aber bis zum Ende des zwanzigsten Jahrhunderts, in 90-er Jahren war dieser Prozess von Widerständen und Konflikten geprägt und war ineffektiv.

Ein wichtiges Ereignis für die Gründung lokaler Selbstverwaltungen war der Beitritt zur Europäischen Charta für die Selbstverwaltung am 23. Mai 2002, die am 5. Oktober 2004 vom Parlament von Georgien mit dem Beschluss 515 - II genehmigt wurde. Es ist bemerkenswert, dass die Suche nach einem einfachen Weg zur Lösung dieses Problems und die Einführung der Selbstverwaltungsmodelle der entwickelten Länder von Europa nicht zu dem gewünschten Ergebnis führen können. In den europäischen Ländern wurden Selbstverwaltungen in einer natürlich evolutionären Weise mit institutionale Bildung von der Selbstorganisation der Bevölkerung geschaffen. Es gibt eine radikal andere Situation in Georgien. Die Bildung und Reform der Selbstverwaltung wurde immer von den "oberen" Angestellten, den Königen, den Kaisern, den Sekretären der Zentralkomitees der Kommunistischen Partei und den Residenten durch Einführung von Gesetzgebungsakten und deren Änderungen vorgenommen. Dderzeit ist die Grundlage für die lokale Selbstverwaltungsfunktion das lokale Selbstverwaltungsorganrecht "Lokal Selfgovernment Code", das vom georgischen Parlament am 29. Juli 2017 genehmigt wurde.

Ziel der Arbeit war es, die Möglichkeiten auszuloten, die es Kommunen ermöglichen, ihr eigenes Einkommen gesetzskonform zu beziehen und in Zukunft zu steigern. Diesem Ziel entsprechend war das Hauptthema der Studie, die Stimmung und Bereitschaft der Bevölkerung zu untersuchen, sich (durch Einziehung von Zuzahlungen) an der Einkommensbildung für die Kommunalverwaltung zu beteiligen. Die Studie wurde in 9 Gemeinden der Region Samegrelo – Oberes Swanetien in Georgien (in Bezug auf Steuern und Gebühren) durchgeführt.

¹ Irina Gogorishvili, Außerordentlicher Professor an der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften und Business Administration, Staatliche Ivane Javakhishvili Universität Tiflis; Universitätsstraße 2, Tiflis, Georgien; irine.gogorishvili@tsu.ge; Tel.: +995 577720090

² Erekle Zarandia, Doktorand an der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften und Business Administration, Staatliche Ivane Javakhishvili Universität Tiflis; Universitätsstraße 2, Tiflis, Georgien; erekle.zarandia@tsu.ge; Tel.: +995 577943118

Die Möglichkeit, das eigene Einkommen der Selbstverwaltung durch das Sammeln von Zahlungen zu erhöhen, ist mit der Motivation zur Selbstorganisation der Bevölkerung verbunden. Dieses Thema ist ziemlich problematisch und wenig erforscht.

Grundlagen der Forschungsmethodik: Die Forschungsmethode basiert auf der Verwendung der Schlussfolgerungen der Installation Theory of Set (Attitude) D. Uznadze. Um Möglichkeiten zur Ausweitung des eigenen Einkommens der Selbstverwaltung zu identifizieren, wurden 08. 2018-08. 2019 folgende Befragungen, Interviews und Fragebögen mit der lokalen Bevölkerung durchgeführt. Die Ergebnisse wurden vom Computerprogramm SPSS verarbeitet. An der Umfrage und dem Fragebogen nahmen 402 Anwohner von Städten und Dörfern der Region Samegrelo-Obersvanetien teil. Die Umfrage wurde in 9 Gemeinden der Region Samegrelo-Obersvanetien und 30 Siedlungen (einschließlich der Stadt Zugdidi) durchgeführt. Insgesamt wurden 402 Bewohnerinnen und Bewohner befragt: 182 Männer und 220 Frauen. Die Studiendauer betrug 2 Monate (von Juli bis August 2018 - von Juli bis August 2019).

Um eine repräsentative Auswahl zu erreichen, wurden alle Einwohner der Gemeinde gleichermaßen in der Untersuchung einbezogen. Quantitative Ergebnisse wurden mit Hilfe vom Computerprogramm SPSS bearbeitet. Qualitative Daten wurden durch die Verwendung von Inhaltsanalysen (Content Analyse) entwickelt. Während der Studien wurden, quantitative (fraglich - direkte Befragung, Fragebogen wurde basierend auf Forschungszielen entwickelt) und qualitative (Fokusgruppen) Methoden verwendet.

Als Ergebnis einer Befragung der Bevölkerung von Samegrelo – Oberes Svanetien wurden folgende Daten erhoben: Das Durchschnittsalter der Befragten betrug 43,5 Jahre (SD = 13,5; Min.-17, Max.-81). Die prozentuale Verteilung der Befragten nach Alter der Bevölkerung in städtischen und ländlichen Gebieten wird mit 65,4% bzw. 34,6% dargestellt; Der Familienstand der Befragten; Prozentsatz der Bewohnten in Städten; Bevölkerungsstruktur nach dem Bildungsniveau; Die eigene Bewertung des Lebensstandards selbst von der Bevölkerung (von dem Teil der Bevölkerung) von Samegrelo – Oberes Svaneti; Beschäftigung der Bevölkerung nach Tätigkeitsbereichen; Informierung über die lokale Selbstverwaltung der Bevölkerung und ihre Aktivitäten und ihre Beteiligung an dem Führungsprozess; Einkommen der Familien der Befragten; Beteiligung der lokalen Bevölkerung an lokaler Selbstverwaltung und Beteiligung am Entscheidungsprozess; Verwendung und Unterscheidung zwischen Projekten, die von der lokalen Selbstverwaltung auf der Grundlage des Geschlechts organisiert werden.

Die statistischen Indikatoren, die die Ausnutzung der Vorteile von der lokalen Selbstverwaltung organisierten Projekten anzeigen, sind geschlechtsspezifisch verteilt. $\chi^2 (1, N = 375) = 16,1; p = .00$. Vor allem Männer profitieren eher von lokalen Selbstverwaltungsprojekten als Frauen. Diese Bedingung ist hauptsächlich mit dem hohen Misstrauen von Frauen in der lokalen Selbstverwaltung zu erklären, gleichzeitig aber auch sie finden, dass sie könnten in der Teilnahme an der Selbstverwaltung teilzunehmen.

Die Bereitschaft zur Teilnahme in der Selbstverwaltung. Statistisch signifikantes positives Feedback wurde aufgedeckt:

Die Beteiligung der Bürger an der lokalen Selbstverwaltung für die sozioökonomische Entwicklung der städtischen / ländlichen Gebiete und die Bereitschaft, den für die lokale Selbstverwaltung Gebühren zu zahlen. $X^2 (4, N = 399) = 44,6; p = .00$. 67,3% der Befragten stimmen der Aussage zu, dass die Beteiligung der Bürger an der lokalen Selbstverwaltung für die soziale und wirtschaftliche Entwicklung der Städtischen / ländlichen Gebieten wichtig ist, und sie sind auch einig, Geld für die lokale Selbstverwaltung auszugeben.

Ein statistisch positiver Zusammenhang zwischen der Zahlungsbereitschaft der Bevölkerung für die Kommunalverwaltung wird als signifikant positiver Zusammenhang $X^2 (4, N = 359) = 14,9$ definiert; $p = .005$.

Zwischen dem Vertrauen der lokalen Selbstverwaltung und der Bereitschaft die Gebühren zu zahlen $X^2(8, N=398) = 98,2; p = .00$.

Gleichzeitig sind die Bewohner verschiedener Städte unterschiedlich bereit die Gebühren zu zahlen. $X^2 (16, N = 317) = 56,7; p = .00$.

Die höchste Rate der Auszahlung beträgt 75,6% in Chkhorotsku und die niedrigste Rate ist in Mestia. Die Unterschiede beziehen sich hauptsächlich auf das Einkommen der Bevölkerung. Die Einwohner von Mestia leben in dem Gebirge Gebiet von Kaukasus (sind relativ arm), und die meisten Einwohner von Chkhorotsku erhalten Transfers (Transfers) von Familienmitgliedern, die im Ausland arbeiten.

Zwischen der Bereitschaft der Befragten für die Zahlung von lokalen Gebühren und deren Bildungsniveau. $X^2 (10, N = 401) = 30,7 p = .001$

Zwischen der Bereitschaft der Befragten lokale Steuern zu zahlen und ihrem Alter $X^2 (10, N = 401) = 20,4; p = 0,026$. Die Bereitschaft Indikatoren für lokale Gebühren steigen mit dem Alter.

Zwischen der Bereitschaft der Befragten für die Zahlung der lokalen Gebühren und ihres Beschäftigungsstatus $X^2 (8, N = 384) = 22,5; p = 0,004$. (Abbildung №29). Interessanterweise sind die meisten Rentner und Selbständigen bereit, die Steuern zu zahlen.

Zwischen der Höhe der Gebühr für die Regelung der lokalen Probleme und der Anzahl der Familienmitglieder ist $X^2 (4, N = 396) = 13,5; p = .009$. Insbesondere sinkt die Bereitschaft zur Auszahlung mit der Zunahme der Anzahl der Familienmitglieder. 69,9% der Familien von 1 bis 3 Mitgliedern sind bereit, die Gebühr für lokale Probleme zu bezahlen. Als Folge der Zunahme von Familienmitgliedern sind die Bewohner weniger bereit, für die Selbstverwaltung zu zahlen. Bemerkenswert ist, dass die mehrköpfigen Familien vor allem aus Flüchtlingen bestehen, die aus Abchasien und aus Russland deportiert sind.

Zwischen der Bereitschaft der Bürger zur Zahlung lokaler Gebühren und der Berücksichtigung der Beteiligung von den Bürgern an der lokalen Selbstverwaltung für die sozioökonomische Entwicklung der städtischen / der ländlichen Gebiet $X^2 (4, N = 399) = 62,6; p = .00$.

Zwischen der Bereitschaft für die Zahlung der lokalen Gebühren und der Zufriedenheit mit der geleisteten Hilfe von der Selbstverwaltung X2 (4, N = 123) = 14,9; $p = 0.005.9$. Basierend auf der Befragung der Bevölkerung wird eine Liste von Problemfeldern erstellt, die die Bevölkerung der Region unterschiedlich stören. Der Mangel an Krankenhäusern ist besonders problematisch. Die meisten von ihnen sind teilweise abgerissen und nicht renoviert. Die Bevölkerung betrachtet auch als ein bedeutendes Problem, den Mangel an kulturellen Einrichtungen und die geringe Qualität der Straßen. Die Probleme der Stromversorgung und des Transports sind am meisten gelöst.

Die Nutzung/die Beteiligung der lokalen Bevölkerung an den Projekten, die von der lokalen Selbstverwaltung gemäß der Residenzstadt durchgeführt ist, X2 (9, N = 299) = 43,3; $p = 0,00$. Die Bewohner von Mestia nutzen am meisten die Projekte der lokalen Selbstverwaltung aus, aber die Bewohner von Poti am wenigsten. Der Grund für diese Unterschiede ist die geografische Lage. Wenn Poti eine Hafenstadt ist, ist die Stadt Mestia in den Bergen des Kaukasus gelagert, daher braucht die hier lebende Bevölkerung viel mehr Unterstützung.

Unterschiede bei der Nutzung von Projekten, die von der lokalen Selbstverwaltung durchgeführt werden, wurden nicht anhand von Variablen des Alters und des Beschäftigungsstatus aufgezeigt. Der Appell an die lokale Selbstverwaltung ist unterschiedlich erheblich vom Wohnort (Stadt und Land). X2(9, N=315) =23.4;

$p = .005$. Der höchste Indikator für Wendung für Hilfe ist in Mestia -37,2%, der niedrigste in Poti -2,7%.

Eine Bevölkerungsbefragung ergab, dass die Mitarbeiter der Gemeinde Mestia (Oberpfalz) am häufigsten eng mit den Bewohnern zusammenarbeiten. Die Qualifikation der Mitarbeiter der Gemeinde in Swaneti ist höher als anderswo, weil sie ständig bereit sind, sich mit den Problemen der Bevölkerung zu beschäftigen, da das Vertrauen der Bewohner die Effizienz ihrer Arbeit gewährleistet. Wenn man jedoch die Besonderheiten der Bevölkerung berücksichtigt (die Bevölkerung wird von bergischen Traditionen und Gesetzen bei der Entscheidungsfindung geleitet), sollte die kommunale Tätigkeit als wirksam und qualifiziert bewertet werden.

Durch die Analyse der erhaltenen Daten konnten wir folgende Schlussfolgerungen ziehen: Das Vertrauen der Öffentlichkeit in das Institut der Kommunalverwaltung ist sehr gering. Dies führt zu einer unbefriedigenden Selbstorganisation der Bevölkerung. Die Bevölkerung konnte ihre Bürger nicht in die Lösung lokaler Entwicklungsprobleme einbeziehen, aber es gab einen anderen Fall. Trotz des Misstrauens gegenüber der lokalen Regierung war die Bevölkerung immer noch bereit, zusätzliche lokale Zahlungen zu zahlen. Wir betrachten die Möglichkeit der Einziehung von Zahlungen (in einem vernünftigen Rahmen) als eine Möglichkeit, die Kommunikation der Bevölkerung mit der lokalen Verwaltung zu stärken. Um das Vertrauen in die lokale Selbstverwaltung zu stärken, ist es notwendig, die Einstellung der Bürger zur Kontrolle der lokalen Selbstverwaltung zu stimulieren, was auch die Selbstorganisation der Bevölkerung gewährleistet; Unterstützung in der Entwicklung von Formen der Selbstorganisation der Bevölkerung und Instrumente der Verwaltung der lokalen Selbstverwaltung sollte ein wichtiger Bestandteil der regionalen Wirtschaftspolitik des

Staates werden. In diesem Zusammenhang ist es notwendig, die Motivation der lokalen Bevölkerung der Region Samegrelo – Oberes Svaneti zu erweitern und zu klären.

Eine Umfrage der lokalen Bevölkerung von Samegrelo – Oberes Svaneti ergab, dass die Mehrheit der Bürger bereit ist, das lokale Einkommen zu erhöhen. Im Interesse der Gemeinden und der gesamten Bevölkerung und, wenn möglich, um die Zweckmäßigkeit der Verwendung von Zahlungen zu kontrollieren, sind die Bürger bereit, an der wirtschaftlichen Entwicklung der Region teilzunehmen; In Städten, in denen der Lebensstandard und das Einkommen der Bevölkerung wesentlich höher ist als in den Dörfern, ist die Zahlungsbereitschaft höher. Es gibt einen positiven Zusammenhang zwischen der Bereitschaft, lokale Steuern und Zahlungen zu zahlen, abhängig von: Alter, Bildungsniveau, Beschäftigung und ständigem Wohnsitz; Die größte Zahlungsbereitschaft zeigen die Befragten, die sich an die Kommunen wenden und mit der Hilfe zufrieden sind. Das zeigt einmal mehr, wie wichtig es ist, die Bevölkerung für die Zusammenarbeit mit den Kommunen zu motivieren und ihr Vertrauen zu stärken. Bei der Analyse der gewonnenen Daten konnten wir folgende Schlussfolgerungen ziehen: Das Vertrauen der Öffentlichkeit in die Institution der kommunalen Selbstverwaltung ist sehr gering. Dies führt zu einer unbefriedigenden Selbstorganisation der Bevölkerung. Bevölkerungsaktivität könnte die Beteiligung der Bürger an der Lösung lokaler Entwicklungsprobleme sicherstellen, aber dies geschieht noch nicht: Trotz des Misstrauens gegenüber den lokalen Behörden zeigte die Bevölkerung dennoch eine Bereitschaft, lokale Steuern zu zahlen: Wir erwägen die Möglichkeit der Einziehung von Zahlungen (im Rahmen des angemessenen Rahmens) als eine Möglichkeit, die Kommunikation der Bevölkerung mit der lokalen Regierung zu stimulieren. Um das Vertrauen in die Kommunalverwaltung zu stärken, ist es notwendig, die Einstellung der Bürger zur Kontrolle der kommunalen Selbstverwaltung zu stimulieren, was auch die Selbstorganisation der Bevölkerung gewährleistet.

Die Unterstützung bei der Entwicklung von Formen der Selbstorganisation der Bevölkerung und Instrumente zur Steuerung der kommunalen Selbstverwaltung sollte ein wichtiger Bestandteil der regionalen Wirtschaftspolitik des Staates werden. In diesem Zusammenhang ist es notwendig, die Motivation der lokalen Bevölkerung der Region Samegrelo – Oberes Svaneti zu erweitern und zu klären; Es ist bemerkenswert, dass Frauen (besonders in Dörfern) besonders aktiv sind unter den Befragten, was nicht auf die Missstände von Genderproblemen hinweist. Zur gleichen Zeit wird die Kontrolle der Selbstverwaltungen durch die Frauen im Falle eines Einverständnisses über die Gebühren aktiv durchgeführt; Die Studie wurde vor der Pandemie durchgeführt, aber Daten aus Samegrelo – Oberes Svaneti zeigen, dass demokratische Kommunalwahlen eine besondere Bedeutung haben, um die Selbstorganisation der Kontrolle und das Vertrauen in die lokalen Behörden zu stärken.

Die COVID-19-Pandemie hat die Verbindung mit der lokalen Regierung gestärkt, aber auch neue Formen der Opposition geschaffen, die mit der Ablehnung von Impfungen verbunden sind. Die effektive Arbeit der lokalen Regierungen in Samegrelo – Oberes Svaneti hängt von der Verringerung der Opposition, der Durchführung demokratischer Kommunalwahlen und der Verbesserung des Wohlstands der Region ab. Die Umfrage ergab, dass der Großteil der lokalen Bevölkerung bereit ist, für die lokale Einkommenserhöhung die Gebühren zu zahlen.

FINANCING AND SALARIES IN ESTONIAN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION, AND THEIR COMPETITIVENESS ¹

Matti Raudjärv²
University of Tartu, Mattimar OÜ

Introduction

For Estonian institutions of higher education, issues of the financing of higher education and relatively low salaries of the staff have been topical almost the whole period after regaining of independence of Estonia.³

The purpose of this paper is to examine opportunities for increasing the financing and salaries of Estonian institutions of higher education, including the activities of trade unions, in order to increase the competitiveness of both the institutions of higher education and graduates. The following research tasks were set for the achievement of this objective:

- the general background of the problem in Estonia is presented;
- positions arising from the activities of Estonian academic trade unions (reform of doctoral studies, proportion of the financing of higher education and research in GDP) are presented in the course of the study;
- possibilities for raising salaries and making amendments to Salary Rules are studied;
- the “old” problem of whether or not to apply tuition fees is raised again.

The paper is not based on surveys conducted and does not present research results but mainly describes the current situation – the current situation in economy and education

¹ This paper has been written in consultation with the Chairman of the University of Tartu Faculty Association, Ruth Tammeorg (as some of the sources referred to are the result of the work of the University of Tartu Faculty Association) whose positions have also largely been taken into account.

² *University of Tartu*, Faculty of Social Sciences, *Emeritus* (Doctor of Philosophy – Candidate of Economics, PhD; Docent /Associate Professor /; Senior Researcher); senior member of the University of Tartu Faculty Association;

Alumnus: Tallinn University of Technology (TTU, since 1974) and DAAD (Bonn, Federal Republic of Germany, since 1990);

Mattimar OÜ /private limited company/ – owner of the company and Chairman of the Management Board and Managing Director since 1993;

Contact (villa/office): Kose tee 79, 12013 Tallinn-Pirita, Eesti-Estland-Estonia; mattir@hot.ee; www.mattimar.ee; at the University of Tartu matti.raudjarv@ut.ee.

In Georgia: *Georgian Technical University*, visiting professor = from March 2014 – November 2017: annual cycles of lectures-workshops-supervisions about one month (selected as a visiting professor for a longer period in spring 2018, selected again with an increase in workload – in autumn 2019) and *Tbilisi State University*, visiting professor (appointed in spring 2018).

³ As an aside, the following very important economic aspect should be pointed out: from the position of national economy as a whole, the growth of productivity should still precede the increase of salaries. This is regarded very important in developed countries and is constantly monitored. It should be constantly followed also in the Estonian national economy.

and the related problems and possible solutions. The paper is above all based on experience and refers to the positions of both the academic staff in Estonia and certain experience from other countries.

1. General background of the problem in Estonia and certain positions of the European Union

Financing of institutions of higher education in Estonia and the resulting salaries, including for the academic staff, have been modest for decades and have not covered the actual needs and have not taken into account the contributions of the academic staff and researchers. True enough – during the period after regaining of independence of Estonia when students of institutions of higher education had to pay the tuition fee, the financing was somewhat better due to the additional funds. This, however, did not mean that the academic staff as a whole received more dignified remuneration.

Also the University of Tartu Faculty Association started to work actively on this issue, i.e. financing of the university, raising the salaries and increasing the competitiveness, already years ago. Also other Estonian institutions of higher education and authors-members of the academic staff have raised these issues.⁴ On 14 September 2020, a public meeting was held on Toompea Hill in Tallinn, in front of Riigikogu, on the subject of financing of higher education and research. This event certainly gave an important impulse to the discussion and development of the shortcomings of Estonian institutions of higher education.

This range of problems is familiar also to many other institutions of higher education of the European Union (EU) Member States and EU institutions. But these issues are broader and not just limited to institutions of higher education. It is the position of the European Commission that collective bargaining is the solution. The European Commission made a proposal on 28 October 2020 to adopt a **European Union Directive** to ensure adequate minimum wages to EU employees which would ensure decent living whenever they work. In addition, the proposal helps to ensure fair competition and protect employers who are paying decent salaries to their staff.

In countries where collective bargaining is more widespread, the proportion of employees with low salaries and inequality of salaries is usually lower and minimum wages are higher. Therefore the Commission wishes to promote with its proposals salary negotiations in all member states. The directive provides a long-term perspective for combating in-work poverty and achieving fair wages – and the Commission sees collective bargaining as the means to achieve that, assuming the existence of **strong trade unions**. The short-term perspective has not been covered, however – how to

⁴ Also Matti Raudjärv has written about issues of the Estonian wages policy (including the low salaries of the academic staff and researchers) in the issue 1-2/ 2019 of this journal: **Raudjärv, M.** (2019). Eesti palgapoliitika mõned aspektid / Einige Aspekte der estnischen Gehaltspolitik / Certain aspects of the Estonian wages policy. No. 1–2), pp. 73-79 (Estonian summary of the publication on paper); pp. 91-107 (on the CD enclosed with the journal, which contains the full paper in German, short summary in English; summary in Estonian: pp. 130-136).

alleviate the situation now when we do not have these effective salary negotiations yet and how to achieve the planned 70% coverage with collective bargaining.

2. On the activities of Estonian academic trade unions and the reform of doctoral studies

Academic trade unions sent their feedback to the Draft Study Allowances and Study Loan Act Amendment and the Related Amendments to Other Acts Act and to the reform of doctoral studies to the Ministry of Education and Research on 2 February 2021.

The purpose of the Amendment of the Study Allowances and Study Loan Act and the reform of doctoral studies is to raise the efficiency of doctoral studies and to ensure the next generation of engineers and top researchers. Organisations which represent the members of the academic staff and signed the document support the purpose of the draft act and the reform of doctoral studies to ensure motivating income to doctoral students, efficiency of doctoral studies and an employment relation and the related benefits but also point out the vague aspects of the reform and the fact that successful supervision presumes above all the existence of a supervisor who has enough time and opportunities to take the commitment. If the supervisor is overworked and has stress caused by a lack of stable salaries and a lack of job security, this impairs the quality of supervision.

One of the main aims of the Estonian Competitiveness Strategy “Estonia 2020” is to ensure the development human resources in the research area and the next generation of engineers and top researchers. In order to have a competitive and increasingly knowledge-based economy, the number of people with doctoral degrees should be sufficient in the society, in order to ensure the next generation of the academic staff, the researchers and engineers required for further research and development activities of the business sector, and the researchers required for knowledge-based policy-making in the public sector. The objective of the Estonian Research and Development and Innovation Strategy of 2014–2020 for 2020 is to have 300 defenders of doctoral theses annually. Compared to OECD countries, there were on an average eight persons with doctoral degrees in 2016 per one thousand persons at working age, while the average indicator for OECD countries was ten persons. In Finland it was 12.6 persons.

3. Higher education is in urgent need for more financing

Academic trade unions, other organisations of top researchers and student representations have increasingly more desperately pointed out the need to increase the state financing of higher education and research to 1.5 and 1 per cent of GDP, respectively, and to ensure that way the security of jobs. The University of Tartu Faculty Association has also raised the problem of high workload of the management in the University of Tartu, often caused by the constant fight for financing. The strength and competitiveness of universities very largely depends on state support. The possible involvement of private funds in the form of tuition fees, which has been talked about a lot in the recent years, has not been planned in order to rip off students but is based on the fact that the state financing planned does not allow to ensure good quality of instruction.

The reorganisations currently planned are aimed at maintaining the security and motivation of the academic staff during their whole career. But everything is not quite clear yet. Assessment of the results of a staff member by the head of the structural unit certainly becomes an important factor for promotion. Attestation committees have currently pointed out that they have often received no assessment from managers (or from programme directors). There are different reasons for that but the high workload of the management certainly plays a role here.

According to the evaluation of the Association Universities Estonia, higher education would need about 70–100 million euros more financing. This would make it possible to invest in the academic staff and to ensure better working conditions. In the current situation the future of the Estonian system of higher education depends on the attractiveness of the academic career for younger generations. Good, stable working conditions which have future prospects at universities would also improve the prospects of the academic career.

4. On the amendments of the Salary Rules

On 01.01.2021 a new career model came into effect at the University of Tartu with the resulting amendment of the Salary Rules. In connection with the new Higher Education Act, also amendments to the job descriptions of the academic staff came into effect on 01.01.2021 and the university will implement a new structure of academic positions.

The following positions will be filled through public competition

Level I: junior researcher; junior lecturer, teacher

Level II: researcher (PhD); lecturer (PhD). *Next – promotion opportunities:*

Level III: associate professor and

Level IV: professor.

In case of complying with the requirements established by the university, *the following is possible*: professor emeritus

Implementation of this structure certainly raises issues the solution of which will take time and need some work and efforts!

The basic salary of the academic staff, i.e. basic income ensures a minimum income to ensure coping of the academic staff employed by universities and research institutions to reduce dependence on projects. Considering the relative lagging behind of the salaries of university staff-specialists from the Estonian average salary level in the recent period, the planned increase in the range of 9–15% is an important step in the right direction. The academic staff will benefit from the increase in salaries only if their salaries do not depend so much on grants any more. According to the vision of the Faculty Association, basic salary should be guaranteed to the academic staff to ensure salary and job security also in case of failed project applications, if they have an open-ended contract of employment but the working group has no budget to pay the salary.

5. Studies with or without a tuition fee?

We have had studies both with and without a tuition fee in Estonian higher education after regaining independence. The author of this paper (M. R.) has worked at the

Estonian (both public and private) universities from 1975 to 2019 (thus in total about 45 years; together with the student years the connection with institutions of higher education has lasted 50 years). The author of this paper has experience from instruction also during long-term fellowship periods above all at the universities of the Federal Republic of Germany since 1989 (Kiel, Greifswald, Frankfurt /Main/, Osnabrück, etc.) but also in Austria (Vienna University of Economics and Business). Long-term close contacts with colleagues from the universities of Ukraine (Kiev, Ternopil) and Russia (Krasnodar /Kuban/; St. Petersburg, Voronezh, etc.) have given a good idea also about the studies and research performed at these universities. The author also started teaching at Georgian universities in Tbilisi in 2014. So he has long-term and varying experience from teaching and research activities.

Tuition fee for students is probably not the only solution. The fact that large and rich countries often apply tuition fees is no argument but a paradox which we should not follow today (we are still relatively poor; taxpayers are poor, students are poor). When we become richer – we will also apply tuition fees. The state has to help with finances today (redistribution of the budget and setting education and research as the priority), instead of relying on the payment from students-parents. Increasing the financing of universities by applying tuition fees is currently not reasonable and other possibilities should be used. One additional possibility should be also sponsorship from businesses. Sponsorship-support from businesses – for instance, in Germany businesses compete for the right to provide funds to universities! Funds are not accepted from any businesses. What is the situation in Estonia? In Estonia this culture has not particularly developed yet.

Conclusion

According to the feedback received by the University of Tartu Faculty Association from several subunits, the whole process of amendment of Salary Rules is not clear to the university employees and therefore the staff has a lot of questions. The University of Tartu Faculty Association also does not know the possible impact of the new system on the number and structure of the University of Tartu staff. The above-mentioned suggestions and documents prepared by the University of Tartu Faculty Association and others are specific proposals for the solution-alleviation of the problems, and their implementation will depend above all on the Government, ministries and the Riigikogu. Discussions on whether or not to apply tuition fees are still topical and probably also controversial, also between institutions of higher education.

The University of Tartu, including the University Faculty Association, have been at the forefront of Estonian universities in the recent years together with other institutions of higher education in the initiation of reforms of institutions of higher education and calling for an increase in the competitiveness. Surely not all problems have been treated or all solutions offered in this paper. But the most important of them have been presented. Comprehensive treatment of the range of problems is certainly not in the scope of one paper or the work of one or two people, it should be treated further, for instance, in a monograph or in other papers.

KROONIKA

CHRONIK

CHRONICLE

Jaak Leimanni senine elukäik on olnud kadestamisväärselt värvikas ja põnev. Tänane juubilar on ühes oma varasemas intervjuus tituleerinud end kolmevõistlejaks, mille aladeks on akadeemiline tegevus, konsulteerimine ja tegelik juhtimine. Need kolm ala põimuvad ta elu kõigis faasides ja Jaak on kõigil nendel aladel tipppegija.

Jaak Leimann on sündinud 1. märtsil 1941 Võrus. Pärast Võru keskkooli lõpetamist 1959. aastal tuli ta pealinna, et jätkata õpinguid Tallinna Polütehnilises Instituudi (endine TPI; tänane Tallinna Tehnikaülikool /TTÜ/) majandusteaduskonnas masinaehituse ökonomika ja organiseerimise erialal. Tol ajal käis NSV Liidus kõrghariduses eksperiment – tudengid pidid õppimise ajal ka töötama. Jaagu töökohaks oli tehas ”Volta”. Kerge see kahe koorma vedamine tudengitele ei olnud, aga Jaagu eluhoiakuid tundes, ei ole alust arvata, et ta seda kahetses. Praktika tundmist on ta alati oluliseks pidanud.

Pärast TPI lõpetamist 1964. aastal suundus värske insener-ökonoomist tagasi kodulinna Võrru, kus asus tööle Võru Gaasianalüsaatorite Tehase mehhaanikasehhis insener-normeerijana. Aasta hiljem (1965), tehti talle ettepanek hakata vastloodud Võru Masinaarvutusjaama direktoriks. Igapäevane töö ettevõtte juhina ja samaaegselt kohakaasluse alusel Võru Tööstustehnikumis ka juhtimist õpetades, tekitas tal tõsise soovi organisatsiooni ja juhtimise teemadega teoreetilises plaanis tegelda. Ja selgus, et tähtede seis kujuneski selleks soodsaks.

Koolitaja ja konsultant

TPIs õppimise ajal oli Jaak Leimanni üheks õppejõuks dotsent Raoul Üksvärav. Nüüd oli USAst stažeerimiselt saabunud R. Üksvärav alustanud ettevalmistusi juhtimise õpetamiseks Eestis ja asunud sel eesmärgil looma noorte õppejõudude seltskonda, kellest kujuneksid selle ala eksperdid. Jaak oli nende hulgas üks esimesi. 1968. aastal astus Jaak Leimann TPI statsionaarsesse aspirantuuri ja temast saab Üksvärava kolmas aspirant. See hetk määras suuresti ära ta edasise elukäigu. Raoul Üksvärava juhendamisel valmis Jaak Leimannil ettevõtete põhitootmise juhtimist käsitlev kandidaadiväitekirj. Töö kaitsmisel 1972 aastal oli muide selle esimeseks oponendiks Moskva Riikliku Ülikooli professor Gavriil Popov, kellest sai hiljem NSV Liidus alustatud perestroika üks liiderkujusid.

1973. aastal edutati Jaak Leimann dotsendi ametikohale.

Üksväraval oli hea käsi. Tema ja tema poolt väljavalitute entusiastliku tegevuse tulemusel kujunes TPI tööstuse juhtimise ja planeerimise kateedri baasil 1970ndate aastate keskpaigaks inimeste kooslus, keda hakati nimetama Eesti juhtimisala koolkonnaks ning keda sellisena tunnistati ja aktsepteeriti ka NSV Liidu juhtivates teaduskeskustes. See tähendas ka võimalust arendada oma tegevust mõnevõrra iseseisvamalt ja suhteliselt sõltumatult tollaegsetest üleliidulistest käsulaudadest ja ideoloogilistest kaanonitest.

Jaak alustas tegutsemist mitmel rindel. Ta oli populaarne lektor nii üliõpilaste kui ettevõtete juhtide silmis. Selge ja asjaliku jutuga, sealjuures esinemisstiiliga, mis mõjus lahedalt ja sõbralikult ning oli võrreldav hea huumoriga. Näiteks tudengitele ettevõtete organiseerimise kursust lugedes, ei toetunud ta mitte niivõrd õpikutele, kuivõrd praktiläbiedastele näidetele, kuidas ettevõtetes asju tegelikult tehakse. Ta viis tudengid ettevõttesse, lastes neile seal kohapeal ettevõtete toimimist selgitada või kutsudes praktikuid ülikooli esinema. Üksvärava kateedris tegeleti aktiivselt juhtimisalase konsulteerimisega ja Jaagust sai selle tegevuse keskseid eestvedajaid.

Tõsiseks murranguks, seda nii erialases kui maailmapildi laienemise mõttes, oli Jaagule stažeerimine 1975/76 õppeaastal Soomes. Koos uute teadmistega leidis Jaak Soomest ka palju sõpru, kellega jääb suhtlema aastakümneteks. Enamgi veel: Jaagust sai põhiline Soome suhete hoidja Eesti juhtimisalase kogukonna, nii teoreetikute kui praktikute jaoks. Raske on nende suhete tähtsust alahinnata. Kindlasti ei oleks taasiseseisvunud Eestis majanduse käivitumine ilma Soome oskusteabeta ja kontaktideta 1990ndatel nii edukalt kulgenud.

Soomes ei keskendu Jaak mingi kitsa *management*'i valdkonna uurimisele, vaid püüab aru saada kaasaegsest organisatsiooni- ja juhtimisteooriast selle kõige laiemas mõttes. Soome oli tol ajal väravaks värske rahvusvahelise, suuresti USA põhise, erialainformatsiooni juurde. Ta ei kogu tarkust ainult enda jaoks vaid jagab seda väga süsteemselt nii oma kolleegidega kui kõigi teistega, kellel selle vastu huvi oli. Stažeerimiselt kaasatoodud inglisis- ja soomekeelsete materjalide kogum oli ülimalt mahukas. See sisaldas nii uusi teoreetilisi kontseptsioone kui oskusteabe tüüpi kirjandust: juhtide väljaõppes kasutatavaid materjale, organisatsiooni uurimise ja diagnoosimise meetodeid jm. Ta korraldas kaasatoodu tundmaõppimiseks ja läbiarutamiseks terve rea seminare. Jagas materjale kolleegide vahel, lasi nende baasil teha ettekandeid, korraldas arutelusid, kuidas millestki aru saada ja kuidas Eestis kasutada. Seminaridel ei osalenud mitte ainult juhtimisteadlased vaid ka psühholoogid, sotsioloogid, majandusanalüütikud. Need seminarid kujutasid endast tõelist rahvaülikooli, mis aitasid meid tol ajal lähemale lääne teadusele ja praktikale. Seminaride üheks tulemuseks oli rotaprintväljaandes raamatu „Juhtimiskonsultandi aabits“ koostamine.

Pärast Jaagu missioonilaadset rahvaharidustööd polnud Eesti organisatsiooni- ja juhtimisalane maastik enam endine. Tema eestvedamisel hakati Eestis juhtide koolitamisel ja konsulteerimisel laialdaselt kasutama rühmatööd, rakendati organisatsiooni arendamise meetodeid, hakati tegelema strateegia ja strateegilise juhtimise teemadega, katsetati juhtide individuaalse arendamise programme jms. Võib

väita, et 70ndate aastate teisel poolel oli just Jaak Leimann see mootor, kes suutis Raoul Üksvärava poolt käivitatud protsessile jõuliselt uut hoogu anda.

Jaagu koolitus- ja konsulteerimisalane tegevus ei jäänud ainult TPI raamidesse. Ta tegutses aktiivselt ka Kergetööstuse Ministeeriumi arenguorganisatsioonides ning aitas käivitada juhtimise arendamise allüksust Eesti Kolhoosiehituse süsteemis ja suunata selle tegevus perspektiivsetele radadele.

1979. aastal tegi Jaak Leimann oma tööelus pöörde – temast sai büroo Mainor teadusdirektor. Uus positsioon võimaldas tal vahetult osaleda Eesti ühe suurima tööstusharu praktilises juhtimises ning rakendada seal oma teadmisi ja ideid uuenduste tegemiseks. Mainor oli tol ajal Eesti NSV Kergetööstuse Ministeeriumi arendus-ettevõtte. Süsteemi kuulus üle 20 tootmisettevõtte, kus töötas kokku *ca* 40 000 inimest ning seal toodeti ligi 25% kogu tolleaegse Eesti tööstuse toodangust. Jaak meenutab, et Mainori aeg oli tema tööelus väga põnev periood, see oli otsingute ja katsetuste ajajärk. Ülo Pärnitsa ja Jaak Leimanni juhitud Mainorist said sel ajal alguse paljud uued ja julged ideed. Peale koolituse ja konsulteerimise valmistati seal ette ka mitmeid majanduseksperimente.

1987. aastal lasi Jaak Leimann end oma mõnedel kolleegidel „ära rääkida“ ja valida end Eesti Majandusjuhtide Instituudi (EMI) direktoriks. Just nimelt valida! Nõukogude Liidus oli alanud „perestroika“ ning katsetati ka sellist uut ideed nagu juhtide valimine töökollektiivi poolt. EMI-s oli Jaagul oma *fan club* ja ehkki toimus tegelik valimisvõitlus, ei olnud Eesti ühe juhtimise täiustamise tipp-persooni valimisvõidus erilist kahtlust. EMI oli koht, kus täiendkoolitusel käis enamik Eesti ettevõtete tipp- ja ka suur osa keskujuhtidest. Selle institutsiooni kaudu olid inimeste mõtlemisviisi mõjutamise võimalused suured.

EMI perioodi jääb Jaagul juba Mainoris töötamise ajal valminud doktoritöö lõpetamine ja kaitsmine 1989. aastal. Tolleaegne teaduste doktori kraad NSV Liidus ei ole võrreldav praeguse PhD-ga. Teaduste doktori kraadini jõudsid väga vähesed ja seda võeti kui teaduse tipptaset. Jaagu doktoritöö „Juhtimisalane konsulteerimine majandus-organisatsioonide täiustamise süsteemis“ käsitles laia spektrit konsulteerimisega seotud küsimustest, tugines ligi 20 aastasele kogemusele. Keskkel kohal tema töös olid juhtide konsulteerimise ja koolitamise integreerimise alased lahendused. Koos R. Üksvärava ja M. Habakukega kirjutasid nad sel perioodil ka venekeelse monograafia „Juhtimisalane konsulteerimine: teooria ja praktika“. Raamatu avaldas üleliiduline kirjastus „Ekonomika“ ja sellest sai kirjastuse 1989. aasta bestseller. Hiljem anti teos välja ka hispaania keeles, väljaandjaks oli üks Kuubas asuv kirjastus.

Mainori ajal hakkasid Jaagu huvid liikuma üha rohkem majandusmehhanismi muutmise radadele. Sellele aitas kaasa ka stažeerimine Moskvast ja Novosibirskis, suhtlemine teiste hulgas akadeemik Aganbegjani ja tema kolleegidega, kes demonstreerisid küllalt veenvalt, kuidas NSV Liidu majandus, kui põhimõttelisi muutusi ei suudeta ette võtta, uppi lendab. Jaagul süvenes arusaam, et antud perioodil on organisatsioonide tasandil traditsioonilise juhtimise täiustamise kõrvale vaja midagi radikaalsemat. Ta hakkas oma organisatsiooniteooriat ja konsultandi oskusi ning generalistitüüpi mõtlemist rakendama üha enam selleks, et aidata mõtestada ja anda nõu suuremate majanduslike ja ühiskondlike murrangute läbiviimiseks Eestis. Algaval perestroikaperioodil olid nii

Mainor kui EMI kesketest kohtadest, kuhu koondus nii majanduslane kui ka poliitiline reformimõtte Eestis. Mainor kujunes Eesti isemajandamise (IME) projekti väljatöötamise keskuseks. Seal hakkas tegutsema ka Rahvarinde koordinaatsiooniõukogu. Kui Rahvarinne ja IME Probleem nõukogu, hakkasid korraldama avalikke IME foorumeid, oli EMI suur saal rahvast nii täis, et paljud soovijad ei pääsenud sisse. Tol ajal oli avalikkuse huvi reformide vastu väga suur.

Ministriametid vahepaladega

80. aastate lõpp ja 90. algus oli Eestis ja ka Jaak Leimanni elus pöördeline aeg. Ta kuulus töögruppi, kes 1987. aastal koostas Isemajandava Eesti idee algversiooni. Järgnevatel aastatel osales ta Eesti valitsusreformi aluste väljatöötamisel. Oli igati loogiline, et Edgar Savisaar kutsus just tema 1990. aasta kevadel oma valitsusse majandusministriks. Jaak aitas koostada ka uue valitsuse programmi majandust ja majandusreforme puudutava osa. See oli valitsus, kes tüüris Eesti 1991. aastal taasiseseisvumisele. Ta ei olnud selles valitsuses lihtsalt üks ministritest, vaid täitis ka valitsusjuhi asetäitja rolli. Tihti tuli tal valitsuse istungeid juhtida. Mitmel korral tekkisid peaministri välismaal oleku ajal teravad poliitilised kriisid: näiteks, Tori sündmused 1990. aastal, kus oli täiesti reaalne NSV Liidu sõjajõudude sekkumine või Moskva putši algus 1991 augustis. Tolleaegsed kolleegid valitsusest meenutavad, et oma tasakaalukuse ja ratsionaalsusega mõjus Jaak nendel hetkedel kindlustunnet sisendavana.

Valitsusjuhi asetäitjana vastutas ta mitte ainult reformide vaid majanduse kui terviku toimimise eest. See tähendas ka kohustust selgitada rahvale, miks näiteks mingite kaupade hindade tõus on paratamatu jms. Jaak eelistas pigem valusad tõed välja öelda kui ajada lohutavat udujuttu. Üldiselt see töötas. NSV Liidu rahvamajanduse üldise lagunemise ja Eesti sellest laeva uppumisega kaasnevast veekeerisest väljarabelemise tingimustes, oli toleaeagne juhtimine pidev kriisijuhtimine. „Lootsin saada reformiministriks, aga pidin olema kriisiminister“, on Jaak hiljem toiminut kommenteerinud. Olid pingelised ja keerulised ajad, aga valitsus sai hakkama ning Eesti riik suutis iseseisvuda. Vahel lõõbitakse, et juhte õpetavad või konsulteerivad need, kes ise juhtimisega hakkama ei saa. Jaak tõestas, vastupidist. Ta näitas kui tänuväärne on just konsultant-generalisti silmaring ja kogemused raskes olukorras toimivas juhtimises. Muidugi juhul, kui inimesel ka endal on „juhi soolikas“ olemas.

Peale Savisaare valitsuse tegevuse lõppu otsustas Jaak päevapoliitikast kõrvale tõmbuda. Ta läks stažeerima USAsse Bentley kolledžisse (praegu Bentley University). Ta on humoorikalt kommenteerinud, et pärast seda kui Eestis tuli majandusega igasuguseid piruette ette võtta, tundus nüüd viisakas kasvõi tagantjärei uurida, mida rahvamajanduse teoreetikud nende teemade kohta arvavad. Pärast stažeerimist USAs liitus ta Rootsi konsultatsioonifirmaga SIAR (hiljem rahvusvaheline firma SIAR Bossard). Valdavalt tegeles ta sel perioodil Eestisse investeerimisest huvitatud välisfirmade konsulteerimisega.

Eesti riigi teenimisest siiski niisama lihtsalt pääsu polnud. Aastatel 1996 – 1999 oli Jaak Leimann majandusministriks veel kahes, nimelt Tiit Vähi teises ja Mart Siimani valitsuses. Jaak oli mittepoliitiline minister, seetõttu puudus tal parteiline seljatagune.

Vaatamata sellele sai ta hakkama. See tõestab, et erialane kompetents, kogemused ja isiklik autoriteet võivad maksta ministri ametis enam kui parteilised sidemed. Jaak oli kõikides nendes valitsustes kus ta osales, ka meeskonna liitja ja hea töömeeleolu looja. Tema ministritest kolleegid meenutavad tagantjäre, et Jaagu sõnavõtmised olid alati tasakaalukad ja heatahtlikud, suunatud probleemide lahendamisele, mitte mingi enda või grupihuvidega seotu läbipressimisele. Sellisest käitumisest kujunebki teiste silmis autoriteet.

Ministritööga seotult oli Jaak Leimann aastatel 1996–1999 ka Teadus- ja Arendusnõukogu liige ning 1996. aastal kuulus ta Kõrghariduse Hindamise Nõukokku. Tasapisi ajad muutusid – kujunes süsteem, mille raames juhtimine muutus üha reguleeritumaks. Jaagule taoline tegutsemine jäigalt reglementeeritud protseduuride tingimustes ja nn peenreguleerimine, ei meeldinud. Oma viimastel ministriaastatel võttis ta tihti üles teema vajadusest riigijuhtimises bürokraatiat vähendada, struktuure ja protseduure lihtsustada ning püüdis sellesse võitlusesse ka oma kolleege-ministreid kaasa tõmmata. Aja vaim surus aga paraku teises suunas. Ideed riigireformi vajadusest on tänagi aktuaalsed. Kokkuvõttes on juubilar ühes oma varasemas intervjuus tunnistanud, et ministriks olemise aegadega jääb ta rahule.

Rahul on olnud ka Eesti ühiskond – riigile osutatud teenete eest on Jaak Leimanni autasustatud 2002. aastal Riigivapi IV klassi ja 2006. aastal Riigivapi II klassi teenetemärkidega.

Tagasi juurte juurde

Pärast mitmekordset ministriametit naases Jaak Leimann pärast 20 aastast eemalolekut tagasi ülikooliellu. Aastatel 1999 kuni 2008 tegutses ta Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ, endine TPI) ärikorralduse instituudi professorina ning organisatsiooni ja juhtimise õppetooli juhatajana. Tema käe all sai õppetooli areng uue hingamise. Suurt tähelepanu pööras ta õppeprogrammide uuendamisele, initsieeris mitmete uute õppeainete õppekavasse võtmise. Vaikne ”tiksumine” talle ei meeldinud.

Üheks Jaagu tähelepanuväärseks ettevõtmiseks sel perioodil oli koos SIAR Bossardi aegse kolleegi ja sõbra Christian Junneliusega sihtasutuse Carpe asutamine, mille vahenditest toetati nimetamisväärselt suurte summadega TTÜ majandusteaduskonna teadus- ja õppetegevust. Koos C. Junneliusega jätkus ka juba varem alanud tegevus: Eesti ülikoolide raamatukogudesse välismaise juhtimisalase kirjanduse hankimine.

Professor Jaak Leimann keskendus oma õpetamistegevuses eelkõige strateegilise juhtimise temaatikale. Ta püüdis oma pikaajalist kogemust strateegiakonsultandina, mitmete ettevõtete nõukogu liikmena ja juhi-praktikuna tegutsedes saadud kogemust uuemas teoreetilises kirjanduses sisalduvaga sünteesida. 2003. aastal ilmus temalt koos Per-Hugo Skarvad'i ja Juhan Tederiga raamat „Strateegiline juhtimine“, mis kujunes selle valdkonna eestikeelseks põhiõpikuks. 2004. aastal ilmus tal koos Vello Rääguga raamat „Juhtimise konsulteerimine“. Jaagu rahvusvahelised teaduspublikatsioonid keskendusid tema tegevuse viimasel akadeemilisel perioodil Eesti rahvamajanduse ülemineku problemaatikale 1990ndatel aastatel ja ettevõtete haldusstruktuuri (*corporate governance* 'i) muutumisele selles üleminekus.

1997. aastal valiti professor Jaak Leimann TTÜ aasta vilistlaseks, 2001. aastal au-
tasustati teda TTÜ suure teenetemedali „Mente et Manu“ ning 2007. aastal valiti TTÜ
majandusteaduskonna parimaks õppejõuks. Aastatel 2001–2005 oli ta TTÜ rektori
nõunik ning TTÜ vilistlaskogu juhatuse liige, lisaks veel tegevus Eesti Konsultantide
Assotsiatsioonis ja Eesti Majandusteaduse Seltsis (EMS)¹.

Aastast 2008 on Jaak Leimann TTÜ majandusteaduskonna emeriitprofessor.

Professor Jaak Leimann kuulub koos praeguseks meie hulgast juba lahkunud professor
Raoul Üksvärava ja professor Madis Habakukega nende Eesti juhtimisteadlaste suurde
kolmikusse, kes olid selle valdkonna arengu käilakujudeks nii NSV Liidu kui ka
taasiseseisvunud Eesti Vabariigi aegadel.

Ka peale erruminekut on tänane emeriitprofessor Jaak Leimann jätkuvalt maailma-
parandaja, valutades südant nii meie majandus- ja juhtimisteaduse olukorra kui üldse
Eesti arengu pärast. Hea ja targa inimesena on ta oma nõuannetega paljusid aidanud.
Mitmed peavad teda oma mentoriks.

Soovime lugupeetud minister-professorile endiste kolleegide poolt palju õnne 80.
juubeli puhul!

Peeter Kross ja Erik Terk

Mõtte- ja teekaaslased professor Raoul Üksvärava koolkonnast

Kasutatud allikad:

1. **Laos M.** (2014). Mainori lugu. Tallinn: OÜ Vali Press
2. **Leimann J.** Kaasteelistega koos on mõnusam elada. TalTech. Majandus-
teaduskond 80. 80 aastat majandusharidust. Äripäeva eriväljaanne. 11.02.2021
3. **Leimann J.** (2013). Raoul Üksvärav – minu teenäitaja. Kogumik Raoul Üksvärav.
Publikatsioonid. Organisatsioon ja juhtimine 50. Meenutusi alg-aastaist. Tallinn:
TTÜ kirjastus

¹ Tema EMSi tegevuse raamesse kuulus ka aktiivne osalemine Tartus-Värskas suviti toimunud
rahvusvahelisel kolmekeelsel (eesti, saksa, inglise) majanduspoliitika teaduskonverentsil aastatel
2000 (VIII konverents) ja 2002 (X konverents), kus ta andis enda poolt hea tõuke ka selleks, et
aastal 2022 (30. juuni – 02. juuli), toimub analoogne konverents juba 30ndat korda (seekord Jänedal
– kümnes kord). Konverentsi korraldajad loodavad, et ehk on n-ö „vanameistri!“, lugupeetud
emeritiitprofessoril, huvi ja jaksu ka seekord osaleda!? Konverentsi korraldustoimkonna nimel
konverentsiseeria algataja (1984) ja peakorraldaja Matti Raudjärve poolt igatahes südamlikult:
Tere tulemast, Jaak!

Professor Jaak Leimann oli EMSi tegevuses aktiivne osaleja ja sisukas diskuteerija ka aastatel
2003–2006 Tartu Ülikooli regionaalses Pärnu kolledžis talvel toimunud ettevõtetmajanduse
konverentsil “Ettevõtetmajandus Eestis ja Euroopa Liit” (Pärnu, 2003), mille initsiaatoriteks ja
kaaskorraldajateks olid Pärnu kolledži ärijuhtimise lektoraat ning kirjastus- ja konsultatsioonifirma
Mattimar OÜ koostöös TÜ majandusteaduskonna ning TTÜ majandusteaduskonna instituutidega.

4. **Terk E.** (2020). Professor Üksvärava koolkond juhtimisteaduses: teke, toimimine ja mõjud majandusele. Rahvusvaheline teadusajakiri „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschafts-politik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused. Berlin, Tallinn: BWV, Matti-mar, nr. 1-2, lk 69 – 72 (CD: lk 117 – 135)
5. **Ummelas M.** Elada tuleb täna! Professor Jaak Leimann 60. Mente et Manu. TTÜ ajaleht. 27.02.2001
6. **Üksvärav R., Habakuk M., Leimann J.** (1988). Upravlentšeskoje konsultirovanije: teorija i praktika. Moskva: Ekonomika, 239 lk

MINISTER UND PROFESSOR JAAK LEIMANN – 80

Die Karriere des Professors Jaak Leimann, der jetzt das 80. Lebensjahr vollendet hat, ist sehr unikal und vielseitig gewesen. Es handelt sich um eine der Schlüsselfiguren der Schulrichtung Organisations- und Führungstheorie, der sowohl als Praktiker für Konsultationen im Führungsbereich als Verallgemeinerer und Promoter von derartigen Tätigkeit große Anerkennung gewonnen hat. Er hat ebenfalls erfolgreich den Posten des Wirtschaftsministers der Republik Estland sogar in drei Regierungszusammensetzungen innegehabt.

Jaak Leimann ist am 1. März 1941 in Süd-Estland, in der Stadt Võru geboren. Im Jahre 1964 absolvierte er die Wirtschaftsfakultät am Polytechnischen Institut Tallinn (TPI; die heutige Technische Universität Tallinn). Nachdem er einige Jahre in den Unternehmen seiner Heimatstadt Võru gearbeitet hatte, darunter bereits auch in einer Führungsrolle, führte er sein Studium im Jahre 1968 an der Aspirantur des TPI weiter, wo sein Betreuer der Gründer der estnischen Führungsschule Professor Raoul Üksväärv war. Hier hat seine Karriere als Lehrkraft Schwung bekommen. Im Jahre 1972 hat er den Grad des Kandidaten in Wirtschaftswissenschaften verteidigt. Parallel zum Unterricht seiner Studenten war er auch als Ausbilder von Führungspersonen und -praktikern sowie als Unternehmensberater tätig. Zu den Themen der Unternehmensberatung schrieb er später auch seine Dissertation zur Erlangung der Promotion des Doktors der Wissenschaften. Das war in der Sowjetunion der höchste wissenschaftliche Grad, den nur wenige erreicht haben.

In der Mitte der 1970er Jahre hatte Jaak Leimann einen Forschungsaufenthalt in Finnland. Dort erworbene Kenntnisse und Erfahrungen hat er unter den estnischen Kollegen verbreitet, womit er einen großen Beitrag zur Vervollkommnung der Praktiken der Führungstätigkeit in Estland geleistet hat und dies an das damalige internationale Niveau angenähert hat. Unter seiner Anleitung hat man in den estnischen Unternehmen begonnen, die Teamarbeit wie auch die Methoden der Strategiegestaltung breit einzusetzen. Im Jahre 1979 wurde Leimann zum Forschungsdirektor der Entwicklungsorganisation Mainor des Estnischen Ministeriums für Leichtindustrie. Diese Position machte es ihm möglich, unmittelbar an der Lösung von Problemen eines von den größten estnischen Industriezweigen wie auch an den ersten marktwirtschaftlich gerichteten Wirtschaftsexperimenten mitzuwirken. Im Jahre 1987 wurde er zum Direktor der Estnischen Institutes für Wirtschaftsführer gewählt. An diesem Institut fand die Weiterbildung eines großen Teils der estnischen Unternehmensführer sowohl der mittleren wie Spitzenebene statt.

Jaak Leimann gehörte der Initiativgruppe an, die im Jahre 1987 angefangen hatte, sich mit dem Plan des Übergangs zur Wirtschaftsautonomie und Marktwirtschaft in Estland zu beschäftigen (in Estland unter dem Akronym IME bekannt). Mit diesem Projekt nahm der schrittweise Übergang Estlands zur Marktwirtschaft den Anfang. Leimann war auch einer der wichtigsten Berater bei der Umstrukturierung der estnischen Regierungsstruktur. In der Regierung des Premierministers Edgar Savisaar, die im Jahre 1990 nach den ersten freien Wahlen an die Macht kam, war Jaak Leimann der Wirtschaftsminister und zugleich der Stellvertreter des Regierungschefs. Das war die Regierung, die Estland im Jahre 1991 zur Wiederherstellung der Unabhängigkeit gesteuert hat. In den Jahren

1996–1999 übernahm Jaak Leimann die Aufgaben des Wirtschaftsministers noch in zwei weiteren Regierungszusammensetzungen. In den Jahren dazwischen arbeitete er in der internationalen Konsultationsfirma SIAR Bossard.

Im Jahre 1999 kehrte Jaak Leimann nach 20 Jahren Abwesenheit zurück an seine Heimatuniversität, wo er als Professor des Institutes für Betriebswirtschaftslehre und Leiter des Lehrstuhls für Organisation und Führung tätig war. Seit dem Jahre 2008 ist Jaak Leimann ein emeritierter Professor.

Frühere Kollegen Peeter Kross und Erik Terk

PROFESSOR JAAK LEIMANN – 80

The career of Professor Jaak Leimann, who now celebrates his 80th birthday, has been quite unique and multi-faceted. He is one of the key figures of the Estonian school of organisational and management theory who has won recognition as expert of management and an ideologist and promoter of the field of management consulting, but has also successfully served as a minister of economic affairs of the Republic of Estonia, in no less than three cabinets.

Jaak Leimann was born in Võru, South Estonia, on March 1, 1941. He graduated from the Tallinn Polytechnical Institute (TPI) economics faculty in 1964. Having worked for some years in the enterprises of his hometown of Võru, including managerial positions, he continued his studies at TPI in 1968, under the tutelage of Professor Raoul Üksvärav, the founder of the Estonian school of management theory. This launched his academic career. He received the degree of candidate in economics (corresponds to a Ph.D degree today) in 1972.

Leimann worked simultaneously as the trainer of students and practicing managers while providing management consultation services to enterprises and other organisations. Management consultation was also the subject of his later paper for the degree of doctor of sciences (the highest academic degree of the then USSR).

Jaak Leimann underwent scientific internship in Finland in the mid-1970s and propagated the knowledge and experience obtained there among his colleagues in Estonia, making an important contribution to the elevation of Estonia's practice of improving management methods to the advanced international level. Modern methods like teamwork and the forming of enterprises' strategies were being adopted by Estonian enterprises and Jaak Leimann's contribution to it was immense. He also became one of the leading liaison persons in the transfer of Finland's economic experience to Estonia. The significance of this experience cannot be overestimated, especially in the 1980s and 1990s.

In 1979, Jaak Leimann became the Vice President of Mainor, the development organisation of the Estonian Ministry of Light Industry. This position enabled him to participate directly in the solving of problems of one of Estonia's largest branches of industry, as well as in the initiating of first market economy-directed experiments. In 1987 he became the Chairman and professor of the Estonian Management Institute. This institute was responsible for the training in management and economics of top and medium-level managers for a majority of Estonian enterprises.

Jaak Leimann was a member of the team which elaborated in 1987 the initial platform of Estonia's economic autonomy and transfer to market economy (known in Estonia by the acronym of IME Project). The project initiated the complex of market economic reforms, which were implemented during the following five years. Leimann also consulted the reorganisation of Estonia's governance structure. He was the minister of economic affairs and the deputy head of government in Prime Minister Edgar Savisaar's government, which came in power in spring 1990 after the first free election. This was the government which steered Estonia to the restoration of its independence in 1991. Jaak Leimann was the minister of economic affairs in 1996–1999 in two further cabinets.

In the meantime, he worked with the international consulting firm SIAR Bossard, which supported Western enterprises entering the Estonian economy.

Having held several ministerial positions, Jaak Leimann returned to his old university after an absence of 20 years. He was the Professor of Business Organisation and the head of the chair of organisation and management at the Tallinn University of Technology (former TPI) in 1999 –2008. He has been professor emeritus since 2008.

Peeter Kross and Erik Terk,
former colleagues

PROFESSOR VAMBOLA RAUDSEPP – 80

Vambola Raudsepp sündis 25. mail 1941 Sõmerpalu vallas Võrumaal. II Maailmasõda ja nõukogude okupatsioonaja alguse sünged aastad jätsid kurvad mälopildid enamiku sõja-aegsete laste mälestustesse. See oli aeg, mida juubilaril sõnusi iseloomustas puudus – seda nii ainelises kui ka vaimses ja kultuurilises plaanis. Vambola Raudsepp õppis Kurenurme põhikoolis ja Antsla keskkoolis, mille lõpetas 1960. aastal. Vambola oli kooliajal innukas maletaja, lugemis- ja koduloohuviline. Need huvid on teda saatnud siiani. Keskkooli lõpuklassis tekkis Vambolal sügavam huvi ühiskonna toimimise vastu ning just majanduse osa selles tundus piisavalt eluline, et seda edasi õppida.

1961. aastal asus Vambola õppima Tallinna Polütehnilise Instituudi, nüüdse Tallinna Tehnikaülikooli, majandusteaduskonda, mille lõpetas 1966. aastal. Sellele järgnes suunamine tööle Valga ehitusettevõttesse, kus Vambola Raudsepp töötas algselt finantsist-ökonoomistina ja hiljem pearaamatupidajana. Kuid toonane töö- ja juhtimiskultuur, mis valitses enamikes nõukoguaegsetes ettevõtetes, ning plaanimajandusest tingitud vastuolud tekitasid tugeva soovi naasta akadeemilisse ellu.

1968. aastal kutsus toonane Tartu Riikliku Ülikooli rahanduse ja krediidi kateedri juhataja professor Raimund Hagelberg Vambola Raudseppa tööle rahanduse ja krediidi kateedrisse. See oli ka aasta, mil Tartu Ülikoolis taastati majandusteaduskond iseseisva teaduskonnana. 1971. aastal kaitses Vambola Raudsepp prof. Raimund Hagelbergi juhendamisel kandidaadiväitekirja teemal, mis puudutas ehitusettevõtte käibevara juhtimise finantsprobleeme. Järgnesid aastad täis tööd, algul vanemõpetaja ja hiljem dotsendina. 1983. aastal kaitses Vambola Raudsepp Leningradis (nüüdne St Peterburg) teaduste doktori väitekirja, mille teemaks oli ettevõtete rahanduse ja investeeringute probleemid ja aasta hiljem järgnes sellele teaduskraadi kinnitamine ning seejärel professorikutse. Jõuda teaduste doktori kraadini kõigest 42 aastaseks oli toona tähelepanuväärne saavutus.

Professor Vambola Raudsepa teadustöö nii enne kui ka peale doktoriväitekirja kaitsmist puudutas eelkõige ettevõtete finantsjuhtimist – tema juhtimisel teostati mitmeid rakendusliku sisuga uuringuid nõukogude perioodil ning ETF poolt rahastavaid teadusuuringuid Eesti Vabariigi ajal. Professor Vambola Raudsepal olid tihedad teadusalased sidemed kolleegidega mitmetest ülikoolidest nii idas kui ka läänes. Tihedad koostöösidemed olid Professor Vambola Raudsepal lisaks Peterburi rahandusteadlastele ka Kaasani Riikliku Rahanduse ja Majanduse Instituudi, Vilniuse Ülikooli ja Läti Ülikooli teadlastega; piiride avanemise järgselt 90ndate alguses sai tuule tiibadesse koostöö kolleegidega Soomest (Abo Akademi Ülikool, Tampere Ülikool, Soome Pank, Helsingi Kaubanduskõrgkool) ja USA-st (Bentley College). Oma akadeemilise karjääri

jooksul on prof. Raudsepp avaldanud rohkem kui sadakond publikatsiooni. Ta ise on seisukohal, et tänapäeva teadus areneb nii kiiresti, et enamik teaduspublikatsioone aegub umbes viie aastaga, kuid eks on ka neid, mis omavad aktuaalsust ja tähendust aastakümneid hiljem. Professor Vambola Raudsepa publikatsioonidest väärivad eriliselt äramärkimist tema erinevad rahandusalased õpikud, mis valdavalt ilmusid 1990ndate teises pooles ning olid hindamatuks abiks nii siinkirjutajale kui ka kõigile toona rahandust õppivatele tudengitele üle Eesti. Need õpikud leiavad viitamist ning kasutamist tänaseni. Ka pensionipõlve pidades pole Vambola sulge nurka visanud, kuid muutunud on fookus ning tema viimased kirjutised puudutavad Kooraste kandi kodulugu, genealoogiat ja üldist vaimsust.

Vambola Raudsepp on oma mälestusraamatus „Otsingute aastad: sündmused, meenutused ja mõtted“ kirjutanud järgmist: „Teadustöö annab vabaduse ja pakub rahuldust, kuid samas teadmiste sügavama mõistmise kindlustab õpetamine“. Professor Raudsepa käe all on rahandusalaseid teadmisi omandanud tuhanded tudengid. Lisaks oma alma materile, on ta õpetanud tudengeid nii teistes Eesti kõrgkoolides kui ka külalisõppejõuna Soomes, Lätis, Leedus ja mujalgi. 1990ndatel ja 2000ndate alguses oli praktikute poolt väga suur huvi kaasaegsete rahandusteadmiste vastu. V. Raudsepp oli hinnatud täiendkoolitaja ning nii mõnigi kord võisid koolituspäevad venida ka kaheksa- või kümneturnisteks. Korduvalt valiti ta tudengite poolt teaduskonna parimaks õppejõuks ning tema heasoovlik, abivalmis ja julgustav suhtumine tegid temast hinnatud juhendaja.

Oma pea 40 aastase õppejõuna tegutsemise ajal juhendas professor Vambola Raudsepp sadu uurimis-, diplom-, bakalaureuse- ja magistritöid. Tema juhendamisel kaitsi ka mitmeid kandidaadi- ja doktoriväitekirju. Oluline panus Eesti majandusvaldkonna teadlaskonna kujunemisel oli ka Vambola Raudsepa tööl erinevates kaitsmiskomisjonides. Ta oli aastaid Leningradi Rahanduse ja Majanduse Instituudi (hilisem St Peterburi Majanduse ja Rahanduse Ülikool) doktoriväitekirjade kaitsmisnõukogu liige, kus kaitsesid oma kandidaadi- või doktoriväitekirja mitmed Eesti toonased ja tänased majandusteadlased. Prof. Raudsepp oli aastatel 1991–2007 ka Eesti Põllumajandusülikooli (nüüdne Maaülikool) põllumajandus- ja majandusteaduste doktoritööde kaitsmisnõukogu liige.

Professor Vambola Raudsepa pika akadeemilise karjääri sisse mahuvad ka mitmed administratiivsed ametikohad ja ülesanded Tartu Ülikoolis. Ta on olnud teadusala prodekaan, instituudi juhataja, kateedrijuhataja, Tartu Ülikooli nõukogu liige. Olles aga üheselt vaimu- ja mitte võimuinimene, eelistas ta alati teadus- ja õppetööd administratiivtööle. 1992. aastal sai ta vastloodud ärirahanduse ja investeeeringute õppetooli juhiks, mille tegemisi ta koordineeris ja suunas kuni emeriteerumiseni. Professor Vambola Raudsepa panust on tunnustatud nii Tartu Ülikooli suure medaliga (2006) kui ka Tartu medaliga (2008).

Ka mõlemad Vambola pojad on pärinud isa huvi majanduse vastu. Nii Peeter kui ka Priit on lõpetanud TÜ majandusteaduskonna magistrikraadiga ning on tegevad majandusvaldkonnas. Peeter Raudsepp on olnud mitmete suurettevõtete tegevjuht ning juhatab hetkel Ettevõtluse Arendamise Sihtasutust. Priit Raudsepp on tegev ettevõtjana.

Professor Vambola Raudsepp emeriteerus 2006. aastal ja veedab pensionipõlve oma armsa abikaasa Agnesega imekaunis maakodus Kooraste Suurjärve kallastel, tegeledes genealoogia ja koduloo, erinevate lõuna-eesi murrakute ning kõige muu huvitava uurimisega, milleks tööaastatel aega ei jäänud. Iga kord teda seal külastades tunnen heameelt meie sõprusest ja tänulikkust selle üle, et ta on olnud minu õpetaja ja juhendaja.

25. mail 2021 tähistas Vambola Raudsepp oma 80. sünnipäeva

Priit Sander

(õpilane, kauaaegne kolleeg ja sõber)

VAMBOLA RAUDSEPP – 80

Professor Vambola Raudsepp wurde 1941 im Kreis Võru, Estland, geboren. Der Zweite Weltkrieg und die düsteren Anfangsjahre der sowjetischen Besatzung hinterließen bei den meisten Kriegskindern traurige Erinnerungen. Es waren sowohl in materieller als auch in geistiger Hinsicht Notzeiten. Vambola Raudsepp machte 1960 seinen Abschluss an der Antsla Oberschule (Gymnasium). Während seiner Schulzeit war Vambola ein begeisterter Schachspieler, der sich für Literatur und lokale Geschichte interessierte. In seinem letzten Schuljahr begann er sich für gesellschaftspolitische Probleme und wirtschaftliche Fragen zu interessieren.

Vambola studierte 1961–1966 Wirtschaftswissenschaften an der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät des Polytechnischen Instituts von Tallinn (heute handelt es sich um die Technische Universität Tallinn).

1968 wurde Vambola Raudsepp eingeladen, an dem Lehrstuhl für Geld und Kredit der Staatlichen Universität Tartu zu arbeiten. Im 1971 promovierte Vambola Raudsepp unter der Leitung von Prof. Raimund Hagelberg zum Thema Finanzprobleme des Managements des Umlaufvermögens eines Bauunternehmens. Es folgten arbeitsreiche Jahre, zunächst als akademischer Oberlehrer, später als Dozent. Im 1983 habilitierte Vambola Raudsepp in Leningrad (heute – Sankt Petersburg) mit dem Thema Unternehmensfinanzierung und Investitionen und erhielt ein Jahr später einen Ruf auf eine Professur an der Universität Tartu. Im Alter von 42 Jahren den Grad eines habilitierten Doktors der Wissenschaften zu erlangen, war damals eine bemerkenswerte Leistung in der Sowjetunion.

Die Forschungsarbeiten von Professor Vambola Raudsepp konzentrierten sich hauptsächlich auf das Finanzmanagement von Unternehmen. Professor Vambola Raudsepp hatte enge akademische Verbindungen zu Kollegen von mehreren Universitäten im Ost und West – insbesondere zu Kollegen aus Leningrad (St. Petersburg), zu Forschern am Kasaner Staatsfinanz- und Wirtschaftsinstitut, und zu Kollegen der Universität Vilnius sowie der Universität Lettlands. Nach der Grenzöffnung Anfang der 1990er Jahre begann seine Zusammenarbeit mit Kollegen aus Finnland (Åbo Akademi University, Tampere University, Finnische Nationalbank, Helsinki School of Economics) und in den USA (Bentley College). Während seiner akademischen Laufbahn hat Prof. Raudsepp mehr als 100 wissenschaftliche Arbeiten und mehrere Finanzlehrbücher veröffentlicht, die auch heute noch zitiert und studiert werden.

Tausende Studierende erwarben unter der Anleitung von Professor Raudsepp finanzwirtschaftliche Kenntnisse. Neben seiner Alma Mater lehrte er an anderen estnischen Universitäten und auch als Gastwissenschaftler in Finnland, Lettland, Litauen und in anderen Ländern. In den 1990er und Anfang der 2000er Jahre führte V. Raudsepp mehrere Fortbildungskurse und –Seminare zum Thema Finanzen für Unternehmensleiter durch. Wiederholt wurde er zur besten Lehrkraft der Fakultät gewählt und seine unterstützende und ermutigenden Aktivitäten machten ihn zu einem geschätzten Betreuer von Studenten und Forschern.

Während seiner fast 40-jährigen Lehrtätigkeit betreute Professor Vambola Raudsepp hunderte von Forschungs- und Diplomarbeiten, Bachelor- und Masterarbeiten. Unter seiner Leitung wurden mehrere Promotions- und Habilitationsarbeiten verteidigt. Er war jahrelang Mitglied der Prüfungskommission für Habilitation des Leningrader Instituts für Finanzen und Wirtschaft (heute – Staatliche Universität für Wirtschaft und Finanzen Sankt Petersburg). Von 1991–2007 war Professor Raudsepp auch Mitglied der Prüfungskommission für Habilitation in Agrar- und Wirtschaftswissenschaften an der Estnischen Landwirtschaftsuniversität (heute ist sie die estnische Universität für Biowissenschaften).

Die lange und fruchtbare akademische Laufbahn von Professor Vambola Raudsepp brachte viele administrative Positionen und Aufgaben an der Universität Tartu mit sich. Er war Vize-Dekan für Forschung, Institutsleiter, Lehrstuhlsleiter, Mitglied des Rates der Universität Tartu. Für seinen vielseitigen Beitrag wurde Professor Vambola Raudsepp die Große Medaille der Universität Tartu (2006) und die Medaille von Tartu (2008) verliehen.

Professor Vambola Raudsepp wurde 2006 emeritiert. Jetzt verbringt er seinen Ruhestand mit seiner lieben Frau Agnes in einem herrlichen Landhaus am Ufer des Sees Kooraste Suurjärv.

Am 25. Mai 2021 feierte Vambola Raudsepp seinen 80. Geburtstag.

Langjährige Kollegen
Priit Sander und Toomas Haldma

PROFESSOR VAMBOLA RAUDSEPP – 80

Vambola Raudsepp was born on the 25th of May in 1941 in Sõmerpalu parish, Võru county. The Second World War and the dismal early years of Soviet occupation left sorrowful images in the memories of the majority of wartime children. These were times that according to the words of the jubilarian were characterized by shortage, both in material and spiritual terms. Vambola Raudsepp studied in Kurenurme Elementary School and Antsla High School from which he graduated in 1960. During his school years Vambola was an avid chess player, interested in reading and local history. Those interests have persisted until now. In his senior year of high school, Vambola became interested in how society functions and the field of economics seemed to be intrinsic to further study.

In 1961, Vambola began his studies at the Faculty of Economics of Tallinn Polytechnic Institute, now Tallinn University of Technology, which he graduated from in 1966. This was followed by a move to Valga construction company where Vambola Raudsepp initially worked as a financial economist and then as a chief accountant. However, work and management culture which prevailed in most of the Soviet era enterprises and dissensions caused by planned economy raised a strong desire to return to academic life.

In 1968, then Head of Department of Money and Credit of Tartu State University, professor Raimund Hagelberg, invited Vambola Raudsepp to work at his department. It was a year when the Faculty of Economics as an independent entity was restored at Tartu State University. In 1971, under supervision of Prof. Raimund Hagelberg Vambola Raudsepp, he defended the Candidate of Sciences thesis on the topic on financial problems of management of current assets of a construction company. This was followed by years full of work, at first as a senior teacher, later as an associate professor. In 1983 Vambola Raudsepp defended in Leningrad (now – Saint Petersburg) the Doctor of Sciences thesis on the topic which considered the problems of corporate finance and investments. A year later his scientific degree was affirmed, then came an invitation for a professor position. To obtain the degree of Doctor of Sciences being only 42 years old was a remarkable achievement at that time.

The Scientific work of Professor Vambola Raudsepp both prior, and after the defense of his doctoral thesis concentrated primarily on financial management of companies: several applied studies during Soviet period and Estonian Science Foundation-financed academic studies after the restoration of independence were conducted under his supervision. Professor Vambola Raudsepp had tight academic connections with colleagues from several universities both in the East and the West. Tight connections were established with financial economists from Leningrad (St. Petersburg), scientists from the Kazan State Finance and Economics Institute, Vilnius State University and Latvian State University. After the opening of borders at the beginning of the 1990s, cooperation with colleagues from Finland (Åbo Akademi University, Tampere University, Bank of Finland, Helsinki School of Economics) and USA (Bentley College) took off. During his academic career Prof. Raudsepp published more than a hundred research papers. His perspective on the subject is that the pace of scientific development is so fast, that the majority of publications become irrelevant in around five years; although he maintains that there are studies which remain topical and significant even

decades later. Of publications by Professor Vambola Raudsepp, his various finance textbooks are worth mentioning; they appeared mostly at the end of 1990s and were of very invaluable help to the author of these lines and also to all the students of Estonia who studied finance. Those textbooks are being cited and read even in the present. Vambola has not quit writing even while retired, although the focus of his writings changed – now his main interests are related to studies of Kooraste countryside, genealogy and general spirituality.

In his memoir “The years of search: events, memories and thoughts” Vambola Raudsepp wrote the following: “Scientific work gives freedom and offers satisfaction, yet teaching ensures in-depth understanding of knowledge” Thousands of students acquired knowledge in finance under the instruction of professor Raudsepp. In addition to his alma mater he taught at other Estonian universities; he worked as an invited scholar in Finland, Latvia, Lithuania and other countries. In the 1990’s, and at the beginning of the 2000’s: practitioners had very strong interest towards modern finance. V. Raudsepp was an appreciated educator and it was not rare for his training sessions to stretch out to eight or ten hours a day. Repeatedly he was elected the best lecturer of the faculty and his benevolent; supportive and encouraging attitude made him an appreciated supervisor.

During his almost 40 years long teaching, period Professor Vambola Raudsepp supervised hundreds of research and diploma papers, bachelor and master theses. Several science and doctoral theses were defended under his supervision. A substantial contribution to the formation of scientific community in the field of economics has to be attributed to his work in various defense committees. For years he was a member of the defense committee of doctoral theses of Leningrad Institute of Finance and Economics (later – Saint Petersburg State University of Economics and Finance), where many past and current Estonian economists defended their candidate or doctoral theses. During 1991-2007 professor Raudsepp was also the member of the defense committee of doctoral theses on agricultural and economic sciences at Estonian Agricultural University, now Estonian University of Life Sciences.

The long and prolific academic career of Professor Vambola Raudsepp accommodated many administrative positions and tasks at the University of Tartu. He was Vice Dean for Research, Head of Institute, Head of Department, member of the Council of the University of Tartu. Being a person of spirit not power, he would always prefer scientific and pedagogical work to administrative one. In 1992 he became the Head of a newly created Department of Corporate Finance and Investments which activities he coordinated and managed until he became professor emeritus. For his all-around contribution, professor Vambola Raudsepp was awarded the University of Tartu Grand Medal (2006) and the Medal of Tartu (2008).

Vambola’s both sons inherited their father’s interest in economics. Both Peeter and Priit graduated from the Faculty of Economics and Business Administration at the University of Tartu, they are active practitioners. Peeter Raudsepp has been executive manager at many large Estonian corporations, currently he is the Chairman of the Management Board of Enterprise Estonia (EAS) foundation. Priit Raudsepp is an entrepreneur.

Professor Vambola Raudsepp became emeritus in 2006. He spends his retirement with his lovely wife Agnes in a marvelous country home on the shore of lake Kooraste

Suurjärv. There he deals with genealogy and local history, studies dialects of Southern Estonia and many other things he had no time for during his working life. Every time I visit him, I feel happy for our friendship. I also feel grateful that he was my teacher and supervisor.

On the 25th of May 2021 Vambola Raudsepp celebrated his 80th birthday.

Priit Sander
(student, long-time colleague and friend)

**SÜNNIPÄEVALISED-JUUBILARID – SEOTUD MEIE AJAKIRJA
VÄLJAANDMISE NING RAHVUSVAHELISE TEADUSKONVERENTSI
KORRALDAMISEGA**

**GEBURTSTAGSKINDER UND JUBILARE – VERBUNDEN MIT DER
HERAUSGABE UNSERER ZEITSCHRIFT UND DER ORGANISATION DER
INTERNATIONALEN WISSENSCHAFTSKONFERENZ**

**BIRTHDAYS AND JUBILEES – RELATED TO THE PUBLISHING OF OUR
JOURNAL AND ORGANISATION OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE**

TOOMAS METSIS – 60 (27.06.1960)

Eesti Tõlkide ja Tõlkijate Liidu liige Toomas Metsis sai 2020. aasta 27. juunil 60-aastaseks. Ta on olnud meie iga-aastase rahvusvahelise majanduspoliitika teaduskonverentsi pikaajaline suurepärase ja kohusetundlik *saksa keele peatõlk* Jäneda mõisas (*suuline tõlge konverentsil*: eesti-saksa ja saksa-eesti järeltõlge) ja igal aastal meie kolmekeelse eelretsenseeritava rahvusvahelise teadusajakirja „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused“ mõnede artiklite ja muu vajaliku *tõlkija* (*kirjalik tõlge*, saksa keel). Kõigile asjahuvilistele on ta selle koostöö ajal ka kompetentset keelenõu andnud, mille eest talle tänulikud oleme. Toomas on suurepäraselt meie konverentsi rahvusvahelisse seltskonda sulandunud. Loodame, et meie senine hea koostöö jätkub ka edaspidi.

Lugupidamisega,
konverentsi ja ajakirja toimkond

TOOMAS METSIS – 60 (27.06.1960)

Toomas Metsis, Mitglied des Estnischen Dolmetscher- und Übersetzerverbandes, hat am 27. Juni 2020 seinen 60. Geburtstag gefeiert. Er hat unsere alljährliche internationale wirtschaftspolitische Wissenschaftskonferenz in langen Jahren als ein großartiger und verantwortungsbewusster Hauptdolmetscher für deutsche Sprache am Gutshof von Jäneda (mündliche Übersetzung auf der Konferenz: estnisch-deutsche und deutsch-estnische Konsekutivübersetzung) unterstützt und ist auch jedes Jahr bei unserer dreisprachigen vorzensierten internationalen Wissenschaftszeitschrift „Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused“ der Übersetzer von einigen Artikeln sowie sonstigen benötigten Materialien (schriftliche Übersetzung, deutsche Sprache) gewesen. Allen Interessierten hat er im Laufe dieser Zusammenarbeit auch kompetente Sprachberatung erteilt, wofür wir ihm sehr dankbar sind. Toomas ist mit der internationalen Gemeinschaft unserer Konferenz bestens zusammengeschmolzen. Wir hoffen, dass un-

sere bishेरige gute Zusammenarbeit sich auch im Weiteren fortsetzen wird.

Mit Hochachtung,
das Arbeitsteam der Konferenz und der Zeitschrift

TOOMAS METSIS – 60 (27.06.1960)

Toomas Metsis, member of the Estonian Association of Interpreters and Translators had his 60th birthday on 27 June 2020. He has been the long-term excellent and conscientious main German interpreter of our annual international scientific conference on economic policy held in Jäeneda Manor (interpreting at the conference: Estonian-German and German-Estonian consecutive interpretation) and annual translator of a few papers and other necessary texts for our peer-reviewed international scientific journal published in three languages Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused (translation, German). He has also given competent linguistic advice to all interested persons during this cooperation, for which we are grateful to him. Toomas has been an excellent addition to the international community of our conference. We hope that our current good cooperation will continue also in the future.

Sincerely,
Organising Committee of the Conference and Editorial Staff of the Journal

* * *

JANNO REILJAN – 70 (8.10.1951 – 23.01.2018)

Hea kolleeg ja sõber, paljudele asjalik kaasteeline juba üliõpilas- ja noorte majandusteadlaste päevilt, TÜ emeriitprofessor dr Janno Reiljan oleks saanud käesoleva aasta 8. oktoobril 70-aastaseks. Janno Reiljan oli meie majanduspoliitika teaduskonverentside (sh esimese nn laevakonverentsi) aktiivne kaaskorraldaja ja pikaajaline osaleja (alates esimesest, aastast 1984 mõningase vahega, kuni aastani 2017) nii Värskas kui seejärel Jäenedal. Ta oli meie kolmekeelse eelretsenseeritava rahvusvahelise teadusajakirja „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused“

pühendunud toimetaja (alates 2007 kuni lahkumiseni), samuti põhjalik retsensent, olles ka ajakirjas avaldatud paljude sisukate artiklite autor ning kaasautor koos oma arvukate ja edukate doktorantidega. Kogu oma tegevusega oli Janno lugupeetav ja meeldiv seltsiline ka meie konverentsi välisteadlastele. Stažeerinud korduvalt ja pikaajaliselt Saksamaa LV ülikoolides (Bonn, Lüneburg, Kiel).

Pikemalt ajakirja numbrites: 2-2016 ja 1-2/2018

Parimate mõtetega Jannot mälestades,
konverentsi ja ajakirja toimkond

JANNO REILJAN – 70 (8.10.1951 – 23.01.2018)

Ein guter Kollege und Freund, für viele ein sachkundiger Wegbegleiter seit den Tagen von studierenden und jungen estnischen Wirtschaftswissenschaftlern, emeritierter Professor der Universität Tartu, Dr. Janno Reiljan, wäre in diesem Jahr am 8. Oktober 70 Jahre alt geworden. Janno Reiljan war ein aktiver Mitveranstalter unserer Wissenschaftskonferenzen über Wirtschaftspolitik (darunter der ersten sogenannten Schiffskonferenz) und ein langjähriger Teilnehmer (seit der ersten, ab dem Jahre 1984 mit einigen Unterbrechungen bis zum Jahre 2017) sowohl in Värskas wie auch danach in Jäneda. Er war auch ein engagierter Redakteur unserer dreisprachigen vorrezensierten internationalen Wissenschaftszeitschrift „Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused“ (seit 2007 bis zum Abschied), er war ebenso ein gründlicher Rezensent, wobei er gleichzeitig zusammen mit seinen zahlreichen und erfolgreichen Doktoranten auch Autor und Mitautor von mehreren in der Zeitschrift veröffentlichten inhaltsreichen Artikeln war. In all seiner Tätigkeit war Janno ein angesehener und angenehmer Zeitgenosse auch für ausländische Wissenschaftler unserer Konferenz.

Mit den besten Gedanken in Erinnerung an Janno,
das Arbeitsteam der Konferenz und der Zeitschrift

JANNO REILJAN – 70 (8.10.1951 – 23.01.2018)

8 October this year would have been the 70th birthday of our good colleague and friend, an efficient companion for many of us already from the times when we were students and young economists, Professor Emeritus of the University of Tartu Dr Janno Reiljan. Janno Reiljan was an active co-organiser (incl. for the first, the so-called Ship Conference) and long-term participant of our scientific conference on economic policy (since the first one in 1984, with a certain interval up to 2017) both at Värskas and subsequently at Jäneda. He was a dedicated editor (since 2007 until his death) of our peer-reviewed international scientific journal published in three languages Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused, also a thorough peer-reviewer and an author and co-author of many papers of substance published in the journal together with his numerous and successful doctoral students. In all his activities, Janno was a respected and pleasant partner also for the foreign researchers of our conference. He had many long-term fellowship engagements in universities of the Federal Republic of Germany (Bonn, Lüneburg, Kiel).

More information in the journal issue: 2–2016

Remembering Janno with our best thoughts,
Organising Committee of the Conference and Editorial Staff of the Journal

* * *

RUTH TAMMEORG – 60 (25.02.1961)

Kauaaegne Tartu Ülikooli raamatukogu erialaspetsialist (VI-nda kvalifikatsioonitasemega raamatukoguhoidja; olles TÜ majandus-teaduskonna referent ja Euroopa Liidu dokumendikeskuse juht, samuti Tartumaa Euroinfo Keskuse ning Europe Direct Lõuna-Eesti infopunkti juhataja), tänane TÜ Ametiühingu juhatuse esimees Ruth Tammeorg tähistas käesoleva aasta 25. veebruaril oma 60. Juubelit. Ta on aastaid väga asjatundlikult nõustanud ka meie kolmekeelse eelretsenseeritava rahvusvahelise teadusajakirja „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused“ (selle nime all alates aastast 2007) toimkonda väljaandmist puudutavates küsimustes. Seda nii Eesti kui rahvusvaheliste andmebaaside osas, olles ühtlasi meie ajakirja kompetentne toimetaja-konsultant. Ajakirja toimkond on Ruth’ile tänulik tulemusliku ja alati lahke abi eest.

Lugupidamisega,
konverentsi ja ajakirja toimkond

RUTH TAMMEORG – 60 (25.02.1961)

Ruth Tammeorg, die langjährige Mitarbeiterin der Bibliothek der Universität Tartu (Bibliothekarin der VI. Qualifikationsebene; gleichzeitig Referentin der Wirtschaftsfakultät der Universität Tartu und Leiterin des Europäischen Dokumentationszentrums, ebenso Leiterin des Euro-Info-Zentrums für Landkreis Tartumaa), die heutige Vorstandsvorsitzende der Gewerkschaft der Universität Tartu, hat am 25. Februar des laufenden Jahres ihren 60. Geburtstag gefeiert. Sie hat in all den Jahren das Team unserer dreisprachigen vorzensierten internationalen Wissenschaftszeitschrift „Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused“ (unter diesem Namen seit dem Jahre 2007) in Fragen der Veröffentlichung sehr professionell beraten. Und das sowohl in Bezug auf estnische wie auch internationale Datenbanken, wobei sie zugleich eine kompetente Redakteurin und Konsultantin unserer Zeitschrift gewesen ist. Das Team der Zeitschrift ist Ruth sehr dankbar für die effiziente und immer zuvorkommende Hilfe.

Mit Hochachtung,
das Arbeitsteam der Konferenz und der Zeitschrift

RUTH TAMMEORG – 60 (25.02.1961)

Long-term subject librarian of the Tartu University Library (Subject Librarian of Level VI; expert of the School of Economics and Business Administration, head of the European Documentation Centre, also head of the EU Information Centre of the Tartu County and head of the Europe Direct Information Centre of South Estonia), current Chairwoman of the Trade Union of the University of Tartu Ruth Tammeorg celebrated her 60th jubilee on 25 February this year. She has given our editorial staff very

competent advice also in issues related to publishing our peer-reviewed international scientific journal published in three languages Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused (under this name since 2007) concerning Estonian and international databases and has also been a competent editor-consultant of our journal. The editorial staff of the journal is grateful to Ruth for effective and always kind assistance.

Sincerely,

Organising Committee of the Conference and Editorial Staff of the Journal

80 AASTAT TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOLI MAJANDUSTEADUSKONDA

Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) majandusteaduskonna 80-aastane ajalugu on keerukas, vaheldunud tõusude ja mõõnadega ning paratamatusena kulgenud ligi pool sajandit nõukogude võimu tingimustes.

Nõukogude võimu kehtestamine Eestis 1940. aastal tekitas ümberkorraldusi kõrgharidusega majandusspetsialistide ettevalmistamisel. Arvati, et majanduslikku kõrgharidust on otstarbekas arendada pealinnas Tallinnas. 28. septembril 1940. aastal andis Eesti NSV ajutine Ülemnõukogu Presiidium välja TTÜ majandusteaduskonna asutamise seadluse. Selle järgi kaotati kõrgema majandusliku hariduse ratsionaliseerimise eesmärgil majandusteaduskond Tartu Ülikooli (TÜ) juures (mis oli alustanud tegevust 1. 01. 1938) ja viidi üle TTÜ koosseisu. On mõningaid hiljuti leitud arhiivandmeid, kust selgub, et TÜ majandusteaduskonna ületoomist Tallinna kaaluti juba 1930-tel, kuid seda ei toimunud ilmselt ressursside nappuse, organisatoorsete probleemide ja keeruliste-pöördeliste aegade tõttu.

1941. a kevadsemestril oli majandusteaduskond TTÜ suurim teaduskond (ligi 600 üliõpilast), kus tegutses 5 kateedrit (poliitilise ökonomia, finants- ja krediitmajanduse, statistika ja raamatupidamise, tööstuse, kaubanduse). Teaduskonna esimene dekaan oli prof Paul Vihalem, alates juunist 1941 prof Juhan Vaabel.

Õppetöö katkestas sõda. 1941. a sügisel viidi majandusteaduskond tagasi Tartu Ülikooli ja 1944. a sügisel toodi taas TTÜ (tol ajal TPI-Tallinna Polütehniline Instituut) koosseisu. Teaduskond valmistas ette spetsialiste-ökonomiste tööstuse, kaubanduse ning rahanduse ja krediidi erialadel. Kaks viimatimainitud eriala anti 1953/54 TÜ-le, spetsialiseerudes TPI-s 1950-ndatel tööstusökonoomikale.

Nõukogude perioodil kooolitati majandusspetsialiste ligi 20 erialal, neist pikemat aega järgmistel: masinaehituse ökonomika ja organiseerimine, raamatupidamine ja majandusanalüüs, ehituse ökonomika ja organiseerimine, tööstuse planeerimine, majandusliku informatsiooni töötlemine, teeninduse ökonomika ja organiseerimine. Osadel erialadel olid paralleelrühmad (eesti ja vene). Majandusharidust anti kolmes õppevormis (päevane, õhtune, kaugõpe) ja õppeaeg oli 4-6 aastat. Lõpetajad said (olenevalt erialast) insener-ökonomisti (majandusinseneri) või ökonomisti kvalifikatsiooni. Majandusaineid õpetati ka tehnikateaduskondade üliõpilastele.

Erialade kasvuga suurenes ka üliõpilaste arv. 1970–80 aastail õppis teaduskonna erinevatel kursustel korraga ca 900-1000 üliõpilast ja aastas oli keskmiselt 300-400 lõpetajat. Majandusüliõpilased moodustasid ligi 30% TPI üliõpilaskonnast. Perioodil 1945-90 Eestis ettevalmistatud kõrgharidusega majandusspetsialistidest olid ligi 60% TPI-st.

Nõukogude perioodil tegutses majandusteaduskonnas 29 kateedrit (sh pikemat aega statistika ja raamatupidamise, tootmise ökonomika ja organiseerimise, ehituse ökonomika ja organiseerimise, tööstuse juhtimise ja planeerimise, teenindus-ökonomika, töökaitse, majandusmatemaatika, informatsioonitöötlemise, statistika, raamatupidamise, tööstusökonomika) ja 3 teaduslaborit (töökorralduse, kõrgkooli

ökonoomika, sotsiaal- ja majandusanalüüsi). Vaheldus 6 dekaani (Paul Vihalem, Juhan Vaabel, August Sipsakas, Eduard Inti, Juhan Toomaspoeg, Jaak Tamberg). Dotsent Juhan Toomaspoeg oli dekaaniks 22 aastat (1964–1985), mis on pikim dekaaniks oleku periood TTÜ (TPI) ajaloos. Teaduskonna õppejõudude keskmine arv oli 100 (neist 65% teaduskradiga), töötajaid kokku 170.

Teadustöid organiseerisid ja aspirante juhendasid tuntud professorid majandusdoktorid Arkadi Rannes ja Eduard Kull (tööstusökonoomika), Erik Linnaks (majandusarvestus), Uno Mereste (statistika ja analüüs), Salman Straž (kaubandus- ja tarbimisstatistika), Juhan Vaabel (statistika ja rahandus), Vello Vensel (ökonomeetria) ja Raoul Üksvärav (juhtimine). Kirjutati silmapaistval tasemel teadustöid ja raamatuid, mis olid kasutusel nii õpikutena kui praktikas käsiraamatutena. Neist osa ei ole kaotanud oma aktuaalsust ka tänapäeval.

TPI majanduserialade lõpetanutest jõudis 18 (sh üks naine) doktorikraadini (mis on 38% kõigist eestimaalaste kaitstud majanduse doktoritöödest). Majandusteaduste kandidaaditöö kaitstes 155 inimest (113 meest ja 42 naist), see on 34% kõigist kaitstud kandidaaditöödest (459). Eesti Vabariigis võrdsustati nõukogudeaegne kandidaadikraad doktorikraadiga (PhD, Doctor of Philosophy).

1992. a. üleminekuga uuele akadeemilisele struktuurile loodi majandusteaduskonnas 5 instituuti 17 õppeooliga: käitismajanduse (alates 2000 – ärikorralduse instituut), majandusarvestuse, teoreetilise majandusteaduse ja -metodoloogia (alates 2000- rahvamajanduse instituut), territoriaalmajanduse (alates 2002 – avaliku sektori majanduse instituut), juhtimise ja turunduse (1992–1994).

2008/2009 liitus TTÜ-ga Audentese Rahvusvaheline Ülikool, kust osa õppejõude tuli majandusteaduskonda. 2017. aastal, seoses TTÜ struktuurireformiga liideti majandusteaduskonnaga sotsiaalteaduskond ja TTÜ Tallinna Kolledž. Kaotati kõik õppeoolid. Need formeeriti ümber uurimisrühmadeks. Käesoleval ajal (2021. a) on majandusteaduskonnas 4 instituuti: ärikorralduse, majandusanalüüsi ja rahanduse, Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise, õiguse. Teaduskonna juurde kuulub keelte- ja kommunikatsiooni keskus. Tegutseb ergonomialabor. 2020. aastal loodi teaduskonnas Eesti esimene teenusedisaini labor.

Seisuga 1.09.2021 töötas majandusteaduskonnas 217 põhikohaga inimest, nendest 169 olid õppejõud ja teadurid (sh 29 professorit ja 21 dotsenti). 30% on välismaalased (TTÜ-s 26%) ligi 30-est välisriigist. Õppejõududest ja teaduritest 57% omas doktori- ja 37% magistrikraadi.

Tunnustatud professoriteks on olnud Jaan Alver, Üllas Ehrlich, Aaro Hazak, Kaido Kallas, Kaie Kerem, Kaarel Kilvits, Ene Kolbre, Ants Kukrus, Jaak Leimann, Enn Listra, Kadri Männasoo, Katrin Paadam, Marje Pavelson, Maksim Saat, Piia Tint, Urve Venesaar.

Dekaanideks on olnud uuemal ajal (1992–2021) Jaak Tamberg, Ene Kolbre, Alari Purju, Üllas Ehrlich, Enn Listra (valitud kolmel korral).

TTÜ majandusteaduskond on suurim „majanduskool“ Eestis, õppureid on olenevalt õppeaastast keskmiselt 2550 ja iga-aastane keskmine vastuvõtt 630 tudengit.

Majandusteaduskonna erialad on olnud väga populaarsed õppuritele Eestist ja ka välismaalt. Iga-aastaselt üliõpilaste vastuvõtul on majandusteaduskonna erialad suurima konkursiga. Teaduskonna erialad kuuluvad enamasti õppekavagruppi „Ärindus ja haldus“, mis Eestis on TTÜ vastutusvaldkonnas. Majandusteaduskond vastutab eelkõige majandus- ja ettevõtlusõppe kvaliteedi taseme eest.

1995. aastast algas bakalaureuseõpe ning 2002. aastast käivitunud nn 3+2 integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppekavad. Bakalaureuseastmel on välja arendatud 5 õppesuunda (-kava ehk eriala) (ärindus, rakenduslik majandusteadus, avalik haldus ja riigiteadused, inglise keeles rahvusvaheline ärikorraldus ja õigusteadus) koos spetsialiseerumisvõimalustega. Magistriõppes on õppesuundadeks (-kava ehk eriala) rakenduslik majandusteadus, ärirahandus ja majandusarvestus, juhtimine ja turundus, avaliku sektori juhtimine ja innovatsioon. Peale nende ingliskeelsed tasulised õppekavad: rahvusvaheline ärikorraldus, tehnoloogia valitsemine ja digitaalsed muutused, õigusteadus, ettevõtlik juhtimine. Doktorioppekavad on avalik haldus (peerialad avalik haldus ning tehnoloogia valitsemine) ja majandus (peerialad majandusteooria, finantsökonoomika ja ärikorraldus). Kõik bakalaureuse-, magistri- ja doktorioppe kavad on riiklikult akrediteeritud ja rahvusvaheliselt tunnustatud.

Õppekavade ja -ainete uuendamisel on viimastel aastakümnetel ära tehtud titaanlik töö. Õppekavu aitavad arendada riigi parimad praktikud. Majandusteaduskonna õppetöös osaleb igal aastal ligi 150 praktikut erinevatest valdkondadest (ettevõtjad, investorid, ministrid jt). 2019 aastal Kantar Emorilt tellitud maineuring näitas, et Eesti ettevõtteid hindavad TTÜ majandusteaduskonda Eesti majandushariduse pakkujatest kõige kõrgemalt (8,3 punkti 10-st).

Majandusteaduskond on õppetegevuse arendamisel innovatsioonilembene, panustades interdistsiplinaarsete erialade õpetamisse teiste teaduskondade õppekavades. Ligi 27% TTÜ e-toega õppeainetest on valminud majandusteaduskonnas.

Majandusteaduskonnas on ligi 2300 üliõpilast, neist 49% bakalaureuse-, 47% magistri- ja 4% doktorioppes. Välistudengite (üle 550 enam kui 65 riigist) osakaal on 23%, millega ollakse kõige rahvusvahelisem teaduskond TTÜ-s (välisüliõpilasi 16%) ja ilmselt ka Eestis. Teaduskonna üliõpilaskond moodustab 27% TTÜ üliõpilaste koguarvust, välisüliõpilased 5,6%. Majandusteaduskonna on lõpetanud (koos õhtuse, kaugõppe, magistri- ja doktorioppega) üle 20 000 inimese.

Teadustöös toimub uurimisrühmades seotuna instituutide profiilile järgmistes põhisuundades.

Majandusanalüüsi ja rahanduse instituudis:

- Ettevõtete tootlikkus, investeringud ja konkurentsivõime eksportturgudel (uurimissuuna juht prof Kadri Männasoo)
- Majanduslik tulemuslikkus: integratsioon, valitsemine ja poliitika (prof Karsten Michael Staehr)
- Rahandus ja digimajandus: finantskäitumine, turud ning konkurentsivõime (dotsent Laivi Laidroo)
- Teadmiste põhine ja sotsiaalmajanduslik kaasatus jätkusuutliku arengu edutegurina (prof Aaro Hazak)

Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituudis:

- Avaliku sektori innovatsioon (vanemteadur Veiko Lember)
- e-Valitsemine (prof Robert Krimmer)
- Fiskaalne valitsemine (prof Ringa Raudla)
- Globaalne valitsemine (prof Wolfgang Drechsler)
- Haldusjuhtimine ja halduspoliitika (prof Tiina Randma-Liiv)
- Sotsiaalteaduslikud suurandmed (prof Anu Masso)
- Teadus- ja tehnoloogia filosoofia (prof Ahti-Veikko Pietarinen)
- Tehnoloogia valitsemine ja innovatsioonipoliitika (prof Erkki Karo)

Ärikorralduse instituudis:

- Ettevõtluse uurimisrühm (prof Susanne Durst)
- Jätkusuutliku äriarenduse uurimisrühm (prof Wolfgang Gerstlberger)
- Majandusarvestuse uurimisrühm (prof Istemi Demirag)
- Organisatsiooni ja juhtimise uurimisrühm (prof Susanne Durst)
- Turunduse uurimisrühm (prof Edward Rashkov Kasabov)

Õiguse instituudis:

- Eraõigus (prof Thomas Hoffmann)
- Euroopa Liidu digitaalse turu ja tehnoloogiate õiguspoliitiline ja normatiivne raamistik ja selle kohaldumine partnerriikides (prof Tanel Kerikmäe)
- Rahvusvahelised suhted, julgeolek, õigus ja tehnoloogia (dotsent Holger Mölder)

2019. aastal avaldati 118 tipptasemel teadusartiklit, mis on teaduskonna ajaloo seni kõrgeim tulemus. Tehakse koostööd ühisprojektides (nii kohalikes kui rahvusvahelistes) ja osaletakse ühises doktorikoolis TÜ-ga. Teaduskonna doktorantuuris on kaitstud üle 130 doktoritöö.

1996. a. hakkas ilmuma majandusteaduskonna teadusartiklite kogumik *Working Papers in Economics*, mis 2009. aastast on rahvusvaheline teadusajakiri *Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe*. Teaduskonnas on korraldatud palju rahvusvahelisi ja kohaliku tähtsusega konverentse ning seminare, ca 8-10 konverentsi aastas. Teadustegevust on rahvusvaheliselt evalveeritud.

Teaduskonnas on töötanud kolm Eesti Teaduste Akadeemia akadeemikut (Juhan Vaabel, Uno Mereste ja Tiina Randma-Liiv).

2008. a lülitus teaduskond rahvusvahelisse Euroopa ülikoolide võrgustikku.

Majandusteaduskond institutsioonina on viie rahvusvahelise organisatsiooni täisliige. Need on: *European Foundation for Management Development (EFMD)*, *International Association for Management Development on Dynamic Societies*, *Baltic Management Development Association (BMDA)*, *The Association to Advance Collegiate Schools of Business (AACSB)*, *Central and East European Management Development Association (CEEMAN)*, *European Institute for Advanced Studies in Management (EIASM)*.

Majandusteaduskond on asunud Tallinnas Kohtu tn 4 (1940–41; 1944–50; 1960–68), Kopli (nõukogude ajal Kalinini) 101 (1950–53; 1968–2009) ja alates 2009. a sügisest uues hoones Akadeemia tee 3 (vt artikli lõpus olev foto). Selle avasid president Toomas Hendrik Ilves ja TTÜ rektor Peep Sürje.

Majandusteaduskonna tormiline ja innovaatiline areng ning saavutused kõrgtasemelises haridus- ja teadustöös ei ole jäänud märkamata. 2019. aastal jõudis TTÜ majandusteaduskond maailma ülikoolide maineka rankinguagentuuri (*QS World University Ranking by Subjects*) valdkondlikku pingeritta oma kolme põhivaldkonnaga (avalik haldus, majandusteadus ja ökonomeetria ning ärimajandus ja juhtimine). See on kuulumine maailma ülikoolide (500 arvestatavat) erinevate valdkondade (48) edetabeli 2% parimate hulka. Seda pingerida jälgivad koostööpartnerid ja tudengid, et saada infot ülikoolide olemusest ja võimekusest. Seejuures on TTÜ majandusteaduskond Baltikumis ainuke, kus kõik mainitud põhivaldkonnad on juhtivate ülikoolide edetabelites esindatud.

Õppekava "International Business Administration" pälvis 2021. aastal rahvusvahelise akrediteeringu, lülitades 170 maailma äriduse ja juhtimise tippkavade hulka!

Majandusteaduskonna avaliku halduse valdkond on maineka ülikooli ja teadussuundi teaduse kvaliteedi alusel järjestatavas Shanghai edetabelis 101-150 kohal, olles samal tasemel Cambridge ülikooliga ja tahapoole jäävad kõik Soome ning Kesk- ja Ida-Euroopa ülikoolid.

Enda mõjususe analüüsimiseks regioonis läbis teaduskond rahvusvahelise BSIS (*Business School Impact System*) hindamise ja pälvis esimesena Eestis vastava märgise. Hindamise tulemused näitasid, et majandusteaduskonna mõju Eesti majandusele on kordades suurem kui teaduskonna eelarve. Lisaks finantsmõjule on olulised ka intellektuaalne mõju ning hariduslikud ja äriarendusega seotud tegevused.

Majandusteaduskonnal on läbi aegade palju edukaid ja silmapaistvaid vilistlasi. Alates 1996 aastast on TTÜ omistanud 24 vilistlasele Aasta Vilistlase aunimetuse. Nende hulgas on majandusteaduskonna lõpetanud 10 (42%). Teaduskonna vilistlased on moodustanud suure osa Eesti poliitilise ja ärimaailma tipust nagu tuntud riigi- ja majandustegelased Madis Habakukk, Raimund Hagelberg, Ain Hanschmidt, Henrik Hololei, Jaak Jõerüüt, Rein Kaarepere, Ülo Kaasik, Valve Kirsipuu, Robert Kitt, Peeter Kross, Valdur Laid, Jaak Leimann, Sandor Liive, Rain Lõhmus, Uno Mereste, Jüri ja Tiina Mõis, Indrek Neivelt, Rein Otsason, Aivar Pohlak, Erkki Raasuke, Jüri Ratas, Hannes Tamjärv, Linnar Viik, Raoul Üksvärav, ajakirjanikud Mihkel Kärmas, Argo Ideon ja Margus Saar, laulja Anne Veski, Juhani Väljataga.

Soovime teaduskonnale edu õppe- ja teadustegevuses järgnevateks aastakümneteks.

Kirjandus

1. Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond 1940–2010. (2010) Peatoimetaja-koostaja E. Kalle. Tallinn: TTÜ Kirjastus.

2. 80 aastat majandusharidust. TalTech majandusteaduskond 80. Äripäeva eriväljaanne 11.02.2021.

TTÜ majandusteaduskonna emeriitdotsent, PhD Eedo Kalle

80 JAHRE WIRTSCHAFTSFAKULTÄT AN DER TECHNISCHEN UNIVERSITÄT TALLINN (TUT)

Die 80-jährige Geschichte der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften an der TUT ist schwierig gewesen, mit wechselnden Höhen und Tiefen und zwangsläufig befand sich fast ein halbes Jahrhundert unter sowjetischer Herrschaft. Die Errichtung der Sowjetmacht in Estland im Jahr 1940 führte zu Neuordnungen in der Ausbildung von Wirtschaftswissenschaftlern mit Hochschulbildung. Man hielt es für sinnvoll, in der Hauptstadt Tallinn eine höhere Wirtschaftsausbildung zu entwickeln. Am 28. September 1940 erließ das Präsidium des provisorischen Obersten Sowjets der Estnischen SSR einen Erlass zur Gründung der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät der TUT. Danach wurde zur Rationalisierung der wirtschaftswissenschaftlichen Hochschulausbildung die Fakultät für Wirtschaftswissenschaften der Universität Tartu (UT) (die ihre Tätigkeit am 1. Januar 1938 aufgenommen hatte) abgeschafft und auf die TUT übertragen.

Die Lehrtätigkeit wurde durch den Krieg unterbrochen. Im Herbst 1941 wurde die Wirtschaftsfakultät an die Universität Tartu zurückgegeben und seit dem Herbst 1944 gehörte sie wieder der TUT (damals TPI - das Polytechnische Institut Tallinn). Während der Sowjetzeit wurden Ökonomen in fast 20 Fachrichtungen ausgebildet, darunter eine längere Zeit in Maschinenbauökonomie und Organisation, Rechnungswesen und Wirtschaftsanalyse, Bauökonomie und -organisation, Industrieplanung, Verarbeitung der Wirtschaftsinformation, Dienstleistungsökonomie und Organisation. Einige Fachrichtungen hatten parallele Gruppen (estnische und russische). Die wirtschaftswissenschaftliche Ausbildung wurde in drei Studienformen (Vollzeit, Abendstudium, Fernstudium) angeboten und die Studiendauer betrug 4-6 Jahre. Absolventinnen und Absolventen erlangten je nach Fachrichtung den Abschluss als Ingenieur-Ökonom (Wirtschaftsingenieur) oder Betriebswirt. Auch für Studierende technischer Fakultäten wurden wirtschaftswissenschaftliche Fächer unterrichtet.

In den 1970er und 1980er Jahren studierten an der Wirtschaftsfakultät etwa 900-1000 Studierende gleichzeitig in verschiedenen Fachrichtungen und in verschiedenen Studienjahren. Die durchschnittliche Zahl der Absolventen pro Jahr lag bei 300-400. Studierende der Wirtschaftswissenschaften machten fast 30% aller Studierenden des TPI aus. Im Zeitraum 1945-1990 waren in Estland fast 60% der Wirtschaftsfachleute mit Hochschulausbildung die Absolventen des TPI.

Während der Sowjetzeit hatte die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät 29 Lehrstühle (u.a. eine längere Zeit Statistik und Rechnungswesen, Produktionswirtschaft und -organisation, Bauwirtschaft und -organisation, Betriebswirtschaft und -planung, Dienstleistungswirtschaft, Arbeitsschutz, Wirtschaftsmathematik, Informationsverarbeitung, Statistik, Rechnungswesen, Industrieökonomie) und 3 Forschungslabors (für Arbeitsorganisation, für Hochschulökonomie und für soziale und wirtschaftliche Analysen).

1992 mit dem Übergang zur neuen wissenschaftlichen Struktur wurden an der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät 5 Institute mit 17 Lehrstühlen eingerichtet.

2008/2009 trat die Audentes International University der TUT bei, wobei einige der Dozenten an die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät kamen. Im Jahr 2017 wurden im

Zusammenhang mit der Strukturreform der TUT die Fakultät für Sozialwissenschaften und das Tallinn College der TUT mit der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften zusammengelegt. Alle Lehrstühle wurden abgeschafft. Sie wurden zu Forschungsgruppen umgebaut. Derzeit (2021) gibt es an der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften 4 Institute: Betriebswirtschaftslehre, Wirtschaftsanalyse und Finanzen, Ragnar Nurkse Innovation und Governance, Recht. Die Fakultät verfügt über ein Sprach- und Kommunikationszentrum. Es gibt ein Ergonomielabor. Im Jahr 2020 wurde an der Fakultät das erste Service-Design-Labor in Estland eingerichtet. Die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät beschäftigte zum 1. September 2021 217 Vollzeitkräfte, darunter 169 Lehrende und Forschende (davon 29 Professoren und 21 außerordentliche Professoren). 30% sind Ausländer (26% an der TUT) aus fast 30 Ländern. 57 % der Lehrenden und Forschenden verfügen über einen Dokortitel und 37 % über einen Masterabschluss.

Die Wirtschaftsfakultät der TUT ist die größte "Wirtschaftsschule" in Estland mit durchschnittlich 2.550 Studenten, abhängig vom akademischen Jahr und einer durchschnittlichen jährlichen Einschreibung von ca. 630 Studenten. Die Fachrichtungen der Wirtschaftsfakultät sind bei den Studenten aus Estland und dem Ausland sehr beliebt. Bei den jährlichen Einschreibungen von Studierenden stoßen die Fachrichtungen der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät auf so ein großes Interesse, dass die Zahl der Bewerber die Anzahl der angebotenen Studienplätze erheblich übersteigt. Die Fachgebiete der Fakultät gehören zum größten Teil zum Lehrprogramm „Betriebswirtschaft und Verwaltung“, das in Estland von der TUT betreut wird. Die Fakultät für Wirtschaftswissenschaften ist daher in erster Linie für das Qualitätsniveau der wirtschaftswissenschaftlichen und betriebswirtschaftlichen Ausbildung verantwortlich.

1995 begann das Bachelor-Studium, 2002 wurden die sogenannten 3 + 2 integrierten Bachelor- und Master-Studiengänge ins Leben gerufen. Alle Bachelor-, Master- und Promotionsstudiengänge sind national akkreditiert und international anerkannt.

Die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät hat knapp 2.300 Studierende, davon 49 % im Bachelor-, 47 % im Master- und 4 % im Doktoratsstudium. Der Anteil ausländischer Studierenden (über 550 aus mehr als 65 Ländern) beträgt 23%, das ist die internationalste Fakultät an der TUT (16% der ausländischen Studierenden) und wahrscheinlich auch in Estland. Die Studenten der Fakultät machen 27% der Gesamtzahl der TUT-Studierenden aus, wovon ausländische Wirtschaftsstudenten 5,6% aller Studierenden der TUT sind.

Es gibt mehr als 20.000 Absolventinnen und Absolventen der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät (inklusive Abend-, Fern-, Master- und Promotionsstudium).

Geforscht wird in Forschungsgruppen nach dem Profil der Institute. Diese Forschungsgruppen decken eine Vielzahl von Themen ab, darunter: Wirtschaftsleistung und Finanzverhalten; Investitionen, Märkte und Wettbewerbsfähigkeit; Wirtschafts- und Fiskalpolitik; nachhaltige Geschäftsentwicklung; digitale Unternehmen und Geschäftsmodellinnovation; Unternehmerische Ausbildung und Universität als Unternehmen; Recht und Technology; Innovation im öffentlichen Sektor und digitale Transformation; Innovationspolitik und technologische Entwicklung; Intelligente

Städte. Im Promotionsprogramm der Fakultät wurden mehr als 130 Dissertationen verteidigt.

Seit 1996 erscheint die Sammlung von Forschungsarbeiten der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät Working Papers in Economics, die seit 2009 als internationale Fachzeitschrift Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe veröffentlicht wird. Die Fakultät hat viele internationale und lokale Konferenzen und Seminare organisiert, etwa 8-10 Konferenzen pro Jahr. Die Forschung wurde international evaluiert.

2008 ist die Fakultät dem internationalen Netzwerk europäischer Universitäten beigetreten. Als Institution ist die Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät Vollmitglied in fünf internationalen Organisationen.

Im Jahr 2019 war die Fakultät für Wirtschaftswissenschaften der TUT mit ihren drei Hauptbereichen (öffentliche Verwaltung, Volkswirtschaftslehre und Ökonometrie sowie Wirtschaft und Management) im renommierten fächerbezogenen Ranking QS World University Rankings by Subject 2019 vertreten. Damit gehört sie zum Top 2% im Ranking verschiedener Fachbereiche (insgesamt 48 Bereiche) der weltweiten Universitäten (500 Universitäten wurden berücksichtigt).

Das Curriculum „International Business Administration“ wurde 2021 international akkreditiert und gehört damit zu den 170 Top-Business- und Management-Lehrprogrammen weltweit!

Die öffentliche Verwaltung der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften belegt im Shanghai-Ranking der renommierten Universitäten und Forschungsbereiche die Plätze 101-150, damit liegt sie auf dem Niveau der Cambridge University und überholt alle finnischen sowie mittel- und osteuropäischen Universitäten.

Um die eigene Wirksamkeit in der Region zu analysieren, hat die Fakultät die internationale BSIS-Bewertung (Business School Impact System) bestanden und als erste in Estland die entsprechende Bezeichnung erhalten.

Eedo Kalle,

Associate Professor Emeritus
der Wirtschaftswissenschaftlichen Fakultät der TUT

80 YEARS OF THE FACULTY OF ECONOMICS AT TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

The 80-year history of Tallinn University of Technology School of Business and Governance is complex, with its ups and downs, and inevitably, for almost half a century, under Soviet rule. The establishment of Soviet power in Estonia in 1940 led to reorganizing the university-level training of economists. It was considered reasonable to develop higher economic education in the capital, and on 28 September 1940, the Presidium of the Provisional Supreme Soviet of the Estonian SSR issued a decree establishing the Faculty of Economics at Tallinn University of Technology (TUT). To rationalize higher economic education, the Faculty of Economics at the University of Tartu (UT), established on 1 January 1938, was liquidated and incorporated into TUT. The war interrupted teaching and learning activities. In the autumn of 1941, the Faculty of Economics was returned to the University of Tartu and in the autumn of 1944, it was moved back to Tallinn, into the composition of TUT (TPI – Tallinn Polytechnic Institute at that time).

During the Soviet period, economists were trained in nearly 20 different fields, including mechanical engineering economics and organization, accounting and economic analysis, construction economics and organization, industrial planning, economic information processing, service economics and organization. Several specialities had parallel student groups according to the language of instruction (Estonian or Russian).

Economic education was delivered in three forms of study (full-time, evening, distance), and the study period was 4-6 years. Graduates, depending on the specialty, obtained the qualification of an engineer-economist or an economist. Economics courses were also taught to students of the faculties of technology.

In the 1970s and 1980s, there were 900-1,000 students studying at different faculties at the same time, and the average number of graduates was 300-400 per year. Economics students accounted for almost 30% of the entire TPI student body. In the period of 1945–90, almost 60% of the Estonian economic specialists with a university degree were trained at TPI.

During the Soviet period, the Faculty of Economics was comprised of 29 departments, including the ones that operated for a longer period: statistics and accounting, production economics and organization, construction economics and organization, industrial management and planning, service economics, occupational safety, mathematical economics, information processing, statistics, accounting, industrial economics, and 3 research laboratories: work organization, economics of higher school, social and economic analysis.

In 1992, the academic structure of the Faculty of Economics was reorganised, and 5 departments with 17 chairs were established.

In 2005 the Faculty of Economics was renamed in English as Tallinn School of Economics and Business Administration (TSEBA), the predecessor of today's School of Business and Governance.

In 2008/2009 International University Audentes was merged with Tallinn University of Technology and some of their teaching staff members transferred to TSEBA. In 2017, due to the structural reform of TUT, the School of Social Sciences and TUT Tallinn College were merged with TSEBA. All chairs were liquidated and research groups were formed instead. Currently, in 2021, there are four departments at the School of Business and Governance: The Department of Business Administration; the Department of Economics and Finance; Ragnar Nurkse Department of Innovation and Governance; the Department of Law. The School also comprises the Centre for Language and Communication and a Laboratory of Ergonomics. In 2020, the first service design laboratory in Estonia - *dLab* - was initiated. As of 1 September 2021, the School of Business and Governance employs 217 full-time staff, of whom 169 are the teaching staff and researchers (including 29 professors and 21 associate professors), 30% are international staff members (26% at TUT) from almost 30 countries. 57% of teaching staff and researchers hold a doctorate and 37% a master's degree.

TUT School of Business and Governance is the largest “school of economics” in Estonia, with an average of 2,550 students and depending on the academic year, an average annual admission of 630 students. The specialties of the School of Business and Governance have been very popular with students from Estonia and also abroad. During the annual admission of students, the programmes taught at the School are the most competitive. The specialties of the School mostly fall into the curriculum group of *Business and Administration*, which in Estonia has been the responsibility of Tallinn University of Technology. The School is primarily responsible for the level of the quality of economics and entrepreneurship education.

Bachelor's studies were started in 1995, and in 2002 the so-called 3+2 integrated bachelor's and master's study programmes were launched. All bachelor's, master's and doctoral programmes are nationally accredited and internationally recognized.

The School of Business Governance has almost 2,300 students, 49% of them in bachelor's, 47% in master's, and 4% in doctoral studies. The share of international students - about 550 from more than 65 countries - is 23%, which makes it the most international school at TUT, where 16% are international students, and probably also in Estonia. The student body of the School makes up 27% of the total number of TUT students, the share of international students is 5.6%. More than 20,000 people have graduated from the Faculty of Economics/Tallinn School of Economics and Business Administration/School of Business Governance (including evening, distance, master's, and doctoral studies).

Research is carried out in research groups according to the profile of the departments. The research groups cover a wide variety of topics, including economic performance and financial behaviour; investments, markets and competitiveness; economic and fiscal policy; sustainable business development; digital enterprises and business model innovation; entrepreneurship education and entrepreneurial university; law and technology; public sector innovation and digital transformation; innovation policies and technological development; smart cities.

More than 130 doctoral theses have been defended in the doctoral programme of the School.

In 1996, the collection of research papers of the Faculty of Economics, *Working Papers in Economics* was published, which has been the international scientific journal *Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe* since 2009. The School has organised several international and local conferences and seminars, about 8-10 conferences a year. Research has been evaluated internationally.

In 2008, the School joined the international network of European universities. As an institution, the School of Business and Governance is a full member of five international organizations.

In 2019, TUT School of Business and Governance reached the sectoral ranking of the prestigious *QS World University Rankings by Subjects* with its three main areas (public administration, economics and econometrics, and business and management). It means being one among the top 2% of the universities in the ranking of the world's 500 universities for 48 different subjects.

The study programme *International Business Administration* received international accreditation in 2021, becoming one of the world's 170 top business and management programmes.

The School's public administration ranks as 101-150 position in the Shanghai ranking of prestigious universities and research fields, and is on a par with Cambridge University, leaving behind all Finnish and Central and Eastern European universities. In order to analyse its effectiveness in the region, the School has passed the international BSIS (Business School Impact System) evaluation being the first in Estonia to receive the corresponding label.

Docent Emeritus PhD Eedo Kalle

The School of Business and Governance
Tallinn University of Technology

25 AASTAT TARTU ÜLIKOOLI REGIONAALKOLLEDŽIT PÄRNUS

2021 aasta mais tähistas Tartu Ülikooli vanim regionaallüksus Pärnu kolledž 25 aasta möödumist asutamisest. Järgnev ülevaade esitab autori nägemuse ühe kõrgharidus- ja teadusasutuse tekke- ja arenguloost, keskendudes temaatikale, mis võib pakkuda ka laiemat huvi.

Eellugu: kohalik algatus ning Pärnu Majanduskool

Ülikoolide ja teiste teadus- ja kõrgharidusasutuste positiivne mõju nende tagamaade majanduslikule ja sotsiaalsele arengule teadvustus 1980-ndatel, mil hakati paljudes maades (eriti nt Skandinaavias, kus regionaalpoliitika olulisem ja kogemused selle teostamisel suuremad) rajama regionaalseid kõrgharidus- ja teadusasutusi. Sellised üksused võivad olla nii iseseisvad üli- või kõrgkoolid kui ka ülikoolide regionaalsed üksused. Mõlemal alternatiivil on omad plussid ja miinused ning need ei ole täiesti üksteist välistavad, kuid ressursid on alati piiratud ning mõjutab ka üldine teadus- ja hariduspoliitika, mis võib olla suunatud kas tsentraliseerimisele või detsentraliseerimisele. On näiteid, kus esiti iseseisvatest regionaalsetest kõrgkoolidest on saanud suuremate ülikoolide osad (nt Viljandi Kultuuriakadeemia), aga maailmas on olnud ka vastupidi.

1980-ndate lõpus toimunud *perestroika* ja avanemine võimaldas arendada välismaiseid kontakte. Pärnu puhul väärib enim märkimist suhe pikaajase sõpruslinna Vaasaga, kus ülikooli eelkäijaks saanud majandus- ja ärikool alustas juba 1968. aastal ning ülikooli staatus saadi 1991. aastal. See oli mõistagi innustav eeskuju ning mõte Pärnust kui ülikoolilinnast hakkas idanema. Sarnaseid mõtteid on mõeldud ja ka teostatud paljudes kohtades Eestis, kuid Pärnu puhul väärib märkimist ajalugu ülikoolilinnana, mis kuulub ka Tartu ülikooli ajalukku, sest *Academia Gustavo-Carolina* viidi 1699. aastal üle Pärnusse. Paraku jäi see lühikeseks, sest augustis 1710 kapituleerus Pärnu Põhjasõjas Vene vägedele ja vaatamata lubadusele säilitada Pärnus ülikool see ikkagi suleti.

Pärnusse teadus- ja kõrgharidusasutuse rajamise idee tekkimises omasid rolli juba aastakümneid siin tegutsenud kurortoloogia ja taastusravi ning mereuuringute üksused. Ideed hakkas arendama 1980-ndate lõpus mitteformaalne rühmitus, kus osalesid eelnimetatud üksuste esindajad ja teised entusiastid, sh allakirjutanu. Formaalselt tunnustati ideed 1990. aastal, kui Pärnu Linnavolikogu pidas vajalikuks „*avada Pärnus Instituut või Tartu Ülikooli fakulteed kurortoloogia, turismi ja puhkemajanduse otstarbeliste teaduslike põhjenduste ja sihtprogrammide väljatöötamiseks ja sellealase kaadri väljaõpetamiseks*“. Järgnenud arengud järgisid sõpruslinna Vaasa eeskuju ning päädisid Pärnu Majanduskooli asutamisega 1991. aastal, mis kujunes Pärnu kolledži eelkäijaks. Kuigi iseseisva kõrgkooli idee oli alternatiivina laual kuni Tartu Ülikooli kolledži asutamiseni, oli tol ajal lihtsam ja kiirem võimalus ülikooli kolledži asutamine. Sellise arengu taga oli ühelt poolt kohalik initsiatiiv ja toetus ning teiselt poolt Tartu Ülikooli ja ka riigi regionaalpoliitika.

Pärnu kolledži 25 aastat: oma suuna ja koha otsingud

1990-ndate aastate alguses toimus üleminek käsumajanduselt turumajandusele ning sel taustal oli alustamine majanduse ja ettevõtlusega igati õigustatud. Regionaalsete kõrgkoolide üks mõte ongi vältida ärksamate noorte lahkumist piirkonnast ja muutuda pigem nende ligitõmbajaks, sest paljud jäävad tööle või tegutsema sinna kus õppisid. Kuna Pärnu on tuntud kuurortlinnana, siis loogiliselt oli teine õppesuund turism. Need kaks Majanduskoolis alguse saanud suunda said ka kolledži põhisuundadeks ning on seda jätkuvalt; 1998. aastal lisandus sotsiaaltöö korraldus, mis on samuti jäänud. Eelmise kümnendi lõpul hakkas kolledž pakkuma magistri taseme haridust ja esimene rahvusvaheline (inglisekeelne) õppekava suunitluseks sai heaolu- ja spaateenused. Seega võib öelda, et algselt kavandatud kurortoloogia suund on olemas. Teise algselt mõeldud suuna – mereuuringutega nii ei läinud – avati veeökosüsteemide majandamise õppekava, kuid paraku tuli see üsna varsti sulgeda huviliste nappuse tõttu.

Soovimata alatähtsustada materiaalsete ja rahaliste vahendite vajalikkust ütleks, et regionaalse kõrgkooli loomisel on olulisim sobivate inimeste leidmine. Vaadates tagasi 25-30 aastat tooks esile mõned personalivalikud. Majanduskooli esimene direktor ei olnud õnnestunud valik ja juba esimese tegevusaasta lõpus tõstatus tema väljavahetamine. Tollane Pärnu haridusnõunik pöördus allakirjutanu poole, kellel oli üks soovitus: Riina Mürsepp. See oli õnnestunud valik ning ta tegi omakorda õnnestunud personalivalikuid, millest sõltus kolledži edasine käekäik. Näiteks Heli Tooman, kes on Pärnu inimene, omas praktilist kogemust turismi alal ja oli valmis siirduma akadeemilisele karjäärile, sh ette võtma doktoritöö. Ilmselt oli sellise inimese leidmisel oluline roll selles, et kolledžis käivitus turismi suund. Öeldakse, et asendamatu inimesi ei ole – võimalik, et turismi suund oleks täna ikkagi, aga võimalik, et see tekkinuks mujal või hiljem või ei oleks sellisel tasemel kus täna. Riina Mürsepp värbas ka allakirjutanu – esiti projektjuhiks, kuid töö sisus hakkas domineerima akadeemiline pool ja tuli loogiline üleminek akadeemilisele karjäärile. Nagu Heli Tooman, võttis ka allakirjutanu ette doktoritöö ning selles tehtu mõjul kujunes algselt ärijuhtimise õppekavast unikaalne õppekava, kus ühendatud ettevõtlus ja projektijuhtimine. Üks hea juhus oli, et perekondlikel põhjustel kolis Tartust Pärnusse ülikoolis õpetamise kogemusega inimene Aime Mäekask, kes pikka aega õpetas majandusarvestust ja täitis õppejuhi ülesandeid.

Pärnu kolledž alustas ühe – ärijuhtimise õppekavaga, teisel tegutsemisaastal lisandus turism ja hotellindus, millele pandi alus juba Majanduskoolis. Kolmandal tegevusaastal lisanus sotsiaaltöö korraldus, millega laienes kolledži profiil sotsiaalteaduste osas. Kuna see oli uus valdkond, oli pädevate õppejõudude leidmine keeruline, kuid õnneks oli Marju Medar nõus Tartust Pärnusse siirduma. Uue õppekava arendamisel panustasid oluliselt ka kohalikud praktikud, eriti Valter Parve, kes hakkas osajaga õpetama ning hiljem siirdus akadeemilisele karjäärile.

Toodud näited kinnitavad, et hea kui kohapeal leidub inimesi, kel on võimekus ja motivatsioon akadeemilisele karjäärile siirdumiseks – suure tõenäosusega nad mujale ei liigu. Kuna selliseid ilmselt palju ei ole, tuleb värvata inimesi ka mujalt, kuid nende kinnistamine on märksa raskem. Allakirjutanu juhatas aastaid (2001–2019; 2007 – programmijuht) ettevõtluse osakonda ja algusaastatest meenub ühelt TÜ

majandusteaduskonna kolleegilt kuulnud nõuande, mis kõlas (umbes – mälu järgi) nii: *kui hakkad oma personali formeerima neist, keda mujale ei taheta, siis kaugele ei jõua*. Paraku (eriti algusaastatel) ei õnnestunud sageli seda soovitusi järgida. Töö- ja palgatingimused on paremad Tartus ja Tallinnas; paljusid hoiavad seal ka pere- jm sidemed. Teadus- ja arendustegevus eeldab koostööd, mida soosib kolleegide lähedus ning kõik see teeb inimeste värbamise keeruliseks. Kui kolledžile aluse panijad tuli kusagilt leida, siis edaspidi osutusid õnnestunud personalivalikuteks kolledži vilistlased. Nende arendamiseks kasutati teiste üksuste, eeskätt Majandusteaduskonna abi, eriti algusaastatel mil kolledžis ei olnud magistriõpet; magistriõppe käivitumisel kolledžis muutus see märksa lihtsamaks. Loodetavalt hakkab kolledžis toimuma ka doktoriõpe, mis soosib akadeemilist järelkasvu. Doktoriõppe eelduseks on pädev juhendamine ehk professuurid ning doktorantide juhendamine on professori atesteerimise tingimus – seega üks ei saa ilma teiseta.

Aastaid tagasi tuli mitteformaalses vestluses kolleegidega jutuks, kas kolledž on juba nõ „valmis“ ehk küps. Sellele küsimusele saaks anda teaduslikult põhistatud¹ vastuse, kuid allakirjutanut tuli spontaanselt mõte: kolledž on valmis kui esimene vilistlane saab professoriks. 25 aasta jooksul ei ole seda juhtunud ja tõenäoliselt ei juhtu veel lähima aastakümne jooksul. Mitu kolledži vilistlast on doktoriõppega alustanud, kuid keegi pole veel lõpetanud, aga mõned (nt Gerda Mihhailova ja Margus Kõomägi) on sellele üsna lähedal. Loodetavalt saab mõni neist lähiaastatel doktoriks, kuid professori nõuetele vastamiseks tuleb veel aastaid teadustööd teha.

Pärnu kolledž on kujunenud multidistsiplinaarseks, pakkudes I ja II astmel kõrgharidust eeskätt majandus- ja sotsiaalvaldkonnas (sotsiaalteadused), kuid seoses muudega, nt loodusteaduste ja meditsiiniga – viimase näiteks on spaateenused ja ka (nüüdseks küll suletud) spordikorralduse spetsialiseerumissuund ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekavas. Viimases õppekavas loodi ka tootmiskorralduse suund, millega kombati tehnikateaduste valdkonda – seda vastu tulles regiooni ettevõtjate ootustele, kuid paraku oli huvi tootmiskorraldusele spetsialiseerumise vastu vähenenud, mis tingis suuna peatse sulgemise. Eeltoodud näited illustreerivad ka regionaalsele kõrgkoolide olulisimat valikukohta: vastamaks piirkonna ettevõtjate personali- ja noorte õpihuvidele peaks pakkuma võimalikult laia erialade valikut; edu saavutamiseks aga tuleks spetsialiseeruda mingile kitsamale valdkonnale.

Nagu üldiselt, pärsib süvenev spetsialiseerumine ka kõrgkoolide kohandamisvõimet, mis kaasajal üha vajalikum ja kitsalt spetsialiseerunud regionaalkolledž vastaks vaid monofunktsionaalse regiooni vajadustele. Teisalt on vaja süveneda, mis eeldab spetsialiseerumist. Seega on vaja leida mõistlik kompromiss, sest see võimaldab ka mitmekülgussäästu. Enamat mitmekülgust toetab ka kaasaja ühiskonnas suurenev

¹ On arendatud arvukalt nn küpsusmudeleid, sh haridusasutuste jaoks – vt nt: Duarte, D., & Martins, P. V. (2013). A maturity model for higher education institutions. *Journal of Spatial and Organizational Dynamics*, 1(1), 25-44.

vajadus nn T- ja II-tüüpi inimeste² järele – esimesed omandavad teadmisi ka sidus-valdkondadest, viimased ka mingi teise eriala. Samaselt on teaduses: sageli õnnestub uut ja originaalset teadmust luua erinevate valdkondade puutekohtades või vahel.

Pärnu kolledž on aastate jooksul saanud etteheiteid kahelt poolt. Kuna regioonis on turismi ja kuurordi kõrval ka tootmist, on tuntud puudust tehnilistest erialadest: ülikooli ja riigi tasandil aga on tahetud näha selgemat fookust. See vastuolu on olnud kolledži algusaegadest, kuid teravnes lõppenud kümnendi keskpaiku seoses ülikoolide vastutusvaldkondade määratlemisega, sundides kolledžit otsima ja määratlema oma fookusvaldkonda. Tänu erialade-valdkondade mitmekesisusele tundus see keeruline, kuid fookus õnnestus siiski määratleda, sest kõiki ühendavad teenused. Uuendatavas arengukavas on ambitsioonikas eesmärk kujuneda rahvusvaheliseks (heaolu)teenuste kompetentsikeskuseks. Kuna teenuste valdkond on lai, käivad diskussioonid, kas ja kuidas seda sobival määral kitsendada – jätta piisav mänguruum, kuid väljendada selgemalt kitsamat suunitlust.

Kokkuvõtteks

See kompaktne ülevaade ei anna ammendavat pilti Pärnu kolledži kujunemisest ning arengust 25 aasta jooksul. Ümmarguse aastapäeva puhul ilmus sellele pühendatud kogumik, seega kellel suurem huvi, saab lisaks lugeda. Käesolev kirjutis on lugu ühe ülikooli ühest regionaalüksusest, mis on oma spetsiifikaga juhtum, kuid puudutatud temaatika võib pakkuda huvi ka laiemalt, eriti regionaalkolledžite esindajatele.

Pärnu kaasuse põhjal võiks öelda, et jätkusuutliku regionaalüksuse tekkimiseks ja toimimiseks on vajalik kohalik toetus ja initsiatiiv, mis võimaldas saada ka vajalikud riigi investeeringud. See ei ole absoluutne – näiteks, Narva kolledž tekkis pigem riigi ja ülikooli kui regiooni initsiatiivil, kuid investeeringud on vajalikud. Materiaalbaas on eeldus, kuid veel olulisem on personal. Kasutades vaid mujalt käivaid mittekoosseisulisi õppejõude on keeruline tagada õppekvaliteeti ning teadus- ja arendustööd toimuma ei hakka. Seega teine oluline ülesanne on luua oma personali n-ö tuumik, kes suudab ära teha olulise osa õppetööst ning panustada ka õppekavade arendusse ja soovitatvalt ka teadustööd teha. Ülikool või selle üksus ei ole täisväärtuslik teadustööta ja vaatamata survele õppe- jm tegevuse poolt peaks sellele rohkem tähelepanu pöörama.

Jaanuar 2021, Pärnus
Arvi Kuura

² T-tüüpi inimene omab süvapädevust mingis kitsamas valdkonnas (seda sümboliseerib I) ja teatud pädevust laiemas valdkonnas (seda sümboliseerib T 'katus'), mis võimaldab aru saada teiste valdkondade spetsialisti-dest ja võimaldab koostööd ning sünergiat; II-tüüpi inimestel on spetsialisti pädevus kahes (või isegi enamas) valdkonnas.

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž

25
AASTAT

Pärnu kolledži juubeli tähistamine

14. mai 2021

25 JAHRE REGIONALCOLLEGE VON PÄRNU BEI DER UNIVERSITÄT TARTU

Im Mai des Jahres 2021 beging das College von Pärnu als die älteste regionale Einheit der Universität Tartu den 25. Jahrestag seit der Gründung. Der folgende Überblick stellt die Sicht des Autors über die Entstehungs- und Entwicklungsgeschichte einer Hochschulbildungs- und Forschungsinstitution vor, und konzentriert sich dabei auf die Thematik, die auch ein breiteres Interesse erwecken kann.

Vorgeschichte: die lokale Initiative und die Wirtschaftsschule von Pärnu

Der positive Einfluss der Universitäten und anderer Forschungs- und Hochschulbildungsinstitutionen auf die wirtschaftliche und soziale Entwicklung ihres Hinterlandes wurde in den 1980er Jahren bewusst, als man in vielen Ländern (besonders z. B. in Skandinavien, wo die Regionalpolitik wichtiger und die Erfahrungen bei deren Umsetzung grösser waren) mit der Gründung von regionalen Hochschulbildungs- und Forschungsinstitutionen begann. Solche Einheiten können sowohl selbstständige Universitäten oder Hochschulen wie auch regionale Einheiten von Universitäten sein. Beide Alternativen haben ihre Vor- und Nachteile und sie schließen sich gegenseitig nicht vollständig aus, aber die Ressourcen sind immer beschränkt und werden auch von der allgemeinen Forschungs- und Bildungspolitik beeinflusst, was entweder auf die Zentralisierung oder auf die Dezentralisierung gerichtet sein kann. Es gibt Beispiele, bei welchen aus anfangs selbstständigen regionalen Hochschulen Teile von größeren Universitäten geworden sind, es ist aber auch umgekehrt geschehen.

Perestroika und die Öffnung der Welt gegenüber am Ende der 1980er Jahre haben es ermöglicht, ausländische Kontakte zu entwickeln. Im Fall von Pärnu verdient am meisten Erwähnung die Beziehung mit der langjährigen Partnerstadt Vaasa, wo die Wirtschafts- und Business-Schule als Vorgängerin der Universität bereits im Jahre 1968 begonnen hatte und im Jahre 1991 den Status der Universität erlangte. Dies war natürlich ein inspirierendes Vorbild, der Gedanke von Pärnu als Universitätsstadt begann Wurzeln zu schlagen. Ähnliche Gedanken wurden auch an vielen Orten in Estland gedacht und ins Leben gerufen, jedoch verdient bei Pärnu eine Erwähnung die Geschichte als Universitätsstadt, die auch zur Geschichte der Universität Tartu gehört, denn die *Academia Gustavo-Carolina* wurde im Jahre 1699 nach Pärnu verlegt. Bedauerlicherweise blieb diese Zeitspanne kurz, denn im August des Jahres 1710 kapitulierte Pärnu im Nordischen Krieg den russischen Truppen, und ungeachtet der Versprechung, die Universität in Pärnu beizubehalten, wurde sie dennoch geschlossen.

Bei der Idee, in Pärnu eine Forschungs- und Hochschulbildungsinstitution zu gründen, haben die hier jahrzehntelang tätig gewesenen Einheiten für Kurortologie und Rehabilitationsbehandlung sowie für Meeresforschungen ihre Rolle gespielt. Die Idee wurde am Ende der 1980er Jahre von einer nichtformalen Gruppierung entwickelt, an welcher sich die vorhin genannten Repräsentanten der Einheiten und andere Enthusiasten, darunter auch der Unterschriebene, beteiligt haben. Formell wurde die Idee im Jahre 1990 anerkannt, als die Stadtversammlung von Pärnu es für notwendig hielt, „in Pärnu ein Institut bzw. eine Fakultät der Universität Tartu zur Ausarbeitung von wissenschaftlichen Begründungen und Zielpogrammen für die Zwecke der

Kurortologie, des Tourismus und der Erholungswirtschaft sowie zur Ausbildung vom Kader für diese Bereiche“. Die darauffolgenden Entwicklungen befolgten das Vorbild der Partnerstadt Vaasa und hatten als Endergebnis die Gründung der Wirtschaftsschule von Pärnu im Jahre 1991, woraus sich die Vorgängerin des College von Pärnu entwickelt hat. Obwohl die Idee einer selbstständigen Hochschule bis zur Gründung des College der Universität Tartu als eine Alternative auf dem Tisch lag, war damals die Gründung eines College der Universität die leichtere und schnellere Möglichkeit. Hinter dieser Entwicklung stand einerseits die lokale Initiative und Unterstützung und auf der anderen Seite die Universität Tartu wie auch die staatliche Regionalpolitik.

25 Jahre College von Pärnu: Suche nach eigener Ausrichtung und Stellung

Am Anfang der 1990er Jahre fand der Übergang von der Befehlswirtschaft auf die Marktwirtschaft statt, und an diesem Hintergrund war das Beginnen mit der Wirtschaft und dem Unternehmertum durchaus voll gerechtfertigt. Einer der Hintergedanken von regionalen Hochschulen besteht ja gerade darin, das Verlassen der unternehmungsbereiten Jugend aus der Region zu verhindern und eher ein Anziehungspunkt für diese zu werden, denn viele werden ihre Arbeit oder Tätigkeit dort aufnehmen, wo sie studiert haben. Da Pärnu als eine Kurortstadt bekannt ist, wurde logischerweise als zweite Fachrichtung der Tourismus aufgenommen. Diese beiden schon in der Wirtschaftsschule eingeführten Fachrichtungen wurden auch zu den Hauptfachrichtungen des College und sind es nach wie vor; im Jahre 1998 gesellte sich dazu die Organisation der Sozialarbeit, was ebenfalls geblieben ist. Am Ende des letzten Jahrzehnts begann das College, die Ausbildung auf der Ebene des Masterstudiums anzubieten, und als erstes internationales (englischsprachiges) Curriculum wurde die Fachrichtung Wellness- und Spa-Dienstleistungen eingeführt. Daher kann man sagen, dass die anfangs geplante Fachrichtung Kurortologie durchaus vorhanden ist. Mit der zweiten anfangs angedachten Fachrichtung – mit der Meeresforschung – ist es nicht so gegangen, es wurde ein Curriculum der Bewirtschaftung von aquatischen Ökosystemen eingeführt, es musste jedoch bald wegen der mangelnden Interessenten wieder geschlossen werden.

Ohne die Notwendigkeit von materiellen und finanziellen Mitteln zu unterschätzen, würde ich sagen, dass bei der Gründung einer regionalen Hochschule das Wichtigste dennoch das Finden von passenden Menschen ist. Es ist gut, wenn es vor Ort Menschen gibt, die die Fähigkeit und Motivation zum Antritt einer akademischen Karriere haben – mit großer Wahrscheinlichkeit werden sie dann nicht woanders hingehen. Da es aber nicht viele solche Menschen gibt, müssen Leute auch von woanders angeworben werden, aber ihre Anbindung fällt viel schwieriger. Der Unterzeichnete hat mehrere Jahre lang (2001–2019; 2007 – als Programmleiter) die Abteilung für Unternehmertum geleitet, und aus den Anfangsjahren kommt hierbei ein gehörter Ratschlag von einem Kollegen aus der Wirtschaftsfakultät der Universität Tartu in Erinnerung, der (nach dem Gedächtnis) ungefähr so lautete: *wenn du dein Personal aus denjenigen zu formieren beginnst, die woanders nicht gewollt waren, dann kommst du nicht weit.* Leider (besonders in den Anfangsjahren) gelang es nicht, diesem Ratschlag zu folgen. Die Arbeits- und Gehaltsbedingungen sind in Tartu und Tallinn besser; viele werden auch durch familiäre und andere Beziehungen dort gehalten. Die Forschungs- und

Entwicklungstätigkeit setzt eine Zusammenarbeit voraus, die durch die Nähe von Kollegen begünstigt wird, und all das macht das Anwerben von Menschen kompliziert. Wenn die Gründer des College von irgendwo gefunden werden mussten, dann formierte sich das Personal im Weiteren bereits zum großen Teil aus den Absolventen des College. In den Anfangsjahren, als es im College noch kein Masterstudium gab, wurde für die Entwicklung der Nachfolge die Unterstützung von anderen Einheiten, in erster Linie von der Wirtschaftsfakultät angewandt; wenn im College das Masterstudium gestartet wurde, wurde es wesentlich einfacher. Hoffentlich wird im College auch das Doktorstudium stattfinden, was den akademischen Nachwuchs begünstigt. Die Voraussetzung für das Doktorstudium ist eine kompetente Betreuung – die Professuren und die Betreuung von Doktoranten ist eine Bedingung bei der Attestierung des Professors – also kann eines nicht ohne das andere.

Vor etlichen Jahren kam es in einem informellen Gespräch unter den Kollegen zum Gespräch, ob das College bereits sozusagen „fertig“ oder reif ist. Auf diese Frage könnte man eine wissenschaftlich begründete Antwort geben, dem Unterzeichneten kam jedoch spontan ein Gedanke: das College ist fertig, wenn der erste Absolvent zum Professor wird. Während der 25 Jahre ist es noch nicht geschehen und wird wahrscheinlich auch nicht im nächsten Jahrzehnt geschehen. Mehrere Absolventen des College haben mit dem Doktorstudium angefangen, noch hat niemand abgeschlossen, aber einige stehen dem Ziel schon recht nahe. Hoffentlich wird jemand von den Absolventen in den nächsten Jahren zum Doktor, aber um den Anforderungen eines Professors zu genügen, muss noch jahrelang wissenschaftliche Arbeit gemacht werden.

Das College von Pärnu ist multidisziplinär geworden, indem es auf der I. und II. Stufe eine Hochschulbildung in erster Linie im sozialen Bereich anbietet, ist aber auch mit anderen Gebieten verbunden, wie z. B. mit Naturwissenschaften und Medizin – beispielsweise Dienstleistungen für den Spa-Bereich und auch (bis jetzt jedoch schon geschlossen) die Spezialisierungsrichtung für die Sportorganisation im Curriculum für Unternehmertum und Projektleitung. Im Letzteren wurde auch die Fachrichtung Produktionsorganisation eingeführt, womit der Bereich der Technikwissenschaften angetastet wurde – dies wurde getan, um den Erwartungen der Unternehmer der Region entgegenzukommen, aber leider blieb das Interesse gegenüber Produktionsorganisation gering, was eine baldige Schließung der Fachrichtung bedingt hat. Diese Beispiele illustrieren auch die wichtigste Auswahlentscheidung der regionalen Hochschulen: um den Lerninteressen des Personals der regionalen Unternehmer und der Jugendlichen zu entsprechen, müsste man eine breite Auswahl an Fachrichtungen anbieten; um aber einen Erfolg zu erzielen, müsste man sich auf einen engeren Bereich spezialisieren.

Wie im Allgemeinen, hemmt die sich vertiefende Spezialisierung auch die Anpassungsfähigkeit der Hochschulen, und das am heutigen Tage immer notwendiger werdende und eng spezialisierte Regionalcollege würde nur den Bedürfnissen einer monofunktionalen Region entsprechen. Auf der anderen Seite braucht man eine Vertiefung, was eine Spezialisierung voraussetzt. Daher muss ein vernünftiger Kompromiss gefunden werden, denn das ermöglicht auch eine Einsparung durch Vielfältigkeit. Das Gleiche ist auch in der Forschung: häufig gelingen neue und originelle Erkenntnisse in den oder zwischen den Berührungspunkten von unterschiedlichen Bereichen.

Das College von Pärnu hat im Laufe der Jahre Vorwürfe von zwei Seiten bekommen. Da es in der Region neben dem Tourismus und Kurort auch die Produktion gibt, mangelt es an technischen Fachrichtungen: auf der Ebene der Universität und des Staates wollte man aber einen mehr klaren Fokus sehen. Diesen Widerspruch hat es seit den Anfangsjahren des College gegeben, es hat sich jedoch in der Mitte des letzten Jahrzehntes im Zusammenhang mit der Festlegung der Verantwortungsbereiche der Universitäten verschärft, womit das College gezwungen wurde, seinen Fokusbereich zu suchen und festzulegen. Dank der Vielfältigkeit der Fachrichtungen und Bereiche schien es schwierig, dennoch gelang es, den Fokus zu bestimmen, denn alles wird durch Dienstleistungen verbunden. Im zu erneuernden Entwicklungsplan gibt es ein ambitioniertes Ziel, ein internationales Kompetenzzentrum der (Wellness-) Dienstleistungen zu werden. Da der Dienstleistungsbereich breit ist, dauern die Diskussionen an, ob und wie man es auf eine passende Weise einengen kann – einen genügenden Spielraum lassen, jedoch mit einer klar ausgedrückten engeren Spezialisierung.

Zur Zusammenfassung

Dieser Bericht ist die Geschichte einer Regionaleinheit einer Universität, was einen Fall mit eigener Spezifik darstellt. Im Falle von Pärnu könnte man sagen, dass für die Entstehung und Funktionieren einer nachhaltigen Regionaleinheit die lokale Unterstützung und Initiative nötig sind, was auch die erforderlichen Investitionen seitens des Staates zu erhalten ermöglicht hat. Die materielle Basis ist eine Voraussetzung, aber noch wichtiger ist das Personal. Wenn man lediglich keine hauptamtlichen Lehrkräfte verwendet, die von außerhalb zu Gast kommen, ist es schwierig, die Qualität des Unterrichts zu gewährleisten, und man kommt zu keiner Forschungs- und Entwicklungsarbeit. Daher besteht eine zweite wichtige Aufgabe darin, den sogenannten Kern des eigenen Personals zu schaffen, der instande ist, einen wichtigen Teil der Unterrichtsarbeit zu bewältigen und dabei auch zur Entwicklung der Curricula beizutragen, wünschenswerter Weise auch wissenschaftliche Arbeit zu leisten. Die Universität oder deren Einheit ist ohne wissenschaftliche Tätigkeit nicht vollwertig und ungeachtet des Druckes durch Unterrichts- und sonstige Tätigkeit sollte man dieser Tatsache mehr Aufmerksamkeit zukommen lassen.

Januar 2021, in Pärnu
Arvi Kuura

25 YEARS OF UNIVERSITY OF TARTU COLLEGE (REGIONAL) IN PÄRNU

In May 2021, the oldest regional unit of the University of Tartu celebrated its 25th anniversary. The following overview represents the author's vision of the origin and development story of this institution of higher education and research, focusing on topics hopefully of interest to a wider audience.

History and origin: local initiative and Pärnu School of Economics

The positive influence of universities and other institutions of higher education and research on economic and social development was recognized in the 1980s, when in many countries (especially in Scandinavia, where regional policy has been more important and the experience greater) regional institutions of higher education and research were established. Such institutions can be independent or regional institutes of universities. Both alternatives have their advantages and disadvantages, and one does not exclude the other entirely. However, resources are always limited and general research and educational policies, directed either at centralisation or decentralisation, have their effect, too. There are examples of initially independent institutes that have become a part of bigger universities, as well as contrary examples.

In the 1980s, Gorbachev's perestroika and glasnost gave an opportunity to develop foreign relations. It is noteworthy that Pärnu has a long relationship with its twin town Vaasa in Finland, where the post-secondary School of Economics started in 1968 and gained the university status in 1991. Naturally, with this leading example, the idea of Pärnu as a university town started to emerge. Similar ideas have been in many regions of Estonia, but notably, Pärnu has been a part of the history of the University of Tartu as a university town, when Academia Gustavo-Carolina was transferred to Pärnu in 1699. Unfortunately, not for long, as in August 1710, Pärnu capitulated to the Russian army in the Great Northern War and regardless of promises to maintain the university in Pärnu, it was still discontinued.

A significant role in the idea of establishing an institution of higher education and research in Pärnu played units of medical rehabilitation and marine research, which had already been operating here for decades. The idea was developed at the end of the 1980s by an informal group which consisted of representatives of the aforementioned units and other enthusiasts, including the author. Officially, the idea was recognised in 1990, when the City Council of Pärnu adopted a decision “*to open an institute or a faculty of the University of Tartu to develop scientific justifications and programmes for the study of resorts, tourism and recreation, and to train respective personnel*”. These developments were led by the example of the twin town Vaasa and resulted in establishing Pärnu Post-Secondary School of Economics in 1991, which ended up being the predecessor of Pärnu College. Even though the alternative idea of an independent institution was on the table until the establishment of the University of Tartu college, it was a lot easier and quicker to establish a university college at the time. Behind such development was on the one hand, local initiative and support, and on the other hand, the regional policy of the government and the University of Tartu.

25 years of Pärnu College: on the search of its place and direction

At the beginning of the 1990s, there was a shift from command to market economy and it was only wise to start with entrepreneurship and economics. One of the aims of regional institutions is to avoid the efflux of active young people from the region, and instead attract them to stay, as many prefer to work or operate where they graduate. As Pärnu is a recognised summer resort, the other natural field of study was tourism. These two fields of study that started from the School of Economics are still the main fields of study in Pärnu College; in 1998, the social work administration curriculum was opened, which can also be studied today. At the end of the last decade, the college started to offer Master's studies and the first international programme in English was launched for wellness and spa service design and management. Thus, it could be said that the study of resorts that was initially planned, exists. The other initial field marine studies did not succeed, as shortly after opening the marine ecosystem management programme, it was closed due to lack of interest.

Not to underestimate the importance of financial resources, I would emphasise that the most significant part of establishing a regional institution of higher education is finding the right people. It is beneficial if there are local people, who have the ability and motivation to embark on an academic career, then probably they will not transfer anywhere else. As such people are difficult to find, it is imminent to also employ people from elsewhere, although keeping them is harder. For years (2001–2019), the author managed the department of entrepreneurship and remembers from the earlier years advice given by a colleague in the UT Faculty of Economics: *if you start forming your personnel from people who are not wanted elsewhere, you will not get far*. Yet, especially in the beginning, the advice was difficult to follow. Employment and salary conditions are better in Tartu and Tallinn, and many people have their family and other ties there. Research and development require cooperation and closeness between colleagues, and all that makes hiring new people more difficult. The founders of Pärnu College were 'imported' but later the alumni became potential employees. Other units, specifically the Faculty of Economics, were of great help to develop our faculty members, especially in the earlier years when we did not have Master's studies. This changed later and hopefully doctoral studies will start in the near future, which subsequently will improve the situation. Doctoral studies presume competent supervision and professorships; supervising doctoral students is one of the conditions for attestation – thus, one cannot exist without the other.

Years ago, during an informal discussion with colleagues the question of whether our college is complete or mature came up. One could provide a scientifically grounded answer to the question, however, the author had a spontaneous idea: the college is complete when its first alumnus becomes a professor. Within 25 years this has not happened and probably will not happen within the next decade. Hopefully, some of employed alumni will become a doctor in the near future, but years of research will then be needed to meet the requirements of the professor's position.

Pärnu College has become multidisciplinary, providing higher education on the first and second level, particularly in the field of social sciences. Examples can also be given from other fields, e.g. specialisation on wellness and spa management in the international

Master's programme, or sports management or production management (closed by now) in the curriculum of entrepreneurship and project management. The last-mentioned specialisation was developed to meet the expectations of entrepreneurs in the region. However, interest in the specialisation on production management was small, which led to the inevitable closure of that specialisation. Provided examples illustrate the most essential contradiction for regional colleges: they should offer the widest possible range of specialties to meet the personnel expectations of local entrepreneurs and the study objectives of young people; however, in order to succeed, they should specialise in a narrower field.

In general, specialisation tends to slow down the adaptability of higher education institutions, which is increasingly necessary nowadays; and a narrowly specialised regional college would only meet the needs of a monofunctional region. On the other hand, there is a need to go deeper, which in turn requires specialisation. Therefore, a reasonable compromise needs to be found, and this applies also in research: new and original knowledge is often created at or between the interfaces of different fields.

Pärnu College has been criticized by both sides over the years. Besides tourism and the resort status, production is also represented in the region, therefore, a shortage of technical specialties is obvious. On another hand, clearer focus is expected at the university and national level. This forced the college to define its focus area. Due to the diversity of existent fields, it seemed difficult, but the focus was defined with the uniting concept of services. The updated development plan has an ambitious goal of becoming an international competence centre for (wellness) services. As the field of services is wide, ongoing discussions are held on whether and how to limit the field.

Concluding remarks

This article is the story of a regional unit of a university, which is a case with its own specificity. The case of Pärnu proved that emergence and functioning of a sustainable regional unit requires local support and initiative, which also enabled obtaining the necessary public investments. The material and financial base is a prerequisite, but even more important is the staff. It is difficult to ensure the quality of teaching by using only part-time lecturers from elsewhere, which does not encourage research and development. Thus, it is important to form so-called core of its staff, able to give a significant part of the lectures, contribute to the curricula development, and preferably do research. The university or its unit is not complete without research and despite the pressure to teach and engage in other activities, more attention should be paid to it.

January 2021, Pärnu

Arvi Kuura

25 AASTAT ESIMESEST RAHVUSVAHELISEST MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTSIST TARTUS-VÄRSKAS (1996)

Idee meie konverentsi rahvusvaheliseks muutmiseks tekkis allakirjutanul kevadel 1995 ja sama aasta septembris Saksamaa LVs viibides. Selleks ajaks oli meil toimunud juba kolm teaduskonverentsi:

- laevakonverents – 1984^{1 2 3}: Tartu-Värskas-Pihkva-Värskas-Tartu;
- seejärel pärast pikemat, 10 aastast vaheaega 1994⁴: Tartu-Värskas ja

¹ Esimene, nn laevakonverents 1984 toimus Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubi (NMK; Klubi asutamise initsiaator oli 1970-ndate aastate teisel poolel **Ivar Raig** Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudist) traditsiooniliste iga-aastaste konverentside-seminaride raames, millest võtsid sageli osa Eesti vanema põlvkonna majandusteadlased.

Esimesel konverentsil olid vanemad kolleegid sektsioonide juhatajad (*Valve Kirsipuu, Raimond Kala, Valner Krinal, Olev Lugus, Herbert Metsa, Heiki Müür /osales vaid Plenaaristungil: avasõnad ja ettekanne/ Rein Otsason, Ilmar Pärtelpoeg, Vello Vensel*), ning osa neist olid aktiivsed ka järgnevatel majanduspoliitika teaduskonverentsidel (aastal 1995 osales ka eesti majanduse *grand old men Uno Mereste*), kus varasemad noored majandusteadlased enam noored ei olnud!

Teise majanduspoliitika konverentsi ajaks aastal 1994 oli NMK tegevus juba aastaid mitmel põhjusel lõppenud, peamiselt – paljud endised noored polnud enam nii noored, vaid üle 33-35 aasta vanad (selline oli tollane määratlus) ning Eesti taasiseseisvumise eel ja järel oli paljudel võimalus teiste riikide ülikoolidesse stažeerima minna ning uuenenud ülikoolides või majanduspraktikas-ettevõtluses, sh poliitikas aktiivselt osaleda.

² Kõik käesolevas viites toodud vanema põlvkonna kolleegid-majandusteadlased on paraku juba aastaid tagasi meie hulgast lahkunud.

³ Osalejate hinnangul andis õnnestunud laevakonverents aastal 1984 olulise positiivse tõuke nii teistele järgnevatel NMK konverentsidele (näiteks, konverents nüüdse Kunstiakadeemia korraldamisel Aegna saarel aastal 1986 Poola jt külaliste osavõtul) kui järgnevatel majanduspoliitika teaduskonverentside korraldamisele aastatel 1994 ja 1995. Samas oli aga eriti tugevaks stiimuliks esimese rahvusvahelise majanduspoliitika-alase teaduskonverentsi organiseerimisele aastal 1996 ning edasi juba järgmistele konverentsidele kuni tänaseni ning loodetavasti ka edaspidistele. Kõik see andis paljudele osalejatele (sh doktorantidele ja nende juhendajatele) täiendavaid võimalusi doktoritööde koostamisel ning ka koostöös teiste riikide ülikoolide, instituutide ja (või) ajakirjade kolleegidega (vt näiteks, artikli lõpus: PS!).

⁴ Kuna 1980-ndate aastate teisel poolel jäi nn noorte majandusteadlaste konverentsi-seminare üha vähemaks ja lõpuks need üldse lakkasid, kuna paljud inimesed hakkasid aktiivselt tegelema Eesti taasiseseisvumise ja Isemajandava Eesti /IME/ probleemidega (muide, IME probleemidega tegeleti Eestis juba NMK seminaridel 1980-ndate esimesel poolel ja ka nn laevakonverentsil 1984). Lisaks tekkisid võimalused Lääneriikides enda täiendamiseks ning kõige selle tulemusel hakkas inimestel aega nappima. Eesti Vabariigi taasiseseisvumise järel pöördusid paljud esimesel konverentsil osalenud allakirjutanu kui laevakonverentsi peakorraldaja poole (kuna nad pidasid konverentsi originaalseks ja õnnestunuks!) ettepanekuga – veelkord selline konverents korraldada.

Allakirjutanu oli heal meelel nõus, uuris olukorda ja konsulteeris teiste varasemate kaas-korraldajatega. Konverentsi korraldamise lihtsustamiseks asutati firma Mattimar OÜ (12. oktoobril 1993). Laeva kasutamise võimalust paraku enam ei olnud, sest varasem mootorlaev „Vanemuine“ oli sõidukõlbmatu ja vanarauana Tartus Emajõe kaldale tõstetud. Teist, konverentsitöös sobivat laeva Tartu Jõesadamal (ja üldse Eesti siseveekogudel) ei olnud. Samas oli lähenemas 10 aastat esimesest konverentsist ning otsustasime teise konverentsi aastal 1994 korraldada, kuid mitte

- 1995: Tartu-Värskas.

Nimelt viibis allakirjutanu Saksamaa LV ülikoolides esmalt 1995 kevadel kolmekuulisel stažeerimisel (aprill-juuli) Kielis-Osnabrückis-Paderbornis-Kielis ja sügisel poolteist kuud (september-oktoober) veelkord Kielis. Enne sügisest stažeerimist olin ühe Eesti juhtiva ettevõtte juhtkonnaga majanduspraktikalist eesmärkidel rohkem kui nädala Saksamaal ja Šveitsis ning seejärel kohtusin Frankfurtis (Main) oma sõbra ja kolleegi professor dr Manfred Oskar Eitel Hennies'iga⁵ (Kieli Rakendusülikool), et arutada edasist koostööd. Sellel kohtumisel rääkisin ka meil Eestis toimunud majanduspoliitika teaduskonverentsidest ning jõudsime ühiselt seisukohale, et järgmisel 1996. aastal, võiks **neljandal konverentsil** ka sakslased osaleda.

Seejärel sõitsin Kieli, kus algas stažeerimine Kieli Rakendusülikoolis ja Kieli Ülikooli juures asuvas Kieli Maailmamajanduse Instituudis. Kieli Rakendusülikoolis, kohtudes kohe hea tuttava ja kolleegi professor dr Toni Schulz'iga⁶, arutasime neljanda konverentsi läbiviimist Eestis. Ka Toni oli selle mõttega nõus ning seega oli asi minu jaoks esialgu otsustatud (kuigi vajas veel ka Eesti kolleegidega arutamist!), et – 1996. aastal toimuva IV konverentsi korraldame rahvusvaheliseks, kutsudes oma tuttavaid-kolleege Saksamaalt ja teistest riikidest sellel osalema-esinema ja artikleid kirjutama. Eestisse naastes arutasime kavandatut ka kolleegidega, kes olid asjade käiguga igati rahul ning seejärel algasid ettevalmistustööd. Infokirja palusime kõigil Eesti kolleegidel vastavalt võimalustele ka oma väliskolleegidele saata.

Konverents (järjekorras juba neljas) toimus kahel päeval, 28.-29. juunil 1996. Alustasime esimese päeva hommikul Plenaaristungiga Tartus, Tartu Ülikooli Ajaloomuuseumis Toomel. Lõuna järel sõitsime Värskasse, kus nii konverentsitöö, toitlustamine ja ka ööbimine olid esmakordselt Värskas Sanatooriumis (seal olid suurepärased ja paremad tingimused võrreldes varasema kolme konverentsiga, mis toimusid Haridustöötajate Koolituskeskuse Värskas õppebaasis, kus tingimused olid suhteliselt spartalikud kuid siiski vastuvõetavad). Konverentsi korraldajateks olid

laevakonverentsina, vaid algusega Tartus, Tartu Ülikooli ruumes (Ajaloomuuseum, majandusteaduskond) ja seejärel Värskas. Paaril aastal sõitsime Värskasse ja tagasi Tartusse kas tellitud bussi või kiirlaevaga (mis ei sobinud küll konverentsitööks – istumine oli nagu bussis, suhteliselt suur müra ja vähe ruumi). Ka teine konverents õnnestus ning siis oli osalejate otsus ühine – korraldajad peaksid selle konverentsi iga-aastaseks muutmaks! Oli ju Eesti taasiseseisvumisega tekkinud palju uusi majandusprobleeme, mida arutada ja millest kirjutada. Nii ka läks ja kuni tänaseni on konverentsid igal aastal toimunud (paraku jäi koroonaviiruse tõttu küll „XXVIII konverents – 2020“ pidamata kuid ajakiri 1-2/ 2020 ilmus sügisel 2020 ikkagi; samal põhjusel jäi ära „XXIX konverents – 2021“, kuid ajakiri 1-2/2021 ilmus /st käesolev ajakiri/, samas – mõlema aasta konverentsid olid ettevalmistatud ning toimkonnad valmis korraldamiseks; toimumislootused on järgmisel aastal – „XXX konverents – 2022“).

⁵ Professor dr Manfred O. E. Hennies lahkus meie hulgast oma kodus Warderis 18. oktoobril 2019. Ärasaatmine oli 1. novembril 2019 tema koduküla Warderi lähedase linna Nortorfi kalmistu kablits ning allakirjutanul oli au ärasaatmisel viibida ja lähedaste leinale kaasa tunda. Manfred puhkab Oberurseli linna (asub Kesk-Saksamaal, Frankfurti /Main/ lähedal loodes) kalmistul oma vanemate kõrval.

⁶ Täna on professor dr Toni Schulz juba pea paarkümmend aastat manalas Saksamaal.

Tallinna poolt – Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) majanduspoliitika õppetool⁷ (juhataja Matti Raudjärv, sekretäridena Sirje Vilba ja Milvi Esilon) ning Tartus – Tartu Ülikooli (TÜ) majanduspoliitika õppetool (juhataja Jüri Sepp ja sekretärina Ülle Maidla). Konverentsi läbiviimist ja artiklite kogumiku väljaandmist toetas ning abistas ka 12 Eesti ettevõtet ja organisatsiooni.

Ettekanded ja artiklid konverentsimaterjalide kogumikus (tänapäevase ajakirja eelkäija), ilmus kahes osas (kokku: 411 lk), enam kui 50-lt autorilt (49 artiklit)⁸. Konverentsil lisandusid ettekanded ka artiklita autoritelt. IV konverentsi raames ei olnud hilisemate kolmepäevaste konverentside kavasse võetud kultuuri- ja loodusprogrammi⁹, kuna see oli kahepäevane teiselt tihti konverents ning toimus hulgaliselt ettekandeid ja diskussioone.

Väljastpoolt Eestit oli esindatud artiklite autoritena-ettekandjatena 10 kolleegi neljast riigist:

- **Leedust** (*Bronislavas Cereška*, Vilniuse Ülikool; *Arvydas Pajuodis*, Vilniuse Ülikool);
- **Poolast** (*Antoni Kozuch*, Siedlce Ülikool; *Barbara Kozuch*, Varssavi Ülikool);
- **Saksamaalt** (*Peter Dobias*, Paderborni Ülikool; *Manfred Oskar Eitel Hennies**, Kieli Rakendusülikool; *Toni Schulz**, Kieli Rakendusülikool; *Bernhard Seliger*, Kieli Ülikool; *Ralph Wrobel*, Kieli Ülikool);
- **Soomest** (*Jouko Siremn*, Põllumajandusökonoomika TUI).

Neile lisandusid kolleegid **Eesti** kõrgkoolidest-ülikoolidest ja instituutidest (olgu siinkohal nimetatud eeskätt tolle aja nn vanema põlvkonna esindajad¹⁰):

⁷ Õppetool oli esimene majanduspoliitika õppetool taasiseseisvunud Eestis, asutatud 1992. Asutamine oli aastatel 1989 – 1990 kolmekuulise DAADi stipendiumiga Saksamaal Kieli Ülikoolis ja Frankfurti (Main) Ülikoolis toimunud stažeerimise tulemus. Seda toetas ülikoolide reorganiseerimine Eestis. Tartu Ülikoolis loodi vastav õppetool aasta hiljem.

⁸ Vt: Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis/ Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland/ Topical problems of the economic policy in the member states of the European Union and the Republik of Estonia. Reports-articles of the scientific and educational conference (Tartu-Värska-Tartu, 28.-29. June 1996). I-II. Tallinn: Tallinn Technical University, University of Tartu, Mattimar, 1996, 411 lk.

⁹ Kuigi pärast konverentsi lõppu sõitsime spontaanselt kahe autoga (esimene: Mart Sõrg /roolis/ ja Jouko Siremn; teine: Matti Raudjärv /roolis/, Peter Dobias ja Manfred Oskar Eitel Hennies) Haanjasse, olime sealses looduses ja tegime veel ühe mõnusa ööbimise Suure Munamäe jalamil asuvas Vaskna turismitalus koos kohalike hõrgutiste ja saunaga. Järgmisel hommikul Tallinna siirdudes tegime ühe autoga (Matti Raudjärv, Peter Dobias ja Manfred Oskar Eitel Hennies) peatused Põltsamaal (Niguliste kirik, ordulinnuse ja lossi varemed, lossi Veinikelder, Põltsamaa jõgi) ja Paides (Püha Risti kirik, Vallitorn ja ordulinnuse varemed). Teise autoga Mart Sõrg ja Jouko Siremn jäid Kagu-Eesti loodust ja hüvesid nautima.

¹⁰ Lugupidamisest vanema põlvkonna kolleegide vastu, toome siinjuures vaid nende nimed. Kõigi osalejate nimede esitamine läheks siinkohal paraku pikaks. Peaaegu kõigi osalejate-autorite nimed leiab lugeja aga vajadusel joonealuses viites nr. 8 esitatud allikast, artiklite kogumikust.

- **Eesti Põllumajandusülikoolist** (*Jaan Kivistik, Herbert Metsa* jt*);
- **Tallinna Tehnikaülikoolist** (*Maksim Saat, Vello Vensel* jt*);
- **Tartu Ülikoolist** (*Valner Krinal*, Mait Miljan*, Vambola Raudsepp, Aino Siimon, Ivar-Jüri Siimon*, Mart Sõrg, Elvi Ulst* jt*).

Konverentsitöö septsioonides toimus Värska Sanatooriumi konverentsiruumides eestisaksa järeltõlkega ning ilma tõlketä inglise keeles. Eesti ja saksa keele vastastikused järeltõlked tegi tollane Toni Schulz'i abikaasa *Anu Schulz*¹¹ (mõlemad on paraku juba hulk aastaid tagasi meie hulgast lahkunud; mõlema hea ja tubli inimesega tegime aga palju aastaid viljakat koostööd ning lävisime ka muul ajal, sh perekondlikult ja juubelisünnipäevadel nii Saksamaal kui Eestis).

Miks kujunes valdavateks ettekannete keelteks eesti ja inglise keele kõrval ka saksa keel? Põhjus oli lihtne – Eesti poolsed korraldajad (Sulev Mäeltsemees /TTÜ/, Janno Reiljan /TÜ/, Matti Raudjärv /TTÜ, TÜ/ ja Jüri Sepp /TÜ/) olid kõik oma võõrkeelte oskuse poolest eeskätt just saksa keele valdajad ning korduvalt pikaajaliselt ka Saksamaa LV erinevates juhtivates ülikoolides (Bonn, Frankfurt /Main/, Kiel, Lüneburg jt) stažeerinud. Seetõttu olid tekkinud head sidemed suures osas saksa kolleegidega (kes on senini välismaalastest ka kõige rohkearvulisemalt olnud esindatud). Pealegi innustasid meid see, et kõige mitmekesisem, ulatuslikum ja parim majanduspoliitika alane kirjandus (sh õppekirjandus) tundus olevat saksa keeles (st majanduspoliitika teemasid nõ seinast seina käsitledes ning seda sageli ühe raamatu-õpiku raames).

Esimene rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents andis kindlasti tuge selleks, et peagi hakati artikleid lisaks toimetajatele veelgi põhjalikumalt eeskätt TÜ ja TTÜ doktorantide, seejärel paljude teaduskraadiga eesti ja väliskolleegide poolt retsenseerima. Selle tulemusel on paranenud artiklite kvaliteet (vähe pole ka avaldamisest välja jäänud artikleid /ca 15-20%/, kuid märkuste arvestades on nende avaldamine paljudel juhtudel edaspidi võimalik olnud!). Ideed nii kultuuri-, tervise-, spordi- ja ka loodusprogrammi lülitamiseks konverentsi nn vabaaja raamesse tekkisid-arenesid ka just sellest esimesest rahvusvahelisest konverentsist tulenevalt. Seda tegime ka selleks, et väliskülastajatele, aga samuti meie inimestele Eesti kultuuri ja loodust tutvustada!

Kui seejärel, pärast IV konverentsi, jõudsime nii kogumiku¹² kui artiklitega rahvusvahelisse andmebaasi ECONIS (Saksamaa LV, Kiel) ja olime Eesti Teadusinfosüsteemi (ETIS) kategoorias 3.1, seejärel ajakirjaga kategoorias 1.2, siis tänaseks oleme ca

¹¹ *Anu Schulz (24.04.1954 – 19.05.2017) puhkab Tallinnas Pärnamäe kalmistul. Leinatalitus toimus 27. mail 2017 Tallinnas, Pärnamäe krematooriumi suures kabelis, kus oli au ka allakirjutanul koos oma vanematega viibida.*

***Tärniga märgitud kolleegid on juba aastaid tagasi meie hulgast paraku lahkunud** (ka edaspidi käesolevas artiklis).

¹² Tänu kolleeg **Manfred Oskar Eitel Hennies** 'i aktiivsusele Saksamaal, saime artiklite kogumikule (edaspidi ka ajakirjale) aastast 2001 (sel aastal toimus XI konverents ja ilmus kogumiku 11. aastakäik) heaks koostööpartneriks saksa teaduskirjastuse Berlin Verlag Arno Spitz GmbH. Aastast 2003 sai kirjastuse nimeks Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, kellega meeldiv ja edukas koostöö on senini kestnud.

kümnes rahvusvahelises andmebaasis (lisaks Eesti omad), viimati ka Scopus'es ja ETISe tasemel 1.1. Juba hulk aastaid on meid tunnustanud ka USA Kongressi raamatukogu. Tulemus on saavutatud kindlasti kõigi autorite, retsensentide, tõlkide-tõlkijate, ajakirja toimkonna ja toetajate ühiste pingutuste tulemusena.¹³ Palju õnne meile kõigile!

Neljas konverents oli sisukas ning nii väliskülalistele kui eestimaalastele huvitav ja jätkamist vääriv. Kõik see on vaatamata mõningatele probleemidele-tõrgetele tänaseni jätkunud. Osalejad ja artiklite autorid, samuti toimkonnad ja allakirjutanu, on toiminuga rahul olnud¹⁴ ning järgnevaid kohtumisi nii konverentsidel kui ajakirja lehekülgedel ootama jäänud!

Teiste riikide esindajatest on seni meie konverentsidel kõige enam aktiivselt osalenud sakslased:

- emeriitprofessor dr **Armin Rohde** (Greifswaldi Ülikool), alates aastast 1999 – 2019: 20 korda (sageli koos doktorantidega);
- emeriitprofessor dr **Manfred Oskar Eitel Hennies (10.09.1938 – 18.10.2019)**, (Kieli Rakendusülikool), alates aastast 1996 – 2005: 10 korda; lisaks viiel korral: 2006 – 2016 tähelepaneliku kuulaja ja väljapaistva diskutandina); seega kokku 15 korda;
- emeriitprofessor dr **Peter Joachim Friedrich** (Müncheni Bundeswehri Ülikool, Tartu Ülikool), alates aastast 2006 – 2017: 11 korda (olles samal ajal ka suurepärase väitleja, vahel koos doktorantidega).

Meie Eesti kolleegidest on enim aktiivselt konverentsidel osalenud:

- külalisprofessor (alates 2018 Georgia Tehnikaülikoolis ja Tbilisi Riiklikus Ülikoolis) dr **Matti Raudjärv**; (alates 1974 TTÜ-Alumni; aastatel 1975 –

¹³ Vt lisaks ka käesoleva ajakirja lõpus olevat „Informatsioon ajakirja toimkonnalt“.

¹⁴ Sellele vaatamata on aga järgnevatel aastatel püütud nii konverentsikorraldust kui ajakirja kvalitatiivselt edasi arendada, näiteks:

konverentsi programmi nn ümarlaua sisseviimine, kus Eesti majanduspraktikud ja poliitikud on aktiivselt osalenud; konverentsipäevadel vaba aja mitmekesisem sisustamine (sh Venemaa viisade taotlemine ja Petseri kloostri külastamine, Eesti Maaülikooli Võrtsjärve Limnoloogiajaamaga tutvumine, laevasõidud Peipsil koos Piirisaare külastusega, mitmed sood ja rabad Kagu-Eestis, Lahemaal ja Kõrvemaal, Taevaskoda, Värskas Veekeskuse spaa-teenuste ja Seto Talumuuseumi suitsusauna korduv kasutamine, Seto laulikute ja mitmete Eesti Kontserdi muusikute ning Rakvere Linnaorkestri jt esinemised), jms;

ajakirja väljaandmisel võimalikult kõrgema kvalifikatsiooniga retsensentide leidmine (sh välisriikidest); kroonika osa mitmekesistamine (sh teadussündmused, In memoriam); erinumbrite avaldamine (emeriteerumised, juubelid); paindlikum publitseerimine (kaks numbrit koos ja kuni neli numbrit aastas); CD-de kasutuselevõtmine; trükitehniliselt värvifotode kasutamine jms;

nii *konverentsidel* kui *ajakirjas* mõnele olulisemale maailma, Euroopa ja Eesti majanduspoliitilistele ning muudele sündmustele tähelepanu juhtimine ja fookuseerimine (nn „Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast“, kolleeg **Manfred Oskar Eitel Hennies**’i initsiatiivil koos allakirjutanuga/, jms).

1998: TTÜ; aastatel 1996–2019: TÜ; alates 1993 Mattimar OÜ), alates aastast 1984, 1994 – 2019 ... 2021¹⁵: kõigil 29 korral peakorraldajana;

- emeriitprofessor dr **Sulev Mäeltsemees** (TTÜ), alates aastast 1984, 1994–2019: 24 korral;
- emeriitprofessor dr **Janno Reiljan (8.10.1951–23.01.2018)**, (TÜ), alates aastast 1984, 1994 – 2017: 23 korral (aeg-ajalt koos doktorantidega);
- emeriitprofessor dr **Jüri Sepp** (TÜ), alates aastast 1984, 1994–2006: 14 korral.

Kindlasti oleks huvitav veelkord ka laevakonverents korraldada. Selleks on aga vaja sellist laeva, mis meie vajadusi (esmalt töö mitmes sektisoonis, mis esimesel konverentsil oli võimalik!) Emajõel ja Peipsi-Pihkva järvel kataks ning samas meile ka taskukohaste hindadega oleks! Mõlemad asjaolud ei sõltu aga paraku meist. Konverents suurtel parvlaevadel Läänemerele pole vist nostalgia mõttes nii atraktiivne kui töö sobilikul laeval Eesti siseveekogudel!?

Kui palju aga endiseid laevakonverentsil osalejaid kaasa tuleks? Kuna esimene, nn laevakonverents toimus 37 aastat tagasi (hinnanguliselt osales ca 50-60 inimest; täpset arvu pole võimalik kahjuks tagantjärele tuvastada) ning ka tollased noored majandusteadlased (arvestades vanusepiiri 33-35 aastat) oleks aastal 2021 kuni 70 – 72 aastat vanad, osa nooremaid inimesi on aga vanusevahemikus 60 – 70 aastat. Seega ollakse valdavalt juba pensionieas või selle lähedal, kus teadushuvid on võib-olla vähenenud, sissetulekud üldiselt tagasihoidlikud, tervis pole kõige parem jms. Hulk varasemaid kolleege on meie seast aga juba lahkunud. Koos noorematega võiks aga vanu noorusaegu kindlasti meenutada!?

Edasi arutades – lähiaastatel vajalikku laeva ilmselt Eesti siseveekogudele ei tooda. Võib-olla ehk kümne aasta pärast!? Siis oleks esimesel konverentsil osalejad veel vanemad ja huvilisi oleks neist parimal juhul ehk kuni 5 ... 10 inimest! Allakirjutanu prognoos on suhteliselt pessimistlik – nostalgilise, korduva esimese laevakonverentsi korraldamine pole ilmselt tõenäoline!

Konverentsi peakorraldajateks on aegade jooksul kuni tänaseni olnud järgmised organisatsioonid:

- **Eesti Plaaniiinstituut**, NTN – Noorte Teadlaste Nõukogu (1984: vastutaja – Matti Raudjärv) ja kaaskorraldaja **Tallinna Polütehnilise Instituudi** – TPI

¹⁵ aastal 2020 tuli XXVIII konverents COVID-19 viiruse laia leviku tõttu ära jätta (ettevalmistustööd olid osaliselt küll juba tehtud). Ärajätmise otsus tehti toimikonna poolt märtsis 2020, millest teatati seejärel ka kõigile osaleda soovinutele. Esitatud artiklid avaldati pärast eelretsenseerimist ja autorite poolset korrektsiooni-täiendamist sügisel 2020 käesoleva ajakirja ühisnumbris 1-2/ 2020.

Paraku tuli COVID-19 ja riikide poolt kehtestatud liikumispiirangute tõttu ka XXIX konverents ära jätta (konverentsi ettevalmistustööd olid sisuliselt tehtud, siiski teatasime osalejatele mais 2021, et konverentsi ei toimu). Ajakiri 2021 otsustati küll välja anda (kuigi osa autoreid loobus konverentsi mitte toimumise tõttu artiklit avaldamisest, vaid see järgmiseks aastaks jätta). Edasiseks kavandati ka mitmeid muudatusi-täiendusi, mis on ka käesolevas ajakirjas avaldatud.

(tänase **Tallinna Tehnikaülikooli** – TTÜ) majandusteaduskond (1984: vastutajad – Sulev Mäeltsemees ja Matti Raudjärv /kaasvastutaja/); kaaskorraldajaks oli aastal 1984 ka **Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubi** (NMK) – vastutaja Ivar Raig;

- **Tartu Ülikooli** majandusteaduskond, (1984; 1994 – 2006: vastutaja Jüri Sepp; 2007 – 2017: vastutaja Janno Reiljan; alates 2018 – teaduskonna sisekoordinaator-infolevitaja: Ülle Maidla, 2020 sügisest lisandus ka Toomas Haldma);
- **Mattimar OÜ** (alates aastast 1993; asutatud algselt eeskätt konverentside operatiivsemaks korraldamiseks ning paindlikumaks asjaajamiseks; hiljem lisandusid ka kirjastamine, majanduskonsultatsioonid ja koolitus: juhataja-tegevdirektor ning omanik ja vastutaja – Matti Raudjärv; töötades aastatel (1975–1986), 1987–1998 ka **Tallinna Tehnikaülikooli** majandusteaduskonnas, olles samuti sealne vastutaja perioodil 1993–1998 ning ajavahemikul (1996)–1998–2019 **Tartu Ülikooli** /TÜ/ majandusteaduskonnas ja TÜ Pärnu Kolledžis, olles ühtlasi TÜ poolne vastutaja);
- **Kieli Rakendusülikool** (liitus korraldamisega aastatel 1996/1997; 1996–2019: vastutaja Manfred Oskar Eitel Hennies /**10.09.1938 – 18.10.2019**/);
- **Greifswaldi Ülikool** (liitus korraldamisega aastatel 1999/2000; vastutaja alates 2000 – Armin Rohde);
- **Kieli Maailmamajanduse Instituut** (liitus korraldamisega aastatel 2014/2015; vastutaja alates 2015 – Klaus Schrader);
- **Tbilisi Riiklik Ülikool** (liitus korraldamisega aastatel 2016–2018; vastutaja alates 2018 – Irina Gogorishvili);
- **Jena Rakendusülikool** (liitus korraldamisega aastatel 2017/2018; vastutaja alates 2018 – Wolfgang Eibner).

Tänaseks oleme nii konverentsikorraldust (XXXVII kord) kui ajakirja ilmumist (37. aastakäik) juba aastani 2029¹⁶ nn loodetava tulevikuvisionina kavandanud. Kas ja kuidas see õnnestub, seda näitab aeg. Kui mitte tänastel toimkondadel, siis ehk uuenenud ja noorematel koosseisudel ning seda ka konverentsi asukoha¹⁷ mõttes!

Kindlasti on juba nüüd palju häid ja huvitavaid konverentside korraldamise kohti Eestis ning neid tekib ka juurde. Ilmselt suurenevad ka finantsvõimalused nii inimestel kui

¹⁶ Kui elu ja tervist oleks, saaks allakirjutanu 2029 aastal 80-aastaseks ning tähistaks 45 aasta möödumist esimesest nn laevakonverentsist ja ajakirja sünnist, 35 aastat teisest konverentsist ning 33 aastat esimese rahvusvahelise teaduskonverentsi korraldamisest. Seega nii konverentsi kui ajakirja toimkondadesse oleks lähiaastatel asjalikke nooremaid kolleege täienduseks vaja.

¹⁷ 2021. aasta konverents toimus juba XXIX korda (lootuses, et koroonaviirus järjekordselt ei sega). Sellest 20 korda oli konverents Värskas ja üheksandat korda oleks nüüd juba Jänedal olnud. Võimalik, et mingil ajal on vajalik konverentsiga ka kolmandasse kohta minna!? See sõltub osalejate enamuse soovidest.

Kuna Jänedal on suhteliselt Tallinna lähedal (ca 67 km), siis on väliskülalised sageli võtnud Tallinna Lennujaama saabudes sealt rendiauto, sellega konverentsile sõitnud ning pärast konverentsiprogrammi veel omal käel Eestimaaga tutvunud (seda eriti siis kui on konverentsile koos abikaasadega tulnud).

organisatsioonidel. Seega suurenevad võimalused tulevikus veelgi mitmekesisemaid konverentse korraldada. Selleks kõigile osalejatele ja korraldajatele nüüd ning edaspidiseks õne ja palju edu!¹⁸

Tänane konverentsi ja ka ajakirja toimkond soovivad kõigile järgnevaid edukaid ja sisutihedaid teaduskonverentse ning viljakaid mõtteid artiklite kirjutamiseks ja avaldamiseks!

August 2020 – juuli 2021
Tallinnas, Pirita-Kosel

Lugupidamisega,
Teie Matti Raudjärv /M. R./
(konverentsiseeria algataja-peakorraldaja ja ajakirja asutaja-peatoimetaja)

PS: Meie konverentsid ja ajakiri on nii mõneski riigis väljaspool Eestit tähelepanu äratanud ning ärgitanud meie poole koostööettepanekutega pöörduma, siinjuures mõned näited allakirjutanu kogemustest:

- pärast mais 1984 Eestis toimunud edukat nn laevakonverentsi arvati allakirjutanu Nõukogude Liidu noorte majandusteadlaste **Venemaal**, Sočis (peamiselt Adler-Kudepsta rajoonis) toimunud *teadusseminaride publikatsioonide toimetuskolleegiumi ja seminari korraldustoimkonna liikmeks* (iga-aastaste jaanuaris-vebruaris peetud ca nädalaste seminaride peakorraldajaks oli Krasnodaris asuv Kubani Riiklik Ülikool /RÜ/, eesotsas poliitökonoomia kateedri juhataja professor **Valentin Mihhailovitš Gotlober**’iga /15.06.1916 – 7.06.1999/ ja kaaskorraldajaks Leningradi RÜ /tänane Peterburi Riiklik Ülikool/, eesotsas poliitökonoomia kateedri juhataja professor dr **Nikolai Dmitrievitš Kolesov**’iga /11.12.1925 – 17.04.2012/; mõlemad professorid olid oma teadmistelt ja suhtumistes noortesse majandusteadlastesse väga väärikad inimesed – põhjalikud, isalikult heasoovlikud, huumorimeelsed ja edukust toetavad;
allakirjutanu osales nendel äärmiselt huvitavatel ja arendavatel seminaridel 11 korda, aastatel 1979–1989:¹⁹ need erakordselt sisutihedad ning viljakad

¹⁸ Tõsi, koroonaviiruse tõttu on aastatel 2019 ... 2021 hakatud varasemast veelgi rohkem ka konverentse interneti teel korraldama ja ajakirju elektrooniliselt avaldama, kuid allakirjutanu on siiski seda meelt, et see pole see! Inimeste vahetud suhtlemised konverentsidel kohapeal on siiski paremad ja arendavamad, ka ajakirjad, mis on käes hoitavad ja käega katsutavad (kasvõi osaliselt), on eelistatavamad! (aga võib-olla olen vanamoodne? Sel juhul palun vabandust!)/ Pealegi pole elektroonilistes ajakirjades avaldatud artiklid sageli retsenseeritud. Kulutused on küll väiksemad (sageli ka avaldamistasud), aga mõnevõrra on kõigel sellel nn haltuura maik juures. Alati pole need ajakirjad ka vastavuses meie ETISe nõuetega (näiteks 1.1 tase)!

¹⁹ Eestist osalesid nendel seminaridel veel: korduvalt **Jüri Kats** (Eesti Infoteaduste Instituut/ Eesti Plaaninstituut), paaril-kolmel korral **Mare Viies** ja **Mari Link** (mõlemad: Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituut), paaril korral **Sulev Mäeltsemees** ja ühel korral ka **Hans Jalasto** /15.10.1927 – 20.08.1992/, (mõlemad sel ajal Tallinna Polütehnilisest Instituudist; tänane TTÜ). Seega koos allakirjutanuga kokku kuus inimest.

ettekanded-diskussioonid-suhtlused /sisuliselt mitteametlik stažeerimine/ andsid hulgaliselt huvitavat informatsiooni, häid ja arendavaid mõtteid, kogemusi, asjalikku tuge ja palju suurepäraseid sõpru /ja mitte ainult Venemaa ülikoolidest, vaid ka teistest tolleaegsetest nn liiduvabariikide kõrgkoolidest/ ning seda kogu eluks²⁰);

eriti Kubani RÜD, aga ka Leningradi RÜD, Voroneži RÜD ja mitmeid Moskva kõrgkooli esindas Sotšis alati hulgaliselt noorteadlasi (osa juba teaduskraadiga); neist mõni on tänaseks juba Venemaa erinevate Teaduste Akadeemiate liige (näiteks, professor dr **Tatjana Timofejevna Avdejeva** (Mazurova) Kubani RÜSt, kes osales ja esines põhjaliku ning sisuka ettekandega 2014. aastal ka Jänedal meie XXII teaduskonverentsil);

- alates 1979 Sotši seminaridest- (stažeerimistest) Venemaal, pärast nn laevakonverentsi 1984 Eestis ja alates 1989/1990 stažeerimistest Lääneriikide (Saksamaa LV, Austria, Taani) ülikoolides, akadeemiates, instituutides ja avaliku sektori institutsioonides tekkinud kontaktidest ning eriti pärast esimest rahvusvahelist majanduspoliitika teaduskonverentsi aastal 1996 Eestis, tekkis hulk kolleege, kes allakirjutanut *oma konverentsidele ja teistele sündmustele kutsusid* (**Armeenias, Austrias, Bulgaarias, Georgias, Hispaanias, Kreekas, Küprosel, Leedus, Lätis, Prantsusmaal, Saksamaa LVs, Soomes, Taanis, Türgis, Ukrainas, Ungaris, Valgevenes, Venemaal** jm) ning kellest osa on igal aastal ka meie konverentsidel osalenud ja ajakirjale artikleid kirjutanud; ka nendest suhetest on täiendavalt mitmed koostööettepanekud tekkinud või neid toetanud;
- ajavahemikul 2005 – 2013 **Ukrainas** asuva Ternopili Rahvusliku Majandusülikooli poolt korraldatud teaduskonverentsidel (Krimmis /Foros jt/, Türgis /korduvalt – Antalya, Beleg, Kemer, Pammukale jt/, Kreekas /Kallithea, Halkidiki poolsaar/, Kreetal) on allakirjutanu ukrainlaste initsiatiivil Tartu Ülikooli esindajana korralduskomitees aeg-ajalt nn *partnerina* olnud esindatud;
- aastal 2016 tehti allakirjutanule **Itaalias**, Roomas asuva teadusinstituudi European Scientific Institute (ESI) poolt ettepanek – liituda nende rahvusvahelise ajakirjaga "*European Scientific Journal*" (ESJ), olles nii ajakirja Toimetuskollegiumi liige kui ka artiklite retsensent. Alates 26.03.2016 on allakirjutanu nii *kolleegiumi liige* kui tänaseks ka hulga artikleid *retsenpeerinud*;
- aastast 2016 on allakirjutanu ka **Georgias**, Tbilisis asuva Georgia Tehnikaülikooli ja Georgia Inseneride Akadeemia teadusajakirja „*Business-Engineering*“ *toimetuskollegiumi liige-toimetaja*; samuti on Tartu Ülikool

²⁰ **NB! ... kogu eluks!** Soovitaksin seda eelnevat lauset ja mõtet nii oma tänastel ning endistel kolleegidel kui üliõpilastel ja doktorantidel, õppejõududel, ka teistel inimestel, väga tõsiselt arvestada ja meeles pidada! Sellel kallil kaubal, **kapitalil** – sõpradel ja sõprusel – on elus suur ja hindamatu väärtus! Olen kogenud, et nii mõnedki minu varasemad kolleegid ei oska seda alati hinnata!? Nendest on veidi kahju ja tuleb vist kaasa tunda – kui nad seda väärt on?! Heatahtlikult usun ja loodan, et on väärt!

allakirjutanu näol nende teaduskonverentside *partner* olnud; lisaks personaalselt ka konverentside *organiseerimiskomitee liikmena* tegutsenud;

- artiklite *kirjutamise ettepanekuid* on allakirjutanule (viimasel viiel-kuuel aastal on igas kuus *ca* 1-3 ettepanekut) aga tulnud paljude rahvusvaheliste ajakirjade toimetuste poolt nii **Euroopa, Aasia** (sh retsensioonid Pakistani ülikoolide teadurite artiklile ajakirja ESJ jaoks), **Ameerika** (põhiliselt USA) riikidest ja isegi **Austraaliast**; paraku pole olnud reaalne neid huvitavaid ettepanekuid vastu võtta – igale poole ei jõua!;
- **Aafrikast** pole veel koostööpakkumisi tulnud, kuid Aafrika mõne riigi (näiteks, Keenia /pealinna ja riigi juhtiv Nairobi Ülikool, Aafrika üks tuntumaid, asutatud 1956/, Nigeeria, jt) ülikoolide kolleegide eespool nimetatud ajakirjale (ESJ) avaldamiseks esitatud teadusartikleid on allakirjutanul küll tulnud aeg-ajalt *retsenseerida*.
- sügisel 2020 pöördus **USAs**, New York 'is asuva rahvusvahelise teadus-ajakirja „*International Journal of Business and Economics Research*“ toimetuse allakirjutanu poole ettepanekuga nende ajakirjale *artiklite kirjutamiseks ning toimetuskolleegiumi liikmeks* (ka *retsensendiks*) asumiseks; ettepanekule sai nõusolevalt vastatud; aluseks oli allakirjutanu artiklitega meie ajakirjas ja akadeemilise elulooga tutvumine ning sellest tulenenud toimetuse initsiatiiv.

* * *

Allakirjutanu on informeeritud ja usub, et ka paljudel teistel kolleegidel, kes on meie konverentsidel osalenud ja ajakirjas artikleid avaldanud, on sellest aktiivsusest ka mujal huvitavat tegevust ja kasu olnud (sh näiteks doktorantidel oma väitekirja koostamisel ja kaitsmisel). Siin võib vaid **mõned näited** tuua (kindlasti on veel palju teisi, nii näiteid kui kolleege):

- Saksamaa LVst:
 - Greifswaldi Ülikooli emeriitprofessor dr **Armin Rohde** doktorandid ja
 - Müncheni Bundeswehri Ülikooli emeriitprofessori (hiljem Tartu Ülikooli erakorraline professor ja vanemteadur) dr **Peter Joachim Friedrichi** doktorandid (nii Saksamaal kui Eestis);
- Eestist:
 - meie hulgast jaanuaris 2018 lahkunud Tartu Ülikooli majandusteaduskonna endise dekaani ja õppetooli juhataja emeriitprofessor dr **Janno Reiljani** doktorandid; samuti
 - Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna endise dekaani ja õppetooli juhataja professor dr **Üllas Ehrliche** doktorandid ja
 - Tallinna Tehnikaülikooli sotsiaalteaduskonna endise dekaani ja õppetooli juhataja emeriitprofessor dr **Sulev Mäeltsemehe** doktorandid.

Ka hulk tänaseid varasema diplomiga, bakalaureuse- ja magistrikraadiga lõpetanud Tallinna Tehnikaülikoolis (TTÜ²¹) ja Tartu Ülikoolis (TÜ) on oma lõputöö materjalidega-ettekannetega (mõne töö juhendaja on ka allakirjutanu olnud) meie konverentsidel osalenud ja käesolevas ajakirjas artikleid avaldanud.

* * *

Kuigi 2020 oktoobris saatsime konverentsi ja ajakirja kohta Infokirjad – 2021 kolleegidele laiali, olime ikkagi väga murelikud – kas juuli algul aastal 2021 õnnestub XXIX konverents korraldada, sest koroonaviiruse nn teine laine oli nii Eestis kui mujal maailmas jõudsalt hoogu kogunud, ähvardavamalt kui esimene?

Võtsime toimekondadega juba siis (sügisel 2020) vastu esialgse otsuse – kui märtsis-aprillis 2021 on olukord viiruse tõttu ikka veel ebasoodne, jätame „Konverents – 2021“ ära ning teavitame potentsiaalseid osalejaid sellest õigeaegselt. Aga igal juhul loodame ajakirja välja anda, sest see tegevus ei vaja vahetuid kohtumisi! Ka ajakiri 1-2/2020 (nii trüki- kui CD-variant) õnnestus vaatamata koroonaviirusele oktoobris 2020 avaldada.

Paraku tuli ka 2021 aasta konverents ära jätta ning järgmised lootused konverentsi korraldamiseks on suvel 2022. Kohati räägiti mais-juunis 2021 aga ka juba kolmandast ja isegi viiendast koroonaviiruse lainest. Aeg näitab!?

Juuli keskel 2021 tehti Eesti meedias (ERR) vihje, et kolmas laine on ilmselt kohal (nakatunute arv oli pidavalt langenud ja hakkas kasvama) ning sügisel on asjad jälle halvad (kutsuti inimesi kiirelt vaktsineerima). Samal ajal tulid teated, et Hispaanias on tegemist juba neljanda-viienda laine ilmingutega! Kreekas, Prantsusmaal, Saksamaal ning mujal karmistati piiranguid ja viiruskontrolli.

Konverentsi läbiviimine online interneti kaudu, võrreldes vahetu suhtlemisega, pole eriti viljakas, seda on allakirjutanu mõnel korral aastal 2021 kogenud. Oluline on inimeste vaheline vahetu suhtlemine kohapeal, konverentsi toimumise paigas! Suhtlemine interneti kaudu on pigem hädaabinõu.

(M. R.)

²¹ Tallinna Tehnikaülikooli lühendit „TTÜ“ kasutab allakirjutanu sihiteadlikult, sest olles aastast 1974 TTÜ vilistlane (Alumni) ja vestelnud viimastel aastatel paljude teiste vilistlastega (ka õppejõududega), valitseb aramus, et uus lühend „TalTech“ (samuti uus punane värvitoon, mis esineb ka ülikooli uuendatud kodulehel ja mujal) on ebaõnnestunud.

Oleks tore kui arvestataks ka vilistlaste arvamustega – uus lühend ja värvitoon on mitesobivad ning tekitatud ja kasutusele võetud ilmselt ebademokraatlikul viisil! Milleks seda üldse oli vaja?! Seda enam, et TTÜ vilistlaskogum on oluliselt suurem kui täna otseselt TTÜga seotud inimeste hulk! Ka tänased tudengid on ülikooli eduka lõpetamise järel tulevased vilistlased!

Üks humoorikas inimene on uut lühendit „TalTech“ ka nii tõlgendanud – „Tallinna Tekitehas (-vabrik)“. Kõlab päris „uhkelt“ ja mõtlemapanevalt!? Pidavat veel teisigi „toremaid tõlgendusi“ olema. Kui ma ise üliõpilane olin, nimetati eeskätt teiste ülikoolide poolt Tallinna Polütehnilist Instituuti ka „Rauakooliks“ – vahva (kantava üliõpilastekli põhivärv oli ju hall, viidates metallile – terasele, rauale)!?

25 JAHRE SEIT DER ERSTEN INTERNATIONALEN WISSENSCHAFTSKONFERENZ ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK IN TARTU UND VÄRSKA (1996)

Die Idee zur Umgestaltung unserer Konferenz zu einer internationalen Konferenz kam beim Unterschreibenden im Frühjahr 1995 und im September des gleichen Jahres während des Aufenthaltes in der Bundesrepublik Deutschland. Bis zu dieser Zeit haben sich bei uns bereits drei Konferenzen stattgefunden:

- die Schiffskonferenz – 1984: Tartu – Värskä – Pskow – Värskä – Tartu;
- danach, nach einer längeren 10-jährigen Pause 1994: Tartu – Värskä und
- 1995: Tartu – Värskä.

Nämlich weilte der Unterschreibende zunächst im Frühjahr 1995 auf einem dreimonatigen Forschungsaufenthalt an den Universitäten der Bundesrepublik Deutschland (April – Juli) in Kiel – Osnabrück – Paderborn – Kiel und im Herbst für anderthalb Monate (September – Oktober) nochmals in Kiel.

Vor dem Forschungsaufenthalt im Herbst war ich mit den Führungskräften eines leitenden estnischen Unternehmens zu den wirtschaftspraktischen Zwecken länger als eine Woche in Deutschland und in der Schweiz und danach traf ich in Frankfurt (Main) meinen Freund und Kollegen, Professor Dr. Manfred O. E. Hennies¹ (Fachhochschule Kiel), um die weitere Zusammenarbeit zu besprechen.

Auf diesem Treffen sprach ich auch über die bei uns in Estland stattgefundenen Wissenschaftskonferenzen über Wirtschaftspolitik und wir kamen gemeinsam zu dem Standpunkt, dass im folgenden Jahr 1996 auch Deutsche **an der vierten Konferenz** teilnehmen könnten. Eine gemeinsame Organisation der Konferenz hat einige Tage später in Kiel auch der einstige gute Kollege aus der Fachhochschule Kiel, Professor Dr. Toni Schulz unterstützt.²

Die Konferenz fand an zwei Tagen, am 28.–29. Juni 1996 statt. Wir begannen mit der Plenarsitzung in Tartu, im historischen Museum der Universität von Tartu auf dem Domberg (Toome). Nach dem Mittagessen fuhren wir nach Värskä, da waren die Konferenzarbeit, Verpflegung wie auch Übernachtung erstmalig im Sanatorium von Värskä. Die Veranstalter der Konferenz waren von Tallinn – der Lehrstuhl für Wirtschaftspolitik der Technischen Universität Tallinn (Leiter Matti Raudjärv) – und von Tartu – der Lehrstuhl für Wirtschaftspolitik der Universität Tartu (Leiter Jüri Sepp). Die Durchführung der Konferenz und die Herausgabe des Sammelbandes mit Artikeln wurde von 12 estnischen Unternehmen und Organisationen unterstützt, die ihrerseits mitgeholfen haben.

¹ Professor Dr. Manfred O. E. Hennies verließ uns in seinem Heim in Warder, in Deutschland, im Oktober 2019 in seinem 82. Lebensjahr.

² Zum heutigen Tag ist Professor Dr. Toni Schulz schon fast vor zwanzig Jahren in Deutschland von uns gegangen.

Die Vorträge und Artikel im Sammelband der Konferenzmaterialien (Vorgänger der heutigen Zeitschrift), erschien in zwei Teilen (insgesamt: 411 Seiten), von mehr als 50 Autoren (49 Artikel)³. Auf der Konferenz kamen noch Vorträge von den Autoren ohne Artikel hinzu. Im Rahmen der IV. Konferenz gab es noch kein Kultur- und Naturprogramm, die auf die Tagesordnung von späteren dreitägigen Konferenzen aufgenommen wurde, dass es eine zweitägige arbeitsame und dichte Konferenz war. Die Arbeit in den Sektionen fand in den Konferenzräumen des Sanatoriums von Värksa auf Estnisch, Deutsch und Englisch statt.

Außerhalb Estlands waren als Autoren von Artikeln sowie Berichterstatter 10 Kollegen aus vier Ländern vertreten (ihnen kamen die Kollegen aus den **estnischen** Hochschulen, Universitäten und Instituten hinzu):

- **aus Deutschland** (*Peter Dobias*, Universität Paderborn; *Manfred O. E. Hennies*, Fachhochschule Kiel; *Toni Schulz*, Fachhochschule Kiel; *Bernhard Seliger*, Universität zu Kiel; *Ralph Wrobel*, Universität zu Kiel);
- **aus Finnland** (*Jouko Sirén*, Institut für wissenschaftliche Forschung der Landwirtschaftsökonomie);
- **aus Litauen** (*Bronislavas Cereška*, Universität Vilnius; *Arvydas Pajuodis*, Universität Vilnius);
- **aus Polen** (*Antoni Kożuch*, Universität Siedlce; *Barbara Kożuch*, Universität Warschau).

Die erste internationale Wissenschaftskonferenz über die Wirtschaftspolitik hat sicherlich einen Anstoß dafür gegeben, dass man nach einiger Zeit damit begonnen hat, die Artikel über die Redakteure hinaus noch gründlicher von Doktoranden, danach aber von Rezensenten mit einem akademischen Grad sowie von auswärtigen Rezensenten zu rezensieren. Als dessen Ergebnis hat sich die Qualität der Artikel stark verbessert.

Die Konferenz (in der Reihenfolge bereits die vierte) war inhaltsreich sowohl für die ausländischen Gäste wie auch für die Einwohner von Estland interessant und eine Fortsetzung wert. Das Ganze hat sich ungeachtet einiger Probleme und Störungen bis heute fortgesetzt. Die Teilnehmer und Autoren von Artikeln, ebenfalls jene der Arbeitsteams sowie der Unterschriebene, sind mit dem bisherigen Geschehen zufrieden

³ Siehe: *Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis / Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland / Topical problems of the economic policy in the member states of the European Union and the Republic of Estonia. Reports-articles of the scientific and educational conference (Tartu–Värksa–Tartu, 28–29 June 1996). I–II. Tallinn: Tallinn Technical University, University of Tartu, Mattimar, 1996, 411 Seiten.*

gewesen⁴ und warten gespannt auf neue Begegnungen sowohl auf Konferenzen wie auch auf die Seiten der Zeitschrift⁵!

Von Vertretern aus anderen Ländern haben auf unseren Konferenzen bislang am meisten Deutsche teilgenommen:

- emeritierter Professor Dr. Armin Rohde (Universität Greifswald) 20 Mal;
- emeritierter Professor Dr. Manfred O. E. Hennies (Fachhochschule Kiel) mehr als 15 Mal und
- emeritierter Professor Dr. Peter Friedrich (Universität der Bundeswehr München, Universität Tartu) mehr als 10 Mal.

Es wäre sicherlich interessant, nochmals auch eine Schiffskonferenz zu veranstalten. Dafür braucht man aber ein solches Schiff, das unseren Bedarf (in erster Linie die Arbeit in mehreren Sektionen, was auf der ersten Konferenz möglich war!) auf dem Fluss Emajõgi sowie auf dem Peipussee und dem Pskower See decken würde und dabei auch für uns erschwingliche Preise hätte! Beide Sachverhalte hängen aber leider nicht von uns ab. Eine Konferenz auf den großen Fähren auf der Ostsee ist im Sinne der Nostalgie wohl nicht so attraktiv als die Arbeit auf einem passenden Schiff in den estnischen Binnengewässern!?

Bislang haben wir sowohl die Organisation der Konferenz (zum XXXVII. Mal) wie auch das Erscheinen der Zeitschrift (37. Jahrgang) schon bis zum Jahre 2029 ⁶ als Vision

⁴ Ungeachtet dessen hat man aber in den folgenden Jahren versucht, sowohl die Organisation der Konferenz wie auch die Zeitschrift qualitativ weiterzuentwickeln, zum Beispiel:

bei der Konferenz die Einführung des sog. Rundtisches, woran die estnischen Wirtschaftspraktiker und Politiker aktiv teilgenommen haben; eine vielfältigere Einrichtung der Freizeit in den Konferenztagen (darunter Beantragung von Visa für Russland und Besuch des Klosters von Petschory, verschiedene Sümpfe und Moore in Estland, Benutzung von Spa-Dienstleistungen in Värksa und der Rauchauna im Bauernhofmuseum von Seto, Auftritte der Sänger von Seto sowie von estnischen Konzertmusikern u. A.), usw.;

bei der Herausgabe der Zeitschrift Finden von Rezensenten mit möglichst höheren Qualifikation; Diversifikation des Chronikteiles (darunter Wissenschaftsereignisse, In memoriam); Veröffentlichung von Sondernummern (Emeritierungen, Jubiläen); flexiblere Publikationen (zwei Nummern zusammen und bis zu vier Nummern jährlich); Einführung von CD-s; drucktechnisch Verwendung von Farbfotos, usw.;

sowohl auf den Konferenzen wie auch in der Zeitschrift Lenkung und Fokussierung der Aufmerksamkeit auf einige wesentlichste wirtschaftspolitische sowie sonstige Ereignisse in der Welt, in Europa und in Estland (sog. „Einleitende Gedanken über die gegenwärtige Lage“, auf Initiative des Kollegen Manfred O. E. Hennies zusammen mit dem Unterzeichneten), u. Ä.

⁵ Siehe zusätzlich auch die „Informationen vom Arbeitsteam der Zeitschrift“ am Ende der gegenwärtigen Zeitschrift.

⁶ Sollten es Leben und Gesundheit ermöglichen, wäre der Unterschreibende im Jahre 2029 bereits 80 Jahre alt und würde den 45. Jahrestag seit der ersten sog. Schiffskonferenz und dem Geburt der Zeitschrift, den 35. Jahrestag seit der zweiten Konferenz sowie den 33. Jahrestag seit der Organisation der ersten internationalen Wissenschaftskonferenz feiern.

geplant. Ob es so gelingen wird, das wird die Zeit zeigen. Wenn nicht mit den heutigen Arbeitsteams, dann vielleicht in erneuerten und jüngeren Zusammensetzungen, und dies bei Bedarf auch im Sinne des Standortes⁷ der Konferenz!

August 2020 – August 2021

In Tallinn, Pirita-Kose

Mit Hochachtung,

Ihr Matti Raudjärv

(Initiator und Hauptveranstalter der Konferenzserie sowie
Gründer und Chefredakteur der Zeitschrift)

P. S. Obwohl wir im Oktober 2020 die Informationsschreiben der Konferenz und der Zeitschrift für 2021 an die Kollegen ausgesandt haben, waren wir jedoch sehr besorgt – ob es uns gelingen wird, Anfang Juli des Jahres 2021 die XXIX. Konferenz zu organisieren, denn die sog. zweite Welle des Coronavirus hatte sowohl in Estland wie auch anderswo in der Welt einen kräftigen Schwung bekommen, bedrohlicher als die erste Welle? Wir haben mit den Arbeitsteams schon damals (im Herbst 2020) den vorläufigen Beschluss gefasst – sollte im März 2021 die Lage ungünstig sein, da beschließen wir die Konferenz von 2021 abzusagen sowie deren potenzielle Teilnehmer davon rechtzeitig zu unterrichten.

Leider mussten wir auch die Konferenz des Jahres 2021 absagen und die nächsten Hoffnungen zur Veranstaltung der Konferenz bestehen für den Sommer von 2022. Gelegentlich sprach man im Mai-Juni 2021 aber auch schon über die dritte und sogar über die fünfte Welle des Coronavirus. Die Zeit wird es zeigen!?

Mitte Juli wurde in den estnischen Medien (ERR, estnischer Nationalrundfunk) ein Hinweis verbreitet, dass die dritte Welle offensichtlich angekommen ist (die Anzahl der Infizierten hatte ständig abgenommen und begann wieder zu wachsen), und dass die Lage im Herbst wieder schlimm sein wird (die Leute wurden schnell zur Impfung aufgerufen). Zur gleichen Zeit kamen Nachrichten, dass es sich in Spanien bereits um Erscheinungen der vierten-fünften Welle handelt! In Griechenland, Frankreich und Deutschland wurden Beschränkungen und Viruskontrollen verschärft.

Die Durchführung einer Konferenz online übers Internet ist im Vergleich mit einer unmittelbaren Kommunikation nicht besonders fruchtbar, das hat der Unterschriebene im Jahre 2021 einige Male persönlich miterlebt (darunter eine internationale Konferenz, veranstaltet durch die Kubaner Staatliche Universität in Krasnodar, Russland; schnell erschien auch ein vierteiliger Sammelband von Artikeln, der im Internet veröffentlicht wurde; die Konferenz war wohl inhaltlich reich und sachlich, aber leider nur aus der Distanz gehalten).

(M. R.)

⁷ Die Konferenz des Jahres 2021 hätte bereits zum 39. Mal stattgefunden, davon waren 20 Mal in Värskä und jetzt bereits zum neunten Mal in Jäneda.

25 YEARS FROM THE FIRST INTERNATIONAL CONFERENCE ON ECONOMIC POLICY IN TARTU-VÄRSKA (1996)

The undersigned got the idea of making our conference international in spring 1995 and in September of the same year during his stay in the Federal Republic of Germany. We had held already three conferences by that time:

- the Ship Conference – in 1984: Tartu–Värskä–Pskov–Värskä–Tartu;
- then, after a longer interval of 10 years, in 1994: Tartu–Värskä, and
- in 1995: Tartu–Värskä.

The undersigned namely had his fellowship at the universities of the Federal Republic of Germany, first in spring 1995 for three months (April-July) in Kiel-Osnabrück-Paderborn-Kiel, and in autumn for one and a half months (September-October) in Kiel again.

Before the fellowship in autumn I visited Germany and Switzerland for more than a week for practical business purposes with the management of a top Estonian company and then met my friend and colleague Professor Dr. Manfred O. E. Hennies¹ (Kiel University of Applied Sciences) in Frankfurt (Main) to discuss further cooperation.

During that meeting I also talked about the scientific conferences on economic policy held here in Estonia and we both agreed that also Germans could participate in the next, **fourth conference** in 1996. The idea of joint organisation of the conference was also supported a few days later in Kiel by my long-term good colleague from the Kiel University of Applied Sciences Professor Dr. Toni Schulz.²

The conference took place on two days, on 28–29 June 1996. We started with the Plenary Session in Tartu, in the University of Tartu Museum on Toome Hill. After lunch we travelled to Värskä where both the conference work and the catering and accommodation were in the Värskä Spa for the first time. The conference was organised on the part of Tallinn – by the Chair of Economic Policy of the Tallinn University of Technology (Head of the Chair Matti Raudjärv) and in Tartu – by the Chair of Economic Policy of the University of Tartu (Head of the Chair Jüri Sepp). Conduction of the conference and publishing of the collection of papers was supported and assisted also by 12 Estonian businesses and organisations.

The presentations and papers were published in a collection of conference materials (the precursor of the current journal) in two parts (in total: 411 pp.), from more than 50 authors (49 papers)³. Presentations were made at the conference also by authors without

¹ Professor Dr. Manfred O. E. Hennies passed away at his home in Warder, Germany, in October 2019 at the age of 82.

² Professor Dr. Toni Schulz passed away already for almost twenty years ago, in Germany.

³ See: *Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis / Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland / Topical problems of economic policy in the Member States of the European Union and the Republic of Estonia. Reports-articles of the scientific and educational conference (Tartu–Värskä–Tartu, 28–29 June 1996). I–II. Tallinn: Tallinn Technical University, University of Tartu, Mattimar, 1996, 411 pp.*

papers. The IV Conference did not have the cultural and nature programme which was included in the subsequent three-day conferences as this was a two-day conference full of intense work. The sections of the conference worked in the conference rooms of the Värskaspa in Estonian, German and English.

10 colleagues from four other countries were authors of papers and made presentations (in addition colleagues from **Estonian** institutions of higher education – universities and institutes):

- **Germany** (*Peter Dobias*, University of Paderborn; *Manfred O. E. Hennies*, Kiel University of Applied Sciences; *Toni Schulz*, Kiel University of Applied Sciences; *Bernhard Seliger*, University of Kiel; *Ralph Wrobel*, University of Kiel);
- **Finland** (*Jouko Siremn*, Scientific Research Institute of Agricultural Economics);
- **Lithuania** (*Bronislavas Cereška*, University of Vilnius; *Arvydas Pajuodis*, University of Vilnius);
- **Poland** (*Antoni Kozuch*, University of Siedlce; *Barbara Kozuch*, University of Warsaw).

The first international scientific conference on economic policy surely gave an impetus to even more thorough reviewing of papers not only by editors but a little later also by doctoral students and then by peer reviewers with doctoral degrees and peer reviewers from other countries. As a result, the quality of the papers has improved.

The conference (already the fourth) was rich in substance and was interesting for both foreign guests and Estonian participants and deserved continuation. All this has continued until now despite some problems-obstacles. The participants and authors of papers, also the organising committees and the undersigned, have been satisfied with the activities⁴ and have remained waiting for the next meetings both at conferences and on the pages of the journal⁵!

⁴ Nevertheless, in the following years, efforts have been made to develop the quality of both the organisation of the conference and the journal, for instance:

introduction of the so-called round table at the conference where the Estonian business people and politicians have actively participated; more varied spare time activities on the conference days (including application for Russian visas and visiting of the Pskovo-Pechersky Monastery, several Estonian bogs and mires, use of spa services at Värskaspa and the smoke sauna in the Seto Farm Museum, concerts of Seto singers and several musicians of the Estonian Concert, etc.), etc.;

finding peer reviewers with an as high qualification as possible in publishing the journal; finding more varied materials for the chronicles (incl. scientific events, In memoriam); publishing of special issues (granting the emeritus status, jubilees); more flexible publishing (two issues combined and up to four issues annually); taking CDs into use; use of coloured photos in printing technology, etc.;

pointing out and focusing on some more important events of economic policy and other events in the world, Europe and Estonia both at the conferences and in the journal (“Introductory thoughts on the current situation“, on the initiative of colleague Manfred O. E. Hennies together with the undersigned), etc.

⁵ See in addition also “Information from the Editorial Board of the journal” at the end of this journal.

From among participants of conferences from other countries, Germans have been the most numerous:

- Professor Emeritus Dr. Armin Rohde (University of Greifswald) for 20 times;
- Professor Emeritus Dr. Manfred O. E. Hennies (Kiel University of Applied Sciences) for more than 15 times and
- Professor Emeritus Dr. Peter Friedrich (Bundeswehr University Munich, University of Tartu) for more than 10 times.

It would certainly be interesting to organise a ship conference again. But for that we would need a ship that would meet our needs (firstly, the work in several sections, which was possible at the first conference!) on the Emajõgi River and lakes Peipsi-Pskov and would also be affordable for us! Both circumstances are unfortunately out of our control. A conference on large Baltic Sea ferries would probably not be so attractive as working on a suitable ship on Estonian inland waters for nostalgic purposes!?

We have currently planned both the organisation of conferences (37th time) and publishing of the journal (37th annual volume) as a vision already until 2029⁶. Time will tell whether we will succeed. If not the current editorial boards, perhaps with new and younger members and also with changing the location of the conference, if necessary⁷!

August 2020 – August 2021
At Pirita-Kose in Tallinn

Sincerely,

Yours, Matti Raudjärv (initiator-main organiser of the series of conferences and founder-chief editor of the journal)

P.S. Although we sent out the Information letters 2021 of the conference and the journal to colleagues in October 2020, we were very worried still – would we manage to organise the XXIX Conference at the beginning of July in 2021, as the second wave of the coronavirus had gained a lot of impetus both in Estonia and in the rest of the world, being more threatening than the first one? We adopted with the organising committees already then (in autumn 2020) a preliminary decision – if the situation is unfavourable in March 2021, we will decide to cancel the conference of 2021 and inform the potential participants in due time.

Unfortunately, also the conference of 2021 had to be cancelled and the next hopes are for the organisation of the conference in summer 2022. In May-June 2021 there were sometimes talks about already the third and even the fifth wave of the coronavirus. Time will tell!?

In mid-July the Estonian media (ERR News) hinted that the third wave had probably started (the number of infections had constantly declined and started to increase) and that the situation would deteriorate again in autumn (people were invited to get vaccinated fast). On the other hand,

⁶ In case of living in good health, the undersigned would be 80 by 2029 and would celebrate the 45th anniversary of the so-called Ship Conference and the birth of the journal, 35th anniversary of the second conference and 33rd anniversary of the organisation of the first international scientific conference.

⁷ The conference of 2021 would have been the 39th already, of which 20 were held at Värskä, and the ninth already now at Jänedä.

according to the news from Spain there were already signs of the fourth-fifth wave! More strict restrictions and virus control were imposed in Greece, France, and Germany.

Conduction of the conference online, through the internet, would not be very fruitful compared to direct communication, the undersigned has personally experienced it for a few times in 2021 (incl. an international conference organised by Kuban State University in Krasnodar, Russia; also, the collection of papers in four parts was published very soon on the internet; while the conference was substantive and efficient, it was conducted remotely after all).

(M. R.)

**MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTSID
EESTIS (1984–2020 ... 2021)**

**WISSENSCHAFTLICHE KONFERENZEN ÜBER
WIRTSCHAFTSPOLITIK IN ESTLAND (1984–2020 ... 2021)**

**SCIENTIFIC CONFERENCES ON ECONOMIC
POLICY IN ESTONIA (1984–2020 ... 2021)**

I	1984	Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s
II	1994	Majandusteadus ja majanduspoliitika Eesti Vabariigis
III	1995	Majanduspoliitika teooria ja praktika Eesti Vabariigis
IV	1996	Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis /I ja II/
Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland /I und II/
Topical Problems of the Economic Policy in the Member States of the European Union and the Republic of Estonia /I and II/
V	1997	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja integreerumine Euroopa Liiduga
Die Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Integration mit der Europäischen Union
Economic Policy of the Republic of Estonia and Integration with the European Union
VI	1998	Eesti Vabariigi integreerumine Euroopa Liiduga – majanduspoliitika eesmärgid ja abinõud
Die Integration der Republik Estland mit der Europäischen Union – Ziele und Mittel der Wirtschaftspolitik
Integration of the Republic of Estonia into the European Union – Goals and Instruments of Economic Policy
VII	1999	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja Euroopa Liit
Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union
Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
VIII	2000	Eesti Vabariigi majanduspoliitika tulemuslikkus ja Euroopa Liit
Wirksamkeit der Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union
Effectiveness of the Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
IX	2001	Harmoniseerimine ja vabadus Eesti Vabariigi majanduspoliitikas integreerumisel Euroopa Liiduga
Harmonisierung und Freiheit der Wirtschaftspolitik Estlands in EU-Integrationsprozess
Harmonisation and Freedom in the Economic Policy of Estonia integrating with the European Union

X	2002	Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale Die Integration der Europäischen Union und ihre Wirkungen auf die Wirtschaftspolitik Estlands Effect of Accession to the European Union on the Economic Policy of Estonia
XI	2003	Eesti majanduspoliitika teel Euroopa Liitu Die Wirtschaftspolitik Estlands auf dem Weg in die Europäische Union Estonian Economic Policy on the Way Towards the European Union
XII	2004	Eesti majanduspoliitilised perspektiivid Euroopa Liidus Wirtschaftspolitische Perspektiven Estlands als Mitglied der Europäischen Union Economic Policy Perspectives of Estonia in the European Union
XIII	2005	XIII majanduspoliitika teaduskonverents Die XIII. wirtschaftspolitische Konferenz 13 th Scientific Conference on Economic Policy
XIV	2006	XIV majanduspoliitika teaduskonverents Die XIV. wirtschaftspolitische Konferenz 14 th Scientific Conference on Economic Policy
XV	2007	Eesti majanduspoliitika – kolm aastat Euroopa Liidus Die Wirtschaftspolitik Estlands – drei Jahre in der Europäischen Union Economic Policy of Estonia – three Years in the European Union
XVI	2008	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2008 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2008 Economic Policy in the EU Member States – 2008
XVII	2009	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2009 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2009 Economic Policy in the EU Member States – 2009
XVIII	2010	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2010 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2010 Economic Policy in the EU Member States – 2010
XIX	2011	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2011 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2011 Economic Policy in the EU Member States – 2011
XX	2012	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2012 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2012 Economic Policy in the EU Member States – 2012
XXI	2013	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2013 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2013 Economic Policy in the EU Member States – 2013
XXII	2014	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2014 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2014 Economic Policy in the EU Member States – 2014
XXIII	2015	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2015 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2015 Economic Policy in the EU Member States – 2015

XXIV	2016	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2016 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2016 Economic Policy in the EU Member States – 2016
XXV	2017	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2017: Juubelikonverents – 25; (29.06-01.07.2017) Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2017: Jubiläumskonferenz – 25; (29.06-01.07.2017) Economic Policy in the EU Member States – 2017: Jubilee conference – 25; (29.06-01.07.2017)
XXVI	2018	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2018: Eesti Vabariik – 100 / 100 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis; (28.-30.06.2018) Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2018: Republik Estland – 100 / 100 Jahre von der Gründung der estnischsprachigen nationalen Technischen Universität; (28.-30.06.2018) Economic Policy in the EU Member States – 2018: Republic of Estonia – 100 / 100 years of the Estonian-language national University of Technology in Estonia; (28.-30.06.2018)
XXVII	2019	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2019: Eesti Vabariik– 15 aastat EL-s ja NATO-s / 100 aastat eestikeelset Tartu Ülikooli / 320 aastat Tartu Ülikooli asumisest Pärnusse (1699–1710); (3.-5.07.2019) Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2019: Republik Estland – 15 Jahre in EU und in NATO / 100 Jahre estnischsprachige Universität Tartu / Vor 320 Jahren zog die Universität Tartu nach Pärnu (1699–1710); (3.-5.07.2019) Economic Policy in the EU Member States – 2019: Republic of Estonia – 15 years in EU and in NATO / 100 years of the Estonian-language University of Tartu / 320 years from the temporary relocation of the University of Tartu to Pärnu (1699–1710); (3.-5.07.2019)
XVIII	2020 ¹	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2020: <i>100 aastat Tartu rahust / 100 aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadusest; (25.-27.06.2020)</i>

¹ Konverents jäi ära seoses koroonaviiruse ulatusliku leviku tõttu paljudes maailma riikides, sh Eestis ja konverentsil osalejate koduriikides. Lähemalt vaata kirjutist käesoleva ajakirja Kroonika osas (XXVIII konverents).

Die Konferenz entfiel wegen der umfangreichen Ausbreitung des Coronavirus in vielen Staaten der Welt, darunter in Estland und den Heimatländern der Teilnehmer der Konferenz. Siehe näher im Chronikteil der vorliegenden Zeitschrift (XXVIII. Konferenz).

The conference was cancelled due to the extensive spread of the coronavirus in many countries of the world, including Estonia and the home countries of the conference participants. For more details, see the article in the Chronicles part of this journal (XXVIII Conference).

- XXIX 2021² **Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2020:**
100 Jahren der Friedensvertrag Tartu / 100 Jahren die erste Verfassung der Republik Estland; (25.-27.06.2020)
- Economic Policy in the EU Member States – 2020:** *100 years from the Peace Treaty of Tartu / 100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia; (25.-27.06.2020)*
- Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2021:** *30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest / Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond – 80 / 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas / 25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus; (1.-3.07.2021)*
- Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2021:**
30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland / Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät für Technische Universität Tallinn – 80 / Vor 25 Jahren fand die erste International Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värskas statt / Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet; (1.-3.07.2021)
- Economic Policy in the EU Member States – 2021:** *30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia / School of Business and Governance of Tallinn University of Technology – 80 / 25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu-Värskas / 25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu; (1.-3.07.2021)*

NB! NB! NB!

Järgmine, XXX majanduspoliitika ja ettevõtetmajanduse teaduskonverents toimub / Die nächste, XXX wirtschaftspolitische und betriebswirtschaftliche Konferenz findet statt /

² Konverents jäi ära seoses koroonaviiruse ulatusliku leviku tõttu paljudes maailma riikides, sh Eestis ja konverentsil osalejate koduriikides. Ettevalmistused olid aga tehtud ja konverentsi toimekond oli korraldamiseks valmis.

Die Konferenz entfiel wegen der umfangreichen Ausbreitung des Coronavirus in vielen Staaten der Welt, darunter in Estland und den Heimatländern der Teilnehmer der Konferenz.

The conference was cancelled due to the extensive spread of the coronavirus in many countries of the world, including Estonia and the home countries of the conference participants.

The next, **XXX Scientific Conference on Economic Policy and Business Administration** will be held:

30.06-02.07.2022 (Eesti-Estland-Estonia):

Täpsem informatsioon alates oktoobrist-novembrist 2021 / Genauere Informationen ab Oktober-November 2021 / More detailed information from October-November 2021: www.mattimar.ee

XXX 2022

390 aastat Tartu Ülikooli asutamisest (anno 1632)

30. juunil 1632. aastal kirjutas Rootsi kuningas Gustav II Adolf alla Tartu akadeemia asutamiskirjule – sellega oli loodud alus Rootsi riigi teisele kõrgkoolile. Uus õppeasutus sai samad privileegid, mis kuus aastat varem olid antud Uppsala Ülikoolile. 15. (uue kalendri järgi 25.) oktoobril 1632. aastal toimus Academia Gustaviana avaaktus.

Vor 390 Jahren wurde die Universität Tartu gegründet (anno 1632)

Am 30. Juni 1632 unterzeichnete der schwedische König Gustav II Adolf die Urkunde über die Gründungsurkunde der Tartuer Akademie. Damit wurde die Grundlage der zweiten schwedischen Hochschule geschaffen, Die neue Lehranstalt bekam dieselben Privilegien wie die Universität Uppsala, die ihr vor sechs Jahren zugesprochen wurden. Am 15. (nach dem neuen Kalender 25.) Oktober 1632 wurde Eröffungszeremonie der Academia Gustaviana abgehalten.

390 years from the establishment of the University of Tartu (anno 1632)

On 30 June 1632, Gustav II Adolf, the King of Sweden, signed the Foundation Decree of the Academy in Tartu – laying the basis for the second establishment of higher education in Sweden. The new educational institution was granted the same privileges as had been granted to the University of Uppsala six years earlier. The opening ceremony of Academia Gustaviana was held on the 15th (according to the new calendar on the 25th) of October 1632.

Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die zwanzig Konferenzen in Värška (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jänedal (ab 2013)

20 conferences held in Värška (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jänedal (since 2013)

Majanduspoliitika ja ettevõtetmajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2022: Tartu Ülikool – 390 aastat (anno 1632) / Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2022:

Universität Tartu – 390 Jahre (anno 1632) / Die zwanzig Konferenzen in Värskas (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jäeneda (ab 2013)

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2022:

University of Tartu – 390 years (anno 1632) / 20 conferences held in Värskas (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jäeneda (since 2013)

LOODETAV TULEVIKUINFORMATSIOON (2023 – 2029)
järgmistel lehekülgedel:
EVENTUELLE PLANUNG FÜR ZUKÜNFTIGE KONFERENZEN
(2023 – 2029)
auf den nächsten Seiten:
EXPECTED FUTURE INFORMATION (2023 – 2029)
on the next pages:

Kui õnnestub organisatsiooniliselt ja finantsiliselt, siis edaspidi näeks tänane korraldustoimkond konverentse järgmiste pühendumustega:

Falls es organisatorisch und finanziell möglich sein wird, schlägt das heutige Organisationskomitee vor, dass kommende Konferenzen folgenden Jahrestagen oder kulturellen Ereignissen gewidmet sein werden:

If it works out in organisational and financial terms, the Organising Committee would like to dedicate the future conferences to the following anniversaries:

XXXI 2023 (Eesti-Estland-Estonia):

29.06-1.07.2023

Majanduspoliitika ja ettevõtte majandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2023

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2023

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2023

NB! NB! NB!

30.06-2.07.2023 toimub Tallinnas Eesti XIII noorte laulu- ja tantsupidu!

30.06-2.07.2023 – das 13. estnische Jugend-Gesangs- und Tanzfestival findet in Tallinn statt!

30.06-2.07.2023 – the 13th Estonian Youth Singing and Dance Festival will take place in Tallinn!

XXXII 2024 (Eesti-Estland-Estonia):

27.-29.06.2024

Majanduspoliitika ja ettevõtte majandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2024

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2024

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2024

XXXIII 2025 (Eesti-Estland-Estonia):

26.-28.06.2025

Majanduspoliitika ja ettevõtte majandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2025

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2025

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2025

NB! NB! NB!

3.-6.07.2025 toimub Tallinnas Eesti XXVIII üldlaulu- ja XXI tantsupidu!

3.-6.07.2025 – das estnische XXVIII. Lied- und die XXI. Tanzfeier finden in Tallinn statt!

3.-6.07.2025 – Estonian XXVIII Song and XXI Dance Celebration will take place in Tallinn!

XXXIV 2026 (Eesti-Estland-Estonia):

25.-27.06.2026

Majanduspoliitika ja ettevõtetmajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2026

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2026

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2026

XXXV 2027 (Eesti-Estland-Estonia):

1.-3.07.2027

Majanduspoliitika ja ettevõtetmajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2027

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2027

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2027

2027 – Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994-2012) ja viieteistkümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

2027 – Die zwanzig Konferenzen in Värška (1984, 1994-2012) und das fünfzehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jänedal (ab 2013)

2027 – 20 conferences held in Värška (1984, 1994–2012) and for the 15th time at Jänedal (since 2013)

NB! NB! NB!

2.-4.07.2027 toimub Tallinnas Eesti XIV noorte laulu- ja tantsupidu!

2.-4.07.2027 – das 14. estnische Jugend-Gesangs- und Tanzfestival findet in Tallinn statt!

2.-4.07.2027 – the 14th Estonian Youth Singing and Dance Festival will take place in Tallinn!

XXXVI 2028

29.06-01.07.2028

Majanduspoliitika ja ettevõtetmajandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2028

Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2028

Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2028

2028 – Eesti Vabariik – 110 (24. veebruar 1918)

2028 – Republik Estland – 110 (24. Februar 1918)

2028 – Republic of Estonia – 110 (24. February 1918)

2028 – 110 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis (17. september 1918)

**2028 – 110 Jahre von der Gründung der estnischsprachigen nationalen
Technische Universität (17. September 1918)**
**2028 – 110 years of the Estonian language national University of Technology in
Estonia (17. September 1918)**

XXXVII 2029

28.-30.06.2029

Majanduspoliitika ja ettevõtte majandus Euroopa Liidu riikides – aasta 2029
Die Wirtschaftspolitik und Betriebswirtschaft in den EU-Mitgliedsstaaten – 2029
Economic Policy and Business Administration in the EU Member States – 2029

2029 – 45 aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirja asutamisest (1984)

**2029 – 45 Jahre seit der ersten, sog. Schiffskonferenz und seit Gründung der
Zeitschrift (1984)**

**2029 – 45 years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of
journal (1984)**

NB! NB! NB!

29.06.-1.07.2029 toimub Tallinnas Eesti XXIX üldlaulu- ja XXII tantsupidu!

*29.06.-1.07.2029 – das estnische XXIX. Lied- und die XXII. Tanzfeier finden in Tallinn
statt!*

*29.06.-1.07.2029 – Estonian XXIX Song and XXII Dance Celebration will take place in
Tallinn!*

INFORMATSIOON ajakirja toimkonnalt

Käesolev rahvusvaheline teadusajakiri-publikatsioon ilmub aastast 2007 (üks number aastas) ja aastast 2011 (kaks numbrit aastas).¹ Ajakiri arenes välja järjepidevuse alusel aastatel 1984–2006 ilmunud teadusartiklite kogumikest. Artiklite temaatika on seni hõlmanud paljude riikide majanduspoliitikat ning selle valdkondi nii ühe kui ka mitme riigi näitel ning nende omavahelistes suhetes ja võrdlustes. Lisaks Eestile on avaldatud artiklites uuritud paljude riikide majanduspoliitikat nagu **Georgia, Hiina, Iirimaa, Jaapan, Kanada, Kreeka, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Saksamaa LV, Slovakkia, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi, Ukraina, Ungari, USA, Venemaa, Ühendkuningriik** (22 riiki). Vähemal määral on käsitletud ka mitmeid teisi riike. Kajastust on leidnud järgmiste piirkondade, ühenduste või valdkondade majanduspoliitika: Euroopa ja Euroopa Liit, Euroopa Liidu regioonid, Euroopa rohelised pealinnad, Balti riigid ja Skandinaavia regioon, Ida- ja Kesk-Euroopa, Põhja-Euroopa, OECD-riigid jmt.

NB!

Alates aastast 2022 laiendame ajakirja sisulist poolt – st võtame juba 2021. aasta teisest poolest avaldamiseks senisest enam vastu ettevõtte ja ettevõtlusega seotud teadusartikleid eesmärgiga anda head võimalused samuti nendele teadlastele ja praktikutele, kes ettevõttemajanduse uurimisega tegelevad, seda nii Eestis kui teistes riikides. See annaks võimalused ka ettevõttemajanduse probleeme paremini majanduspoliitikaga siduda ja integreerida. Sisu poolest oleks tegemist eelretsenseeritud ning viidatud rahvusvahelise ettevõttemajanduse ja majanduspoliitika teadusajakirjaga (ajakirja pealkiri ja avaldamistingimused jäävad endisteks, artikleid võtame vastu jooksvalt, aasta läbi).

*Artiklite esitamise tähtsajad, mis tuuakse välja aasta lõppudel ja alguses meie poolt levitatavates **Infokirjades**, on eeskätt nendele autoritele, kes on huvitatud meie konverentsidel osalemisest ja esinemisest suvel (iga-aastaselt: juuni lõpp – juuli algus) ning enne konverentsi ilmuvas ajakirjas oma artikli avaldamisest.*

Lisaks traditsioonilistele majanduspoliitika valdkondadele on artiklites kajastamist leidnud ka avaliku sektori rahandus; regionaalne areng ja kohalike omavalitsuste arenguprobleemid, eelkõige haldusreformi vajadused ja võimalikud suunad; Euroopa Liidu finantssüsteem; Euroopa Liidu toetusmehhanismid ja -mudelid; rahapoliitika ja valuutakursid; euroruumi probleemid; finants- ja majanduskriis; majanduse globaliseerumine; ettevõtluse arengut toetavad erinevad majanduspoliitikad; J. M. Keynesi seisukohad ja paljud teised kompleksvaldkonnad.

Seni on avaldatud artiklite autorid esindanud järgmisi riike: **Austria, Eesti, Georgia, Hiina, Läti, Saksamaa, Slovakkia, Tšehhi, Ukraina, Ungari ja Venemaa**. Lisaks nimetatud riikidele olid enne 2007. aastat avaldatud artiklite autorite kaudu esindatud ka

¹ Aastatel 2007–2014 oli ajakirja inglise keelne nimetus „Discussions on Estonian Economic Policy“. Eeskätt täpsuse, sh artiklite senise kajastuse ja ka edaspidise laiema majanduspoliitilise geograafia huvides täpsustasime aastast 2015 ajakirja nime ning selleks on nüüd inglise keeles – „Estonian Discussions on Economic Policy“. Ajakirja eesti ja saksa keelne nimi jäid endisteks, ühtlasi on säilinud publikatsiooni järjepidevus.

Belgia, Leedu, Poola, Prantsusmaa, Soome, USA ja Ühendkuningriik (seega kokku 18 riigi esindajad).

Ajakirja toimkond soovib, et ajakirjas käsitletavate artiklite majanduspoliitiline geograafia laieneks tulevikus veelgi. Ajakirjas avaldatud artikleid kajastavad ja levitavad seni järgmised rahvusvahelised andmebaasid: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SCOPUS, SSRN**. Juba aastaid on väljaande tellijaks olnud ka Washingtonis asuv 1800. aastal asutatud maailma suurim, **USA Kongressi raamatukogu**.

Lugupidamisega ning edukate koos- ja kaastöösoovidega,
Teie ajakirja toimkond

INFORMATION des Redaktionsteams

Das vorliegende internationale Wissenschaftsmagazin erscheint seit 2007 (ein Mal pro Jahr) und seit 2011 (zwei Mal pro Jahr).¹ Die Zeitschrift hat ihre Ursprünge in den Sammelbänden von wirtschaftswissenschaftlichen Beiträgen, die in den Jahren 1984–2006 kontinuierlich erschienen. Die Thematik umfasst die Wirtschaftspolitik verschiedener Länder mit ihren vielfältigen Bereichen. Man geht vor allem auf die jeweiligen wirtschaftlichen Verflechtungen mit anderen Nationen ein und vergleicht sie untereinander. Neben Estland gibt es noch eine Reihe von anderen Ländern, die in den Artikeln auf ihre Wirtschaftspolitik hin untersucht werden wie **China, Deutschland, Dänemark, England, Finnland, Georgien, Griechenland, Irland, Japan, Kanada, Lettland, Litauen, Norwegen, Russland, Schweden, die Schweiz, die Slowakei, Tschechien, Ukraine, Ungarn, die USA**. Im geringeren Umfang sind auch einige andere Länder in Beiträgen vertreten. Ebenso ist die Wirtschaftspolitik aus Sicht größerer und kleinerer Regionen thematisiert worden, z. B. Europa und die Europäische Union, einzelne Regionen der Europäischen Union, Europas Grüne Hauptstädte, die Baltischen Staaten und Skandinavien, Mittel- und Osteuropa, Nordeuropa, OECD-Staaten u.a.m.

NB!

*Ab dem Jahr 2022 werden wir **den inhaltlichen Teil der Zeitschrift erweitern** – d. h., dass wir bereits ab der zweiten Hälfte des Jahres 2021 zahlreicher als bis jetzt Wissenschaftsartikel zur Veröffentlichung annehmen werden, die mit Unternehmen und Unternehmertum verbunden sind, mit dem Ziel, gute Möglichkeiten auch jenen Wissenschaftlern und Praktikern zu offerieren, die sich mit der Forschung der Betriebswirtschaft beschäftigen, und das sowohl in Estland wie in anderen Ländern. Dies würde uns auch Möglichkeiten bieten, die Probleme der **Betriebswirtschaft** besser mit der Wirtschaftspolitik zu verbinden und zu integrieren. Vom Inhalt her würde es sich um **eine vorrezensierte und referenzierte Wissenschaftszeitschrift für internationale Betriebswirtschaft und Wirtschaftspolitik** handeln (der Titel der Zeitschrift und die Veröffentlichungsbedingungen bleiben die gleichen, die Artikel werden laufend, während des ganzen Jahres entgegengenommen).*

*Die Fristen für die Einreichung von Artikeln, die in den an Jahresenden und Jahresanfängen von uns verbreiteten **Informationsschriften** angegeben werden, sind vor allem für jene Autoren vorgesehen, die an der Teilnahme an unseren Konferenzen und an einem Auftritt im Mittsommer (alljährlich: Ende Juni – Anfang Juli) sowie an einer Veröffentlichung des eigenen Artikels in der vor der Konferenz erscheinenden Zeitschrift interessiert sind.*

Zusätzlich zu den klassischen Feldern der Wirtschaftspolitik wird in den Artikeln auch auf folgende Themengebiete eingegangen: Finanzwesen der öffentlichen Hand, regionale Entwicklung und Entwicklungsprobleme der kommunalen Selbstverwal-

¹ In den Jahren 2007-2014 lautete der englische Titel des Magazins „Discussions on Estonian Economic Policy“. Im Interesse der Genauigkeit und der breiteren geographischen Dimension der Beiträge wurde 2015 der englische Titel in „Estonian Discussions on Economic Policy“ geändert. Der Titel des Magazins in estnischer und deutscher Sprache blieb unverändert, gleichzeitig ist die Kontinuität der Zeitschrift erhalten geblieben.

tungen, Notwendigkeit einer Verwaltungsreform und mögliche Reformwege, Finanzsystem der EU, EU-Förderungsmechanismen und ihre Modelle, Geldpolitik und Währungskurse, Probleme der Eurozone, Finanz- und Wirtschaftskrise, Globalisierung der Wirtschaft, wirtschaftspolitische Instrumente zur Unternehmensförderung, Standpunkte von J. M. Keynes.

Unsere Autoren kommen aus **China, Deutschland, Estland, Georgien, Lettland, Österreich, Russland, der Slowakei, Tschechien, Ungarn und Ukraine**. Vor 2007 sind Beiträge auch von **amerikanischen, belgischen, englischen, finnischen, französischen, litauischen und polnischen** Autoren erschienen.

Der Wunsch des Redaktionsteams ist, dass sich der Autorenkreis geographisch weiter vergrößert. Die im Magazin publizierten Beiträge sind in folgenden internationalen Datenbanken verfügbar: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SCOPUS, SSRN, + US-Kongressbibliothek**.

Wir hoffen auf eine weitere erfolgreiche Zusammenarbeit,
Ihr Redaktionsteam

INFORMATION from the editorial team

This international research journal (publication) has been published since 2007 (once a year) and 2011 (twice a year).¹ The journal developed as a successor of collections of research papers published in 1984–2006. The subjects of the papers have covered economic policies and their subject areas of many countries on the basis of case studies from one or several countries and considering their mutual relations and comparisons. Besides Estonian economic policy, the papers have treated economic policies of many countries, such as **Canada, China, Czech Republic, Denmark, Finland, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Japan, Latvia, Lithuania, Norway, Russia, Slovakia, Sweden, Switzerland, Ukraine, United Kingdom, U.S.A.** Also other countries have been studied to a lesser extent. Economic policies of the following regions, associations or subject areas have been treated: Europe and the European Union, EU regions, European green capitals, the Baltic States and the Scandinavian region, Eastern and Central Europe, Northern Europe, OECD countries, etc.

NB!

*Starting from 2022 we will expand the range of topics of the journal – i.e. already from the second half of 2021 we will accept more research papers related to enterprises and business activities in order to afford good opportunities also to researchers and experts of the field studying business administration both in Estonia and other countries. It would also make it possible to link and integrate business administration problems better with economic policy. In essence it would be a **peer-reviewed and indexed international scientific journal of business administration and economic policy** (the journal title and the conditions for publishing will remain the same, we will accept papers all the year round).*

*The deadlines for the submission of papers that will be set at the beginning and end of each year in the **Information letters** we will be sending out are above all for the authors who are interested in participation in our conferences and making presentations in summer (annually: end of June – beginning of July) and publishing their papers in the journal that will be published before the conference.*

In addition to traditional areas of economic policy the papers have treated also the issues of finances of the public sector; regional development and development problems of local municipalities, above all the need for and possible directions of the administrative reform; the financial system of the EU; the support structures and support models of the EU; monetary policy and currency exchange rates; eurozone problems; financial and economic crisis; globalisation of the economy; different economic policies to support business development; positions of J.M. Keynes, and many other complex areas.

¹ In 2007–2014 the English name of the journal was “Discussions on Estonian Economic Policy”. Above all, for more accuracy concerning the topics of papers published until now, including in the interests of broader geography of economic policy in future, we specified the name of the journal from 2015 and it will be “Estonian Discussions on Economic Policy” in English. The name of the journal in German and Estonian remained the same, and the continuity of the publication was maintained.

Authors of papers published until now have represented the following countries: **Austria, China, Czech Republic, Estonia, Georgia, Germany, Hungary, Latvia, Russia, Slovakia and Ukraine.** Besides the abovementioned countries also **Belgium, Finland, France, Lithuania, Poland, United Kingdom and U.S.A.** were represented by authors of papers published before 2007.

The editorial team would like to see in the future an even broader geography of economic policy of papers published in the journal. Papers published in this journal are presented and distributed by the following international databases: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, ESO, SCOPUS, SSRN, + US Congress Library.**

With best wishes and looking forward to successful cooperation and contributions,
Editorial Team of the journal

21.02.2017 anti rahvusvahelise uuringu tulemusel Euroopas ettevõttele Mattimar OÜ varasemate aastate tegevuste eest Usaldusväärse Ettevõtte Sertifikaat – laitmatu reputatsiooni, eetilise ja usaldusväärse tegevuse ning klientidele pühendumise eest. Sertifikaat „Usaldusväärne Ettevõtte“ sai alguse Poolas 2013. aastal ning on tänaseks populaarseks ja lugupeetuks nii ettevõtjate kui ka klientide seas saanud, olles üks nimekamaid, mida Euroopas väljastatakse.¹

See on rahvusvaheline märk, mis ühendab ettevõtteid kaheksas Euroopa riigis (märts 2017). Uuring viidi läbi valdavalt Euroopa Liidu liikmesriikide (Bulgaaria, Eesti, Poola, Rumeenia, Serbia /ei ole EL liige/, Slovakkia, Tšehhi, Ungari) rohkem kui 218 000 ettevõtte seas. Seni on Sertifikaadi saanud ca 1200 ehk 0,55 % uuritavatest ettevõtetest. Uuringute tegemiseks on loodud innovaatiline ja originaalne tarkvaraprogramm, mis põhineb algoritmil ja määratleb nn arvamuste koefitsiendi.

* * *

Als Ergebnis einer in Europa durchgeführten entsprechenden internationalen Untersuchung wurde dem Unternehmen Mattimar OÜ (GmbH) am **21.02.2017** für die Tätigkeit früherer Jahre, für seine tadellose Reputation, ethische und vertrauenswürdige Arbeit und Kundenwidmung das Zertifikat des zuverlässigen Unternehmens verliehen. Das Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ („Usaldusväärne ettevõtte“) wurde 2013 in Polen eingeführt und bis zum heutigen Tag ist es zu einer populären und geschätzten Auszeichnung sowohl unter Unternehmern als auch Kunden geworden. Es handelt sich um eines der am meisten namenhaften Zertifikate, die in Europa verliehen werden.²

Diese internationale Auszeichnung vereint Unternehmen in acht europäischen Ländern (März 2017). Die oben genannte Untersuchung wurde unter mehr als 218 000 Unternehmen der EU-Länder (Bulgarien, Estland, Polen, Rumänien, Serbien /ist nicht EU-Mitglied/, Slowakei, Tschechien und Ungarn) durchgeführt. Bisher ist das Zertifikat an ca. 1200 oder 0,55 % der untersuchten Unternehmen verliehen worden.

* * *

¹ Statistika näitab, et üle poolte klientidest, kes peavad valima kahe tundmatu ettevõtte sarnase pakkumise vahel, valivad ettevõtte, kellel on sertifikaat „Usaldusväärne Ettevõtte“.

² Wie die Statistik zeigt, entscheidet sich mehr als die Hälfte der Kunden bei zwei unbekannten und ähnlichen Unternehmen für das Unternehmen mit dem Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ („Usaldusväärne ettevõtte“).

On **21.02.2017** the company Mattimar OÜ (Ltd) received the Certificate of a Trustworthy Enterprise on the basis of an international survey, for its activities in earlier years – for its flawless reputation, ethical and trustworthy activities and dedication to clients. The Certificate “Trustworthy Enterprise” (“*Usaldusväärne ettevõte*”) was initiated in Poland in 2013 and has become popular and respected both among entrepreneurs and clients, being one of the most renowned certificates issued in Europe.³

It is an international mark which has been issued to enterprises in eight European countries (by March 2017). The survey was conducted among more than 218,000 enterprises from mainly EU Member States (Bulgaria, Estonia, Poland, Romania, Serbia /not an EU Member State/, Slovakia, Czech Republic, Hungary). By now, approximately 1,200, i. e. 0.55% of the enterprises surveyed have received the certificate. Innovative and original software based on an algorithm has been created for the survey, to determine the coefficient of opinions.

³ According to the statistics, more than a half of the clients who have to choose between similar offers from two unknown enterprises, choose the enterprise which has the Certificate “Trustworthy Enterprise” (“*Usaldusväärne ettevõte*”).